

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: «Εφαρμογή Επαυξητικού - Εναλλακτικού Συστήματος Επικοινωνίας σε
Ενήλικα με Διάχυτη Διαταραχή Επικοινωνίας»**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: Άννα Μπουραντάνη

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Σταυρούλα Γεωργοπούλου, Ph.D.

ΠΑΤΡΑ 2010

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και την αγαπημένη μου γιαγιά για την αγάπη τους, την στήριξή τους και για την δυνατότητα που μου προσέφεραν να σπουδάσω εκτός της πόλης όπου διαμένω.

Ευχαριστώ πολύ την Δρ. Γεωργοπούλου Σταυρούλα για την πολύτιμη βοήθειά της κατά την διάρκεια εκπόνησης της Πτυχιακής εργασίας και για την άμεση και ουσιαστική ανταπόκρισή της σε κάθε αίτημά μου.

Σημαντική υπήρξε και η βοήθεια της Λογοθεραπεύτριας Βλάχου Φιλιάς.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στον αποδέκτη του παρόντος εγχειρήματος, τον Κώστα, γιατί χωρίς την συνεργασία του, την υπομονή του και την μεγάλη θέλησή του δεν θα μπορούσαν να εκπληρωθούν οι αρχικές μου προσδοκίες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη

Εισαγωγή.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	2
1.1 Επικοινωνία.....	2
1.1.1 Κίνητρα για Επικοινωνία.....	3
1.1.2 Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία.....	3
1.1.3 Ιστορική αναφορά.....	4
1.1.4 Υποψήφιοι χρήστες Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	4
1.1.5 Η Επικοινωνιακή Ικανότητα.....	5
1.2 Συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	6
1.2.1 Κατηγορίες Συσκευών Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	7
1.2.2 Βήματα για την επιλογή της Συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	8
1.3 Τα Δικαιώματα Επικοινωνίας των ατόμων με σοβαρές Διαταραχές Επικοινωνίας.....	9
1.4 Ο ρόλος και η ευθύνη των Επαγγελματιών Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	10
1.5 Οι Αρχές Παρέμβασης των Συστημάτων Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	11
1.6 Αξιολόγηση για την Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία.....	11
1.6.1 Ομάδα Αξιολόγησης για την Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	15
2.1. Παρουσίαση του Περιστατικού.....	15
2.2. Διαδικασία συγκέντρωσης πληροφοριών/ Ερωτηματολόγιο.....	17
2.2.1 Δεδομένα Ερωτηματολογίου.....	20

2.2.2 Συνοπτική καταγραφή των αποτελεσμάτων του Ερωτηματολογίου.....	32
2.3 Αξιολόγηση του Περιστατικού.....	32
2.3.1 Συμπεράσματα Αξιολόγησης.....	36
2.3.1.α Ικανότητες/ Θετικά Στοιχεία του Περιστατικού.....	36
2.3.1.β Αδυναμίες/ Ελλείψεις του Περιστατικού.....	37
2.4 Στόχοι ενός Θεραπευτικού Πλάνου.....	37
2.4.1 Κριτήρια Επιλογής και Σειροθέτησης των Στόχων.....	37
2.4.2 Στόχοι του Εξατομικευμένου Προγράμματος Παρέμβασης.....	38
2.4.3 Αιτιολογία των Στόχων.....	38
2.5 Προσδιορισμός των επιθυμητών χαρακτηριστικών της Συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	42
2.5.1 Προτεινόμενες Συσκευές.....	43
2.5.2 Η επιλαχούσα Συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	47
2.5.2.α Τεχνικά Χαρακτηριστικά.....	47
2.5.2.β Δημιουργία Προγράμματος.....	50
2.5.2.γ Λειτουργία Συσκευής.....	52
2.6 Το Πρωτόκολλο Επιλογής Λεξιλογίου για τα Συστήματα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	61
2.6.1 Σημαντικοί παράγοντες κατά την Διαδικασία Επιλογής Λεξιλογίου για τα Συστήματα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	62
2.6.2 Λεξιλόγιο για το Εξατομικευμένο Επαυξητικό Εναλλακτικό Σύστημα Επικοινωνίας.....	62
2.6.3 Λεξικές Κατηγορίες.....	63
2.7 Η αναγκαιότητα μίας Εφεδρικής Συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.....	76
2.7.1 Το Βιβλίο Επικοινωνίας.....	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	80
3.1 Περιγραφή του Προγράμματος Αποκατάστασης.....	80
3.1.1 Ανάλυση Συνεδριών.....	81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Αποτελέσματα Θεραπευτικού Προγράμματος.....	126
4.2 Τελικές Λεξικές Κατηγορίες.....	127

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.1 Συμπεράσματα.....	130
5.2 Μελλοντική Εργασία.....	131
5.3 Επίλογος.....	132
Βιβλιογραφία.....	133
Παράρτημα 1.....	135
Παράρτημα 2.....	141

Περίληψη

Το παρόν εγχείρημα αφορά στην αποκατάσταση της διαταραχής επικοινωνίας ενός ενήλικα, μέσω της εφαρμογής ηλεκτρονικού Επαυξητικού Εναλλακτικού Συστήματος Επικοινωνίας, προσαρμοσμένο στις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του ατόμου. Καθότι ο ενήλικας διαμένει μόνιμα σε δημόσιο κέντρο αποκατάστασης, η λήψη των απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με τις επικοινωνιακές και ατομικές του ανάγκες, τις ικανότητες, καθώς και τις προσωπικές προτιμήσεις και ιδιαιτερότητες, πραγματοποιήθηκε μέσα από τον διαμοιρασμό ενός ειδικά διαμορφωμένου ερωτηματολογίου στους φροντιστές του ατόμου και στους εργαζομένους του πλαισίου. Οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου συγκεντρώθηκαν, αξιολογήθηκαν και ιεραρχήθηκαν με βάση την ποσοστιαία αναφορά τους από τους απαντούντες και τις προσωπικές ανάγκες του ατόμου, αποτελώντας την κατευθυντήρια γραμμή για το αρχικό επίπεδο παρέμβασης του προγράμματος αποκατάστασης, καθώς και για τον σχεδιασμό του λεξιλογίου και την επιλογή των αντίστοιχων εικόνων που θα περιλαμβάνονται στο Επαυξητικό Εναλλακτικό Σύστημα Επικοινωνίας.

Το εξατομικευμένο πρόγραμμα παρέμβασης διήρκησε για το χρονικό διάστημα των έξι μηνών, με συχνότητα εφαρμογής δύο φορές την εβδομάδα, σαρανταπεντάλεπτων συνεδριών. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε εκμάθηση των επιμέρους επιλογών των επιλαχουσών λεξικών κατηγοριών και στην συνέχεια εκπαίδευση της χρήσης ενός εφεδρικού συστήματος επικοινωνίας, το οποίο αφορά σε ένα βιβλίο επικοινωνίας. Ακολούθησε χειρισμός του βιβλίου επικοινωνίας σε όλα τα περιβάλλοντα του κέντρου αποκατάστασης και σε συνδυασμό με διαφορετική επιλογή και αριθμό επικοινωνιακών συντρόφων.

Με την επιτυχημένη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας, η συνέχεια του προγράμματος παρέμβασης αφορά στην εκμάθηση του χειρισμού ενός ηλεκτρονικού Συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας. Το ηλεκτρονικό Σύστημα Επικοινωνίας, επιλέχθηκε με βάση τις ικανότητες και τις αδυναμίες του ατόμου, σε συνδυασμό με τα τεχνολογικά χαρακτηριστικά των διαθέσιμων ηλεκτρονικών συστημάτων, αποσκοπώντας στο μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα, όσον αφορά στην αποκατάσταση της επικοινωνίας του χρήστη.

Ο ενήλικας ανταποκρίθηκε επιτυχώς στο εξατομικευμένο θεραπευτικό πρόγραμμα αποκατάστασης και μέσω της χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας, ως εφεδρικό σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, μπορεί να ζητάει να εκφράζεται, να συνεργάζεται και να αλληλεπιδρά με τους συνανθρώπους του. Παράλληλα, επιτεύχθηκε ενίσχυση της αυτονομίας του, της αυτοπεποίθησής του, της κοινωνικότητάς του και των επικοινωνιακών του ικανοτήτων, με ενεργή συμμετοχή του σε συζητήσεις και δραστηριότητες της καθημερινότητας, συντελώντας σε αύξηση του επιπέδου λειτουργικότητάς του και κατ' επέκταση στην βελτίωση της ποιότητας ζωής του.

Συστήνεται η συνέχιση του προγράμματος θεραπείας αποσκοπώντας στον αποτελεσματικό χειρισμό του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, ως το κύριο μέσο Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για τον ενήλικα με διαταραχή επικοινωνίας. Ακόμα, κρίνεται

απαραίτητη η ενημέρωση του περιβάλλοντος του ατόμου για τις περιληφθείσες λεξικές κατηγορίες των συστημάτων Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, καθώς και για τον τρόπο χρήσης αυτών, έτσι ώστε να παρέχεται βοήθεια στον περιθαλπόμενο σε περιπτώσεις που ο ίδιος δεν δύναται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις χειρισμού των συστημάτων, αλλά και για να νιώθει την υποστήριξη των ατόμων που ζουν και κινούνται στον ίδιο χώρο με αυτόν, όσον αφορά στον νέο τρόπο επικοινωνίας του.

Εισαγωγή

Αποτελέσματα ερευνών σε παιδιά σχολικής ηλικίας, δείχνουν ότι το 0,3% με 1% αυτών έχουν αναγνωριστεί ως μη ομιλούντα (**Glennen & DeCoste, 1997**). Η περιορισμένη αποτελεσματικότητα του τομέα της Λογοθεραπείας σε άτομα με σοβαρές διαταραχές επικοινωνίας, παρακίνησε την έρευνα για καινοτόμες τεχνικές, οι οποίες δεν θα εστίαζαν στην προφορική παραγωγή, αλλά θα αφορούσαν σε εναλλακτικές μεθόδους επικοινωνίας. Ο τομέας της Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας (Augmentative and Alternative Communication) αναγνωρίστηκε επισήμως το 1970 και φέρει μία ποικιλία από έρευνες, θεωρίες, μοντέλα και κατηγορίες, επιτυγχάνοντας στο πέρασμα των χρόνων και σε συνδυασμό με την εξέλιξη της τεχνολογίας, να έχει δημιουργήσει και αναπτύξει επικοινωνιακά συστήματα τα οποία παρέχονται αποτελεσματικά σε άτομα που αδυνατούν να επικοινωνήσουν μέσω της ομιλίας (**Lloyd & Fuller, 1997**). Η κατοχή ενός βοηθήματος επικοινωνίας είναι πολύ σημαντική για τον ίδιο τον χρήστη, καθώς αποτελεί το μοναδικό μέσο επικοινωνίας με το περιβάλλον του. Ένα σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, πέρα από την δυνατότητα επικοινωνίας με την οικογένεια, με τους συγγενείς και τους φίλους που παρέχει, επιτρέπει και την επιστροφή στην εργασία, την συμμετοχή σε καθημερινές δραστηριότητες και κατ' επέκταση την επανένταξη του ατόμου στην κοινωνία και την ενεργή συμμετοχή του στην ζωή. Η πρόσβαση σε ένα βοήθημα επικοινωνίας προσφέρει σημαντική αναβάθμιση της ποιότητας ζωής του χρήστη (**Επιτροπή Πρόληψης του CPLOL, 2004**).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 Επικοινωνία

Η επικοινωνία αποτελεί μία διαδικασία αλληλεπίδρασης μεταξύ τουλάχιστον δύο ατόμων και περιλαμβάνει την ανταλλαγή μηνυμάτων και πληροφοριών, που αφορούν σε αιτήματα, επιθυμίες, ανάγκες, ιδέες, σκέψεις, αντιλήψεις, γνώσεις, κρίσεις ή/ και συναισθήματα (**Lloyd & Fuller, 1997**). Το άτομο που παίρνει την πρωτοβουλία για έναρξη της επικοινωνίας αποτελεί τον πομπό των μηνυμάτων τα οποία κατευθύνονται προς ένα άλλο άτομο, τον δέκτη, ο οποίος καλείται να παράσχει μία άμεση σχετική ανταπόκριση (**Frost & Bondy, 2002**).

Η επικοινωνία αποτελεί μία διαδικασία διπλής κατευθύνσεως, καθότι δεν προϋποθέτει μόνο την εκπομπή του επιθυμητού μηνύματος, αλλά και την κατανόηση των εισερχόμενων ερεθισμάτων, ώστε να υπάρξει μετέπειτα και η αντίστοιχη ανταπόκριση σε αυτά. Η επιτυχία της επικοινωνίας εξαρτάται και από πολλούς άλλους παράγοντες, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται ο βαθμός στον οποίο τα άτομα τα οποία επικοινωνούν μοιράζονται τα ίδια γλωσσικά ή μη γλωσσικά σύμβολα, η ικανότητά τους για την κατάλληλη επιλογή και τον συνδυασμό των συμβόλων αυτών, καθώς και το κοινωνικό τους υπόβαθρο -κουλτούρα, γνώσεις, αντιλήψεις- (**Lloyd & Fuller, 1997**).

“Η επικοινωνία είναι η ουσία της ανθρώπινης ζωής” (**ASHA, 1991**). Από τα προϊστορικά χρόνια οι άνθρωποι ένιωθαν την ανάγκη να επικοινωνούν μεταξύ τους και προσπαθούσαν να το επιτύχουν με κάθε τρόπο, επινοώντας σύμβολα, χρησιμοποιώντας νοήματα, ζωγραφιές, φυσικά αντικείμενα, αλλά και ανάβοντας φωτιές για να μεταβιβάσουν επείγουσες προειδοποιήσεις και μηνύματα. Με το πέρασμα των χρόνων, οι ανθρώπινες σχέσεις εξελίχθηκαν και η επικοινωνία έλαβε μία πιο συγκροτημένη μορφή. Τον κύριο τρόπο έκφρασης της επικοινωνίας αποτελεί πλέον η ομιλία (**Kindersley, 1999**). Από τότε, μέχρι και σήμερα, η επικοινωνία αποτελεί τον πρωτεύοντα ρόλο για την ανθρώπινη ύπαρξη, καθώς ρυθμίζει τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις των ανθρώπων. Η γλώσσα αντανακλά τον πολιτισμό και την κουλτούρα της κάθε κοινωνίας (**Glennen & DeCoste, 1997**).

Τι συμβαίνει όμως στην περίπτωση που για κάποια άτομα η ομιλία δεν αποτελεί αυτό το δεδομένο, για άλλους, αγαθό; Εκεί παύει πλέον να υφίσταται η ικανότητα της επικοινωνίας;..

Η ASHA το 1991 εκτίμησε ότι περισσότερα από δύο εκατομμύρια άτομα στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν την ομιλία για τις επικοινωνιακές τους συνδιαλλαγές (**Glennen & DeCoste, 1997**). Συνολικά, υπολογίζεται ότι τα άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα επικοινωνίας, αντιπροσωπεύουν το 0,5% του γενικού πληθυσμού, δηλαδή πέντε στα χίλια άτομα (**Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2000**).

1.1.1 Κίνητρα για Επικοινωνία

Κατά την πραγμάτωση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, οι επικοινωνιακοί σκοποί εστιάζονται σε τέσσερεις τομείς που αφορούν:

1. στην εκπλήρωση αναγκών και επιθυμιών,
2. στην μεταφορά μηνυμάτων,
3. στην διαμόρφωση κοινωνικών σχέσεων και
4. στην κοινωνική εθιμοτυπία.

Η επικοινωνία που αποσκοπεί στην εκπλήρωση αναγκών και επιθυμιών, περιλαμβάνει και την αντίστοιχη επικοινωνιακή συμπεριφορά από τον πομπό (για παράδειγμα, κατάλληλη επιλογή λεξιλογίου, προσωδία, γλώσσα του σώματος), σε τέτοιο βαθμό ώστε να επιτύχει τον επικοινωνιακό του στόχο. Όταν η πρωτοβουλία για επικοινωνία αφορά στην μεταφορά πληροφοριών, η έμφαση δίνεται στο περιεχόμενο του μηνύματος. Η διαμόρφωση σχέσεων αποτελεί, επίσης, έναν πολύ σημαντικό στόχο της ανθρώπινης επικοινωνίας, όπου η έμφαση πλέον δεν αφορά τόσο στο περιεχόμενο του μεταφερόμενου μηνύματος, όσο στην ανάπτυξη, διατήρηση και καθιέρωση των διαπροσωπικών σχέσεων. Η κοινωνική εθιμοτυπία, αναφέρεται στο σύνολο εκείνο των κανόνων συμπεριφοράς που διέπουν τις ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις, όπως είναι, για παράδειγμα, οι εκφράσεις που χρησιμοποιούνται προς ένδειξη ευγένειας (“Σε ευχαριστώ”, “Χάρηκα που σε είδα”) (Lloyd & Fuller, 1997).

1.1.2 Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία

Στις περιπτώσεις όπου η ομιλία δεν μπορεί να αποτελέσει την κύρια μέθοδο επικοινωνίας, επείγει η εύρεση ενός άλλου τρόπου μέσω του οποίου θα μπορεί να αντισταθμιστεί η αδυναμία αυτή. Κάθε ενέργεια η οποία μπορεί να βοηθήσει τα άτομα με δυσκολίες λεκτικής επικοινωνίας ή με απουσία αυτής, να αλληλεπιδρούν και να αναπτύσσουν σχέσεις με τους συνανθρώπους τους, εκφράζοντας τις επιθυμίες, τις σκέψεις, τις απόψεις και τα συναισθήματά τους, αφορά στην Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία (Χαρούπιας, 2004).

Η Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία αναφέρεται σε ένα σύνολο στρατηγικών και μεθόδων, οι οποίες βοηθούν τα άτομα που αδυνατούν να επικοινωνήσουν μέσω της ομιλίας, να επιτύχουν την εκπλήρωση των επικοινωνιακών τους αναγκών (Lloyd & Fuller, 1997).

Ο όρος “Εναλλακτική Επικοινωνία”, αφορά στην ολοκληρωτική αντικατάσταση της προφορικής ομιλίας με ένα σύστημα επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, ο χρήστης δεν μπορεί να επικοινωνήσει με άλλα άτομα, παρά μόνο μέσω ενός συστήματος επικοινωνίας. Η “Επαυξητική Επικοινωνία” χρησιμοποιείται για να υποβοηθήσει τον λόγο καθότι αναφέρεται σε άτομα που έχουν την δυνατότητα για προφορική ομιλία, αλλά οι ικανότητές

τους είναι περιορισμένες και δεν επαρκούν για την εκπλήρωση των επικοινωνιακών τους αναγκών (Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2000).

1.1.3 Ιστορική αναφορά

Η Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία είναι ένας αναγνωρισμένος τομέας και αποτελεί μία από τις επικρατέστερες και τις πιο αποτελεσματικές επιλογές σε άτομα με σοβαρές διαταραχές επικοινωνίας. Η αναγνωρισιμότητα και η αποδοχή της Εναλλακτικής Επικοινωνίας ως βασική μέθοδο της κλινικής πρακτικής, πραγματώθηκε τα τελευταία δέκα χρόνια μέσα από την ραγδαία αύξηση των, εκατομμυρίων πλέον, ατόμων που χρησιμοποιούν συσκευές Εναλλακτικής Επικοινωνίας σε όλον τον κόσμο. Ο τομέας της Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, αναπτύχθηκε μέσα από την ανάγκη για εύρεση μεθόδων και τεχνικών ικανών να ανταπεξέλθουν στις επικοινωνιακές προσδοκίες των ατόμων με περιορισμένη ομιλία ή απουσία αυτής (Glennen & DeCoste, 1997).

Οι αναφορές για την χρήση Εναλλακτικής Επικοινωνίας, ξεκινούν από το 1950. Ακόμα παλαιότερα, οι αρχαίοι πρόγονοι χρησιμοποιούσαν αυθαίρετα σύμβολα για να επικοινωνούν μεταξύ τους, όπως ζωγραφιές και σκίτσα. Η χρήση χειρονομιών και νοημάτων, επίσης, ήταν ο βασικός τρόπος επικοινωνίας που είχαν επινοήσει άτομα με διαταραχές ακοής, καθώς και άτομα με νοητικές διαταραχές, αλλά και άτομα που ανήκαν σε διαφορετικούς πολιτισμούς και δεν είχαν κοινά σημεία αναφοράς. Την δεκαετία του 1950, έχει καταγραφεί και η χρήση των πρώτων πινάκων επικοινωνίας από άτομα που έπασχαν από αφασία. Οι πίνακες επικοινωνίας, εμπλουτίστηκαν αργότερα με μία ποικιλία συμβόλων, φωτογραφιών και σκίτσων. Ο Αυστριακός χημικός μηχανικός Charles Bliss το 1949, επινόησε το συμβολικό σύστημα επικοινωνίας με Blissymbolics, ως ένα από τα πρώτα συστήματα επικοινωνίας, συνδυάζοντας σύμβολα σε γλωσσικούς κώδικες.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας, υπήρξε καθοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη του τομέα της Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, στην δεκαετία του 1970 (Lloyd, 1986). Με την εφεύρεση των υπολογιστών, μία μεγάλη ποικιλία τεχνολογικών μεθόδων ήταν πλέον διαθέσιμη για χρήση. Ακόμα, υψίστης σημασίας για την περαιτέρω ανάπτυξη και αποτελεσματικότητα του τομέα της Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, αποτέλεσε η σύνθεση και παραγωγή φωνής μέσα από υπολογιστές (Lloyd & Fuller, 1997).

1.1.4 Υποψήφιοι χρήστες Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

Υποψήφιους χρήστες Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, αποτελούν όλοι όσοι παρουσιάζουν αδυναμία επικοινωνίας μέσω του λόγου, ανεξαρτήτου αιτιολογίας (Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2000).

- ο Άτομα τα οποία παρουσιάζουν απουσία ομιλίας (μη ομιλούντα).

- Άτομα τα οποία μπορούν να επικοινωνούν μέσω της ομιλίας, αλλά σε περιορισμένο βαθμό, τόσο που επηρεάζεται σημαντικά η καθημερινότητα και η λειτουργικότητα τους.
- Άτομα τα οποία ενώ χρησιμοποιούν την ομιλία για να επικοινωνούν, δεν γίνονται αντιληπτά από τους άλλους, καθότι η ομιλία τους κρίνεται ακατάληπτη.

Πιο συγκεκριμένα, οι χρήστες Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, μπορεί να παρουσιάζουν:

- Απουσία φώνησης (για παράδειγμα, οργανικές αιτίες, νευρολογικές διαταραχές).
- Απουσία ή δομική ανεπάρκεια των φυσικών αρθρωτών (για παράδειγμα, γλώσσα, λάρυγγας).
- Αδυναμία στον προγραμματισμό και συντονισμό των αρθρωτικών κινήσεων για την παραγωγή ομιλίας (για παράδειγμα, απραξία).
- Γνωστικά ελλείμματα (για παράδειγμα, Νοητική Υστέρηση).
- Διαταραχές ακοής (για παράδειγμα, βαρηκοΐα, κώφωση).
- Συνδυασμό φυσικών, αισθητηριακών, κινητικών και γνωστικών διαταραχών (**Lloyd & Fuller, 1997**).

Έρευνες κατέδειξαν ότι το 40% του συνόλου των χρηστών συστημάτων Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, οφείλονται στα εξής:

- Εκ γενετής διαταραχές όπως: οργανικές (για παράδειγμα, μη φυσιολογική ανάπτυξη των φωνητικών χορδών), Αυτισμός, Εγκεφαλική Παράλυση, Σύνδρομο Down.
- Επίκτητες διαταραχές, για παράδειγμα: κρανιοεγκεφαλική κάκωση (από αυτοκινητιστικά ή άλλα ατυχήματα, ως αποτέλεσμα βίας), μετεγχειρουργικά τραύματα (για παράδειγμα, σε χειρουργικές επεμβάσεις του λάρυγγα), εγκεφαλικά επεισόδια, Σκλήρυνση κατά πλάκας, Αμυατροφική Πλευρική Σκλήρυνση (**Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2000**).

1.1.5 Η επικοινωνιακή Ικανότητα

Η Janice Light (όπως αναφέρουν οι **Lloyd & Fuller, 1997**) αναφέρθηκε στην Επικοινωνιακή Ικανότητα (Communicative competence), ως έναν πολύ σημαντικό παράγοντα της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης και συγκεκριμένα των χρηστών συστημάτων Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας. Ο χρήστης ενός συστήματος επικοινωνίας θα πρέπει να κατέχει κάποιες δεξιότητες, οι οποίες καθορίζουν και συναποτελούν την επικοινωνιακή ικανότητα:

1. Να έχει επαρκή γλωσσική αντίληψη (linguistic competence).
Η γλωσσική αντίληψη αποτελεί το επίπεδο γνώσης του γλωσσικού συστήματος από την πλευρά του υποψήφιου χρήστη. Συγκεκριμένα, ο χρήστης θα πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί την έννοια των γλωσσικών συμβόλων, είτε πρόκειται για προφορικό λόγο, είτε για εικόνες ή σύμβολα, είτε για νοήματα. Αναφέρεται στην ιδεώδη γνώση του ατόμου για τις σημασιολογικές σχέσεις της γλώσσας, καθώς και στην ικανότητα επεξεργασίας των εισερχόμενων γλωσσικών ερεθισμάτων.
2. Να έχει επαρκείς κοινωνικές δεξιότητες (social competence).

Οι κοινωνικές δεξιότητες αφορούν στην ικανότητα χρήσης της γλώσσας, σε πραγματικά περιβάλλοντα: εναλλαγή σειράς, διατήρηση θέματος, τεχνικές διαλόγου, έναρξη δραστηριότητας ή συζήτησης, χρήση γλώσσας ανάλογα με τα αντίστοιχα κοινωνικά χαρακτηριστικά του συνομιλητή, απόσπαση της προσοχής και του ενδιαφέροντος πριν και κατά την συνομιλία.

3. Να δύναται να αναπτύξει επαρκείς ικανότητες χειρισμού ενός συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας (operational competence) -αφορά κυρίως την Υποβοηθούμενη Επικοινωνία-.

Ο υποψήφιος χρήστης θα πρέπει να είναι ικανός να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις για την χρήση ενός συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, είτε πρόκειται για ηλεκτρονική συσκευή, είτε για βιβλίο επικοινωνίας. Ο χειρισμός ενός συστήματος επικοινωνίας, όταν αφορά σε τεχνολογικό σύστημα, προϋποθέτει δεξιότητες για την χρήση της ίδιας της συσκευής, όπως ικανότητες για: ενεργοποίηση και απενεργοποίηση της συσκευής, χρήση διακοπών, αυξομείωση της έντασης της φωνής.

4. Να έχει επαρκείς στρατηγικές ικανότητες (strategic competence).

Οι στρατηγικές ικανότητες αναφέρονται στις τεχνικές τις οποίες καλείται να “επιστρατεύσει” ο χρήστης ενός συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, σε περιπτώσεις όπου προκύπτει ανεπιτυχής μεταφορά μηνύματος, είτε από τον ίδιο, είτε από τον συνομιλητή του. Αφορά σε ζήτηση επιπλέον πληροφορίας, σε επανάληψη ή επεξήγηση της δοθείσας πληροφορίας (Lloyd & Fuller, 1997).

1.2 Συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

Η συσκευή Εναλλακτικής Επικοινωνίας (Alternative Communication system) ορίζεται ως ένα σύστημα ενσωματωμένων συμβόλων, τεχνικών και στρατηγικών, το οποίο χρησιμοποιεί ένας άνθρωπος για να επικοινωνήσει. Ένα σύστημα Επαυξητικής Επικοινωνίας (Augmentative Communication system) αποτελεί κάθε ηλεκτρονική, ή μη, συσκευή, η οποία λειτουργεί ενισχυτικά για την επικοινωνία. Η ομοιότητα των συστημάτων αυτών εντοπίζεται στην παροχή ενσωματωμένων τεχνικών για επικοινωνία, ενώ η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός της χρήσης τους ως συστήματα επικοινωνίας τα οποία αφορούν σε ολοκληρωτική αντικατάσταση της ομιλίας και συστήματα επικοινωνίας τα οποία περιλαμβάνουν την ενίσχυση της ήδη υπάρχουσας προφορικής επικοινωνίας, αντίστοιχα (Lloyd & Fuller, 1997). Καθότι συνηθέστερα τα συστήματα αυτά κατασκευάζονται και προορίζονται και για τις δύο περιπτώσεις, ορίζονται ως συστήματα Επαυξητικής και Εναλλακτικής Επικοινωνίας (Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2000).

1.2.1 Κατηγορίες Συσκευών Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

Τα συστήματα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: στα συστήματα Υποβοηθούμενης Επικοινωνίας (Aided Systems) και στα συστήματα Μη Υποβοηθούμενης Επικοινωνίας (Unaided Systems), λαμβάνοντας υπ' όψιν τον παράγοντα κατά πόσο το ίδιο το άτομο παράγει ή δημιουργεί τα επικοινωνιακά σύμβολα, ή καλείται να τα επιλέγει (**Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2000**).

Η κατηγορία που αφορά στα συστήματα Υποβοηθούμενης Επικοινωνίας, περιλαμβάνει την χρήση οποιουδήποτε τύπου εξωτερικού βοηθήματος (τεχνολογικού ή μη), δηλαδή επιπρόσθετο εξοπλισμό ή βοηθητικά εργαλεία στο σώμα του χρήστη.

Οι μέθοδοι Μη Υποβοηθούμενης Επικοινωνίας βασίζονται εξ' ολοκλήρου στο σώμα του χρήστη (φωνητική οδός, πρόσωπο, χέρια, ώμοι) για την μεταβίβαση μηνυμάτων και δεν περιλαμβάνουν εξωτερικά βοηθήματα ή συσκευές, καθότι οι έννοιες αποδίδονται από σύμβολα που δημιουργεί ο χρήστης (**Glennen & DeCoste, 1997**).

Συνηθέστερα συναντάται ο συνδυασμός των δύο αυτών μεθόδων Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, που αποτελεί την Πολυμορφική Επικοινωνία (**Lloyd & Fuller, 1997**). Παρακάτω παρατίθενται παραδείγματα μεθόδων Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, για την κάθε κατηγορία ξεχωριστά:

§ Η Υποβοηθούμενη Επικοινωνία (Aided Communication) αφορά στην χρήση εξωτερικών βοηθημάτων για την επίτευξη της επικοινωνίας και περιλαμβάνει:

- Πίνακες επικοινωνίας/ επιλογής (communication boards): διαφόρων μεγεθών και πολυπλοκότητας (απλοί ή πιο σύνθετοι), οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν εικόνες, φωτογραφίες, ζωγραφίες, σύμβολα, γράμματα, λέξεις, φράσεις ή/ και προτάσεις.
- Επικοινωνιακές κάρτες/ διαγράμματα με εικόνες: χρήση εικόνων, φωτογραφιών, ζωγραφιών ή/ και συμβόλων (για παράδειγμα το Σύστημα Επικοινωνίας Μέσω Ανταλλαγής Εικόνων, PECS).
- Βιβλία επικοινωνίας (booklets): ποικίλων διαστάσεων (για παράδειγμα, άλμπουμ μεγέθους πορτοφολιού –wallets-).
- Αντικείμενα.
- Τεχνολογικά συστήματα (electronic aids): ηλεκτρονικές συσκευές, υπολογιστές διαφόρων διαστάσεων (για παράδειγμα, microcomputers) και διαφόρων τεχνολογικών δυνατοτήτων (όπως σύνθεση και παραγωγή ομιλίας -speech synthesizer-).
- Τεχνητοί ηλεκτρονικοί “δείκτες” (mechanical pointers).
- Χρήση διακοπών (switches).
- Χρήση χαρτιού και μολυβιού: για επικοινωνία μέσω της γραφής (λέξεις, σύμβολα).

Ο τρόπος αναπαράστασης των επικοινωνιακών μηνυμάτων στο σύστημα επικοινωνίας ποικίλει, καθότι παρέχεται η δυνατότητα επιλογής μέσα από σύμβολα, εικόνες, γραφήματα.

§ Η Μη Υποβοηθούμενη Επικοινωνία (Unaided Communication) περιλαμβάνει την χρήση μελών του σώματος για την επίτευξη της επικοινωνίας, όπως:

- Ομιλία/ Φώνηση: μεταφορά μηνυμάτων μέσω της φωνητικής οδού.

- ο Χειρονομίες/ Νοήματα: πρόκειται για συνδυασμό του νεύματος με το επιθυμητό για παραγωγή αντικείμενο ή ενέργεια και περιλαμβάνει:
 - κινήσεις των χεριών, όπως:
 - i. δήξη (pointing),
 - ii. καθημερινές χειρονομίες,
 - iii. κώδικες χειρονομιών (δεν αποτελούν πλήρη γλωσσικά συστήματα, αλλά έχουν στοιχεία από αυτά), καθώς και
 - iv. γλώσσες νοηματικής (πλήρη γλωσσικά συστήματα με πλούσιο λεξιλόγιο, γραμματικές δομές και συντακτικούς κανόνες),
 - εκφράσεις του προσώπου,
 - νεύματα της κεφαλής,
 - κινήσεις των ώμων,
 - κινήσεις των ματιών (παρατεταμένη βλεμματική επαφή, άνοιγμα και κλείσιμο των ματιών υποδηλώνοντας, για παράδειγμα, “ναι” ή “όχι”) (Lloyd & Fuller, 1997).

Τα συστήματα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, ανάλογα με τις εφαρμογές και τις τεχνικές τις οποίες περιλαμβάνουν, διακρίνονται σε:

- συμβατικής τεχνολογίας,
- απλής τεχνολογίας και
- υψηλής τεχνολογίας.

Πιο συγκεκριμένα, στην συμβατική κατηγορία συγκαταλέγονται συστήματα που βασίζονται στην χρήση απλών μεθόδων, όπως είναι εικόνες και αντικείμενα, πίνακες επικοινωνίας, επικοινωνιακές κάρτες και βιβλία επικοινωνίας.

Στα συστήματα απλής τεχνολογίας συμπεριλαμβάνονται μέθοδοι οι οποίοι υλοποιούνται με την χρήση μίας απλής ηλεκτρονικής συσκευής (για παράδειγμα, κασετόφωνα, ενσωματωμένοι διακόπτες).

Τα συστήματα υψηλής τεχνολογίας αφορούν στην χρήση εξειδικευμένων βοηθημάτων και ηλεκτρονικών συστημάτων υψηλής τεχνολογίας (για παράδειγμα, σύγχρονοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, συνθέτες ομιλίας, συστήματα σάρωσης) (Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2000).

1.2.2 Βήματα για την επιλογή της Συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

1. Αξιολόγηση του υποψήφιου χρήστη.
2. Αξιολόγηση των ατόμων με τα οποία συναναστρέφεται ο υποψήφιος χρήστης.
3. Αξιολόγηση των παρόντων, καθώς και πρόβλεψη των μελλοντικών, επικοινωνιακών αναγκών του υποψήφιου χρήστη, με βάση τα εκάστοτε επικοινωνιακά περιβάλλοντα.
4. Καθορισμός του κατάλληλου λεξιλογίου, σύμφωνα με τις επικοινωνιακές ανάγκες του υποψήφιου χρήστη.
5. Επιλογή των κατάλληλων συμβόλων, τα οποία θα αναπαριστούν τις αντίστοιχες έννοιες.

6. Εύρεση των συσκευών επικοινωνίας, που συνδυάζουν τα πιο επιθυμητά χαρακτηριστικά.
7. Επιλογή δύο- τριών συσκευών επικοινωνίας, οι οποίες συγκεντρώνουν τα ζητούμενα χαρακτηριστικά για το σύστημα επικοινωνίας του υποψήφιου χρήστη.
8. Δοκιμή των επιλεχθέντων συσκευών Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας και εφαρμογή των ανάλογων τροποποιήσεων σε αυτές ή στο θεραπευτικό πλάνο, εάν κριθεί απαραίτητο.
9. Καθορισμός και προμήθεια της καταλληλότερης συσκευής.
10. Σχεδιασμός και εφαρμογή του προγράμματος εκπαίδευσης του χρήστη για τον αποτελεσματικό χειρισμό της συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας (**Lloyd & Fuller, 1997**).

1.3 Τα Δικαιώματα Επικοινωνίας των ατόμων με σοβαρές Διαταραχές Επικοινωνίας

Η γνώση για τα δικαιώματα των ατόμων με σοβαρές διαταραχές επικοινωνίας και ο σεβασμός απέναντι σε αυτά, είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ο οποίος θα πρέπει όχι μόνο να ληφθεί υπ' όψιν, αλλά και να αποτελέσει κατευθυντήρια γραμμή κατά την επιλογή, τον σχεδιασμό και τον τρόπο παρέμβασης σε ανάλογα θεραπευτικά προγράμματα. Παρακάτω παρατίθενται τα δικαιώματα των ατόμων με διαταραχές επικοινωνίας, όπως καταγράφηκαν από την ASHA το 1991 και τα οποία αποτελούν τον “Κατάλογο των Δικαιωμάτων Επικοινωνίας” (“Communication Bill of Rights”):

- I. Δικαίωμα να μπορούν:
 - να ζητούν επιθυμητά αντικείμενα, πράξεις και γεγονότα,
 - να εκφράζουν προσωπικές προτιμήσεις, απόψεις και συναισθήματα,
 - να αναφέρονται σε πρόσωπα ή καταστάσεις.
- II. Δικαίωμα για παροχή εναλλακτικών επιλογών και λύσεων.
- III. Δικαίωμα να αρνούνται ή να απορρίπτουν ανεπιθύμητα αντικείμενα, επιλογές, πράξεις ή καταστάσεις που τους έχουν προταθεί.
- IV. Δικαίωμα για ζήτηση και απόσπαση προσοχής κατά την διάρκεια κοινωνικών αλληλεπιδράσεων.
- V. Δικαίωμα για ζήτηση επεξήγησης, ανατροφοδότησης, ή επανάληψης της δοθείσας πληροφορίας.
- VI. Δικαίωμα να μπορούν να επικοινωνούν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά, εκμεταλλευόμενοι το μέγιστο των δυνατοτήτων τους.
- VII. Δικαίωμα να ζητάνε από τον συνομιλητή τους οτιδήποτε επιθυμούν (ενέργεια, αντικείμενο), ακόμα κι αν αυτό δεν θεωρείται εφικτό.
- VIII. Δικαίωμα να έχουν πρόσβαση καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας και όποτε οι ίδιοι το επιθυμούν, στην συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
- IX. Δικαίωμα να ακολουθούν τις λεκτικές κοινωνικές νόρμες, έτσι ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν πλήρως σε μία κοινωνική αλληλεπίδραση και παράλληλα να ενθαρρύνονται για την ενεργή συμμετοχή τους σε αυτή.

- X. Δικαίωμα να μπορούν να ενημερώνονται για ανθρώπους, γεγονότα και καταστάσεις του άμεσου περιβάλλοντός τους.
- XI. Δικαίωμα να επικοινωνούν με τέτοιο τρόπο ώστε να σέβονται τα άτομα στα οποία απευθύνονται.
- XII. Δικαίωμα να μπορούν να επικοινωνούν με έναν τρόπο κατανοητό, ουσιώδη, κοινωνικά και γλωσσολογικά αποδεκτό (**Lloyd & Fuller, 1997**).

1.4 Ο ρόλος και η ευθύνη των Επαγγελματιών Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

- I. Αναγνώριση των ατόμων, τα οποία θα μπορούσαν να ωφεληθούν από ένα σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
- II. Καθορισμό της κατάλληλης συσκευής επικοινωνίας και των χρήσιμων στρατηγικών, που συντελούν σε μεγιστοποίηση της λειτουργικής επικοινωνίας.
- III. Σχεδιασμό και ανάπτυξη μίας αποτελεσματικής παρέμβασης Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για την επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας του χρήστη με το περιβάλλον του.
- IV. Εφαρμογή της παρέμβασης αποσκοπώντας στην μεγιστοποίηση των επικοινωνιακών ικανοτήτων του χρήστη.
- V. Εκτίμηση και αξιολόγηση της έκβασης και της αποτελεσματικότητας της θεραπευτικής παρέμβασης.
- VI. Αξιολόγηση και εφαρμογή των κατάλληλων συμβόλων, καθώς και βοηθητικών στρατηγικών και τεχνικών.
- VII. Υπεράσπιση, αλλά και προβολή της θεραπευτικής παρέμβασης, καθώς και των δικαιωμάτων και αναγκών των χρηστών Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, στην τοπική κυβέρνηση και στους φορείς της εκπαίδευσης
- VIII. Ενημέρωση άλλων ατόμων, καθώς και επαγγελματιών υγείας για τις επικοινωνιακές ανάγκες των ατόμων με διαταραχές επικοινωνίας, αλλά και για τις δυνατότητές τους για Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία.
- IX. Συντονισμό και προγραμματισμό της συσκευής επικοινωνίας.
- X. Συνεχής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος επικοινωνίας για τον εκάστοτε χρήστη.
- XI. Ανάπτυξη διαδικασιών για την διάδοση της κλινικής και εκπαιδευτικής έρευνας στον τομέα της Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
- XII. Αναγνώριση και προώθηση της ανάγκης για έρευνα στον τομέα της Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας (**Glennen & DeCoste, 1997**).

1.5 Οι Αρχές Παρέμβασης των Συστημάτων Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

- 1) Όλοι μπορούν και έχουν το δικαίωμα να επικοινωνούν.
- 2) Η δυνατότητα παροχής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, δεν θα πρέπει να αμελείται ούτε και να καθυστερείται στα άτομα με διαταραχές επικοινωνίας, σεβόμενοι της δυσκολίας τους για ανάπτυξη των αντίστοιχων επικοινωνιακών συμπεριφορών.
- 3) Ο χρήστης της συσκευής θα πρέπει να αποτελεί το επίκεντρο της θεραπευτικής παρέμβασης.
- 4) Η παρέμβαση Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας θα πρέπει να ανταποκρίνεται όχι μόνο στις παροντικές, αλλά και στις μελλοντικές επικοινωνιακές ανάγκες του ατόμου.
- 5) Επικοινωνιακές συμπεριφορές οι οποίες μπορεί να χρησιμοποιούνται ήδη από τον χρήστη, δεν θα πρέπει να αντικαθίστανται πλήρως από την συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, εφόσον αυτές είναι λειτουργικές και κοινωνικά αποδεκτές.
- 6) Η παρέμβαση ενός συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας θα πρέπει να επαναπροσδιορίζεται σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τρέχουσας αξιολόγησης.
- 7) Απαιτείται η συνεργασία διαφόρων ειδικοτήτων κατά την εφαρμογή των συστημάτων Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, για την επίτευξη του μέγιστου αποτελέσματος.
- 8) Η παρέμβαση θα πρέπει να καθοδηγείται από συγκεκριμένους, κατάλληλους και πολύ προσεκτικά καθορισμένους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους.
- 9) Η παρέμβαση Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας θα πρέπει να πραγματοποιείται από την αρχή σε πραγματικά επικοινωνιακά περιβάλλοντα.
- 10) Κατά την διάρκεια της παρέμβασης, θα πρέπει να εφαρμόζονται διαδικασίες αντιστάθμισης των επικοινωνιακών δυσκολιών του χρήστη.
- 11) Η παρέμβαση για Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία, δεν θα πρέπει να εστιάζει μόνο στον καθορισμό των δυνατοτήτων προς εκμάθηση, αλλά και στους τρόπους με τους οποίους αυτές μπορούν να επιτευχθούν.
- 12) Η διαδικασία παρέμβασης θα πρέπει να περιλαμβάνει επαναξιολόγηση της προόδου του χρήστη σε τακτά χρονικά διαστήματα, έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα για ανάλογη τροποποίησή της.
- 13) Η παρέμβαση Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας θα πρέπει να συντελεί σε θετικά αποτελέσματα.
- 14) Η φειδωλότητα θα πρέπει να αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την διαδικασία παρέμβασης (Lloyd & Fuller, 1997).

1.6 Αξιολόγηση για την Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία

Η διαδικασία αξιολόγησης για την Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία, αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα για την αναγνώριση των ατόμων τα οποία θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την εφαρμογή ενός συστήματος επικοινωνίας, για τον

προσδιορισμό των επικοινωνιακών τους αναγκών, των ικανοτήτων και αδυναμιών τους, καθώς και για την επιλογή του κατάλληλου βοηθητικού συστήματος, στοχεύοντας στην μεγιστοποίηση της λειτουργικότητάς τους. Κατά την διάρκεια της αξιολόγησης θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν πολλοί παράγοντες, έτσι ώστε να συγκεντρωθούν οι απαραίτητες πληροφορίες που θα συντελέσουν στον αποτελεσματικό σχεδιασμό των στόχων παρέμβασης και στην επιτυχημένη εφαρμογή ενός συστήματος επικοινωνίας. Η αξιολόγηση ενός υποψήφιου χρήστη συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας επικεντρώνεται στους παρακάτω τομείς:

- ΛΗΨΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ
 - Ιατρικό ιστορικό.
- ΙΑΤΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
 - Προσδιορισμός του τύπου και της σοβαρότητας της διαταραχής.
- ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ/ ΦΙΛΟΥΣ/ ΦΡΟΝΤΙΣΤΕΣ
 - Προσδιορισμός των επικοινωνιακών αναγκών, των ενδιαφερόντων και των προτιμήσεων του ατόμου.
- ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΥ
 - Εκφραστική ικανότητα.
 - Αντιληπτική γλωσσική ικανότητα.
 - Πραγματολογικές ικανότητες.
- ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
 - Ικανότητα ελέγχου και συντονισμού κινήσεων.
- § ΑΚΟΗ
 - Ικανότητες ακοής.
- § ΟΡΑΣΗ
 - Βλεμματική επαφή.
 - Ικανότητες όρασης.
- § ΝΟΗΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
- § ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΜΝΗΜΗΣ
- § ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ
 - Οπτικοκινητικός συντονισμός.
 - Δυνατότητες χειρισμού συσκευής επικοινωνίας (**Lloyd & Fuller, 1997**).

1.6.1 Ομάδα Αξιολόγησης για την Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία

Η επιτυχημένη αξιολόγηση ενός υποψήφιου ατόμου για Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία, χρήζει την συνεργασία μίας ομάδας επαγγελματιών, οι οποίοι καλούνται να παράσχουν χρήσιμες πληροφορίες και δεδομένα, με βάση τις γνώσεις και τα αποτελέσματα της εξατομικευμένης αξιολόγησής τους. Η οικογένεια και το κοινωνικό

περιβάλλον του ενδιαφερομένου, επίσης, παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην διαδικασία της αξιολόγησης.

Παρακάτω παρατίθεται η ομάδα που λαμβάνει μέρος στην αξιολόγηση των ατόμων για Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία, προκειμένου να διερευνηθεί η χρησιμότητα, ή όχι, της εφαρμογής ενός συστήματος επικοινωνίας, καθώς και να συγκεντρωθούν οι απαραίτητες πληροφορίες για το κάθε περιστατικό.

○ ΧΡΗΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Αναγνώριση των προσωπικών αναγκών, ενδιαφερόντων και στόχων.

Ορισμός των ατομικών ορίων και ικανοτήτων.

○ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ, ΦΙΛΟΙ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΣΤΕΣ

Παροχή ιατρικού, οικογενειακού και κοινωνικού ιστορικού.

Πληροφορίες για ικανότητες και αδυναμίες (σε όλους τους τομείς).

Καταγραφή ενδιαφερόντων και προτιμήσεων του υποψήφιου χρήστη.

Καθορισμός και ιεράρχηση των επικοινωνιακών αναγκών (με βάση την καθημερινότητα του ατόμου και των περιβαλλοντικών απαιτήσεων).

○ ΛΟΓΟΠΑΘΟΛΟΓΟΣ/ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ

Προφορική έκφραση και κατανόηση λόγου.

Εξέταση στοματοκινητικών δομών και λειτουργιών.

Επικοινωνιακές ικανότητες και αδυναμίες.

Αξιολόγηση και αποκατάσταση διαταραχών επικοινωνίας (**Lloyd & Fuller, 1997**).

Επαυξητική Εναλλακτική Επικοινωνία: αξιολόγηση, επικοινωνιακές ανάγκες, συστήματα επικοινωνίας, σύμβολα, εκπαίδευση, βοηθητικές τεχνικές (**Glennen & DeCoste, 1997**).

○ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΗΣ

Συνδυασμός των ικανοτήτων του χρήστη συστήματος επικοινωνίας και των διαθέσιμων τεχνολογικών μέσων.

Σχεδιασμός, τροποποίηση, προσαρμογή και εγκατάσταση ηλεκτρονικών συστημάτων, βοηθητικών συσκευών επικοινωνίας και λογισμικών προγραμμάτων.

○ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ

Κινητικές δεξιότητες: αξιολόγηση και παρέμβαση.

Μεγιστοποίηση κινητικού ελέγχου, σωματικής δύναμης, ικανότητας συντονισμού κινήσεων, ευελιξίας και διάρκειας κίνησης.

Επιλογή και εφαρμογή κινητικών βοηθημάτων.

Τροποποίηση θέσεων χειρισμού συσκευών επικοινωνίας και εύρεση της κατάλληλης τοποθέτησης για την επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας.

○ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ

Εκτίμηση κινητικού ελέγχου των καθημερινών δραστηριοτήτων του ενδιαφερόμενου - κινητικές δυνατότητες και αδυναμίες- και παρέμβαση για μεγιστοποίηση των κινητικών ικανοτήτων.

Αξιολόγηση και εφαρμογή των αποδοτικότερων τρόπων και θέσεων χειρισμού συσκευών επικοινωνίας, σε καθημερινές δραστηριότητες.

- ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ
Αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων.
Ανάγκες του ατόμου και της οικογένειας.
Παροχή συμβουλευτικής και συναισθηματικής υποστήριξης σε τομείς που απασχολούν τον ενδιαφερόμενο και την οικογένειά του.
- ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΟΣ
Ικανότητες όρασης και οπτικής αντίληψης των εισερχόμενων ερεθισμάτων.
Καθορισμός των διαστάσεων και της οπτικής αναπαράστασης των συμβόλων του συστήματος επικοινωνίας.
- ΑΚΟΥΟΛΟΓΟΣ
Ακουστική ικανότητα, αντίληψη και επεξεργασία.
Επιδράσεις διαταραχών ακοής στην επικοινωνία.
Συμβουλευτική για τροποποίηση του συστήματος επικοινωνίας σύμφωνα με τις ακουστικές ικανότητες του χρήστη.
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ
Ανάγκες του ενδιαφερομένου και της οικογένειάς του.
Υπεράσπιση δικαιωμάτων, παροχή υποστήριξης και συμβουλευτική.
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
Μαθησιακό δυναμικό και δυνατότητες εκμάθησης του ατόμου.
Επικοινωνιακές και εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολικό περιβάλλον.
- ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΑΥΞΗΤΙΚΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
Ενημέρωση για διαθέσιμα συστήματα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας και χρήσιμες πηγές άντλησης πληροφοριών.
Παροχή αποτελεσματικών τεχνικών παρέμβασης.
- ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
Εκτίμηση επαγγελματικού δυναμικού.
Ανάγκες για εξασφάλιση απασχόλησης.
Προσαρμογή του συστήματος επικοινωνίας στο εργασιακό περιβάλλον.

Η συνεργασία της αναφερόμενης διεπιστημονικής ομάδας φαντάζει ιδανική, όμως στην πράξη είναι δύσκολο να επιτευχθεί, λόγω του μεγάλου αριθμού των ειδικοτήτων που εμπλέκονται. Η συνεργασία του υποψήφιου χρήστη ενός συστήματος επικοινωνίας και της οικογένειάς του, αποτελούν αναμφισβήτητα πολύ σημαντικό παράγοντα, όχι μόνο κατά την διαδικασία της αξιολόγησης, αλλά και καθ' όλη την διάρκεια της παρέμβασης (**Lloyd & Fuller, 1997**).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 Παρουσίαση του Περιστατικού

Ο Κώστας είναι ένας ενήλικας 23 ετών, ο οποίος τα τελευταία χρόνια διαμένει μόνιμα σε ένα δημόσιο κέντρο αποκατάστασης παιδών, το όνομα του οποίου παραλείπεται για λόγους διαφύλαξης προσωπικών δεδομένων. Λόγω αδυναμίας πρόσβασης στο ιστορικό του, δεν κατέστη δυνατή η λήψη βασικών πληροφοριών, σχετικά με ιατρικά και προσωπικά θέματα, όπως είναι η επίσημη αξιολόγησή του και η παρακολούθησή του από ιατρούς, καθώς και περαιτέρω γνώσεις σχετικά με το οικογενειακό και κοινωνικό του ιστορικό. Ωστόσο, ύστερα από ένα χρονικό διάστημα διάρκειας τριών ετών, προσωπικής αλληλεπίδρασης με τον ίδιο, μέσα από το πλαίσιο όπου διαμένει και τις κατασκευασμένες τις οποίες αυτό διοργανώνει κατά τους θερινούς μήνες, παρατηρήθηκαν κάποια στοιχεία, όσον αφορά στις ικανότητες και τις αδυναμίες του, καθώς και στον τρόπο που ο ίδιος λειτουργεί και συμπεριφέρεται.

Ο περιθαλπόμενος είναι ένας άντρας υψηλού αναστήματος (περίπου 1,75 m.). Την μεγαλύτερη ώρα της ημέρας περιφέρεται μόνος του στους χώρους του κέντρου αποκατάστασης, ξεκινώντας τα πρωινά από τον θάλαμο στον οποίο διαμένει, τις μεσημεριανές ώρες παρευρίσκεται συνήθως στα γραφεία της διοίκησης του κέντρου αποκατάστασης, ενώ κατά τις απογευματινές και βραδινές ώρες συναντάται σε εξωτερικούς χώρους του πλαισίου και στον θάλαμό του. Αρέσκει να παρατηρεί τα άτομα του περιβάλλοντός του, τις κινήσεις τους, τον τρόπο εργασίας τους και τις συζητήσεις τις οποίες πραγματοποιούν (μάλιστα συχνά στέκεται κρυφακούγοντας έξω από τις πόρτες), δείχνοντας να αντιλαμβάνεται όλα όσα συμβαίνουν γύρω του. Ωστόσο, δεν παρεμβαίνει σε καταστάσεις και συζητήσεις, ούτε και αποζητά την συντροφιά και την κοινωνική αλληλεπίδραση με κάποιον, παρά μόνο όταν θελήσει να ζητήσει κάτι.

Η λεκτική επικοινωνία του Κώστα είναι ανύπαρκτη, καθώς παρουσιάζει απουσία προφορικής ομιλίας. Ο ίδιος έχει αναπτύξει ένα δικό του σύστημα μη λεκτικής επικοινωνίας, μέσω δήξης, χειρονομιών και παραγωγής άναρθρων κραυγών, μέσα από το οποίο γίνεται, εν μέρει, αντιληπτός από κάποια άτομα τα οποία τον γνωρίζουν για μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά όχι από άτομα τα οποία έρχονται για λίγο καιρό σε επαφή μαζί του. Πιο συγκεκριμένα, η δήξη αφορά σε χώρους και πρόσωπα του πλαισίου και σε επιθυμητά αντικείμενα και οι χειρονομίες περιορίζονται στην έκφραση κατάφασης και άρνησης -“Ναι” και “Όχι”-, καθώς και στην έκφραση πρωταρχικών αναγκών όπως “Θέλω να φάω”, “Θέλω να πω”. Όσον αφορά στις άναρθρες κραυγές τις οποίες παράγει ο περιθαλπόμενος, αυτές δεν είναι φωνολογικά συνυφασμένες με το εννοιολογικό περιεχόμενο των επιθυμητών, προς παραγωγή, λεκτικών μηνυμάτων, καθώς περιλαμβάνουν μόνο την παραγωγή των φωνηέντων /a/ και /e/. Όπως διαφαίνεται ο Κώστας κατέχει το κίνητρο για επικοινωνία, αλλά η αλληλεπίδρασή του με άλλα άτομα αφορά μόνο στην έκφραση προσωπικών αναγκών και προτιμήσεων, καθώς και στην έκκληση για συμμετοχή του σε εξόδους (βόλτες και κοινωνικές εκδηλώσεις) πέρα από το

πλαίσιο όπου διαμένει. Σε κάποιες περιπτώσεις στις οποίες ο ίδιος έχει μία έντονη επιθυμία και δεν γίνεται κατανοητός από το περιβάλλον του, ακολουθούν εκρήξεις θυμού από την πλευρά του.

Το επίπεδο κατανόησης του Κώστα κρίνεται ικανοποιητικό, καθώς ο ίδιος δείχνει να κατέχει την ιδεώδη γνώση του βασικού λεξιλογίου της Νεοελληνικής γλώσσας, ανταποκρίνεται σε απλές εντολές και μοιάζει να αντιλαμβάνεται γεγονότα τα οποία διαδραματίζονται στο περιβάλλον του.

Τα χαρακτηριστικά του προσώπου του Κώστα είναι συμμετρικά (μέτωπο, μάτια, μύτη, χείλη) και δεν διαφαίνεται μυϊκή αδυναμία σε κάποιο από αυτά. Ακόμα, η σύγκλιση των χειλιών του είναι επαρκής, χωρίς την παρουσία σιελόρροιας. Η έκφραση του προσώπου του περιθαλπόμενου είναι ουδέτερη και η διαφορετικότητα των συναισθημάτων από την πλευρά του δεν εκδηλώνεται με την ανάλογη έκφραση του προσώπου του. Μετά από αντιληπτική εξέταση ο Κώστας φάνηκε να μην αντιμετωπίζει προβλήματα αναπνοής.

Οι ικανότητες ακοής του Κώστα, μέσα από αντιληπτική εξέταση, κρίνονται ικανοποιητικές, καθώς ο ίδιος ανταποκρίνεται ανάλογα και άμεσα στα ηχητικά ερεθίσματα του περιβάλλοντος -με στροφή της κεφαλής και προσήλωση του ενδιαφέροντος-, όπως και στα δοθέντα λεκτικά μηνύματα ή/ και εντολές -μικρής πολυπλοκότητας-, όπου παρέχει ορθά την ζητούμενη ανταπόκριση. Όσον αφορά στην όραση, διακρίνεται περιορισμένη βλεμματική επαφή κατά την κοινωνική αλληλεπίδραση, καθώς και κατά την επιτέλεση δραστηριοτήτων. Ακόμα, παρατηρείται επαναλαμβανόμενο άνοιγμα και κλείσιμο των ματιών και στροφή των οφθαλμών προς τα επάνω.

Ο περιθαλπόμενος φαίνεται να μην αντιμετωπίζει προβλήματα κινητικότητας στα κάτω άκρα, καθώς ο ίδιος βαδίζει χωρίς την χρήση κινητικού βοηθήματος. Η στάση του σώματός του είναι φυσιολογική σε καθιστή θέση, ενώ κατά τη βάδιση διακρίνεται μία ελαφριά κλίση της σπονδυλικής στήλης προς τα δεξιά. Σε όρθια θέση παρατηρείται επαναλαμβανόμενη κίνηση του σώματός του και των κάτω άκρων εμπρός- πίσω, στην ίδια θέση, καθώς και συνεχής κίνηση των δαχτύλων με κάμψη αυτών. Ακόμα, συχνά ο ίδιος πραγματοποιεί απότομη υπερέκταση του αυχένα και στροφή της κεφαλής και των οφθαλμών, προς τα επάνω. Ο Κώστας είναι αριστερόχειρας, ωστόσο η κινητικότητα των άνω άκρων δεν μοιάζει το ίδιο λειτουργική, καθότι παρατηρείται δυσκολία στην λεπτή κινητικότητα και τον οπτικοκινητικό συντονισμό. Στις αδρές κινήσεις δεν συναντάται δυσκολία από την πλευρά του.

Η ατομική υγιεινή του Κώστα κρίνεται ανεπαρκής, καθότι συχνά συναντάται με υπολείμματα τροφών στην οδοντοστοιχία και γύρω από την στοματική κοιλότητα και με ακάθαρτα ενδύματα. Πολλές φορές παρατηρείται δυσσομία, καθώς ο ίδιος δεν φροντίζει για την σωματική του υγιεινή παρά μόνο ύστερα από συνεχείς υπενθυμίσεις και παροτρύνσεις από τον περιβάλλοντός του.

Σημειώνεται ότι ο Κώστας δεν παρακολουθεί κάποιο ειδικό πρόγραμμα εκπαίδευσης, καθώς έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν επαναλαμβανόμενες προσπάθειες από τα άτομα του περιβάλλοντός του για ένταξή του στο ειδικό σχολείο το οποίο συστεγάζεται στον χώρο του κέντρου αποκατάστασης, αλλά χωρίς επιτυχία. Έτσι,

δεν κατέχει γνώσεις ανάγνωσης και γραφής. Ακόμα, ο ίδιος δεν επιθυμεί την συμμετοχή του στα ειδικά τμήματα «Λογοθεραπείας», «Φυσικοθεραπείας» και «Εργοθεραπείας», τα οποία παρέχει ο δημόσιος φορέας.

Ο Κώστας είναι φιλικός, προσιτός και πολύ αγαπητός από τα άτομα του περιβάλλοντός του. Ο ίδιος χαρακτηρίζεται ιδιαίτερος κοινωνικός καθότι αρέσκεται να παρατηρεί συνεχώς όλα όσα διαδραματίζονται γύρω του και να παρευρίσκεται σε κοινωνικές συγκεντρώσεις και εκδηλώσεις. Ακόμα, είναι φιλότιμος και πάντα πρόθυμος να εξυπηρετήσει όποιον του το ζητήσει.

Το συγκεκριμένο κέντρο αποκατάστασης δέχεται τακτικά επισκέψεις από καινούριους εθελοντές και άτομα που ενδιαφέρονται να γνωρίσουν προσωπικά τους περιθαλπόμενους. Ακόμα, διοργανώνει εξωτερικές δραστηριότητες όπως βόλτες, εκδρομές και επισκέψεις σε καφετέριες και εστιατόρια. Έτσι, ενώ ο Κώστας μπορεί να επικοινωνήσει -σε περιορισμένο βαθμό- με κάποια από τα άτομα του περιβάλλοντός του, δεν μπορεί με τους γύρω του, με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζεται απόλυτα εξαρτώμενος από τα άτομα του πλαισίου και να μην έχει αποκτήσει αυτονομία. Για τον λόγο αυτό, κρίνεται απαραίτητη η αποκατάσταση της διαταραχής επικοινωνίας που αντιμετωπίζει, με ένα Επαυξητικό Εναλλακτικό σύστημα Επικοινωνίας, έτσι ώστε να μπορεί ο ίδιος να είναι ανεξάρτητος και αυτόνομος και να επικοινωνεί σε όλα τα περιβάλλοντα και σε συνδυασμό με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους.

2.2 Διαδικασία συγκέντρωσης πληροφοριών/ Ερωτηματολόγιο

Η επιλογή και ο σχεδιασμός του κατάλληλου λογισμικού για ένα σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, προϋποθέτει, πέρα από την αναλυτική αξιολόγηση του περιστατικού, την γνώση των ενδιαφερόντων του, των αναγκών του και κατ' επέκταση σημαντικών στοιχείων της καθημερινότητάς του. Οι πληροφορίες αυτές συνήθως συλλέγονται από το οικογενειακό περιβάλλον του ενδιαφερόμενου. Όσον αφορά στον Κώστα, η οικογένειά του και το συγγενικό του περιβάλλον, εδώ και πολλά χρόνια, δεν έρχονται σε επαφή μαζί του. Καθώς ο Κώστας διαμένει μόνιμα σε δημόσιο κέντρο αποκατάστασης, τα πρόσωπα με τα οποία συναναστρέφεται καθημερινά είναι οι περιθαλπόμενοι, οι εργαζόμενοι και οι εθελοντές του πλαισίου, καθώς και επισκέπτες του χώρου. Οπότε, τα άτομα αυτά αποτέλεσαν την μοναδική πηγή άντλησης πληροφοριών για τον ίδιο.

Το γεγονός του μεγάλου αριθμού των ατόμων, δεν έδινε την δυνατότητα λήψης πληροφοριών από το κάθε μέλος της προσδιορισμένης ομάδας ξεχωριστά μέσω συνέντευξης, καθότι μία τέτοια διαδικασία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ιδιαίτερος χρονοβόρα, αλλά και μη αποτελεσματική λόγω της άμεσης επαφής με τον ερωτώμενο που συντελεί σε μη διαφάνεια των απαντήσεων. Για τον λόγο αυτό, επιλέχθηκε ως τεχνική συγκέντρωσης δεδομένων, ο διαμοιρασμός ενός ερωτηματολογίου (βλ. *Παράρτημα 1*). Το ερωτηματολόγιο είχε ως αποδέκτες όλα τα άτομα που έρχονται σε επαφή με τον Κώστα και τα οποία ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός ερωτηματολογίου.

Τυπώθηκε στα Ελληνικά και στα Αγγλικά, καθώς οι περισσότεροι εθελοντές του πλαισίου προέρχονται από χώρες του εξωτερικού.

Για τον σχεδιασμό του ερωτηματολογίου, χρειάστηκε να ληφθούν υπ' όψιν πολλοί και σημαντικοί παράγοντες σχετικά με τον προσδιορισμό των στόχων της έρευνας, τον καθορισμό των αναγκαίων πληροφοριών που έπρεπε να αποσπαστούν από τους ερωτώμενους, το περιεχόμενο, την δομή και το πλήθος των ερωτήσεων, καθώς και την δοθείσα μορφή των απαντήσεων (Cohen & Manion, 1997).

Ο σκοπός του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει την συλλογή όσο το δυνατόν περισσότερων δεδομένων σχετικά με:

- ο Το επικοινωνιακό «μοτίβο» του Κώστα: ποιους τρόπους χρησιμοποιεί ο ίδιος για να επικοινωνεί (λεκτική ή μη λεκτική επικοινωνία/ Εναλλακτικοί τρόποι Επικοινωνίας).

- ο Το επίπεδο κατανόησής του και την ικανότητα αντίληψης/ αποκωδικοποίησης των παρεχόμενων πληροφοριών (αν αντιλαμβάνεται τις πληροφορίες που δέχεται και σε ποιο βαθμό).

- ο Την ικανότητα ανταλλαγής πληροφοριών (σε ποιο βαθμό καταφέρνει ο ίδιος να μεταφέρει ένα μήνυμα).

- ο Τον προσδιορισμό της χρησιμότητας ενός συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για το συγκεκριμένο περιστατικό, ως υποκειμενικός παράγοντας αντίληψης του δείγματος των ερωτηθέντων.

- ο Την θέληση του Κώστα για επικοινωνία.

- ο Τις επικοινωνιακές του ανάγκες και τα κίνητρά του για επικοινωνία -πότε και για ποιους λόγους ο ίδιος επικοινωνεί-.

- ο Τις καθημερινές ασχολίες του: πώς περνάει την ημέρα του, με ποια άτομα συναναστρέφεται.

- ο Τα ενδιαφέροντά του (πράγματα και δραστηριότητες που του αρέσουν).

- ο Καταστάσεις και πράγματα που τον ενοχλούν.

- ο Τον χαρακτήρα και την συμπεριφορά του.

- ο Τον προσδιορισμό της σχέσης μεταξύ του δείγματος του ερωτηματολογίου με τον Κώστα, για την εκτίμηση της εγκυρότητας και της αντικειμενικότητας των δοθέντων απαντήσεων (αν συναναστρέφονται μαζί του και σε ποια συχνότητα).

- ο Διακεκριμένες ικανότητες του Κώστα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν κίνητρο για την εκπαίδευσή του σε κάποιον εργασιακό τομέα μερικής απασχόλησης εντός του πλαισίου όπου διαμένει (για παράδειγμα κηπουρική, μαγειρική), έτσι ώστε να εξεταστεί το ενδεχόμενο αυτής της δυνατότητας και να πραγματοποιηθεί, μετέπειτα, προσπάθεια για ένταξη της απασχόλησης στο σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.

Αφού έχει αποσαφηνιστεί ο πρωταρχικός στόχος της επισκόπησης και έχουν εντοπιστεί οι επιμέρους πληροφορίες που απαιτούνται σχετικά με τον ενδιαφερόμενο, δίνεται μεγάλη προσοχή στην δομή του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο συγκροτήθηκε με σκοπό να αποσπαστούν οι απαραίτητες πληροφορίες για τον Κώστα και

παράλληλα να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή από την πλευρά του δείγματος, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι για τους ίδιους αποτελεί μία εθελοντική διαδικασία.

Το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου θα πρέπει να είναι σαφές, χωρίς δύσκολη και περίπλοκη φρασεολογία και να κεντρίζει το ενδιαφέρον των απαντούντων. Να είναι απαλλαγμένο από αοριστίες, έτσι ώστε να αποφεύγονται τυχόν παρανοήσεις και να αποσπώνται οι επιθυμητές απαντήσεις. Στην διατύπωση των ερωτήσεων δεν θα πρέπει να διαφαίνεται κάποιου είδους κατευθυντήρια γραμμή ή προκατάληψη, καθώς αποσκοπείται η αντικειμενική και αμερόληπτη άποψη του κάθε μέλους του δείγματος. Εξίσου σημαντική είναι και η εμφάνιση του ερωτηματολογίου, η οποία σε πολλές περιπτώσεις προδιαθέτει με ανάλογο τρόπο, τον ερωτώμενο. Έτσι, ένα ερωτηματολόγιο με μία απλή διάταξη, το οποίο δεν περιλαμβάνει μεγάλο πλήθος ερωτήσεων ώστε να χαρακτηρίζεται κουραστικό και το οποίο παρέχει τον απαιτούμενο χώρο για τις απαντήσεις, μπορεί να είναι ελκυστικό. Η διευθέτηση των ερωτημάτων πραγματοποιείται με ιεράρχηση, ξεκινώντας από πιο απλά ερωτήματα, προχωρώντας σε πιο πολύπλοκα στην μεσαία ενότητα και καταλήγοντας πάλι σε κάτι πιο απλό και ευχάριστο (**Cohen & Manion, 1997**).

Ο τύπος των ερωτημάτων τα οποία αποτελούν το ερωτηματολόγιο είναι άμεσης μορφής, δηλαδή στοχεύουν στην απόσπαση της επιθυμητής πληροφορίας, απευθύνοντας συγκεκριμένες -και όχι έμμεσες και γενικές- ερωτήσεις προς τον ερωτηθέντα. Συμπεριλήφθηκαν ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου, περιορίζοντας όσο το δυνατόν περισσότερο τις πρώτες, για αποφυγή αίσθησης κούρασης από την πλευρά του απαντούντα και για πιο σύντομο τρόπο καταγραφής δεδομένων. Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν βασιζόμενοι σε γεγονότα ή σε προσωπικές απόψεις και γνώμες. Όσον αφορά στον τύπο των δοθέντων απαντήσεων, στις περισσότερες ερωτήσεις προτιμήθηκε ένας συντομογραφικός τρόπος καταγραφής των πληροφοριών, μέσω της επιλογής παρεχόμενων πιθανών προβλεπόμενων απαντήσεων, υπό την μορφή τσεκαρίσματος. Ακόμα, χρησιμοποιήθηκαν “κλιμακούμενες απαντήσεις”, οι οποίες συγκροτούνται από μία σειρά διαβαθμίσεων προς επιλογή -για παράδειγμα “Πολύ καλά/ Μέτρια/ Δύσκολα/ Καθόλου”-, (**Cohen & Manion, 1997**).

Το ερωτηματολόγιο παραδόθηκε ιδιοχείρως σε κάθε μέλος που απαρτίζει το συνολικό δείγμα, συνοδευόμενο από προφορική καθοδήγηση και πληροφόρηση σχετικά με τον σκοπό της έρευνας, αποσαφηνίζοντας ερωτήματα και απορροίες. Επίσης, διευκρινίστηκε το γεγονός της εμπιστευτικότητας των απαντήσεών, καθότι κλήθηκαν να ανταποκριθούν ανώνυμα, στοχεύοντας με τον τρόπο αυτό στην ενθάρρυνση της αντικειμενικότητας και της ειλικρίνειας από την πλευρά των ερωτηθέντων, αλλά και στην μεγιστοποίηση των επιπέδων ανταπόκρισης. Στο επάνω μέρος του ερωτηματολογίου συμπεριλήφθηκε μία συμπληρωματική επιστολή, η οποία υπογραμμίζει εκ νέου την σημασία και την αξία της έρευνας και προσδιορίζει επακριβώς το στοχευόμενο εγχείρημα.

2.2.1 Δεδομένα Ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο διαμοιράστηκε στους εργαζομένους και τους εθελοντές του δημόσιου φορέα όπου διαμένει ο Κώστας, σε δύο περιθαλπόμενους -οι οποίοι ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στις ανάλογες απαιτήσεις για συμπλήρωση-, καθώς και σε δύο επισκέπτες. Ο συνολικός αριθμός των δοθέντων ερωτηματολογίων είναι σαράντα οχτώ, εκ των οποίων επιστράφηκαν τα τριάντα τρία (ποσοστό ανταπόκρισης 70%).

Παρακάτω παρατίθενται τα δεδομένα που συλλέχθηκαν σε κάθε ερώτημα, με την σχηματική αναπαράσταση των ερωτημάτων τα οποία κρίθηκαν μεγάλης βαρύτητας για τον σχεδιασμό και την διαμόρφωση του εξατομικευμένου προγράμματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας του Κώστα.

Ερώτημα 1^ο: “Στο συγκεκριμένο δημόσιο κέντρο αποκατάστασης βρίσκεστε ως..”

Οι απαντήσεις απεικονίζονται στο διάγραμμα (βλ. Σχήμα 1).

Σχήμα 1. Το δείγμα του Ερωτηματολογίου

Διαφαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος του δοθέντος ερωτηματολογίου, αντιστοιχεί σε εργαζομένους του δημόσιου φορέα. Μικρότερα ποσοστά αποτέλεσαν οι εθελοντές, οι περιθαλπόμενοι, καθώς και επισκέπτες του πλαισίου.

Ερώτημα 2^ο: “Πόσο συχνά έρχεστε σε επαφή με τον Κώστα;”

Το 61% δείγματος δήλωσε ότι έρχεται σε επαφή με τον Κώστα σε “Καθημερινή” βάση, το 18% “Δύο φορές την εβδομάδα”, το 12% “Σπάνια”, το 3% “Δύο φορές τον μήνα”, και το 6% δεν αποκρίθηκε.

Ερώτημα 3^ο: “Για πόσες ώρες;”

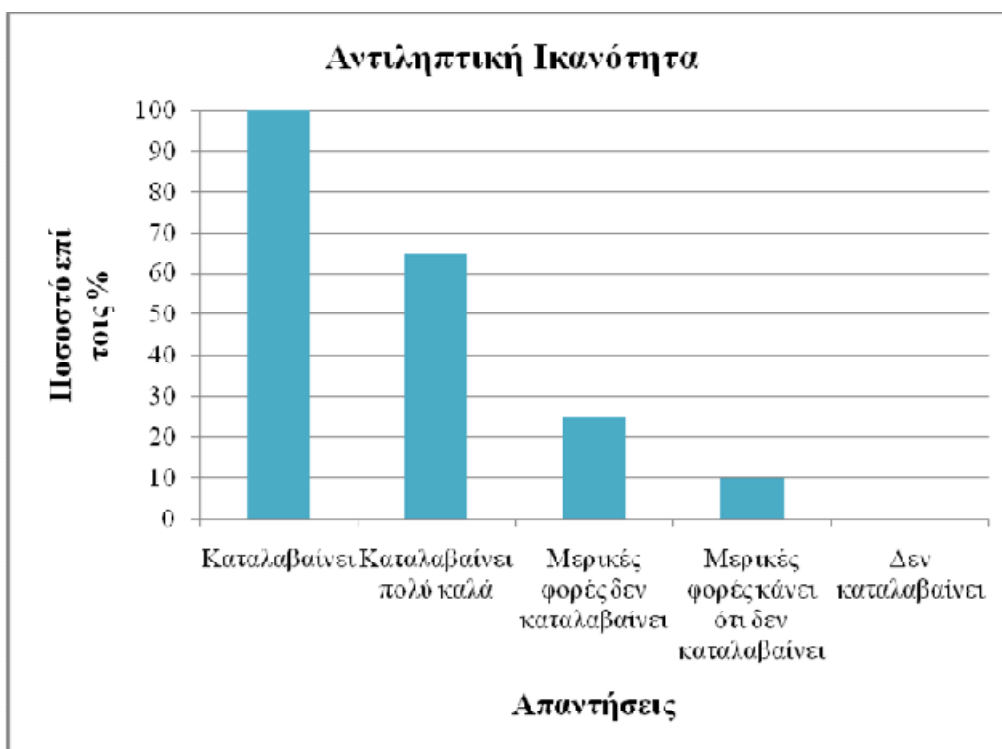
Οι ώρες επαφής των απαντούντων με τον περιθαλπόμενο είναι “Λίγες” σε ποσοστό 70%, “Αρκετές” σε ποσοστό 18% και “Πολλές” ώρες δήλωσε το 3%. Το 9% δεν αποκρίθηκε στο ερώτημα.

Ερώτημα 4^ο: “Πώς θα χαρακτηρίζατε την σχέση σας με τον Κώστα;”

Το 30% απέδωσε τον χαρακτηρισμό “Τυπική”, το 27,5% την χαρακτήρισε ως “Καλή”, το 27,5% ως “Πολύ καλή” και το 6% ως “Άριστη” (υπήρξε ποσοστό μη ανταπόκρισης 9%).

Ερώτημα 5^ο: “Όταν μιλάτε στον Κώστα πιστεύετε ότι καταλαβαίνει τι του λέτε;”

Οι απαντήσεις στο ερώτημα παρατίθενται παρακάτω σχηματικά (βλ. Σχήμα 2).

Σχήμα 2. Το επίπεδο κατανόησης του Κώστα σύμφωνα με την κρίση των ερωτηθέντων

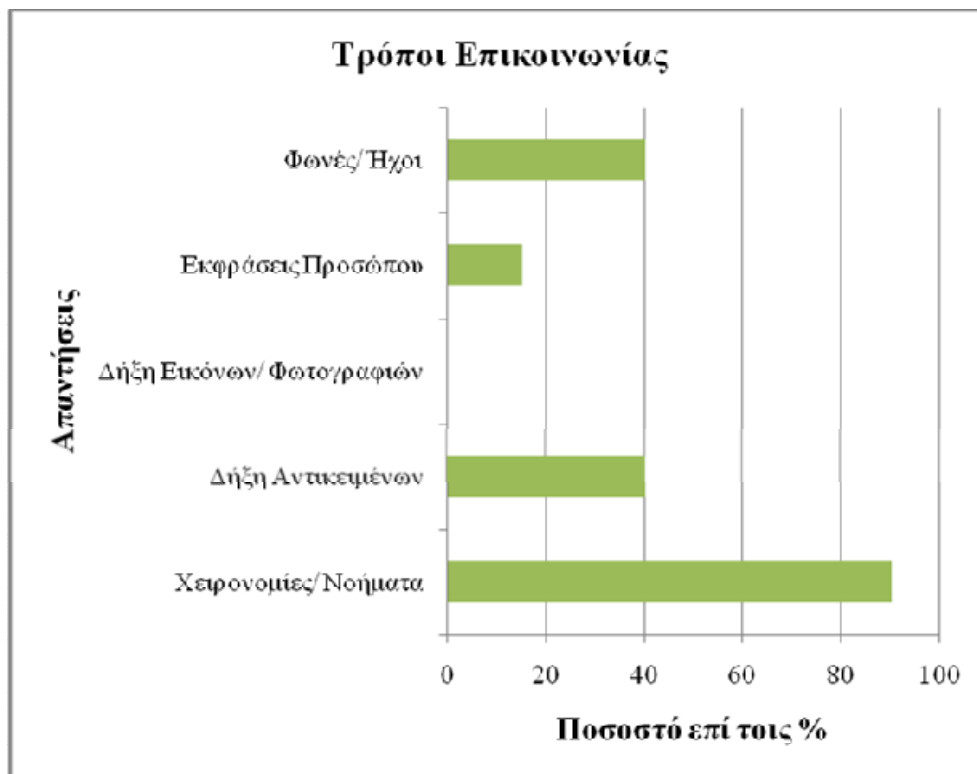
Όλοι όσοι αποκρίθηκαν στο ερώτημα δήλωσαν ότι ο Κώστας αντιλαμβάνεται τα παρεχόμενα λεκτικά μηνύματα κατά την διάρκεια της επικοινωνίας και μάλιστα σε υψηλό επίπεδο. Ωστόσο, υπήρξε κάποιο ποσοστό των ερωτηθέντων που υποστηρίζει πως ο Κώστας δεν κατανοεί πάντα τα εισερχόμενα ερεθίσματα. Σημειώνεται ότι κανένας από τους απαντούντες δεν υποστήριξε ότι ο Κώστας δεν έχει ικανότητες αντίληψης.

Ερώτημα 6^ο: "Όταν του ζητάτε να κάνει μικρές εργασίες (θελήματα) καταλαβαίνει τι του ζητάτε;"

Το 94% των απαντούντων δήλωσε "Ναι", ενώ 6% δεν αποκρίθηκε.

Ερώτημα 7^ο: "Όταν ο Κώστας θέλει να πει κάτι πώς σας το δείχνει;"

Οι αποκρίσεις των ερωτηθέντων απεικονίζονται σχηματικά (βλ. Σχήμα 3).

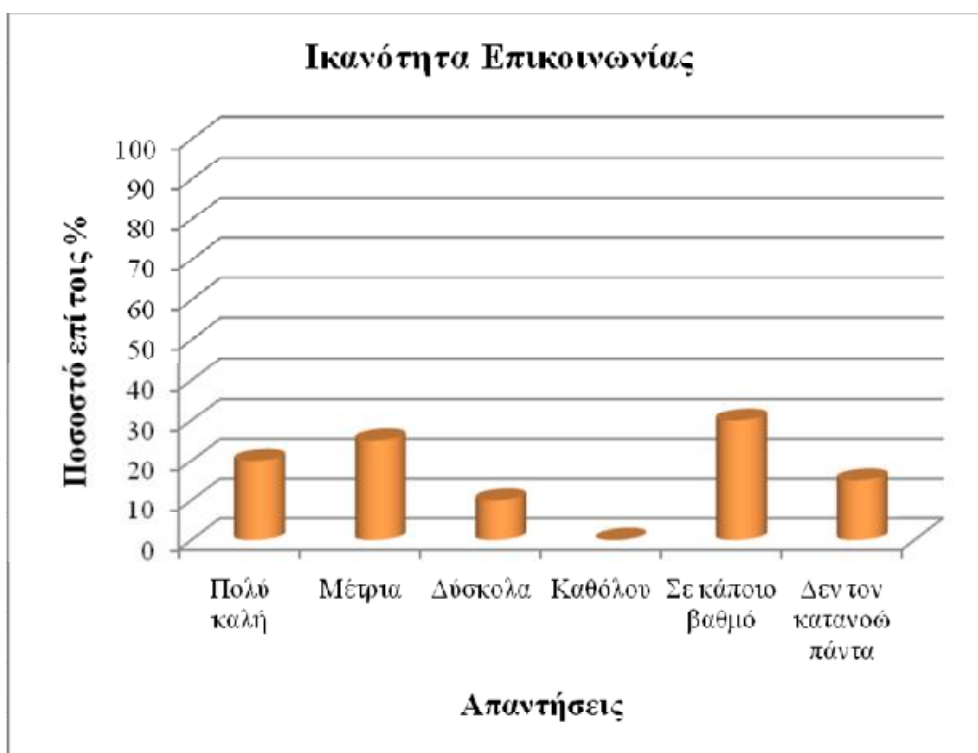

Σχήμα 3. Οι τρόποι επικοινωνίας του Κώστα όπως καταγράφηκαν από τους απαντούντες

Διαφαίνεται μία προσπάθεια από την πλευρά του περιθαλπόμενου για αυτόβουλη χρήση μη λεκτικής επικοινωνίας, η οποία περιλαμβάνει στο μεγαλύτερο ποσοστό της την χρήση χειρονομιών/ νοημάτων, την δήξη αντικειμένων και την παραγωγή άναρθρων κραυγών.

Ερώτημα 8^ο: "Θεωρείτε ότι ο Κώστας μπορεί να επικοινωνεί.."

Οι σχετικές απαντήσεις διαφαίνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί (βλ. Σχήμα 4).

Σχήμα 4. Οι δυνατότητες επικοινωνίας του Κώστα, σύμφωνα με τις αποκρίσεις των ατόμων του κέντρου αποκατάστασης

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, υποστηρίζει ότι ο Κώστας μπορεί να επικοινωνεί σε "Κάποιο βαθμό", ενώ κάποιοι δήλωσαν ότι μπορεί να επικοινωνεί σε "Πολύ καλό" βαθμό, αλλά χωρίς να καταφέρνει πάντα να μεταφέρει επαρκώς το μήνυμα που επιθυμεί, καθώς και να γίνεται απόλυτα κατανοητός.

Ερώτημα 9^ο: "Πώς περνάει την ημέρα του ο Κώστας όσο εσείς τον βλέπετε;"

Καθότι οι απαντούντες είχαν την δυνατότητα για σημείωση παραπάνω από μίας επιλογής, τα αποτελέσματα έχουν ως εξής: η επιλογή "Κάνει «μικροθελήματα»" καταγράφηκε σε ποσοστό 54%, ενώ σε ποσοστό 36% επιλέχθηκε η φράση "Βοηθάει το διοικητικό προσωπικό". Οι επιλογές "Περιφέρεται άσκοπα" και "Συμμετέχει σε δραστηριότητες εθελοντών", σημειώθηκαν σε ποσοστά 18% και 12%, αντίστοιχα.

- "Αν συμμετέχει σε δραστηριότητες εθελοντών, ποιες είναι αυτές που του αρέσουν;"

Καταγράφηκαν οι εξής απαντήσεις: βόλτες σε εξωτερικούς χώρους (για παράδειγμα, έξω για φαγητό), επίσκεψη στο «Ε», συμμετοχή σε εκδηλώσεις (για παράδειγμα, πάρτυ). Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι το «Ε» αποτελεί, επίσης, ένα κέντρο αποκατάστασης, στο οποίο διαμένουν άτομα που προηγουμένως ήταν περιθαλπόμενοι του πλαισίου όπου διαμένει ο Κώστας και η ονομασία του παραλείπεται

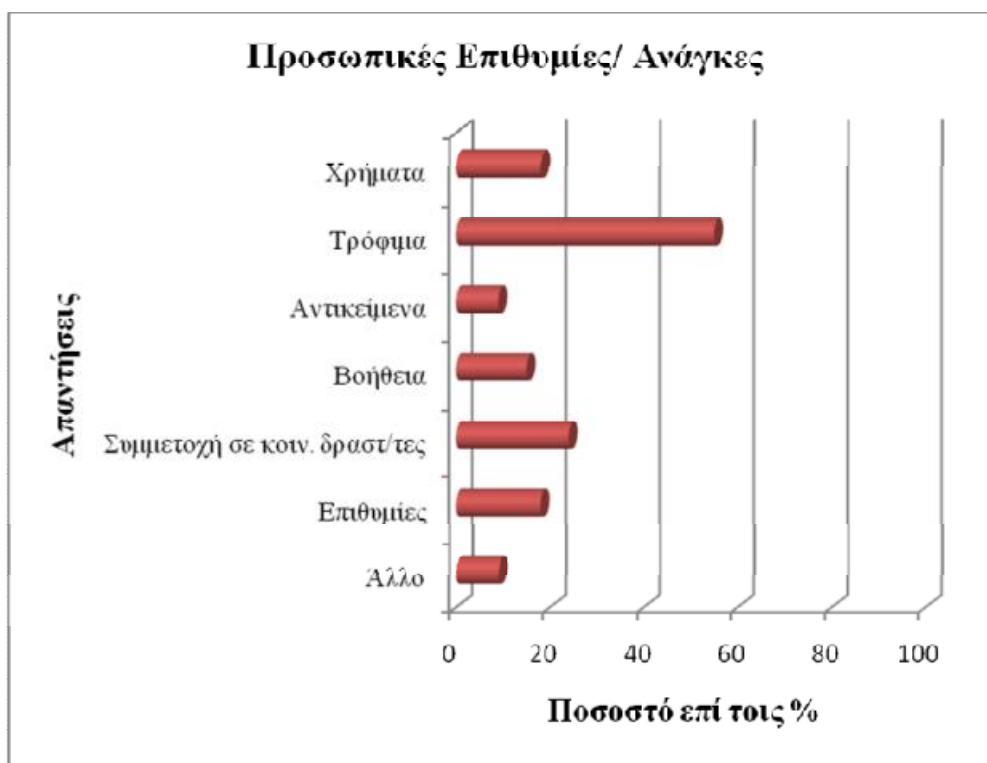
για λόγους διαφύλαξης προσωπικών δεδομένων. Με τα άτομα αυτά, ο Κώστας έχει αναπτύξει μία ιδιαίτερη προσωπική σχέση και συχνά ζητά να τα επισκέπτεται.

Ερώτημα 10^ο: *”Έχετε παρατηρήσει ότι ο Κώστας έχει κάποια ιδιαίτερη κλίση ή ενδιαφέρον για την εκμάθηση κάποιας τέχνης ή απασχόλησης;”*

Σε ποσοστό 85% δόθηκε η απάντηση “Όχι”, ενώ το 9% αναφέρθηκε στην ικανότητα εκτέλεσης θελημάτων και μικρών εργασιών από την πλευρά του περιθαλπόμενου. Υπήρξε 6% ποσοστό μη ανταπόκρισης στο ερώτημα.

Ερώτημα 11^ο: *“Τι σας ζητάει συνήθως ο Κώστας;”*

Παρακάτω παρατίθενται οι απαντήσεις στο ερώτημα (βλ. Σχήμα 5).

Σχήμα 5. Οι ανάγκες και οι επιθυμίες του Κώστα, σύμφωνα με τα συγκεντρωθέντα δεδομένα του ερωτηματολογίου

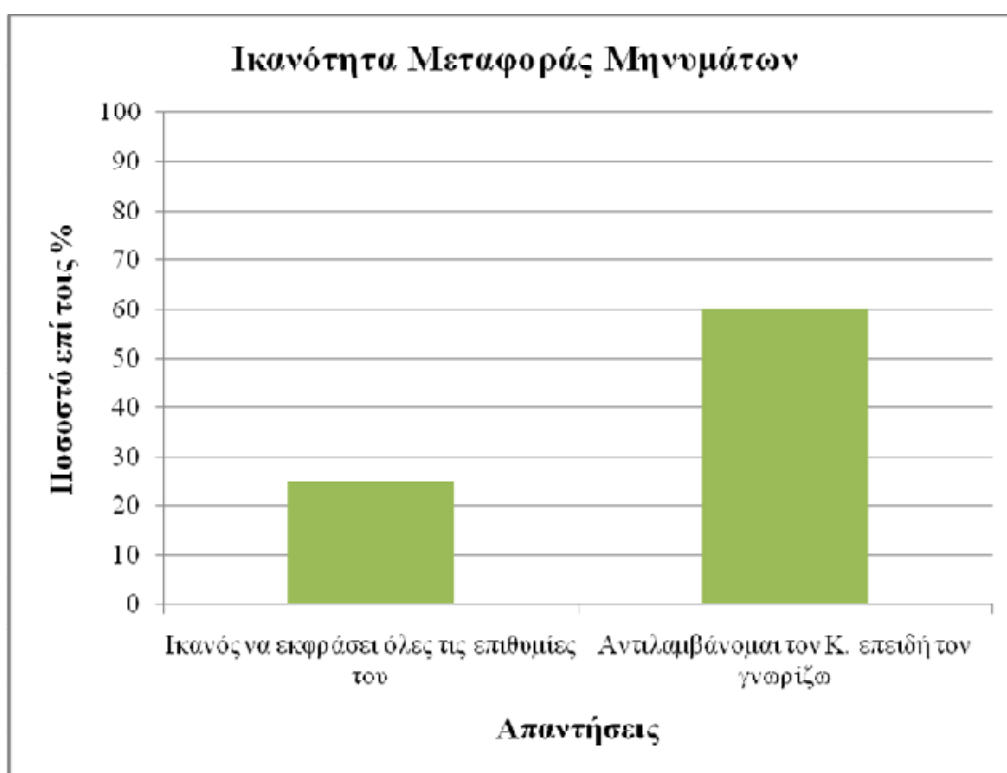
Πιο συγκεκριμένα, στα τρόφιμα αναφέρθηκαν: αναψυκτικά, μπισκότα, πατατάκια, κρουασάν, σοκολάτες, σάντουιτς, φαγητό, γλυκά, φρούτα, γιαούρτι, ψωμί, τυρί, γάλα, καφές, πορτοκαλάδα, “Milko”, “Sprait” και “Coca Cola”. Στην ζήτηση αντικειμένων καταγράφηκαν τα εξής: οδοντόβουρτσα, ποτήρι, ζελέ για τα μαλλιά και κινητό. Η έκκληση για βοήθεια αφορά σε: εισήγηση ατόμου για συμμετοχή του σε έξοδο των υπολοίπων περιθαλπόμενων, εύρεση καθαρών ρούχων, χρηματική συναλλαγή στο κυλικείο ή με το μηχάνημα αγοράς του πλαισίου, επεξήγηση όταν δεν γίνεται κατανοητός σε τρίτους, δέσιμο των παπουτσιών, σιδέρωμα των ρούχων, καθώς και τηλεφωνική επικοινωνία με

άτομα εκτός του πλαισίου όπου διαμένει. Η ζήτηση συμμετοχής σε κοινωνικές δραστηριότητες περιλαμβάνει: συμμετοχή σε εξόδους περιθαλπόμενων και εθελοντών, διασκέδαση με τους εθελοντές, πάρτυ και επίσκεψη στο «Ε». Οι επιθυμίες του Κώστα αφορούν σε: παραγγελία φαγητού (σουβλάκια, πατάτες, πίτσα και λουκάνικα), εκδρομές, περιπάτους και κολύμπι στην θάλασσα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Στην ελεύθερη καταγραφή δεδομένων με την ένδειξη “Άλλο”, αναφέρθηκε το γεγονός της συχνής εκδήλωσης προθυμίας από την πλευρά του Κώστα για να βοηθήσει ή να εξυπηρετήσει άτομα του περιβάλλοντός του.

Ερώτημα 12^ο: *”Πού περνάει την περισσότερη ώρα του ο Κώστας;”*

Το 70% του δείγματος ανέφερε πως ο Κώστας τα πρωινά περνάει αρκετές ώρες στα γραφεία της Διοίκησης, το 15% δήλωσε ότι τα απογεύματα βρίσκεται στον θάλαμό του, ενώ το 9% σημείωσε ότι περιφέρεται στους εξωτερικούς χώρους του πλαισίου. Σημειώνεται ότι 6% των ερωτηθέντων δεν αποκρίθηκαν στο ερώτημα.

Ερώτημα 13^ο: *”Η «καλή» ή «ικανοποιητική» επικοινωνία σας με τον Κώστα επιτυγχάνεται επειδή είναι ικανός να σας εκφράσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες του ή επειδή εσείς προβλέπετε υπολογίζοντας τι θέλει να πει;”* (βλ. Σχήμα 6).

Σχήμα 6. Οι δυνατότητες επικοινωνίας του Κώστα, σύμφωνα με την κρίση των απαντούντων

Οι απαντούντες δήλωσαν στην πλειοψηφία τους, ότι ο λόγος για τον οποίο κατανοούν τον Κώστα βασίζεται στο γεγονός ότι τον γνωρίζουν προσωπικά και όχι στην ικανότητά του να μεταφέρει το λεκτικό μήνυμα που επιθυμεί.

Ερώτημα 14^ο: *“Υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες λέξεις ή φράσεις που καταλαβαίνετε ότι θέλει ο Κώστας να χρησιμοποιήσει στη προσπάθειά του να επικοινωνήσει μαζί σας;”*

Από τους απαντούντες καταγράφηκαν οι εξής απαντήσεις:

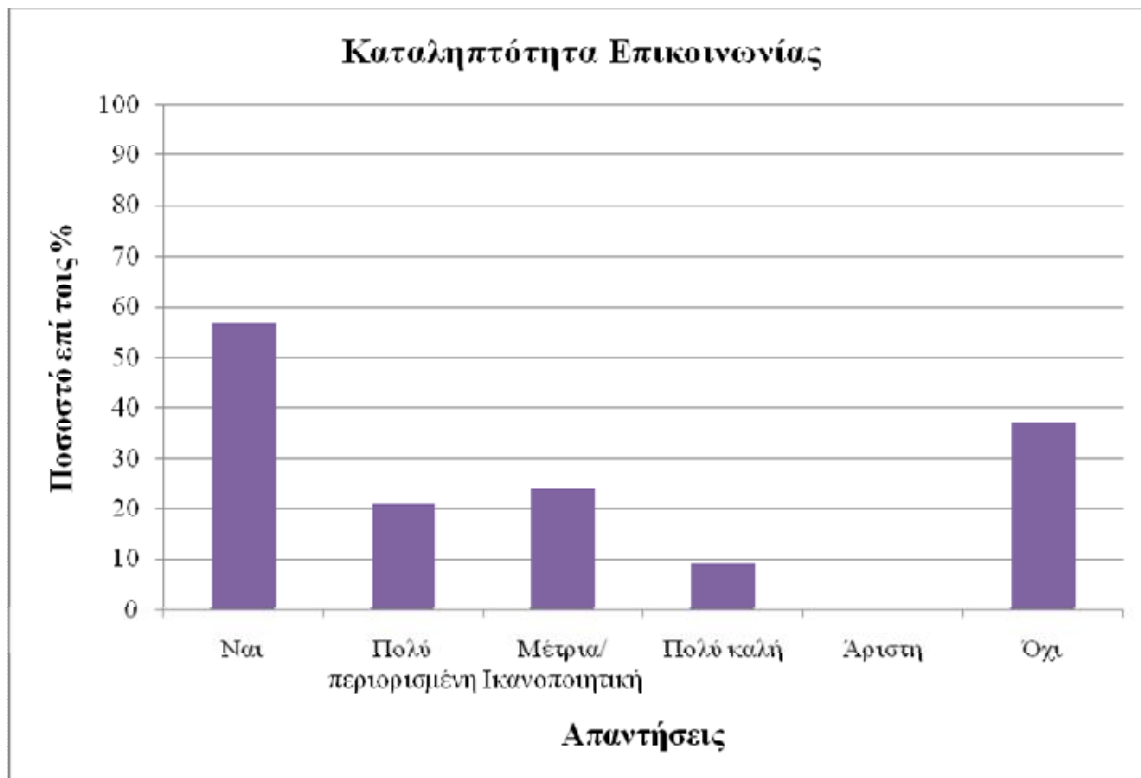
- “Ναι”, “Όχι” (εκδήλωση κατάφασης και άρνησης),
- “Γεια”, “Καλημέρα”, “Καλησπέρα” (χαιρετισμοί),
- “Θέλω να φάω”, “Μπορώ να έρθω και εγώ μαζί σας;”, “Θέλω να παραγγείλω”, “Θέλω να πάω στο «Ε»” (εκδήλωση επιθυμιών),
- “Έλα να με βοηθήσεις”, “Θα με βοηθήσεις να αγοράσω από το μηχάνημα;” (έκκληση για βοήθεια),
- “Σε θέλει ο/ η..”, “Πήγαινε εκεί”, “Σε ζητούν στο τηλέφωνο” (μεταφορά λεκτικών μηνυμάτων),

Ακόμα, αναφέρθηκε η προσπάθεια του Κώστα για:

- ζήτηση βοήθειας σε θέματα που αφορούν την κάλυψη βασικών του αναγκών,
- αναφορά σε ονόματα εργαζομένων και περιθαλπόμενων του πλαισίου,
- αναφορά σε χώρους του κέντρου αποκατάστασης,
- τηλεφωνική επικοινωνία με κάποιον εθελοντή ή με κατοίκους του «Ε».

Ερώτημα 15^ο: *“Μπορεί ο Κώστας μέσα από τον τρόπο επικοινωνίας που χρησιμοποιεί να γίνει αντιληπτός από άτομα που δεν τον γνωρίζουν ήδη; Αν ναι, σε τι βαθμό;”*

Οι αντίστοιχες αποκρίσεις αναπαριστώνται στο παρακάτω διάγραμμα (βλ. Σχήμα 7).

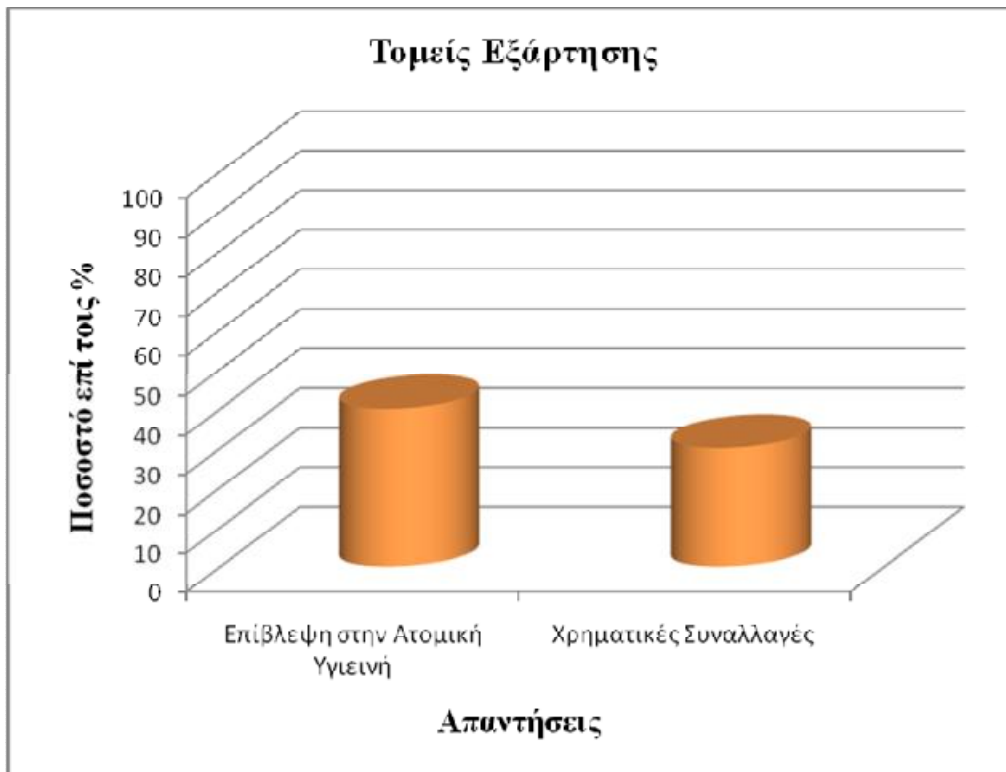

Σχήμα 7. Οι επικοινωνιακές ικανότητες του Κώστα, σύμφωνα με τους ερωτηθέντες

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο Κώστας μπορεί να γίνει αντιληπτός από άτομα τα οποία δεν τον γνωρίζουν ήδη, αλλά σε “Μέτριο/ Ικανοποιητικό” ή σε “Πολύ περιορισμένο” βαθμό, ενώ ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό υποστήριξε ότι ο Κώστας δεν μπορεί να γίνει αντιληπτός από άτομα τα οποία δεν τον γνωρίζουν.

Ερώτημα 16^ο: “Σε τι βαθμό εξαρτάται ο Κώστας από τους άλλους;”

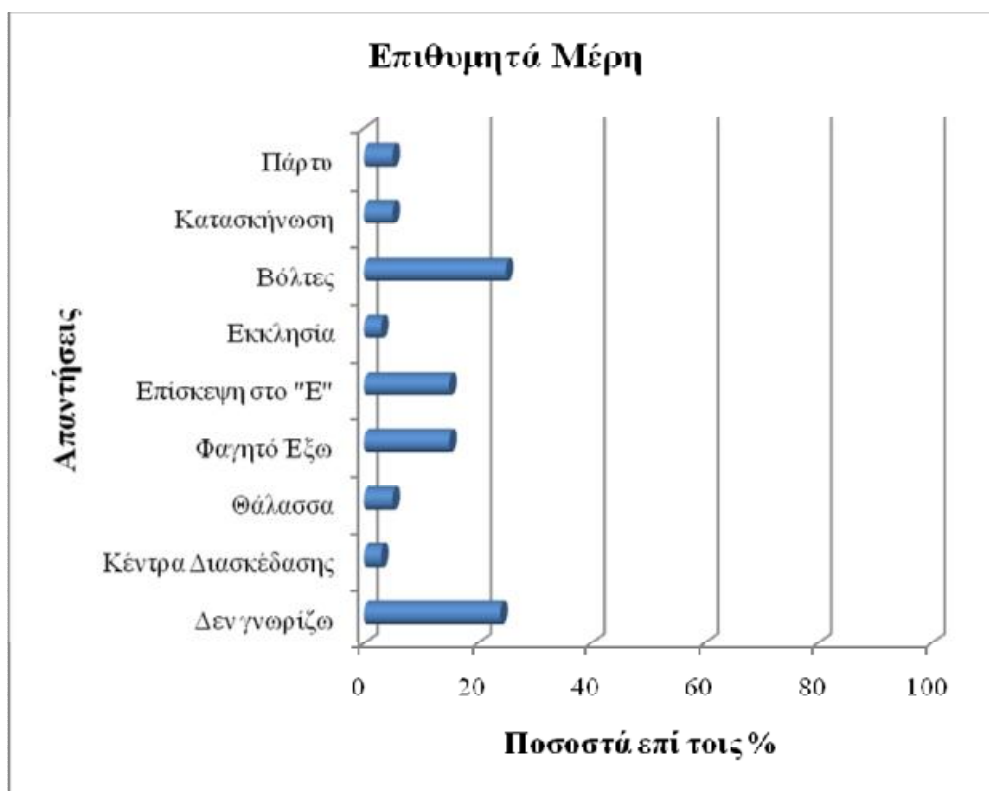
“Σε μέτριο βαθμό” αποκρίθηκε το 45%, “Σε μεγάλο βαθμό” απάντησε το 25%, “Σε μικρό βαθμό” το 15% και “Είναι τελείως αυτόνομος” δήλωσε το 3%. Υπήρξε έλλειψη ανταπόκρισης στην ερώτηση από το 12% των ερωτηθέντων. Μεγάλο ποσοστό των απαντούντων χαρακτήρισε τον Κώστα ως εξαρτώμενο, αναφερόμενοι στο γεγονός ότι χρειάζεται επίβλεψη σε ότι αφορά στην ατομική του υγιεινή (καθαριότητα- μπάνιο, ξύρισμα, ντύσιμο, εύρεση και συνδυασμό ενδυμάτων). Συγκεκριμένα, ο Κώστας ενώ μπορεί να ντύνεται, να κάνει μπάνιο μόνος του και να αυτοεξυπηρετείται, χρειάζεται συνεχώς υπενθύμιση, από τα άτομα του περιβάλλοντός του, καθώς και παρότρυνση, για να φροντίζει τον εαυτό του. Ακόμα, σημειώθηκε αδυναμία συναλλαγής με χρήματα, καθώς ο ίδιος συχνά ζητάει βοήθεια για την αγορά προϊόντων από το μηχάνημα αγοράς του πλαισίου ή/ και από το κυλικείο. Παρακάτω αναπαρίστανται γραφικά οι τομείς στους οποίους ο Κώστας δεν είναι αυτόνομος, σύμφωνα με τις καταγεγραμμένες απαντήσεις του δείγματος (βλ. Σχήμα 8).

Σχήμα 8. Οι τομείς στους οποίους ο Κώστας δείχνει να εξαρτάται από τα άτομα του περιβάλλοντός του

Ερώτημα 17^ο: “Γνωρίζετε κάποια μέρη εκτός του κέντρου αποκατάστασης που αρέσει στον Κώστα να πηγαίνει; Αναφέρετε με την πιθανή σειρά προτίμησης του ιδίου.”

Οι δοθέντες απαντήσεις απεικονίζονται στο αντίστοιχο διάγραμμα (βλ. Σχήμα 9).

Σχήμα 9. Μέρη στα οποία αρέσκεται να παρευρίσκεται ο περιθαλπόμενος

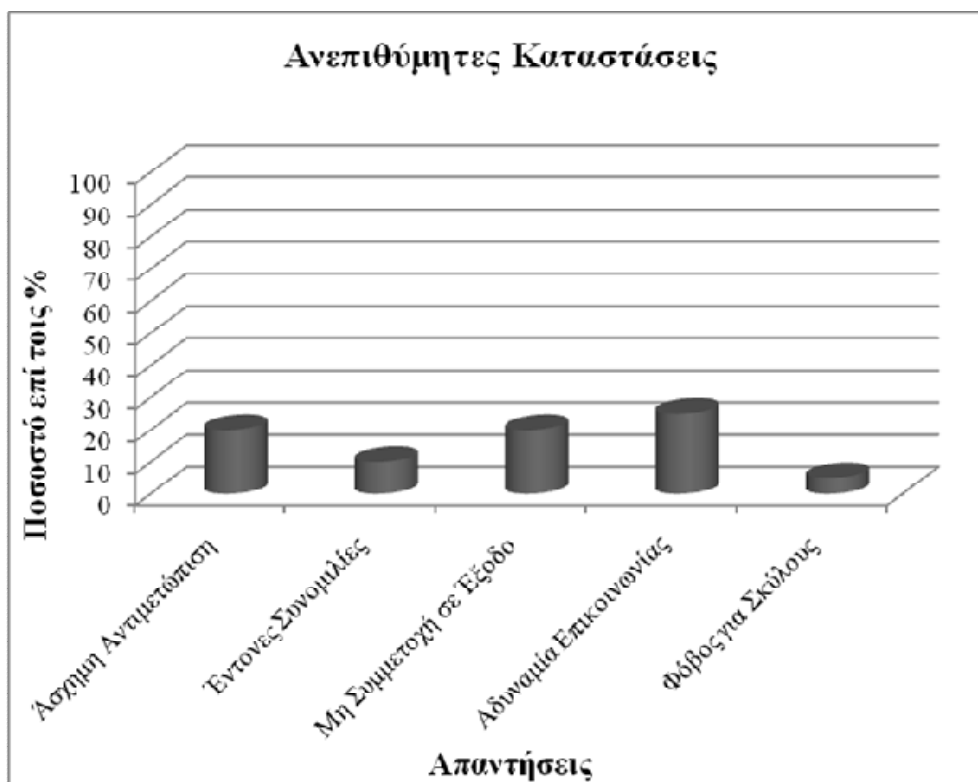
Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, ο Κώστας επιθυμεί να συμμετέχει σε βόλτες (σε περιπάτους, καφετέριες και εστιατόρια), να επισκέπτεται το κέντρο αποκατάστασης «Ε», καθώς και να συμμετέχει σε εκδηλώσεις (πάρτυ, κέντρα διασκέδασης). Ακόμα, ο ίδιος επιθυμεί να πηγαίνει στην κατασκήνωση, στην παραλία και στην εκκλησία.

Ερώτημα 18^ο: “Σε ποιο από αυτά πηγαίνει πιο συχνά;”

Οι απαντήσεις παρατίθενται σύμφωνα με την δοθείσα σειρά συχνότητας: 1. Έξω για φαγητό, 2. Σε πάρτυ και 3. Σε εκδηλώσεις.

Ερώτημα 19^ο: “Γνωρίζετε πράγματα ή καταστάσεις που δείχνουν να ενοχλούν τον Κώστα;”

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 30% αναφέρθηκε σε περιπτώσεις όπου ο περιθαλπόμενος αντιμετωπίζει άσχημη συμπεριφορά από άλλα άτομα, όπως φωνές και άσκηση πίεσης. Το 25% δήλωσε ότι ο Κώστας ενοχλείται όταν δεν γίνεται αντιληπτός από το περιβάλλον του στην προσπάθειά του να επικοινωνήσει, ενώ το 20% ανέφερε καταστάσεις στις οποίες δεν του επιτρέπεται η συμμετοχή σε δραστηριότητες που διοργανώνονται από το πλαίσιο. Ακόμα, 5% σημείωσε έντονο φόβο του Κώστα απέναντι στους σκύλους. Η έλλειψη ανταπόκρισης στο ερώτημα αντιστοιχεί στο 20%. Ακολουθεί η σχηματική αναπαράσταση των αποκρίσεων στο ερώτημα (βλ. Σχήμα 10).

Σχήμα 10. Πράγματα ή καταστάσεις που ενοχλούν τον Κώστα

Ερώτημα 20^ο: *”Ποιες λέξεις θα χρησιμοποιούσατε για να χαρακτηρίσετε την προσωπικότητα και την συμπεριφορά του Κώστα;”*

Στο ερώτημα αυτό δόθηκε η δυνατότητα επιλογής από μία λίστα η οποία περιλαμβάνει συνολικά εικοσιτέσσερις χαρακτηρισμούς. Παρακάτω παρατίθενται οι οχτώ συμπεριφορές που επιλέχθηκαν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους απαντούντες, καθώς και ο βαθμός επιλογής τους (βλ. Σχήμα 11).

Σχήμα 11. Χαρακτηρισμός της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του Κώστα από τα άτομα του περιβάλλοντός του

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων χαρακτήρισε τον Κώστα ως ένα άτομο ιδιαίτερα “Φιλικό”, “Συνεργάσιμο” και “Κοινωνικό”. Ωστόσο, κάποιιοι αναφέρθηκαν σε “Εκρήξεις θυμού”, “Υπερκινητικότητα” και έλλειψη αυτονομίας από την πλευρά του (“Εξαρτώμενος”). Οι χαρακτηρισμοί οι οποίοι δεν συμπεριλήφθηκαν στο γράφημα, συγκέντρωσαν μικρότερο ποσοστό επιλογής, με μεγαλύτερη συχνότητα επιλογής των παρακάτω: “Ανήσυχος”, “Εξυπνος”, “Ευέξαπτος” και “Ανυπόμονος”. Στην ελεύθερη συμπλήρωση “Άλλο” αποδόθηκαν οι χαρακτηρισμοί: “Ευγενικός”, “Πρόθυμος”, “Διακριτικός”.

Ερώτημα 21^ο: “Υπάρχει κάποια επιπλέον πληροφορία για τον Κώστα ή παρατήρηση που θα θέλατε εσείς να προσθέσετε;”

Το 6% δήλωσε ότι “Ο Κώστας όταν δέχεται καλή αντιμετώπιση και συμπεριφορά, το εκτιμά και ανταμείβει τους γύρω του με τον τρόπο του”, ενώ 3% ανέφερε την επιτυχή συμμετοχή του περιθαλπόμενου σε σφραγίδα εγγράφων. Το 84% επέλεξε την ένδειξη “Όχι” ως απόκριση, ενώ σε ποσοστό 7% δεν δόθηκε απάντηση στο ερώτημα.

Ερώτημα 22^ο: “Θα σας πείραζε να υπάρχει στο σύστημα Εναλλακτικής Επικοινωνίας του Κώστα η φωτογραφία σας και το όνομά σας για να μπορεί να σας επικαλείται;”

Το 25% των απαντούντων έδωσε την συγκατάθεσή του για το παρόν εγχείρημα, το 63% απάντησε αρνητικά, ενώ 12% των ερωτηθέντων δεν αποκρίθηκαν.

Ερώτημα 23^ο: "Αν ναι (ως απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα), θα σας πείραζε να αντικαταστήσουμε την φωτογραφία σας και το όνομά σας με ένα σκίτσο/ κινούμενο σχέδιο και ένα ψευδώνυμο;"

Η απάντηση "Όχι (δεν θα με πείραζε)" επιλέχθηκε σε ποσοστό 28% του δείγματος και η απάντηση "Ναι (θα με πείραζε)" δόθηκε από το 15% των απαντούντων. Το 57% δεν αποκρίθηκε.

2.2.2 Συνοπτική καταγραφή των αποτελεσμάτων του Ερωτηματολογίου

Το δείγμα του ερωτηματολογίου αποτέλεσαν τριάντα τρία άτομα, εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά σε εργαζομένους του δημόσιου κέντρου αποκατάστασης, που έρχονται σε επαφή καθημερινά και για λίγες ώρες με τον Κώστα, έχοντας αναπτύξει μαζί του μία τυπική σχέση. Με βάση τις αποκρίσεις των ερωτηθέντων, συγκεντρώθηκαν βασικές πληροφορίες οι οποίες αφορούν στον περιθαλπόμενο.

Οι ικανότητες αντίληψης του Κώστα κρίθηκαν από την πλειοψηφία των ατόμων ως ικανοποιητικές, ωστόσο σημειώθηκε μεγάλη δυσκολία στην διαδικασία μεταφοράς μηνυμάτων από την πλευρά του, λόγω της απουσίας ομιλίας. Ο Κώστας, σύμφωνα με τους απαντούντες, επικοινωνεί στο μεγαλύτερο ποσοστό των προσπαθειών του με χειρονομίες, δείχνοντας αντικείμενα και παράγοντας άναρθρες κραυγές. Οι λέξεις ή φράσεις τις οποίες προσπαθεί ο ίδιος να χρησιμοποιήσει για να επικοινωνήσει αφορούν σε χαιρετισμούς, εκδήλωση επιθυμιών και έκκληση για βοήθεια. Τα κίνητρά του για επικοινωνία αποτελούν η ζήτηση τροφίμων και αναψυκτικών, η ζήτηση χρημάτων και η έκκληση για βοήθεια είτε για την διεκπεραίωση βασικών του αναγκών, είτε ως μεσολάβηση για την πραγματοποίηση επιθυμιών, με ιδιαίτερη προτίμηση σε βόλτες και συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες.

Ο περιθαλπόμενος τα πρωινά περιφέρεται στα γραφεία της Διοίκησης και τα απογεύματα βρίσκεται στον θάλαμό του. Όσον αφορά στην ατομική του υγιεινή, δεν είναι αυτόνομος, καθώς χρειάζεται συχνά παροτρύνσεις για καθαριότητα. Χαρακτηρίζεται από την πλειοψηφία των ερωτηθέντων ως ένα άτομο ιδιαίτερα φιλικό, συνεργάσιμο, κοινωνικό και δεκτικό, πρόθυμο πάντα να εξυπηρετήσει τους άλλους.

2.3 Αξιολόγηση του Περιστατικού

Η αξιολόγηση ενός υποψηφίου χρήστη Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε, μία πολύπλοκη και ιδιαίτερα σημαντική διαδικασία, τόσο

για τον καθορισμό των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του ατόμου, όσο και για την επιτυχημένη επιλογή ενός αποτελεσματικού εξατομικευμένου συστήματος επικοινωνίας.

Η διαδικασία της αξιολόγησης για τον Κώστα πραγματοποιήθηκε σε τέσσερις συναντήσεις, διάρκειας τριάντα λεπτών η κάθε μία. Παρακάτω παρατίθενται οι τομείς στους οποίους αξιολογήθηκε, οι δοκιμασίες αξιολόγησης, καθώς και τα αντίστοιχα αποτελέσματα.

- **ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ**

Λόγω της αδυναμίας πρόσβασης στον προσωπικό φάκελο δεδομένων του ιατρικού ιστορικού του περιθαλπόμενου, επιλέχθηκε η δημιουργία ενός ερωτηματολογίου (βλ. *Παράρτημα 1*) με σκοπό την συγκέντρωση χρήσιμων πληροφοριών, σχετικά με το επίπεδο αντίληψης, τους τρόπους επικοινωνίας, τις ανάγκες, τις προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα και τον χαρακτήρα του Κώστα. Το ερωτηματολόγιο διαμοιράστηκε στα άτομα του δημόσιου κέντρου αποκατάστασης στο οποίο διαμένει μόνιμα ο περιθαλπόμενος και αποτέλεσε την βασική πηγή άντλησης πληροφοριών για τον Κώστα (βλ. 2.2.1 *Δεδομένα Ερωτηματολογίου*), καθώς και τον γνώμονα για το αρχικό επίπεδο παρέμβασης και τον σχεδιασμό ενός κατάλληλου προγράμματος αποκατάστασης.

- **ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΤΟΜΑΤΙΚΗΣ ΚΟΙΛΟΤΗΤΑΣ**

Κατά την εξέταση του προσώπου και της στοματικής κοιλότητας, εξετάστηκε τόσο η δομική, όσο και η λειτουργική επάρκεια του μηχανισμού ομιλίας του Κώστα. Σε θέση ηρεμίας, σημειώνεται συμμετρία των χαρακτηριστικών του προσώπου του (μέτωπο, οφθαλμοί, μύτη, χείλη). Όσον αφορά στην οδοντοστοιχία του Κώστα, η κάτω γνάθος βρίσκεται σε οπίσθια θέση σε σχέση με την άνω γνάθο. Η δομική κατάσταση της γλώσσας, το μέγεθός της σε σχέση με την στοματική κοιλότητα, καθώς και το εύρος κίνησής της, κρίθηκαν, επίσης, φυσιολογικά. Ακόμα, διακρίθηκε συμμετρία και δομική ακεραιότητα της μαλακής υπερώας.

Ο Κώστας δεν ανταποκρίθηκε επιτυχώς στις προφορικές εντολές για παραγωγή λεκτικών και μη λεκτικών στοματικών ασκήσεων. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκε αδυναμία επανάληψης της προφορικής ομιλίας του κλινικού –φωνήματα, συλλαβές, λέξεις, φράσεις-, όπου ο περιθαλπόμενος σε κάθε ερέθισμα ανταποκρίθηκε με την παρατεταμένη παραγωγή του φωνήεντος /a/, καθώς και αδυναμία μίμησης των στοματικών, μη λεκτικών, διαδοχοκινητικών ασκήσεων με έντονες κινήσεις αναζήτησης από την πλευρά του. Η στοματική υγιεινή του Κώστα κρίθηκε ανεπαρκής, λόγω κιτρινωπού χρώματος των οδόντων και δυσοσμίας. Επιπλέον, όσον αφορά στον χαρακτηρισμό της θέσης των άνω και κάτω οδοντικών τόξων, καταγράφηκε έλλειψη φυσιολογικής οριζόντιας απόστασης. Σε εξέταση που πραγματοποιήθηκε για την αξιολόγηση της δύναμης της γλώσσας, ο Κώστας δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί επιτυχώς σε ανάλογες λεκτικές εντολές, κάτι που πιθανόν να αποδίδεται στην δυσκολία του για μίμηση στοματικών ασκήσεων, καθώς η λειτουργικότητα της γλώσσας θα χαρακτηριζόταν ως φυσιολογική κρίνοντας από το γεγονός ότι ο Κώστας μπορεί να μασήσει ακόμα και τις πιο σκληρές στερεές τροφές (για παράδειγμα μπριζόλα, σουβλάκια).

• ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

- ο Ερωτήσεις κλειστού τύπου Ναι/ Όχι: 75% επιτυχία.
- ο Αντιστοιχία προφορικής λέξης με εικόνα:
 - 80% επιτυχία στα αντικείμενα,
 - 70% επιτυχία στα ρήματα/ ενέργειες,
 - 70% επιτυχία στα φρούτα,
 - 70% επιτυχία στα μέλη του σώματος,
 - 5% επιτυχία στα χρώματα, 5% επιτυχία στα σχήματα,
 - 60% επιτυχία στις αντίθετες έννοιες.
- ο Αξιολόγηση της ταχύτητας οπτικής αντίληψης και ανταπόκρισης σε δοκιμασίες αντιστοίχισης κατονομαζόμενων εννοιών με διαφορετικού τύπου παρεχόμενα οπτικά ερεθίσματα –ασπρόμαυρες και έγχρωμες εικόνες, φωτογραφίες και σκίτσα-: δεν παρατηρήθηκε διαφορά στον χρόνο αντίδρασης ανάμεσα στα παρεχόμενα ερεθίσματα. Ο Κώστας ερωτήθηκε για την προσωπική του προτίμηση και επέλεξε τις έγχρωμες εικόνες.
- ο Αντιστοίχιση χρήσης αντικειμένου με εικόνα: 80% επιτυχία.
- ο Εκτέλεση απλών εντολών (ενός μέρους και δύο μερών): ποσοστό επιτυχίας 80%.
- ο Εκτέλεση σύνθετων εντολών:
 - τριών μερών: 40% επιτυχία,
 - τεσσάρων μερών: 10% επιτυχία.
- ο Αναγνώριση αντικειμένων σε σύνθετη εικόνα: 30% ποσοστό επιτυχίας.
- ο Κατηγοριοποίηση εικόνων στις αντίστοιχες εννοιολογικές κατηγορίες: 40% επιτυχία.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

- ο Κατονομασία εικόνων:
 - αποτυχία με ποσοστό ορθότητας 0%, αυθόρμητα,
 - αποτυχία με ποσοστό ανταπόκρισης 0%, με την ταυτόχρονη παροχή φωνημικών διευκολύνσεων (χρήση σιωπηλού φωνημικού στοιχείου με υπόδειξη του τόπου άρθρωσης του αρχικού φωνήματος της ζητούμενης λέξης/ παραγωγή του αρχικού φωνήματος ή/ και της αρχικής συλλαβής της λέξης- στόχου/ παροχή ημιτελών προτάσεων εννοιολογικά συσχετιζόμενων για συμπλήρωση),
 - 0% ποσοστό κατονομασίας εικόνων μετά από μίμηση.
- ο Παραγωγή αυθόρμητου λόγου: δεν παρατηρήθηκε.

§ ΣΩΜΑΤΟΓΝΩΣΙΑ

- ο Ποσοστό επιτυχίας 80%.

§ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ

Όσον αφορά στον τομέα της πραγματολογίας, παρατηρήθηκαν τα εξής: ο Κώστας ανταποκρίνεται σε χαιρετισμούς, ακολουθεί εντολές, κατανοεί την λειτουργία των αντικειμένων και τοποθετεί τις έννοιες στις αντίστοιχες σημασιολογικές κατηγορίες. Ωστόσο, παρατηρήθηκε περιορισμένη βλεμματική επαφή με τον επικοινωνιακό σύντροφο, καθώς και περιορισμένες κοινωνικές δεξιότητες και ενεργή συμμετοχή σε δραστηριότητες.

- **ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ**

- Ικανότητα ελέγχου και συντονισμού κινήσεων, αδρή και λεπτή κινητικότητα:

Ο περιθαλπόμενος μπορεί να εκτελέσει δραστηριότητες που απαιτούν αδρή κινητικότητα (ντύνεται, πλένει τα δόντια του και κάνει μπάνιο χωρίς βοήθεια), αλλά δυσκολεύεται με κινήσεις οι οποίες προϋποθέτουν λεπτό χειρισμό (όπως είναι το κούμπωμα του παντελονιού, το ανέβασμα του φερμουάρ, το δέσιμο των κορδονιών).

- Κινητικότητα της κεφαλής, των άνω και κάτω άκρων/ Στάση σώματος:

Παρατηρήθηκε καλή κινητικότητα των κάτω άκρων, καθώς ο Κώστας βαδίζει χωρίς την χρήση κινητικού βοηθήματος. Κατά την βάδιση παρατηρήθηκε ελαφριά κλίση της σπονδυλικής στήλης προς την δεξιά πλευρά, ενώ σε όρθια στάση σημειώθηκε συνεχής κίνηση εμπρός-πίσω του σώματος και των κάτω άκρων, στην ίδια θέση. Όσον αφορά στα άνω άκρα, παρατηρήθηκε επαναλαμβανόμενη κίνηση των δαχτύλων με κάμψη αυτών. Ακόμα, σημειώθηκε συχνή και απότομη υπερέκταση του αυχένα και της κεφαλής προς τα επάνω και δεξιά.

- § **ΑΚΟΗ**

Πραγματοποιήθηκε αντιληπτική αξιολόγηση της ακοής, μέσω συζήτησης και εκτέλεσης εντολών με σταδιακά μικρότερη ένταση της ομιλίας: δεν παρατηρήθηκε διαταραχή της ακοής.

- § **ΟΡΑΣΗ**

- Βλεμματική επαφή: περιορισμένη.
- Ικανότητες όρασης: παρατηρήθηκε επαναλαμβανόμενο άνοιγμα και κλείσιμο ματιών και απότομη στροφή των οφθαλμών προς τα επάνω.

- § **ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ**

- Προσανατολισμός στον χώρο και στον χρόνο/ Αντίληψη για το περιβάλλον:
 - 50% επίδοση σε χρονικές έννοιες (ερωτήσεις κλειστού τύπου –με κούνημα της κεφαλής ως ανταπόκριση- σε έννοιες όπως “πρωί, βράδυ”, “χειμώνας, καλοκαίρι”, “πριν, μετά”),
 - 60% επιτυχία στην αντίληψη τοπικών προσδιορισμών (στο περιβάλλον και με χρήση εικόνων).
- Διάρκεια συγκέντρωσης προσοχής: περιορισμένη, με έντονη διάσπαση προσοχής από εξωτερικά ερεθίσματα.
- Ικανότητες μνήμης: 55% επιτυχία σε δοκιμασία μνήμης θέσεως παρεχόμενων εικόνων.

- § **ΜΙΜΗΣΗ**

- Μίμηση στοματικών κινήσεων χωρίς την παραγωγή φώνησης: 5% επιτυχία. Παρατηρήθηκαν έντονες κινήσεις αναζήτησης.
- Μη λεκτική διαδοχοκίνηση: σημειώθηκε 0% επιτυχία και κινήσεις αναζήτησης.
- Επανάληψη φωνημάτων: παρατηρήθηκε μόνο η επανάληψη του φωνήεντος /a/.
- Λεκτική διαδοχοκίνηση [φωνήεντα (για παράδειγμα, /u/- /i/) και συλλαβές (για παράδειγμα, /pa/- /ta/- /ka/)]: αποτυχία με 0% ορθότητα. Καταγράφηκαν έντονες κινήσεις αναζήτησης.
- Επανάληψη λέξεων: 0% επιτυχία.
- Μίμηση κινήσεων των άνω άκρων (χειρονομίες): 70% επιτυχία.

§ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

- Αναγνώριση γραμμάτων, συλλαβών, λέξεων και αριθμών (σιωπηλή ανάγνωση), με δήξη μετά από το αντίστοιχο παρεχόμενο λεκτικό ερέθισμα από τον κλινικό: αποτυχία με ποσοστό επιτυχίας 0%.
- Προφορική ανάγνωση γραμμάτων, συλλαβών, λέξεων και αριθμών: απουσία παραγωγής προφορικής ομιλίας.

§ ΓΡΑΦΗ

- Καθ' υπαγόρευση γραφή γραμμάτων, συλλαβών, λέξεων και αριθμών: 0% επιτυχία.
- Αντιγραφή γραμμάτων, αριθμών, συμβόλων, σχημάτων, σκίτσου: 0% επιτυχία.

§ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ/ ΟΠΤΙΚΟ- ΚΙΝΗΤΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

- Ένωση σημείων: 20% επιτυχία.
- Δημιουργία παζλ: 0% επιτυχία.
- Τοποθέτηση κύβων στις αντίστοιχες οπές κατασκευής (με βάση το αντίστοιχο μέγεθος και σχήμα): 0% επιτυχία.

§ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο Κώστας υπήρξε ιδιαίτερα προσιτός και συνεργάσιμος κατά την διάρκεια της αξιολόγησης και ο ίδιος φάνηκε να διακατέχεται από μεγάλη θέληση για επικοινωνία. Η διάθεσή του για επικέντρωση στις δραστηριότητες είναι θετική, χωρίς ωστόσο να επιτυγχάνει ικανοποιητικό χρονικό διάστημα συγκέντρωσης σε αυτές.

2.3.1 Συμπεράσματα Αξιολόγησης

2.3.1.α Ικανότητες/ Θετικά Στοιχεία του Περιστατικού

- ✓ Θέληση για επικοινωνία.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή αυτόνομου συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας με την χρήση χειρονομιών και ήχων/ κραυγών.
- Έντονη προσπάθεια για επικοινωνία με κίνητρο προσωπικές επιθυμίες και ανάγκες.
- ✓ Ικανοποιητικό επίπεδο γλωσσικών δεξιοτήτων -ιδεώδης γνώση του βασικού λεξιλογίου της Νεοελληνικής γλώσσας (κυρίως ουσιαστικά και ρήματα)-.
- ✓ Ικανοποιητικό επίπεδο αντιληπτικής ικανότητας -επιτυχημένη εκτέλεση εντολών ενός και δύο μερών (μικρότερο ποσοστό συναντάται σε πιο πολύπλοκα λεκτικά μηνύματα)-.
- ✓ Καλή κινητικότητα των κάτω άκρων.
- ✓ Επαρκείς ικανότητες όρασης.
- ✓ Επαρκείς ικανότητες ακοής.
- ✓ Καλές δεξιότητες μνήμης.
- ✓ Καλή αδρή κινητικότητα.
- ✓ Θετική αντιμετώπιση και προσδοκία του εγχειρήματος για εφαρμογή Επαυξητικού Εναλλακτικού συστήματος Επικοινωνίας.

- ✓ Θέληση για συνεργασία.
- ✓ Έκδηλο ενδιαφέρον για την χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών.

2.3.1.β Αδυναμίες/ Ελλείψεις του Περιστατικού

- § Απουσία προφορικής ομιλίας.
- § Αδυναμία επανάληψης προφορικής ομιλίας.
- § Αδυναμία μίμησης στοματικών κινήσεων.
- § Δυσκολία αντίληψης σύνθετων εντολών.
- § Δυσκολία αντίληψης αφηρημένων εννοιών.
- § Δυσκολία κατανόησης τοπικών και χρονικών προσδιορισμών.
- § Δυσκολία λεπτής κινητικότητας.
- § Δυσκολία οπτικοκινητικού συντονισμού.
- § Αδυναμία κατασκευαστικής ικανότητας.
- § Απουσία έκφρασης συναισθημάτων.
- § Μικρή -και κυμαινόμενη- διάρκεια συγκέντρωσης.
- § Έντονη διάσπαση προσοχής από εξωτερικά ερεθίσματα -ήχους, παρουσία ατόμων, περιβάλλον με ποικίλα οπτικά ερεθίσματα-.
- § Έλλειψη ικανότητας για ανάγνωση και γραφή.

2.4 Στόχοι ενός Θεραπευτικού Πλάνου

Οι στόχοι ενός προγράμματος παρέμβασης υποδηλώνουν τις συμπεριφορές που έχουν επιλεγεί για αλλαγή, καθώς και το επίπεδο στο οποίο αναμένονται να επιτευχθούν. Μπορεί να αφορούν στην εκμάθηση μίας καινούριας δεξιότητας ή στην ενίσχυση μίας ήδη υπάρχουσας, στην γενίκευση κατεκτημένων ικανοτήτων, αλλά και στην μείωση ή εξάλειψη μίας ανεπιθύμητης συμπεριφοράς (Alzaroff & Mayer, 1991).

2.4.1 Κριτήρια Επιλογής και Σειροθέτησης των Στόχων

Κατά την διαδικασία επιλογής των στόχων, θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν κάποιοι σημαντικοί παράγοντες, έτσι ώστε να καθοριστεί η αποτελεσματικότητα της θεραπευτικής παρέμβασης. Οι στόχοι που επιλέγονται, θα πρέπει να συγκεντρώνουν τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Να είναι εφικτοί/ προσπελάσιμοι -σύμφωνα με τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του ατόμου-.
2. Να είναι λειτουργικοί/ παραγωγικοί και να έχουν νόημα για το ίδιο το άτομο.
3. Να συμβαδίζουν με την ηλικία του ατόμου και το αναπτυξιακό του επίπεδο.

4. Να είναι εξατομικευμένοι, στοχεύοντας στην ενίσχυση των ήδη κατεκτημένων ικανοτήτων και στην θεμελίωση νέων δεξιοτήτων.
5. Να μην ανταποκρίνονται μόνο στο παρόν, αλλά και στο άμεσο μέλλον (**Alzaroff & Mayer, 1991**).

2.4.2 Στόχοι του Εξατομικευμένου Προγράμματος Παρέμβασης

Μακροπρόθεσμος Στόχος

1. Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.

Βραχυπρόθεσμοι Στόχοι

Άμεσοι Στόχοι

1. Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.
2. Χρήση βιβλίου επικοινωνίας, σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους.
3. Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
4. Γενίκευση της χρήσης του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους.

Έμμεσοι Στόχοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.

2.4.3 Αιτιολογία των Στόχων

Μακροπρόθεσμος Στόχος

1. Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συντρόφους επικοινωνίας, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.

Το παρόν εγχείρημα για αποκατάσταση της διαταραχής επικοινωνίας του Κώστα, αποσκοπεί στην βελτίωση της ποιότητας ζωής του. Με την επιτυχημένη εφαρμογή του εξατομικευμένου προγράμματος αποκατάστασης, ο Κώστας θα μπορεί να αλληλεπιδρά λειτουργικά με τους συνανθρώπους του, ανεξάρτητα από το πλαίσιο στο οποίο βρίσκεται, εκφράζοντας τις ανάγκες του, τις επιθυμίες του και όλα όσα τον απασχολούν. Με τον

τρόπο αυτό, αναμένεται παράλληλα η ενίσχυση της αυτονομίας του, καθώς και των κοινωνικών του αλληλεπιδράσεων και επικοινωνιακών του ικανοτήτων.

Βραχυπρόθεσμοι Στόχοι

Άμεσοι Στόχοι

1. Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Αρχικά παρατίθενται από τον κλινικό οι εικόνες της κάθε λεξικής κατηγορίας, μεμονωμένα, σε συνδυασμό με το αντίστοιχο λεκτικό μήνυμα το οποίο αναπαριστούν και στην συνέχεια ο ενδιαφερόμενος καλείται να δείχνει την ζητούμενη εικόνα, μέσα από μία διαδικασία σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας. Μέσα από την εφαρμογή του στόχου, αποσκοπείται η αντιστοίχιση του εννοιολογικού περιεχομένου της κάθε εικόνας, με το ανάλογο οπτικό ερέθισμα, επιτυγχάνοντας ταύτιση των παρεχόμενων σημασιολογικών και οπτικών αναπαραστάσεων. Ακόμα, στοχεύεται η αντιστοίχιση της κάθε εικόνας με την εννοιολογική κατηγορία στην οποία περιλαμβάνεται, καθώς και η ενίσχυση της μνημονικής ικανότητας όσον αφορά στον εντοπισμό των δοθέντων ερεθισμάτων. Επιπλέον, αναμένεται η βελτίωση της ακουστικής κατανόησης του Κώστα, ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου του με έννοιες βασικές για την καθημερινότητα και την λειτουργικότητά του, καθώς και μείωση του χρόνου αντίδρασης στην ζητούμενη ανταπόκριση, μέσα από επαναλαμβανόμενες δοκιμασίες δοκιμής και λάθους.

2. Χρήση βιβλίου επικοινωνίας, σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συντρόφους επικοινωνίας.

Η χρήση ενός εφεδρικού Επαυξητικού Εναλλακτικού μέσου Επικοινωνίας για τον Κώστα, επιλέχθηκε για ενδεχόμενες περιπτώσεις βλάβης ή απώλειας του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας και αφορά σε ένα βιβλίο επικοινωνίας, το οποίο αποτελείται από τις ίδιες λεξικές κατηγορίες και τις αντίστοιχες επιλογές. Έτσι, στο πρόγραμμα αποκατάστασης της επικοινωνίας του Κώστα συμπεριλαμβάνεται ο στόχος για εκπαίδευσή του στον τρόπο χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας, ως εναλλακτική επιλογή σε περιπτώσεις αδυναμίας πρόσβασης στο ηλεκτρονικό σύστημα επικοινωνίας.

Ο στόχος περιλαμβάνει την γενίκευση της χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας σε διαφορετικά πλαίσια και σε συνδυασμό με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, έτσι ώστε να μπορεί ο Κώστας να επικοινωνεί υπό οποιεσδήποτε συνθήκες και να γίνει ένας αυτόνομος χρήστης του βιβλίου επικοινωνίας. Στοχεύεται η επίτευξη της ανεξαρτησίας του ατόμου, καθώς και η βελτίωση της ποιότητας ζωής του.

3. Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.

Η εφαρμογή ενός ηλεκτρονικού συστήματος Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για τον Κώστα, αφορά στην αποκατάσταση της διαταραχής επικοινωνίας του. Ο περιθαλπόμενος θα πρέπει να εκπαιδευτεί για την αποτελεσματική χρήση της ηλεκτρονικής συσκευής, αλλά και να ενημερωθεί για τρόπους προστασίας της συσκευής από πιθανή φθορά, βλάβη, ή απώλεια. Ο χειρισμός της συσκευής προϋποθέτει την εκμάθηση όσον αφορά στην ενεργοποίηση και απενεργοποίησή της, στην φόρτιση της

μπαταρίας, στα πλήκτρα χειρισμού και στην περιήγηση στο κεντρικό μενού του λογισμικού.

Ο στόχος αποσκοπεί στην ανεξαρτητοποίηση του Κώστα, μέσω της αυτόνομης χρήσης της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, έτσι ώστε να αποκατασταθεί η διαταραχή επικοινωνίας του.

4. Γενίκευση της χρήσης του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συντρόφους επικοινωνίας.

Ο στόχος της γενίκευσης της χρήσης του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, αποσκοπεί στην εφαρμογή των αποκτηθέντων γνώσεων για χρήση του συστήματος επικοινωνίας, σε πράξη, στην καθημερινότητα του Κώστα. Ο ίδιος καλείται να αντιληφθεί την δυνατότητα για χρήση της συσκευής επικοινωνίας ανεξαρτήτως του πλαισίου στο οποίο βρίσκεται και του ατόμου με το οποίο συναναστρέφεται. Ακόμα, μέσω της επίτευξης του στόχου για αυτόνομη και αυθόρμητη χρήση της συσκευής, αποσκοπείται παράλληλα η απόκτηση αυτογνωσίας και η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης του Κώστα, καθώς και η ενθάρρυνση για ενεργή συμμετοχή του σε συζητήσεις και κοινωνικές δραστηριότητες και η βελτίωση της ποιότητας ζωής του.

Έμμεσοι Στόχοι

Οι στόχοι οι οποίοι συμπεριλήφθηκαν στην κατηγορία των “έμμεσων”, αφορούν τομείς στους οποίους ο Κώστας αναμένεται να βελτιωθεί κατά την διάρκεια εφαρμογής του εξατομικευμένου προγράμματος αποκατάστασης, μέσα από την διαδικασία επιτέλεσης των άμεσων στόχων, ως επακόλουθο της εκτέλεσης των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων για τις εκάστοτε συνεδρίες.

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.

Ο στόχος αφορά στην ενίσχυση του βαθμού κατανόησης των εισερχόμενων λεκτικών ερεθισμάτων, από την πλευρά του Κώστα. Πιο συγκεκριμένα, αποσκοπείται η αύξηση του επιπέδου κατανόησης των παρεχόμενων λεκτικών μηνυμάτων κατά την διάρκεια των κοινωνικών του αλληλεπιδράσεων, η επιτυχημένη αντίληψη λεκτικών εντολών μεγαλύτερης πολυπλοκότητας, όπως και η μείωση της συχνότητας των λανθασμένων αποκρίσεων και η επίτευξη ταχύτερης ανταπόκρισης σε λεκτικά ερεθίσματα. Με την επιτυχία του στόχου, αναμένεται η ενίσχυση των επικοινωνιακών ικανοτήτων του Κώστα και η βελτίωση της λειτουργικότητάς του.

Ο Κώστας κατά την διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος αποκατάστασης, θα κληθεί να ανταποκριθεί στην κατανόηση σύνθετων λεκτικών μηνυμάτων, καθώς και στην επιτέλεση εννοιολογικά σύνθετων εντολών, μέσα από μία διαδικασία σταδιακά αυξανόμενης πολυπλοκότητας και δυσκολίας.

2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.

Η βλεμματική επαφή σε μία συζήτηση αποτελεί ένδειξη ενδιαφέροντος και ενεργής συμμετοχής σε αυτήν. Επιπλέον, συντελεί σε βελτίωση της παρατηρητικότητας και της αντίληψης των οπτικών ερεθισμάτων, καθώς και στην ταχύτερη ανταπόκριση σε αυτά. Η διατήρηση της βλεμματικής επαφής είναι ένας σημαντικός στόχος για τον Κώστα και

αφορά όχι μόνο στην συνομιλία, αλλά και στα προβαλλόμενα οπτικά ερεθίσματα. Με την εφαρμογή του στόχου, στοχεύεται η ενίσχυση των εξωγλωσσικών στοιχείων επικοινωνίας του, έτσι ώστε να βελτιωθούν οι επικοινωνιακές του ικανότητες.

Η επίτευξη της βλεμματικής επαφής από την πλευρά του Κώστα, καθώς και η αύξηση του χρόνου διάρκειας διατήρησης του βλέμματός του, θα πραγματοποιηθεί μέσα από μία διαδικασία συνεχούς υπενθύμισης από τον κλινικό, για προσήλωση του βλέμματος κατά την συζήτηση ή κατά την εκτέλεση μίας δραστηριότητας, στην διάρκεια εφαρμογής του εξατομικευμένου προγράμματος αποκατάστασης.

3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

Ο στόχος περιλαμβάνει την επίτευξη μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας συγκέντρωσης από την πλευρά του Κώστα, όσον αφορά στα παρεχόμενα οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα, καθώς και κατά την διάρκεια συζητήσεων και διεκπεραίωσης δραστηριοτήτων (ατομικές και ομαδικές). Ο στόχος τέθηκε στο πρόγραμμα παρέμβασης, λόγω του περιορισμένου χρονικού ορίου διάρκειας συγκέντρωσης του ατόμου και αποσκοπεί στην αύξηση της λειτουργικότητάς του μέσα από ενεργή συμμετοχή σε συζητήσεις και δραστηριότητες της καθημερινότητας.

Μέσα από την εφαρμογή του εξατομικευμένου προγράμματος θεραπείας, ο Κώστας θα κληθεί να προσηλώσει την προσοχή του κατάλληλα στα λεκτικά ερεθίσματα του κλινικού, καθώς και στην επιτέλεση των επιμέρους διαδικασιών που περιλαμβάνονται σε κάθε συνεδρία. Ακόμα, ο ίδιος θα πρέπει να ανταπεξέλθει σε ένα ικανοποιητικό χρονικό διάστημα διάρκειας των συναντήσεων, θέτοντας ως τελικό στόχο τα σαράντα πέντε λεπτά για κάθε συνεδρία.

4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.

Ο χειρισμός της επιλαχούσας συσκευής επικοινωνίας, περιλαμβάνει την αφή συγκεκριμένων πλήκτρων και εικονιδίων, μικρού μεγέθους, μέσα από μία οθόνη αφής 4.3'' (Inches οθόνης). Έτσι, για την ακριβή οπτική και απτική διάκριση και επιλογή των πλήκτρων και των εικονιδίων, απαιτείται καλός οπτικοκινητικός συντονισμός από την πλευρά του χρήστη. Η λεπτή κινητικότητα των άνω άκρων αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τον χειρισμό της οθόνης αφής, καθώς μία λανθασμένη επιλογή θα οδηγούσε σε μία μη επιθυμητή ενέργεια από το σύστημα επικοινωνίας και θα επέφερε σύγχυση και απογοήτευση στον χρήστη. Για την αποφυγή τέτοιων περιπτώσεων, στοχεύεται η ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας του Κώστα, έτσι ώστε να βελτιωθούν οι κινητικές δεξιότητες των άνω άκρων, καθώς και ο οπτικοκινητικός συντονισμός του.

Ο στόχος της ενίσχυσης της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων, αποσκοπείται μέσα από την εκπαίδευση του Κώστα για τον αποδοτικό χειρισμό του εφεδρικού βιβλίου επικοινωνίας και του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας. Ο Κώστας θα κληθεί να χειριστεί κατάλληλα το βιβλίο επικοινωνίας ξεφυλλίζοντας τις εικόνες των επιμέρους κατηγοριών και επιλέγοντας με δήξη το επιθυμητό οπτικό ερέθισμα. Ακόμα, μέσα από την εφαρμογή του στόχου για κατάλληλη χρήση του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, αναμένεται η ενίσχυση των ικανοτήτων του σε κινήσεις που απαιτούν λεπτό και ακριβή συντονισμό των δαχτύλων. Ο στόχος δεν αφορά μόνο στον επιτυχημένη χρήση των προαναφερόμενων Επαυξητικών Εναλλακτικών μεθόδων Επικοινωνίας, αλλά και

γενικότερα στην βελτίωση της λεπτής κινητικότητας του ατόμου και κατ' επέκταση στην ζωή του, σε ποικίλες δραστηριότητες.

2.5 Προσδιορισμός των επιθυμητών χαρακτηριστικών της Συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

Μετά από αξιολόγηση των αναγκών, των δυνατοτήτων και αδυναμιών του Κώστα, σε συνδυασμό με τα διαθέσιμα συστήματα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, καθορίστηκε το είδος της συσκευής επικοινωνίας, το οποίο θα μπορούσε να τεθεί σε εφαρμογή για το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης της επικοινωνίας του. Η συσκευή αυτή θα πρέπει να συγκεντρώνει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

- Ø Χαμηλό κόστος/ Προσιτή τιμή αγοράς.
- Ø Οθόνη 4- 7''.
- Ø Προβολή εικόνων/ φωτογραφιών/ συμβόλων.
- Ø Δυνατότητα προβολής έγχρωμων εικονιδίων.
- Ø Δυνατότητα ηχογράφησης και αναπαραγωγής ήχου.
- Ø Σκληρό δίσκο μεγάλης χωρητικότητας.
- Ø Χειρισμό με την χρήση των άνω άκρων.
- Ø Εύκολο χειρισμό:
 - οθόνη αφής,
 - ενεργοποίηση και απενεργοποίηση της συσκευής,
 - μικρός αριθμός πλήκτρων χειρισμού,
 - χειρισμός χωρίς την χρήση ποντικιού, πληκτρολογίου ή τηλεχειριστηρίου,
 - άμεση πρόσβαση στο κεντρικό μενού του λογισμικού.
- Ø Δυνατότητα επιλογής των προβαλλόμενων εικόνων.
- Ø Δυνατότητα εναλλαγής των προβαλλόμενων επιλογών.
- Ø Δυνατότητα ενσωμάτωσης νέων εικόνων και τροποποίησης του εγκατεστημένου λογισμικού.
- Ø Δυνατότητα μεταφοράς:
 - μικρό βάρος,
 - μικρό μέγεθος συσκευής,
 - λειτουργία με την χρήση μπαταριών -και όχι με την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-,
 - απουσία εξωτερικών εξαρτημάτων (ποντίκι, πληκτρολόγιο, χειριστήριο, καλώδια),
 - δυνατότητα ανάρτησης στο σώμα (για παράδειγμα στον ώμο ή με διαγώνιο πέραςμα από τον λαιμό).
- Ø Μεγάλη χρονική διάρκεια διατήρησης της μπαταρίας/ Όχι ανάγκη για συχνή επαναφόρτιση.
- Ø Εικόνα/ Οθόνη υψηλής ανάλυσης.
- Ø Παραγωγή υψηλής ποιότητας ήχου.

- Ø Ανθεκτική κατασκευή.
- Ø Εγγύηση κατασκευής.

2.5.1 Προτεινόμενες Συσκευές

Μέσα από μία έρευνα των διαθέσιμων συσκευών Επαγγελματικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας και άλλων εξελιγμένων ηλεκτρονικών συστημάτων, καθώς και με επισκόπηση και εκτίμηση των τεχνολογικών τους χαρακτηριστικών σε συνδυασμό με τις προσωπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες του Κώστα, προσδιορίστηκαν οι συσκευές που αποτέλεσαν την πιο κοντινή επιλογή για το ζητούμενο σύστημα επικοινωνίας. Παρακάτω παρατίθενται οι συσκευές αυτές, καθώς και οι δυνατότητες που προσφέρουν.

Ø Η Συσκευή Επαγγελματικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας «Mini mo»

Εικόνα 1. Η συσκευή επικοινωνίας «Mini mo»

Το Mini mo» (βλ. Εικόνα 1) είναι μία συσκευή Επαγγελματικής Εναλλακτικής επικοινωνίας, της εταιρίας "Dynamox". Περιλαμβάνει οθόνη αφής 7" και επιτρέπει στην προβολή έγχρωμων εικονιδίων, καθώς και στην παραγωγή ηχογραφημένης ψηφιακής ομιλίας χρονικής διάρκειας εκατό λεπτών. Ακόμα, παρέχει την δυνατότητα εγκατάστασης νέων δεδομένων (εικόνες, φωτογραφίες και λογισμικού). Είναι εύκολη στην μεταφορά, λόγω του χαμηλού της βάρους και της δυνατότητας ανάρτησης στο σώμα του χρήστη. Το κόστος της ανέρχεται στα 2,185 €

Η συγκεκριμένη συσκευή συγκεντρώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της επιθυμητής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για τον Κώστα, όμως η τιμή αγοράς της δεν είναι προσιτή.

Ø Η συσκευή «HP PocketPC»

Εικόνα 2. «HP PocketPC»

Η συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας «HP PocketPC» (βλ. Εικόνα 2) της εταιρίας "HP", θα μπορούσε να αποτελέσει ιδανική λύση για πολλά άτομα με διαταραχές επικοινωνίας. Το εγκατεστημένο της λογισμικό περιλαμβάνει απεριόριστο λεξιλόγιο και σύμβολα και είναι ειδικά σχεδιασμένο έτσι ώστε να καλύπτει τις επικοινωνιακές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του μελλοντικού χρήστη σε όλους τους τομείς (καθημερινές, σχολικές και επαγγελματικές ανάγκες), παρέχοντας ταυτόχρονα την δυνατότητα προσαρμογής του, με την επιλογή των επιθυμητών εικόνων και την δημιουργία νέων σελίδων, καθώς και την εισαγωγή νέων δεδομένων. Αποτελείται από οθόνη αφής 4'' και διαθέτει εξελεγμένα προγράμματα σύνθεσης ομιλίας, με την επιλογή παραγωγής χροιάς διαφορετικού ύψους και συχνότητας (αντρική, γυναικεία και παιδική φωνή) και υψηλής ποιότητας ήχου. Το μικρό της μέγεθος και βάρος, καθιστά την μεταφορά του ιδιαίτερα εύκολη. Επιπλέον, παρέχει την δυνατότητα επιλογής και ρύθμισης του είδους και του πλήθους των πλήκτρων χειρισμού. Η χρονική διάρκεια διατήρησης της μπαταρίας είναι μεγάλη. Η τιμή της συσκευής ανέρχεται στα 3,640 €

Η συσκευή επικοινωνίας «HP PocketPC», δεν ενδείκνυται για τον Κώστα, λόγω της απρόσιτης τιμής της, αλλά και του μικρού μεγέθους της οθόνης, το οποίο καθιστά

δυσδιάκριτα τα απεικονιζόμενα σύμβολα και δύσκολη την επιλογή τους μέσω της αφής, καθότι απαιτεί από τον χρήστη πολύ καλές ικανότητες όρασης και οπτικοκινητικού συντονισμού.

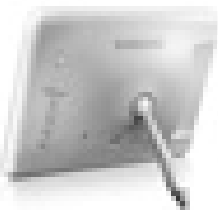
Ø Ψηφιακές Κορνίζες

Εικόνα 3. Ψηφιακή κορνίζα

Εικόνα 4. Πλήκτρα χειρισμού ψηφιακής κορνίζας

Εικόνα 5. Ενσωματωμένη βάση στήριξης

Το μοντέλο «SPF7208» της εταιρίας “Philips” (βλ. Εικόνα 3), είναι μία από τις δεκάδες ψηφιακές κορνίζες, οι οποίες διατίθενται στην αγορά σε ιδιαίτερα προσιτές τιμές, που κυμαίνονται από 50 έως και 200 €. Οι ψηφιακές κορνίζες υπόσχονται μία μεγάλη ποικιλία λειτουργιών όπως: αποθήκευση και προβολή εικόνων/ φωτογραφιών, βιντεοσκόπηση και ηχογράφηση, μέσα από έναν καλαίσθητο σχεδιασμό με οθόνη υψηλής ανάλυσης, υψηλή ποιότητα ήχου, με την παροχή ειδικών εφέ, καθώς και με μεγάλη χωρητικότητα αποθήκευσης δεδομένων. Ο χειρισμός τους πραγματοποιείται είτε μέσω ενός χειριστηρίου αφής τριών έως πέντε πλήκτρων, το οποίο είναι ενσωματωμένο στο πίσω και πλαινό μέρος της συσκευής (βλ. Εικόνα 4), είτε μέσω της χρήσης τηλεχειριστηρίου απλού χειρισμού. Οι ψηφιακές κορνίζες διαθέτουν βάση στήριξης (βλ. Εικόνα 5) και λειτουργούν με την συνεχή τροφοδότηση ηλεκτρικού ρεύματος.

Λαμβάνοντας υπ’ όψιν τα παραπάνω τεχνικά χαρακτηριστικά, η ψηφιακή κορνίζα θα μπορούσε να φαντάζει μία καλή επιλογή για την εφαρμογή της ως σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας σε ένα άτομο με διαταραχές επικοινωνίας, καθώς επιτρέπει σε αποθήκευση εικόνων και αναπαραγωγή ηχογραφημένης ομιλίας, περιλαμβάνει εύκολο χειρισμό και το κόστος της είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες βασικές λειτουργίες, οι οποίες δεν μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή:

- Οι εικόνες/ φωτογραφίες παρουσιάζονται με λειτουργία διαδοχικής προβολής (slideshow) και όχι με την μεμονωμένη επιλογή αυτών.
- Όλες οι ψηφιακές κορνίζες διαθέτουν αρχικό κεντρικό μενού με προκαθορισμένους φακέλους που επιτρέπουν στην αποθήκευση συγκεκριμένου τύπου δεδομένων (για παράδειγμα: «Εικόνες», «Ήχοι», «Βίντεο»), οι οποίοι δεν μπορούν να τροποποιηθούν, δηλαδή δεν υπάρχει η δυνατότητα μετονομασίας τους ή ενσωμάτωσης άλλου τύπου δεδομένων, καθώς και αφαίρεσης ή δημιουργίας νέων φακέλων.
- Δεν υπάρχει η δυνατότητα ταυτόχρονης παραγωγής εικόνας και ήχου, παρά μόνο όταν πρόκειται για αναπαραγωγή βιντεοσκόπησης.
- Η μεταφορά τους είναι αδύνατη, λόγω της λειτουργίας τους με την συνεχή παροχή ηλεκτρικού ρεύματος. Ωστόσο, με εξειδικευμένη τεχνική τροποποίηση της συσκευής, υπάρχει η δυνατότητα για την εφαρμογή μπαταριών, όμως σε αυτή την περίπτωση θα ήταν απαραίτητη η επαναφόρτιση της ανά τακτά χρονικά διαστήματα, κατά προσέγγιση, μίας-δύο ωρών. Επίσης, σε τοποθέτηση μπαταριών που να διαρκούν περισσότερες ώρες, το βάρος της συσκευής θα ήταν αρκετά μεγάλο ώστε να μπορεί να το έχει ο χρήστης διαρκώς μαζί του.

2.5.2 Η επιλαχούσα Συσκευή Επαγγελματικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

2.5.2.α Τεχνικά Χαρακτηριστικά

Ø Navigon 2100 Max

Εικόνα 6. Η μπροστινή όψη της επιλαχούσας συσκευής Navigon 2100 Max

Η συσκευή Navigon 2100 Max (βλ. Εικόνα 6) ανήκει στην κατηγορία των συστημάτων GPS και διαθέτει ένα ειδικά προγραμματισμένο λογισμικό που υπόσχεται ασφαλή πλοήγηση σε διαδρομές εντός της Ελλάδας (βλ. Εικόνα 8). Περιλαμβάνει οθόνη αφής 4.3'' με ανάλυση 480×272 και λειτουργικό σύστημα Microsoft Windows Ce 5.0. Διαθέτει εσωτερική μνήμη χωρητικότητας 64 MB ROM και 64 MB RAM, καθώς και κάρτα μνήμης SD με μέγιστη χωρητικότητα 2GB. Η συσκευή λειτουργεί με ενσωματωμένη επαναφορτιζόμενη μπαταρία με τα εξής χαρακτηριστικά: 1200m Ah Lithium Battery. Η φόρτιση της μπαταρίας πραγματοποιείται με την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και η διάρκεια λειτουργίας της συσκευής μετά από πλήρη φόρτισή της, είναι τρεις ώρες. Τον κατασκευαστή του προϊόντος αποτελεί η εταιρία Navigon. Η συσκευή Navigon 2100 Max, διακρίνεται για τον καλαίσθητο σχεδιασμό της, την ανθεκτική της κατασκευή, το χαμηλό της βάρος (178 γρ.), καθώς και για την προσιτή τιμή της, η οποία αντιστοιχεί στα 159,00 € Με την αγορά της συσκευής παρέχεται ειδική βάση στήριξης, φορτιστής αυτοκινήτου και καλώδιο μεταφοράς δεδομένων USB. Η συσκευή διαθέτει δύο χρόνια εγγύηση.

Εικόνα 7. Το πίσω μέρος της συσκευής Navigon 2100 Max

Εικόνα 8. Η συσκευή Navigon 2100 Max στην προγραμματισμένη λειτουργία της ως GPS

Πλεονεκτήματα της επιλαχούσας συσκευής

Παρακάτω παρατίθενται τα πλεονεκτήματα της επιλαχούσας συσκευής, τα οποία αιτιολογούν την υπερίσχυση της επιλογής της, σε σχέση με άλλες διαθέσιμες ηλεκτρονικές συσκευές και συστήματα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας (βλ. 2.5.1 Προτεινόμενες Συσκευές):

- ü Οθόνη αφής 4.3'', υψηλής ανάλυσης.
- ü Δυνατότητα προβολής εικόνων, φωτογραφιών και συμβόλων (ασπρόμαυρα και έγχρωμα εικονίδια).
- ü Δυνατότητα ενσωμάτωσης νέων δεδομένων (εικόνες, φάκελοι, αρχεία).

- Προσιτή τιμή αγοράς.
- Λειτουργία με ενσωματωμένες επαναφορτιζόμενες μπαταρίες και όχι με την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος.
- Απουσία επιπρόσθετων εξαρτημάτων (χειριστήριο, πληκτρολόγιο, ποντίκι, καλώδια).
- Εύκολη μεταφορά: μικρό μέγεθος συσκευής, χαμηλό βάρος, λειτουργία με μπαταρίες (απουσία καλωδίων και δυνατότητα διαρκής μεταφοράς), δυνατότητα ανάρτησης στο σώμα του χρήστη.
- Δυνατότητα επιλογής των προβαλλόμενων εικόνων.
- Δυνατότητα εναλλαγής των προβαλλόμενων επιλογών.
- Δυνατότητα μεμονωμένης εμφάνισης των καταχωρημένων εικόνων σε μεγέθυνση σε όλη την επιφάνεια της οθόνης.
- Άμεση πρόσβαση στο κεντρικό μενού επιλογών.
- Ικανοποιητική χρονική διάρκεια διατήρησης της επαναφορτιζόμενης μπαταρίας (3 ώρες με διαρκή χρήση της συσκευής).
- Ανθεκτική κατασκευή και καλαίσθητος σχεδιασμός.
- Εγγύηση κατασκευής δύο έτη.

Η συσκευή Navigon 2100 Max, κρίθηκε ως μία καλή επιλογή για το εξατομικευμένο πρόγραμμα επικοινωνίας του Κώστα, καθότι τα τεχνικά χαρακτηριστικά που διαθέτει και οι δυνατότητες που παρέχει, πληρούν, σε ικανοποιητικό βαθμό, τις ζητούμενες προδιαγραφές για ένα σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας με αποδέκτη τον ίδιο.

Συγκεκριμένα, η συσκευή Navigon 2100 Max διαθέτει οθόνη αφής 4.3'', οπότε και κρίνεται κατάλληλη για τις οπτικές ικανότητες του Κώστα, καθότι το μέγεθος των προβαλλόμενων εικονιδίων είναι αρκετά μεγάλο, έτσι ώστε να αναγνωρίζονται εύκολα από τον ίδιο. Η οθόνη αφής αποτελεί έναν απλό και εύχρηστο τρόπο χειρισμού της συσκευής, είτε μέσω της αφής με τα δάχτυλα, είτε μέσω της χρήσης ενός ειδικά διαμορφωμένου στυλό (βλ. Εικόνα 9) για πιο εύκολη και εύστοχη επιλογή των επιθυμητών πλήκτρων. Ακόμα, η συσκευή παρέχει την δυνατότητα προβολής εικόνων και φωτογραφιών μεμονωμένα και σε μεγέθυνση σε όλη την επιφάνεια της οθόνης, γεγονός που αυξάνει την ευκρίνειά τους και την ταχύτητα αναγνώρισής τους από την πλευρά του χρήστη. Επίσης, είναι εφικτή η τροποποίηση των ήδη αποθηκευμένων δεδομένων, καθώς και η εισαγωγή νέων, σε περίπτωση που μελλοντικά κριθεί λειτουργική η ένταξη μεγαλύτερου αριθμού επιλογών.

Ο χειρισμός της συσκευής Navigon 2100 Max αποτελεί μία εύκολη διαδικασία, καθότι η οθόνη αφής που διαθέτει, η άμεση πρόσβαση στο κεντρικό μενού και η άμεση επιλογή και προβολή των επιλεγθέντων εικονιδίων, καθιστούν ιδιαίτερα απλή την χρήση της. Ένα ακόμη πλεονέκτημα της συσκευής αποτελεί η απουσία εξωτερικών εξαρτημάτων, όπως χειριστήριο, πληκτρολόγιο ή ποντίκι, τα οποία θα αποτελούσαν παράγοντα αύξησης της πολυπλοκότητας χειρισμού του συστήματος από την πλευρά του χρήστη και θα εμπόδιζαν την μεταφορά της. Η λειτουργία της συσκευής με επαναφορτιζόμενες

μπαταρίες και όχι με την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, επιτρέπει στον χρήστη την διαρκή μεταφορά της. Επιπλέον, το μικρό μέγεθος της συσκευής, σε συνδυασμό με το χαμηλό της βάρος (178 γρ.), παρέχουν την δυνατότητα ανάρτησης της συσκευής στο σώμα του χρήστη (στον ώμο ή με διαγώνιο πέρασμα από τον λαιμό) και καθιστούν ακόμα πιο εύκολη την μεταφορά της.

Εικόνα 9. Ειδικό στυλό για οθόνη αφής

Μειονέκτημα της επιλαχούσας συσκευής

Μειονέκτημα της επιλαχούσας συσκευής αποτελεί η αδυναμία παραγωγής ήχου κατά την προβολή των καταχωρημένων εικόνων. Αναμφισβήτητα, η ταυτόχρονη παραγωγή ηχογραφημένων λέξεων ή φράσεων κατά την εμφάνιση των εικόνων, θα αποτελούσε ένα σημαντικό προνόμιο για μία συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας και για τον ίδιο τον χρήστη. Ωστόσο, το κόστος των συσκευών οι οποίες διαθέτουν όλα τα επιθυμητά χαρακτηριστικά για το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης της επικοινωνίας του Κώστα και παρέχουν την επιπρόσθετη δυνατότητα παραγωγής ηχογραφημένης ομιλίας, είναι ιδιαίτερα υψηλό (βλ. 2.5.1 *Προτεινόμενες Συσκευές*). Ακόμα, ο χειρισμός των συσκευών αυτών, συγκριτικά με τον χειρισμό της συσκευής Navigon 2100 Max, κρίθηκε πιο σύνθετος για τον μελλοντικό χρήστη, οπότε και υπερίσχυσε η επιλογή της τελευταίας.

2.5.2.β Δημιουργία Προγράμματος

Η συσκευή Navigon 2100 max, όπως προαναφέρθηκε, παρέχει την δυνατότητα ενσωμάτωσης νέων δεδομένων -όπως φακέλους, αρχεία ή/ και εικόνες- με τον ίδιο τρόπο που αυτό επιτυγχάνεται και σε έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή. Στην περίπτωση της χρήσης της συγκεκριμένης συσκευής ως μία συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για το εξατομικευμένο πρόγραμμα παρέμβασης του Κώστα, τα καινούρια δεδομένα αφορούν στις εικόνες, οι οποίες αποτελούν το λεξιλόγιο επικοινωνίας για τον ίδιο. Αρχικά, επιλέχθηκαν οι εικόνες για το σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας του περιθαλπούμενου και στην συνέχεια, αφού καταχωρήθηκαν σε ξεχωριστά ονομαζόμενα αρχεία, πραγματοποιήθηκε η αποθήκευσή τους στην επιλαχούσα συσκευή. Συγκεκριμένα, η διαδικασία τροποποίησης του περιεχομένου και της δομής των αρχείων πραγματοποιήθηκε σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και η μεταφορά των δεδομένων

επιτεύχθηκε μέσω της σύνδεσης του συνοδευτικού καλωδίου USB που φέρει η συσκευή Navigon 2100 Max, με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, με αντιγραφή και επικόλληση των αντίστοιχων αρχείων.

Η επιλογή των εικόνων και κατ' επέκταση των εννοιολογικών κατηγοριών στις οποίες συμπεριλαμβάνονται, πραγματοποιήθηκε μέσα από μία πολύπλοκη διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει την αξιολόγηση των δυνατοτήτων και αδυναμιών του Κώστα (βλ. 2.3 *Αξιολόγηση του Περιστατικού*), καθώς και την συγκέντρωση απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με τις προτιμήσεις, τις επιθυμίες, τις προσωπικές και επικοινωνιακές του ανάγκες, μέσα από τον διαμοιρασμό ενός ειδικά διαμορφωμένου ερωτηματολογίου (βλ. *Παράρτημα 1*) στα άτομα του δημόσιου κέντρου αποκατάστασης στο οποίο διαμένει και την καταγραφή και εκτίμηση των συγκεντρωθέντων δεδομένων (βλ. 2.2. *Διαδικασία συγκέντρωσης πληροφοριών/ Ερωτηματολόγιο*). Μέσα από το πρόγραμμα αποκατάστασης του Κώστα, διαμορφώθηκαν οι εξής τελικές λεξικές κατηγορίες: 1. «Κουζίνα», 2. «Ανάγκες», 3. «Ρούχα», 4. «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», 5. «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα», 6. «Διάλογος», καθώς και οι μεμονωμένες επιλογές απόκρισης «Ναι» και «Όχι». Το σύνολο των εικόνων είναι εξήντα πέντε στον αριθμό, εκ των οποίων οι έξι αφορούν στην οπτική αναπαράσταση της κάθε εννοιολογικής κατηγορίας, οι δύο αναπαριστούν τις αποκρίσεις «Ναι» και «Όχι» και οι υπόλοιπες αποτελούν τις επιμέρους επιλογές των λεξικών κατηγοριών (βλ. 2.6.3 *Λεξικές Κατηγορίες*). Η κάθε εικόνα συνοδεύεται από την γραπτή ένδειξη της έννοιας στην οποία αναφέρεται, η οποία αναγράφεται με ελληνικούς χαρακτήρες και κεφαλαία γράμματα στο κάτω μέρος αυτής και αφορά είτε σε λέξη είτε σε φράση. Το μέγεθος και η κατανομή των εικόνων τροποποιήθηκαν έτσι ώστε να είναι ομοιόμορφα δομημένα, καθώς και να ανταποκρίνονται στις οπτικές ικανότητες του Κώστα. Ακόμα, επιλέχθηκαν ευκρινείς εικόνες, οι οποίες ενσωματώθηκαν μεμονωμένα σε άσπρο φόντο, για την επίτευξη της καλύτερης αντίληψής τους από τον περιθαλπόμενο, καθότι η επιλογή ενός έγχρωμου φόντου αναμένεται να συντελούσε σε αύξηση της πολυπλοκότητας των παρεχόμενων ερεθισμάτων.

Όσον αφορά στην αποθήκευση των εικόνων στη συσκευή, όλες οι εικόνες καταχωρήθηκαν σε έναν κεντρικό φάκελο και η κάθε μία από αυτές αποθηκεύτηκε μεμονωμένα σε ξεχωριστό αρχείο. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε ονομασία των αρχείων με ελληνικούς χαρακτήρες και σύμφωνα με το εννοιολογικό περιεχόμενο της λεξικής κατηγορίας στην οποία ανήκει η κάθε εικόνα, με αύξοντα αριθμό για κάθε διαφορετική επιλογή (για παράδειγμα «ΚΟΥΖΙΝΑ1», «ΚΟΥΖΙΝΑ2» κ.ο.κ., «ΑΝΑΓΚΕΣ1», «ΑΝΑΓΚΕΣ2» κ.ο.κ.). Ωστόσο, σε μετέπειτα προσπάθεια λειτουργίας του προγράμματος, διαπιστώθηκε ότι η συσκευή δεν αναγνώριζε τα εισαχθέντα δεδομένα. Έτσι, επιχειρήθηκε η μετονομασία των αρχείων, αυτή τη φορά με την χρήση αγγλικών χαρακτήρων, αλλά με διατήρηση της ελληνικής ονομασίας τους, ως εξής: «ΚΟΥΖΙΝΑ1», «ΚΟΥΖΙΝΑ2..», «ΑΝΑΓΕΣ1», «ΑΝΑΓΕΣ2..», «ΡΟΥΧΑ1», «ΡΟΥΧΑ2..», «ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ1», «ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ2..», «ΑΓΟΡΑ1», «ΑΓΟΡΑ2..», «ΔΙΑΛΟΓΟΣ1», «ΔΙΑΛΟΓΟΣ2..», καθώς και οι επιλογές «ΝΑΙ» και «ΟΧΙ». Με τον τρόπο αυτό, το νέο λογισμικό λειτούργησε επιτυχώς. Παρατηρήθηκε, ακόμα, ότι τα νέα αρχεία καταχωρήθηκαν αυτομάτως με αλφαβητική σειρά, οπότε και τροποποιήθηκαν ανάλογα, για την δομημένη εμφάνισή τους ανά λεξικές κατηγορίες. Συγκεκριμένα, η κάθε εικόνα ονομάστηκε

σύμφωνα με την λεξική κατηγορία στην οποία υπόκειται, έτσι ώστε να καταχωρηθούν οι εικόνες κατηγοριοποιημένες και όχι σε τυχαία σειρά, αλλά και διότι η μεμονωμένη ονομασία αυτών θα συντελούσε σε αύξηση της πολυπλοκότητας χειρισμού του λογισμικού από την πλευρά του Κώστα. Η σειρά εμφάνισης των λεξικών κατηγοριών, έχει ως εξής: 1. «AGORA», 2. «DIASKEDASH», 3. «EPITHIMIES», 4. «KOYZINA», 5. «NAI», 6. «OXI», 7. «POYXA» και 8. «SYZHTHSH». Στο σημείο αυτό, σημειώνεται ότι η αποθήκευση των εικόνων με αγγλικούς χαρακτήρες, δεν αποτελεί παράγοντα αύξησης της πολυπλοκότητας της χρήσης του προγράμματος για τον Κώστα, καθότι ο ίδιος δεν κατέχει ικανότητες ανάγνωσης και γραφής ούτε στην ελληνική, αλλά ούτε και στην αγγλική γλώσσα (βλ. 2.3.1 Συμπεράσματα Αξιολόγησης). Έτσι, καλείται να συνδέσει το οπτικό ερέθισμα της γραπτής λέξης η οποία συνοδεύει την κάθε εννοιολογική κατηγορία, με το σημασιολογικό περιεχόμενο της δεύτερης. Για παράδειγμα, του ζητείται η σύνδεση της γραπτής λέξης «KOYZINA», με τις δώδεκα επιμέρους επιλογές που περιλαμβάνει η συγκεκριμένη λεξική κατηγορία («ΘΕΛΩ ΦΑΓΗΤΟ», «ΘΕΛΩ ΦΡΟΥΤΟ», «ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΛΟΥΚΑΝΙΚΑ» κ.τ.λ.).

Με την δημιουργία του προγράμματος για το εξατομικευμένο σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για τον Κώστα, καθώς και κατά την διάρκεια αυτού, πραγματοποιήθηκε επανεκτίμηση της αποτελεσματικότητας του τρόπου καταχώρησης και κατανομής των εισαχθέντων δεδομένων, καθώς και της δομής και λειτουργικότητας του λογισμικού, επιδιώκοντας το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα για τον χρήστη σε συνδυασμό με την μικρότερη δυνατή πολυπλοκότητα χειρισμού του συστήματος. Μεγάλο πλεονέκτημα της επιλαχούσας συσκευής αποτελεί η δυνατότητα που παρέχει για τροποποίηση των ήδη εισαχθέντων δεδομένων, καθώς και για ενσωμάτωση νέων. Έτσι, σε περίπτωση που κριθεί λειτουργική ή διαμόρφωση της δομής και κατανομής των αποθηκευμένων δεδομένων (για παράδειγμα σειρά εμφάνισης, ονομασία αρχείων), η συμπερίληψη επιπλέον λεξικών κατηγοριών, ή/ και η εισαγωγή περισσότερων επιλογών στις ήδη καταχωρημένες εννοιολογικές κατηγορίες, το σύστημα επικοινωνίας θα μπορεί να υποστεί μία ανάλογη μετατροπή, παρέχοντας στον χρήστη μία πληθώρα δυνατοτήτων, συμβαδίζοντας σύμφωνα με τις προσωπικές του ανάγκες και επιθυμίες στο πέρασμα του χρόνου.

2.5.2.γ Λειτουργία Συσκευής

1. Ενεργοποίηση και Απενεργοποίηση

Η ενεργοποίηση και η απενεργοποίηση της λειτουργίας της συσκευής Navigon 2100 Max, πραγματοποιείται με το μεμονωμένο πάτημα ενός πλήκτρου, το οποίο εντοπίζεται στο πάνω δεξί μέρος στα πλάγια της συσκευής (βλ. πορτοκαλί ένδειξη Εικόνα 10).

Εικόνα 10. Το πλήκτρο Ενεργοποίησης και Απενεργοποίησης της συσκευής Navigon 2100 Max

2. Πλήκτρα Χειρισμού

Όπως προαναφέρθηκε, η οθόνη της συσκευής Navigon 2100 Max είναι οθόνη αφής, οπότε ο χειρισμός της περιλαμβάνει απαλό άγγιγμα με το δάχτυλο ή/ και μέσω του λεπτού ειδικού στυλό (βλ. Εικόνα 9), της αντίστοιχης επιλογής. Με την ενεργοποίηση της συσκευής εμφανίζονται στην οθόνη οι εξής τρεις ενδείξεις: «Πλοήγηση», «Εικόνες» και «Επιλογές» (βλ. Εικόνα 11). Ο χρήστης για να οδηγηθεί στο μενού με τις εικόνες καλείται να επιλέξει την ένδειξη «Εικόνες».

Εικόνα 11. Το αρχικό μενού επιλογών

Ένδειξη «Εικόνες»

Με την ενεργοποίηση της επιλογής «Εικόνες» ο χρήστης οδηγείται σε μία σελίδα, όπου εμφανίζονται μεμονωμένα οι καταχωρημένες εικόνες και με τον χειρισμό του αριστερού και του δεξιού βέλους (βλ. κόκκινη ένδειξη Εικόνα 12) προβάλλεται η αμέσως προηγούμενη ή η αμέσως επόμενη εικόνα, αντίστοιχα και σύμφωνα με την σειρά με την οποία έχουν αποθηκευτεί. Η επιλογή της προβαλλόμενης εικόνας μέσω της αφής, έχει σαν αποτέλεσμα την παρουσίασή της σε νέα σελίδα, σε μεγέθυνση σε όλη την οθόνη, όπου διαφαίνεται ευκρινέστερα η εικόνα, καθώς και η αναγραφόμενη γραπτή ένδειξη που την συνοδεύει (βλ. Εικόνα 13). Ακόμα, εμφανίζονται δύο βελάκια εκατέρωθεν της εικόνας (βλ. κίτρινη ένδειξη Εικόνα 13) για ανάλογη μετακίνηση εμπρός/ πίσω στην παρουσίαση των εικόνων. Η επιστροφή στην προηγούμενη σελίδα πραγματοποιείται με το άγγιγμα της εικόνας. Στην ίδια σελίδα παρατίθενται δύο εικονίδια στο επάνω και στο κάτω δεξί μέρος της οθόνης (βλ. κίτρινη και πράσινη ένδειξη Εικόνα 12), τα οποία, επίσης, οδηγούν στην μεμονωμένη παρουσίαση της προβαλλόμενης εικόνας. Η επιλογή της ένδειξης “x” στο κάτω αριστερό μέρος της σελίδας, επαναφέρει τον χρήστη στο αρχικό μενού (βλ. Εικόνα 11). Η ενεργοποίηση της επιλογής «Φάκελος», οδηγεί στην παρουσίαση των καταχωρημένων εικόνων υπό την μορφή ονομαζόμενων αρχείων, σε κάθετη διάταξη και σύμφωνα με αλφαβητική σειρά (βλ. Εικόνα 14). Με την επιλογή του καθενός από τα ονομαζόμενα αρχεία, ο χρήστης επιστρέφει στην περασμένη σελίδα (βλ. Εικόνα 12), όπου απεικονίζεται αντίστοιχα η εικόνα που επέλεξε. Στην ίδια σελίδα (βλ. Εικόνα 14) παρέχονται δύο βέλη για εναλλαγή των προβαλλόμενων εικόνων, καθώς και η επιλογή «Πίσω» για μετακίνηση στην προηγούμενη σελίδα (βλ. Εικόνα 12). Ακόμα, η επιλογή του εικονιδίου που εντοπίζεται στο πάνω δεξί μέρος της οθόνης (βλ. μπλε ένδειξη Εικόνα 14), έχει σαν αποτέλεσμα το πέρασμα σε μία νέα σελίδα όπου παρατίθενται δύο φακέλοι με τις ονομασίες «1. Manuals» και «2. Pictures». Ο φάκελος «1. Manuals» δεν ενεργοποιείται, ενώ η επιλογή του φακέλου «2. Pictures» οδηγεί ξανά στην προηγούμενη σελίδα (βλ. Εικόνα 14).

Εικόνα 12. Η εμφανιζόμενη σελίδα ως αποτέλεσμα ενεργοποίησης της επιλογής Β. «Εικόνες»

Εικόνα 13. Η μεμονωμένη παρουσίαση της επιλαχούσας εικόνας σε μεγέθυνση

Εικόνα 14. Η παρουσίαση των αποθηκευμένων εικόνων υπό την μορφή ονομαζόμενων αρχείων

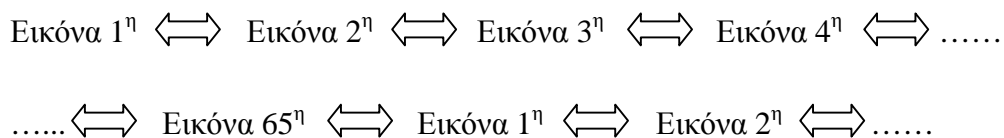
3. Διαθέσιμες Επιλογές Πλοήγησης στο Κεντρικό Μενού

Η συσκευή Navigon 2100 Max, σε λειτουργία της ως μία συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, παρέχει στον χρήστη δύο διαφορετικές επιλογές, όσον αφορά στην πλοήγησή του στο κεντρικό μενού με σκοπό τον εντοπισμό και την επιλογή της επιθυμητής εικόνας. Στην συνέχεια θα αναλυθούν οι δύο διαθέσιμες επιλογές χειρισμού της συσκευής και θα εκτιμηθούν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της κάθε μίας από αυτές, έτσι ώστε να καθοριστεί η καταλληλότερη για το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης του Κώστα, σύμφωνα με την λειτουργικότητά τους, καθώς και με βάση τις δυνατότητες και αδυναμίες του ατόμου.

Α' Επιλογή Εντοπισμού της Επιθυμητής Εικόνας

Η πρώτη (Α') Επιλογή Πλοήγησης στο κεντρικό μενού της εξατομικευμένης συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, αφορά στην επιλογή της γραπτής λέξης «Εικόνες», από την αρχική σελίδα του προγράμματος (βλ. Εικόνα 11), όπου ο χρήστης οδηγείται στην μεμονωμένη παρουσίαση των καταχωρημένων εικόνων (βλ. Εικόνα 12). Οι εικόνες προβάλλονται διαδοχικά, με τον χειρισμό του αριστερού και του δεξιού βέλους για μετακίνηση είτε σε προηγούμενη είτε σε επόμενη επιλογή, αντίστοιχα. Η σειρά εμφάνισης των εικόνων είναι ανάλογη της λεξικής κατηγορίας στην οποία περιλαμβάνονται και σύμφωνα με την αλφαβητική σειρά όπως και παρουσιάζονται (βλ. 2.5.2.β Δημιουργία Προγράμματος), καθότι πρώτα προβάλλονται οι εικόνες που είναι κατηγοριοποιημένες στην εννοιολογική κατηγορία «AGORA», στην συνέχεια οι εικόνες που αποτελούν την κατηγορία «DIASKEDASH» κ.ο.κ. Ο χρήστης εφόσον ακολουθήσει

την συγκεκριμένη “διαδρομή” πλοήγησης, καλείται να εντοπίσει μέσα από μία πληθώρα διαδοχικά προβαλλόμενων εικόνων, την επιθυμητή επιλογή. Έτσι, για τον εντοπισμό της ζητούμενης εικόνας, πραγματοποιείται η διαδοχική παρουσίαση των υπολοίπων εικόνων, από μία εικόνα, έως και εξήντα τέσσερις εικόνες σε αριθμό -καθότι το σύνολο των επιλογών είναι εξήντα πέντε εικόνες-, ανάλογα με την σειρά καταχώρησης της επιθυμητής επιλογής σε σχέση με την σειρά καταχώρησης της αρχικά προβαλλόμενης εικόνας. Για παράδειγμα, εάν ανοίγοντας το πρόγραμμα η αρχική εικόνα που παρουσιάζεται αποτελεί την τέταρτη από τις εξήντα πέντε σε αριθμό αποθηκευμένες εικόνες και ο χρήστης επιθυμεί τον εντοπισμό της πεντηκοστής όγδοης σε σειρά εικόνας, ο ίδιος πατώντας συνεχώς το δεξί βέλος, καλείται να εντοπίσει την ζητούμενη εικόνα, αφού παρουσιαστούν μεμονωμένα οι επόμενες πενήντα τρεις εικόνες οι οποίες παρεμβάλλονται μεταξύ της αρχικής και της επιθυμητής εικόνας. Ταχύτερη διαδικασία για το ίδιο παράδειγμα θα αποτελούσε το πάτημα του αριστερού βέλους (και όχι του δεξιού) το οποίο θα οδηγούσε στην προβολή προηγούμενων εικόνων σύμφωνα με την σειρά καταχώρησής τους, όπου για τον εντοπισμό της επιθυμητής πεντηκοστής όγδοης επιλογής από την τέταρτη ως αρχική, παρεμβάλλονται ενδιάμεσα μόνο δέκα εικόνες. Κάτι τέτοιο, όμως, θα αποτελούσε μία αρκετά πολύπλοκη διαδικασία για τον Κώστα, καθώς απαιτούνται μαθηματικές γνώσεις και ένα υψηλό επίπεδο ικανότητας χειρισμού της συσκευής από την πλευρά του. Τέλος, όταν ο χρήστης καταφέρει να εντοπίσει την ζητούμενη εικόνα, μπορεί να επιλέξει την προβολή αυτής μεμονωμένα και σε μεγέθυνση, με το πάτημα ενός από τα αντίστοιχα πλήκτρα, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω (βλ. Εικόνα 13). Ο τρόπος λειτουργίας της Α΄ Επιλογής Πλοήγησης αναπαρίσταται σχηματικά για την καλύτερη αντίληψή του (βλ. Σχήμα 12). Σημειώνεται ότι το βέλος που χρησιμοποιήθηκε στην απεικόνιση του σχήματος, είναι διπλής κατευθύνσεως, καθότι παρέχεται η δυνατότητα και για εμπρόσθια, αλλά και για οπίσθια μετακίνηση μεταξύ των προβαλλόμενων εικόνων.

Σχήμα 12. Σχηματική απεικόνιση της διαδοχικής προβολής εικόνων στην Α΄ Επιλογή Πλοήγησης

Παρακάτω παρατίθενται τα βήματα τα οποία καλείται να ακολουθήσει ο χρήστης στην περίπτωση επιλογής του Α΄ τρόπου εντοπισμού της ζητούμενης εικόνας: **(1)**. Ενεργοποίηση της συσκευής, **(2)**. Επιλογή της ένδειξης «Εικόνες» (βλ. Εικόνα 11), **(3)**. Χειρισμός των βελών για τον εντοπισμό της επιθυμητής εικόνας (βλ. κόκκινη ένδειξη Εικόνα 12), **(4)**. Επιλογή της ζητούμενης εικόνας, έτσι ώστε να προβληθεί σε μεγέθυνση σε όλη την επιφάνεια της οθόνης (βλ. Εικόνα 13).

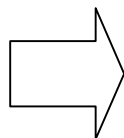
Αξιολογώντας την λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα της Α΄ Επιλογής Πλοήγησης, χαρακτηρίζεται ως μία απλή διαδικασία χειρισμού της συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, αλλά ιδιαίτερος χρονοβόρα και κουραστική για τον χρήστη.

Συγκεκριμένα, σημαντικό μειονέκτημα αποτελεί το γεγονός ότι απαιτείται η διαδοχική προβολή όλων των εικόνων οι οποίες παρεμβάλλονται μεταξύ της αρχικής και της επιθυμητής εικόνας. Καθότι η συσκευή προορίζεται ως ένα μέσο Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, με καθημερινή χρήση από τον περιθαλπόμενο, κάτι τέτοιο θα αποτελούσε μία χρονοβόρα διαδικασία, η οποία εκτός από την κούραση που θα επέφερε στον χρήστη, θα συντελούσε σε αυξημένη κατανάλωση των μπαταριών της συσκευής με αποτέλεσμα να απαιτείται επαναφόρτιση της μπαταρίας ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Β' Επιλογή Εντοπισμού της Επιθυμητής Εικόνας

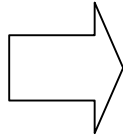
Η λειτουργία της δεύτερης επιλογής πλοήγησης που διαθέτει η συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης του Κώστα, έχει ως εξής: ο χρήστης, αρχικά, με τον ανάλογο χειρισμό των βελών, καλείται να επιλέξει μέσα από την διαδοχική παρουσίαση των κατονομαζόμενων αρχείων (βλ. Εικόνα 14), ένα από τα αρχεία τα οποία φέρουν το όνομα της κατηγορίας στην οποία περιλαμβάνεται η επιθυμητή εικόνα και στην συνέχεια να εντοπίσει την ζητούμενη εικόνα ανάμεσα από τις υπόλοιπες εικόνες της ίδιας λεξικής κατηγορίας. Όπως προαναφέρθηκε (βλ. 2.5.2.β Δημιουργία Προγράμματος), πραγματοποιήθηκε αποθήκευση της κάθε εικόνας σε ξεχωριστό αρχείο και σύμφωνα με το όνομα της κατηγορίας που αποτελεί. Για παράδειγμα, εάν η επιθυμητή επιλογή αφορά στον εντοπισμό της εικόνας “ΠΑΤΑΤΑΚΙΑ”, ο χρήστης καλείται αρχικά να ανακαλέσει στην μνήμη του την λεξική κατηγορία στην οποία συμπεριλαμβάνεται η συγκεκριμένη επιλογή, που είναι η «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα» και στην συνέχεια να αναγνωρίσει οπτικά το όνομα της κατηγορίας αυτής, δηλαδή την λέξη “AGORA”. Με τον τρόπο αυτό, επιλέγοντας με την αφή (“πάτημα”) ένα από τα αρχεία της ζητούμενης εννοιολογικής κατηγορίας, ο χρήστης εισάγεται άμεσα στο περιεχόμενο της κατηγορίας αυτής (βλ. Σχήμα 13), όπου και επιλέγει μέσα από την διαδοχική προβολή των συμπεριλαμβανομένων εικόνων, αυτή που επιθυμεί. Η προβολή των εικόνων πραγματοποιείται με τον χειρισμό του αριστερού ή του δεξιού βέλους, για μετακίνηση σε προηγούμενη ή επόμενη εικόνα, αντίστοιχα (βλ. κόκκινη ένδειξη Εικόνα 12). Παρακάτω παρατίθεται σχηματική αναπαράσταση, για την καλύτερη αντίληψη του τρόπου λειτουργίας της Β' επιλογής εντοπισμού της επιθυμητής εικόνας (βλ. Σχήμα 13).

AGORA

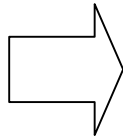
1. "ΘΕΛΩ ΣΑΝΤΟΥΙΤΣ",
2. "ΘΕΛΩ ΚΡΟΥΑΣΑΝ",
3. "ΘΕΛΩ ΣΟΚΟΛΑΤΑ",
4. "ΘΕΛΩ ΠΑΤΑΤΑΚΙΑ",
5. "ΘΕΛΩ ΜΠΙΣΚΟΤΑ",
6. "ΘΕΛΩ ΦΥΣΙΚΟ ΧΥΜΟ",
7. "ΘΕΛΩ ΚΑΦΕ",
8. "ΘΕΛΩ MILKO",
9. "ΘΕΛΩ COCA COLA",
10. "ΘΕΛΩ SPRITE",
11. "ΘΕΛΩ ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΔΑ",
12. "ΘΕΛΩ ΠΑΓΩΤΟ"

DIASKEDASH

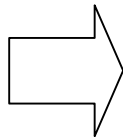
1. “ΘΕΛΩ ΜΟΥΣΙΚΗ”
2. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ”
3. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟ «Ε»”
4. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ”
5. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΒΟΛΤΑ ΕΞΩ”
6. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΕΞΩ ΓΙΑ ΦΑΓΗΤΟ ”
7. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟ ΠΑΡΤΥ”
8. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ”

ΕΡΙΘΙΜΙΕΣ

1. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΛΥΝΩ ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ”
2. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΑΝΩ ΜΠΑΝΙΟ”
3. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΛΛΑΞΩ ΡΟΥΧΑ”
4. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΞΥΡΙΣΤΩ”
5. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΟΨΩ ΤΑ ΝΥΧΙΑ”
6. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΕΣΩ ΤΑ ΚΟΡΔΟΝΙΑ”
7. “ΘΕΛΩ ΚΟΥΡΕΜΑ”
8. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟΝ ΓΙΑΤΡΟ”

ΚΟΥΖΙΝΑ

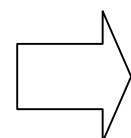

1. “ΘΕΛΩ ΦΑΓΗΤΟ”,
2. “ΘΕΛΩ ΨΩΜΙ”
3. “ΘΕΛΩ ΣΑΛΑΤΑ”,
4. “ΘΕΛΩ ΦΡΟΥΤΟ”
5. “ΘΕΛΩ ΓΙΑΟΥΡΤΙ”,
6. “ΘΕΛΩ ΓΑΛΛΑ”
7. “ΘΕΛΩ ΑΥΓΟ”,
8. “ΘΕΛΩ ΓΛΥΚΟ”
9. “ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΠΑΤΑΤΕΣ”
10. “ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΠΙΤΣΑ”
11. “ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΣΟΥΒΛΑΚΙΑ”
12. “ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΛΟΥΚΑΝΙΚΑ”

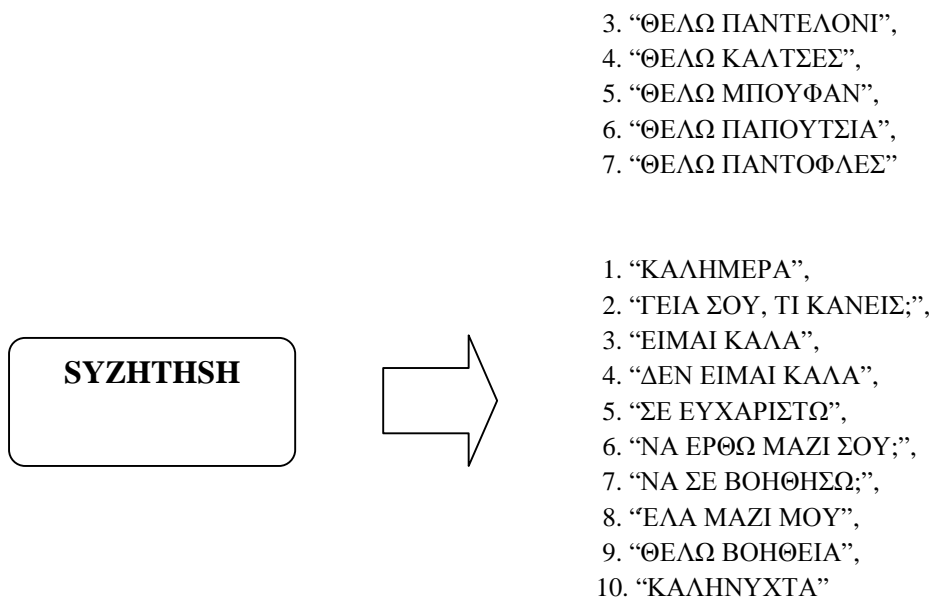
ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΡΟΥΧΑ

1. “ΘΕΛΩ ΕΣΩΡΟΥΧΟ”,
2. “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ”,

Σχήμα 13. Σχηματική αναπαράσταση του τρόπου λειτουργίας της Β' Επιλογής Πλοήγησης

Ο χειρισμός των πλήκτρων για την ακολουθία την Β' "διαδρομής", περιλαμβάνει την ακολουθία των παρακάτω διαδοχικών βημάτων: **(1)**. Ενεργοποίηση της συσκευής, **(2)**. Επιλογή της ένδειξης «Εικόνες» (βλ. Εικόνα 11), **(3)**. Ενεργοποίηση της επιλογής «Φάκελος» (βλ. Εικόνα 12), **(4)**. Χειρισμός των βελών για τον εντοπισμό του ζητούμενου αρχείου, ανάμεσα από τις παρατιθέμενες επιλογές, το οποίο φέρει το όνομα της κατηγορίας όπου ανήκει η επιθυμητή εικόνα (βλ. Εικόνα 14), **(5)**. Επιλογή του αρχείου, **(6)**. Χειρισμός των βελών για τον εντοπισμό της ζητούμενης εικόνας ανάμεσα σε άλλες εικόνες της ίδιας λεξικής κατηγορίας (βλ. Εικόνα 12). **(7)**. Επιλογή της επιθυμητής εικόνας, έτσι ώστε να προβληθεί σε μεγέθυνση σε όλη την επιφάνεια της οθόνης (βλ. Εικόνα 13).

Η Β' επιλογή πλοήγησης, αποτελεί έναν αρκετά πολύπλοκο τρόπο χειρισμού της συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, λόγω της έλλειψης γνώσης για ανάγνωση από την πλευρά του μελλοντικού χρήστη, οπότε και αναμένεται δυσκολία σε ανάλογο εγχείρημα για εκπαίδευσή του. Ωστόσο, σημειώνεται ότι η Β' επιλογή πλοήγησης αποτελεί μία ιδιαιτέρως λειτουργική διαδικασία, καθώς οδηγεί τον χρήστη άμεσα στην επιθυμητή επιλογή (βλ. Σχήμα 13).

Συγκρίνοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των δύο προαναφερόμενων τρόπων εντοπισμού της επιθυμητής εικόνας μέσα από την συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης του Κώστα, κρίνεται πιο λειτουργική η δεύτερη "διαδρομή", καθότι αποτελεί μία πιο σύντομη και εύστοχη διαδικασία. Με την χρήση της Β' επιλογής πλοήγησης, δίνεται η δυνατότητα στον χρήστη να οδηγείται άμεσα στην επιθυμητή επιλογή, χωρίς να χάνεται χρόνος σε προσπάθειά του για εντοπισμό αυτής μέσα από την διαδοχική και μεμονωμένη προβολή ενός έως και εξήντα τεσσάρων εικόνων (κάτι το οποίο συμβαίνει με την Α' επιλογή πλοήγησης). Επιπλέον, ο χρήστης επιτυγχάνοντας εύστοχο εντοπισμό των ζητούμενων

εικόνων, αναμένεται να αντιμετωπίσει τον χειρισμό της συσκευής ως μία ευχάριστη διαδικασία, σε αντίθεση με τον τρόπο χειρισμού της Α' επιλογής πλοήγησης, όπου η διαδοχική και επαναλαμβανόμενη παρουσίαση όλων των συμπεριλαμβανομένων εικόνων της συσκευής επικοινωνίας, θα αποτελούσε μία ιδιαίτερος κουραστική διαδικασία για τον ίδιο. Ωστόσο, ο χρόνος που απαιτείται για την εκπαίδευση του χρήστη όσον αφορά στην εκμάθηση του Β' τρόπου εντοπισμού της ζητούμενης εικόνας, είναι πολύ μεγαλύτερης διάρκειας σε σχέση με αυτόν που θα απαιτούσε η εκμάθηση της Α' επιλογής πλοήγησης, λόγω της αυξημένης πολυπλοκότητάς του.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν όσα προαναφέρθηκαν, καθότι με το παρόν εγχείρημα αποσκοπείται η δημιουργία ενός αποτελεσματικού τρόπου Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας για τον Κώστα, έτσι ώστε να αυξηθεί η λειτουργικότητά του και να αναβαθμιστεί η ποιότητα ζωής του, επιλέγεται η εκπαίδευσή του στον Β' τρόπο χειρισμού της συσκευής επικοινωνίας, ακόμα και εάν ο στόχος αυτός απαιτήσει πολύ μεγαλύτερο χρονικό διάστημα για την επίτευξή του.

2.6 Το Πρωτόκολλο Επιλογής Λεξιλογίου για τα Συστήματα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

Σύμφωνα με το πρωτόκολλο επιλογής λεξιλογίου για ένα σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας ("Vocabulary Selection Protocol" of the Purdue University Technical Assistance Team), τα βήματα τα οποία θα πρέπει να ακολουθηθούν είναι τα παρακάτω:

1. Αναγνώριση των πλαισίων του επικοινωνιακού περιβάλλοντος του ενδιαφερόμενου (για παράδειγμα: σπίτι, σχολείο, δουλειά, κοινότητα).
2. Αξιολόγηση του χρόνου εβδομαδιαίας απασχόλησης σε κάθε επικοινωνιακό περιβάλλον.
3. Καθορισμός του επικοινωνιακού πλαισίου το οποίο είναι πρωταρχικής σημασίας για το ίδιο το άτομο (σε συνδυασμό με τα προαναφερόμενα βήματα και σύμφωνα με πληροφορίες του ίδιου του ενδιαφερόμενου και των επικοινωνιακών του συντρόφων).
4. Καταγραφή του απαραίτητου λεξιλογίου για την μέγιστη κάλυψη των αναγκών του μελλοντικού χρήστη, προσαρμοσμένο στα επικοινωνιακά πλαίσια στα οποία λειτουργεί και με βάση τα άτομα με τα οποία έρχεται σε επαφή.
5. Ιεράρχηση των επικοινωνιακών αναγκών του ατόμου, σύμφωνα με την λειτουργικότητά τους και την συχνότητα ζήτησής τους.
6. Καθορισμός του αρχικού βασικού λεξιλογίου, καθώς και δευτερευουσών επιπρόσθετων εννοιών και λέξεων για μελλοντική ενσωμάτωσή τους στο πρόγραμμα εκπαίδευσης.
7. Επιλογή του καταλληλότερου τρόπου μετάδοσης των επικοινωνιακών μηνυμάτων, για κάθε εννοιολογική κατηγορία (για παράδειγμα: χρήση πίνακα επικοινωνίας ή/ και χρήση συσκευής επικοινωνίας).
8. Ενσωμάτωση επιλογής για ζήτηση επανάληψης μίας δοθείσας πληροφορίας, σε περιπτώσεις αποτυχημένης αποστολής ή λήψης ενός επικοινωνιακού μηνύματος (communication breakdown) (Lloyd & Fuller, 1997).

2.6.1 Σημαντικοί παράγοντες κατά την Διαδικασία Επιλογής Λεξιλογίου για τα Συστήματα Επαγγελματικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

Η επιλογή και ο καθορισμός του κατάλληλου λεξιλογίου για έναν μελλοντικό χρήστη συστήματος επικοινωνίας, είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας. Συνήθως, συναντάται μία εμφανής απόκλιση μεταξύ της ποσότητας του λεξιλογίου που θα ήταν επαρκής για την κάλυψη όλων των αναγκών του ατόμου και μεταξύ των επικοινωνιακών μηνυμάτων στα οποία δύναται να έχει πρόσβαση ο χρήστης μέσα από ένα σύστημα επικοινωνίας. Σε περιπτώσεις στις οποίες ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος δεν έχει την δυνατότητα να εκφράσει με κάποιο τρόπο -λεκτικό ή μη λεκτικό- τις ανάγκες και τις επιθυμίες του, τότε το οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον, σε συνδυασμό με την διεπιστημονική ομάδα, αναλαμβάνει την ευθύνη για την επιλογή του κατάλληλου λεξιλογίου, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις επικοινωνιακές ανάγκες, στα ενδιαφέροντα και στις προτιμήσεις του ίδιου του ατόμου, αποσκοπώντας στην επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας.

Κατά την διαδικασία καθορισμού του εξατομικευμένου λεξιλογίου, θα πρέπει να διερευνηθούν κάποια σημαντικά ερωτήματα:

- Ποιες επικοινωνιακές λειτουργίες έχει την ανάγκη να εκφράσει ο μελλοντικός χρήστης του συστήματος επικοινωνίας;
- Ποιες είναι οι ανάγκες και οι προτιμήσεις του ατόμου για συγκεκριμένα επικοινωνιακά μηνύματα;
- Ποια θα είναι η συντακτική μορφή με την οποία θα κωδικοποιηθούν τα μηνύματα επικοινωνίας -αν θα αφορούν σε ένα γράμμα, μία λέξη ή μία πρόταση-;
- Με ποιον τρόπο θα κατανεμηθούν και θα αποθηκευτούν τα επικοινωνιακά μηνύματα στο σύστημα επικοινωνίας;

Ο στόχος του λεξιλογίου που εντάσσεται σε ένα σύστημα επικοινωνίας, αφορά στην μέγιστη κάλυψη των αναγκών του ενδιαφερόμενου. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, η ποσότητα των επιλεχθέντων επικοινωνιακών μηνυμάτων περιορίζεται σε έναν μικρό αριθμό εννοιών και λέξεων, ως αποτέλεσμα της δυσκολίας που συχνά συναντάται κατά την διαδικασία εκπαίδευσης του ίδιου του ατόμου στα σύμβολα που τις αντιπροσωπεύουν. Τα μηνύματα επικοινωνίας θα πρέπει, αρχικά, να αποσκοπούν στην έκφραση πρωταρχικών αναγκών του χρήστη (όπως «πίνω», «τρώω», «τουαλέτα») και να δίνεται έμφαση στην ίδια την έννοια και όχι στην σύνταξη του λεκτικού μηνύματος (**Lloyd & Fuller, 1997**).

2.6.2 Λεξιλόγιο για το Εξατομικευμένο Επαγγελματικό Εναλλακτικό Σύστημα Επικοινωνίας

Η επιλογή του λεξιλογίου για το εξατομικευμένο σύστημα επικοινωνίας του Κώστα, αποτέλεσε μία πολύ σημαντική και σύνθετη διαδικασία, καθότι μέσα από αυτό αναμένεται ο ίδιος να μπορεί να επικοινωνεί και να εκφράζεται. Από το ερωτηματολόγιο που

διαμοιράστηκε στα άτομα με τα οποία ο Κώστας αλληλεπιδρά καθημερινά (βλ. 2.2.1 *Δεδομένα Ερωτηματολογίου*), καταγράφηκαν τα πιο σημαντικά στοιχεία σχετικά με τις επικοινωνιακές ανάγκες, τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντά του, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί. Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν, αξιολογήθηκαν και ιεραρχήθηκαν ως προς το επίπεδο λειτουργικότητάς τους για το ίδιο το άτομο, αποσκοπώντας στην βελτίωση της ποιότητας ζωής του. Επιπλέον, από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του Κώστα (βλ. 2.3 *Αξιολόγηση του Περιστατικού*), καθορίστηκαν οι δυνατότητες και οι αδυναμίες του και εκτιμήθηκε το αρχικό επίπεδο παρέμβασης για την έναρξη του προγράμματος αποκατάστασής του.

Για το σύστημα επικοινωνίας του Κώστα επιλέχθηκαν λέξεις υψηλής συχνότητας, για την καλύτερη αντίληψή τους από τον ενδιαφερόμενο, καθώς και για την αύξηση της λειτουργικότητάς του. Η οπτική αναπαράσταση των λέξεων, περιλαμβάνει 1). έγχρωμες εικόνες, 2). φωτογραφίες πραγματικών αντικειμένων και 3). ασπρόμαυρα σκίτσα, καθότι στην διαδικασία της αξιολόγησης δεν φάνηκε να επηρεάζεται η ταχύτητα και η ακρίβεια της οπτικής αναγνώρισης του ατόμου από το είδος της εικόνας. Πραγματοποιήθηκε προσπάθεια για χρήση ευδιάκριτων εικόνων και φωτογραφιών, μειωμένης πολυπλοκότητας -χωρίς την ταυτόχρονη παρουσίαση πολλών οπτικών ερεθισμάτων-, για την ταχύτερη οπτική αντίληψή τους από τον χρήστη. Η κάθε εικόνα ή φωτογραφία, έχει επιλεγεί με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι άμεσα συνδεδεμένη με την έννοια ή λέξη την οποία αντιπροσωπεύει. Τα οπτικά ερεθίσματα συνοδεύονται από την γραπτή λέξη ή φράση στην οποία αναφέρονται, για την επίτευξη της ακριβής και άμεσης αντίληψής τους από τα άτομα με τα οποία έρχεται σε επαφή ο Κώστας. Έτσι, ο χρήστης και οι συνομιλητές του θα έχουν την δυνατότητα να βλέπουν ταυτόχρονα την κάθε εικόνα με την γραπτή απόδοσή της. Σημειώνεται ότι τα λεκτικά μηνύματα τα οποία συμπεριλήφθηκαν γραπτώς σε κάθε εικόνα, αποτελούν μεμονωμένες λέξεις ή φράσεις μικρού μήκους, για την μείωση της πολυπλοκότητας της εικόνας και αναγράφονται με κεφαλαία γράμματα.

Το λεξιλόγιο που επιλέχθηκε, αποσκοπεί στην κάλυψη ενός σημαντικού αριθμού αναγκών του ατόμου, στοχεύοντας στην επίτευξη της μέγιστης λειτουργικότητάς του.

2.6.3 Λεξικές Κατηγορίες

Οι κατηγορίες οι οποίες τέθηκαν ως το αρχικό επίπεδο παρέμβασης για την εκπαίδευση του λεξιλογίου στο εξατομικευμένο σύστημα επικοινωνίας του Κώστα, είναι οι παρακάτω:

- 1) Κουζίνα
- 2) Ανάγκες
- 3) Ρούχα
- 4) Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση
- 5) Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα
- 6) Διάλογος
- 7) Ασθένεια/ Πόνος

- 8) Συναισθήματα
- 9) Παραγγελία Φαγητού
- 10) Χώροι του Κέντρου Αποκατάστασης.

- ο Οι λεξικές κατηγορίες διαχωρίστηκαν με σειρά ιεράρχησης, σύμφωνα με:
 - A. την κάλυψη των πρωταρχικών αναγκών του Κώστα, καθώς και
 - B. τον βαθμό στον οποίο προβλέπεται να συντελέσουν στην μεγιστοποίηση της λειτουργικότητάς του.

Στις ανωτέρω κατηγορίες δεν καταγράφηκε αυτή των «Πρόσωπα του κέντρου αποκατάστασης», καθώς οι αποκρίσεις στην ανάλογη ερώτηση του διαμοιρασθέντος ερωτηματολογίου για συμπερίληψη είτε των ονομάτων/ ψευδωνύμων και φωτογραφίας, είτε εικόνας/ σκίτσου των ερωτηθέντων, δεν ήταν θετικές στην πλειοψηφία τους (βλ. 2.2.1 *Δεδομένα Ερωτηματολογίου*).

Ο συνολικός αριθμός των επιλεγθέντων κατηγοριών για το αρχικό επίπεδο παρέμβασης του προγράμματος αποκατάστασης της διαταραχής επικοινωνίας του Κώστα, είναι δέκα και οι επιμέρους επιλογές είναι ογδόντα έξι. Η ανάγκη για την ένταξη όλων των προαναφερόμενων κατηγοριών, είναι αδιαμφισβήτητη μεγάλη και αποτελεί στόχο για την εξατομικευμένη παρέμβαση του Κώστα. Ωστόσο, σημειώνεται ότι κατά την διάρκεια της θεραπευτικής παρέμβασης αναμένεται να υπάρξει τροποποίηση του αρχικά διαμορφωμένου λεξιλογίου, όσον αφορά στην ποσότητα του λεξιλογίου -αύξηση ή μείωση των συμπεριλαμβανομένων επιλογών-, στο είδος και στην κατανομή των επιμέρους κατηγοριών, καθώς και στο είδος των εικόνων, ανάλογα με την απόδοση και τις ικανότητες του ενδιαφερόμενου. Παρακάτω παρατίθενται αναλυτικά οι λεξικές κατηγορίες που επιλέχθηκαν και οι επιμέρους επιλογές που τις αποτελούν.

1). Κουζίνα

Η κατηγορία της «Κουζίνας», ιεραρχήθηκε ως η πρώτη στην κατάταξη των κατηγοριών, καθώς μέσα από αυτήν στοχεύεται η κάλυψη της πρωταρχικής ανάγκης του ανθρώπινου είδους, που είναι η σίτιση. Η ονομασία της σημασιολογικής κατηγορίας, επιλέχθηκε με βάση τον χώρο εύρεσης των τροφίμων στο πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμένει ο Κώστας. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο, κάθε θάλαμος φροντίδας των περιθαλπόμενων, διαθέτει την δική του κουζίνα, στην οποία παρευρίσκονται εργαζόμενοι. Ο Κώστας γνωρίζει ότι αν θελήσει να ζητήσει ο ίδιος κάποιο φαγώσιμο θα πρέπει να απευθυνθεί στην συγκεκριμένη τοποθεσία. Έτσι, η ονομασία της κατηγορίας ως «ΚΟΥΖΙΝΑ», κρίθηκε άμεσα συνυφασμένη, για τον ενδιαφερόμενο, με την αντίστοιχη λειτουργία την οποία επιτελεί. Η επιλογή της εικόνας που αντιπροσωπεύει την κατηγορία, επίσης καθορίστηκε, από τον χώρο εύρεσης των φαγώσιμων και αφορά στην απεικόνιση μίας κουζίνας, η οποία είναι όμοια διαμορφωμένη με αυτή του θαλάμου του Κώστα. Οι λέξεις που αποτελούν την κατηγορία, αναπαριστώνται είτε από έγχρωμες εικόνες, είτε από έγχρωμες φωτογραφίες πραγματικών αντικειμένων και αναγράφονται στο κάτω μέρος αυτών συνοδεύοντας το ρήμα “Θέλω”, το οποίο δηλώνει την επιθυμία για λήψη τους (βλ. *Παράρτημα 2*).

Στην κατηγορία της «ΚΟΥΖΙΝΑΣ», περιλαμβάνονται τα διαφορετικά είδη τροφίμων, τα οποία μπορούν να διατεθούν στον Κώστα, προσαρμοσμένα στις δικές του διατροφικές συνήθειες και προτιμήσεις. Η απεικόνιση των επιμέρους επιλογών πραγματοποιείται με την παρουσίαση των αντίστοιχων τροφίμων, για την επίτευξη άμεσων εννοιολογικών συνδέσεων, λόγω της εξοικείωσης του ενδιαφερόμενου με την οπτική αναπαράσταση των συγκεκριμένων ερεθισμάτων. Η κατηγορία αποτελείται από τα εξής: 1. “Φαγητό”, 2. “Ψωμί”, 3. “Σαλάτα”, 4. “Φρούτο”, 5. “Γιαούρτι”, 6. “Γάλα”, 7. “Αυγό” και 8. “Γλυκό”.

Το μεσημεριανό “Φαγητό” αντιπροσωπεύει όλα τα είδη των τροφίμων τα οποία διατίθενται ως κυρίως ημερήσια γεύματα, καθώς λόγω του μεγάλου αριθμού τους θα ήταν δύσκολη η μεμονωμένη ένταξη αυτών. Επίσης, κάτι τέτοιο δεν θα ήταν λειτουργικό, καθότι δεν παρέχεται δυνατότητα επιλογής του μεσημεριανού φαγητού. Το “Φαγητό” αναπαρίσταται από ένα πιάτο, το οποίο στην αριστερή του πλευρά έχει ένα πιρούνι και στη δεξιά πλευρά ένα μαχαίρι, για την επίτευξη άμεσης εννοιολογικής σύνδεσης του Κώστα με το περιεχόμενο της εικόνας. Η φράση η οποία αναγράφεται στην συγκεκριμένη επιλογή είναι “ΘΕΛΩ ΦΑΓΗΤΟ”. Το “Ψωμί” απεικονίζεται από την φωτογραφία ενός ψωμιού, κάτι το οποίο καθιστά απόλυτα αντιληπτή την λέξη στην οποία αναφέρεται και φέρει γραπτά την φράση “ΘΕΛΩ ΨΩΜΙ”. Ομοίως, η απεικόνιση της “Σαλάτας”, πραγματοποιείται με μία σαλάτα για την άμεση αντίληψη του ατόμου όσον αφορά στο περιεχόμενο της εικόνας και αποδίδεται γραπτά με την φράση “ΘΕΛΩ ΣΑΛΑΤΑ”. Η επιλογή “Φρούτο” αντιπροσωπεύει όλη την εννοιολογική κατηγορία των φρούτων, αναπαρίσταται από ένα καλάθι το οποίο είναι γεμάτο με φρούτα και συνοδεύεται από την φράση “ΘΕΛΩ ΦΡΟΥΤΟ”. Σημειώνεται ότι αποφεύχθηκε η μεμονωμένη συμπερίληψη των φρούτων (για παράδειγμα: “μήλο”, “μπανάνα”), διότι θα αποτελούσε αύξηση της πολυπλοκότητας της επικείμενης εννοιολογικής κατηγορίας, καθώς και λόγω της μη δυνατότητας επιλογής των παρεχόμενων φρούτων στο συγκεκριμένο δημόσιο πλαίσιο. Η εικόνα ενός γιαουρτιού και η γραπτή απόδοση “ΘΕΛΩ ΓΙΑΟΥΡΤΙ”, παραπέμπει άμεσα στην ζήτηση του συγκεκριμένου γαλακτοκομικού προϊόντος, το οποίο καταγράφηκε στις προτιμήσεις του Κώστα. Η καταγεγραμμένη φράση “ΘΕΛΩ ΓΑΛΑ”, σε συνδυασμό με την οπτική αναπαράσταση ενός μπουκαλιού γάλακτος και ενός ποτηριού γεμάτο με γάλα, καθιστά αντιληπτή την επιλογή στην οποία αναφέρεται. Η λέξη “Αυγό”, περιλαμβάνει το οπτικό ερέθισμα ενός αυγού και της γραπτής επιλογής “ΘΕΛΩ ΑΥΓΟ”. Ιδιαίτερα συχνή επιλογή για τον Κώστα αποτελεί η ζήτηση ενός “Γλυκού”. Η συγκεκριμένη λέξη απεικονίζεται από ένα κομμάτι τούρτας και αντιπροσωπεύει την κατηγορία των γλυκισμάτων, συνοδευόμενη από την αντίστοιχη φράση “ΘΕΛΩ ΓΛΥΚΟ”.

2). Ανάγκες

Το περιεχόμενο της κατηγορίας των «ΑΝΑΓΚΩΝ» αφορά σε καθημερινές ανάγκες του Κώστα, στην εκπλήρωση των οποίων δεν μπορεί να ανταπεξέλθει και συνηθίζει να αποζητά την βοήθεια προσώπων από το περιβάλλον του. Οι ανάγκες που συμπεριλήφθηκαν στην κατηγορία επιλέχθηκαν βάσει των απαντήσεων που δόθηκαν στο ερωτηματολόγιο που διαμοιράστηκε στο κέντρο αποκατάστασης, αλλά και σύμφωνα με

πρωτεύουσες αρχές για διατήρηση της ατομικής υγιεινής και αναφέρονται στην εκτέλεση ενεργειών, οι οποίες υπενθυμίζουν, παροτρύνουν και -αναμένεται να- συμβάλλουν στην βελτίωση της ατομικής καθαριότητας του Κώστα, καθότι είναι ένας παράγοντας που ο ίδιος φαίνεται να αμελεί.

Παρακάτω παρατίθενται οι επιλογές οι οποίες εντάχθηκαν στην επικείμενη κατηγορία: 1. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΛΥΝΩ ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ”, 2. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΑΝΩ ΜΠΑΝΙΟ”, 3. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΛΛΑΞΩ ΡΟΥΧΑ”, 4. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΞΥΡΙΣΤΩ”, 5. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΟΨΩ ΤΑ ΝΥΧΙΑ”, 6. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΕΣΩ ΤΑ ΚΟΡΔΟΝΙΑ” και 7. “ΘΕΛΩ ΚΟΥΡΕΜΑ”. Οι εικόνες που αντιπροσωπεύουν τα λεκτικά μηνύματα αποδίδονται με ασπρόμαυρα σκίτσα, τα οποία αναπαριστούν την ενέργεια στην οποία αναφέρονται, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί η αντίστοιχη εννοιολογική συσχέτιση από τον Κώστα (βλ. *Παράρτημα 2*). Το φύλο των προσώπων που επιλέχθηκαν για τις εικόνες είναι γένους αρσενικού για την άμεση εξατομίκευση του περιεχομένου τους από τον Κώστα. Η εικόνα που αποτελεί το σύμβολο για την κατηγορία των «ΑΝΑΓΚΩΝ», περιλαμβάνει την έγχρωμη απεικόνιση ενός αγοριού, που δείχνει να σκέφτεται. Η έννοια της σκέψης απεικονίζεται με ένα σύννεφο πάνω από το κεφάλι του παιδιού και αποσκοπεί στην επίτευξη σημασιολογικών συνδέσεων για πράγματα ή ενέργειες που πιθανόν να επιθυμεί κάποιος να πραγματοποιήσει. Η κάθε εικόνα συνοδεύεται από μία φράση, στην οποία αναγράφεται το αντίστοιχο λεκτικό μήνυμα με το ρήμα “Θέλω..”, το οποίο δηλώνει την επιθυμία για την εκπλήρωση των επιλεχθέντων πράξεων.

Η γραπτή επιλογή “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΛΥΝΩ ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ”, αποδίδεται από το οπτικό ερέθισμα ενός αγοριού το οποίο φαίνεται να πραγματώνει την πράξη αυτή και συμπεριλήφθηκε ως το ερέθισμα για την παροχή των ανάλογων αντικειμένων -της οδοντόβουρτσας και της οδοντόκρεμας-, για την διεκπεραίωση της συγκεκριμένης ενέργειας, από την πλευρά του περιβάλλοντος του Κώστα, καθώς ο ίδιος πολλές φορές δεν έχει ή δεν μπορεί να εντοπίσει κάποιο από αυτά. Το ασπρόμαυρο εικονίδιο ενός αγοριού, το οποίο κάνει μπάνιο και η γραπτή ένδειξη “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΑΝΩ ΜΠΑΝΙΟ”, παραπέμπει στην ζήτηση των απαραίτητων αντικειμένων -σαπούνι, σαμπουάν, σφουγγάρι, πετσέτα- από τα άτομα του περιβάλλοντος του ενδιαφερομένου, καθώς και της άδειας για ελεύθερη πρόσβαση στον αντίστοιχο χώρο (λόγω του μεγάλου αριθμού περιθαλπόμενων στον συγκεκριμένο δημόσιο φορέα), έτσι ώστε να μπορεί ο ίδιος να κάνει μπάνιο και να διατηρεί την σωματική του υγιεινή. Το οπτικό ερέθισμα ενός γυμνού αγοριού, με ένα βελάκι στην δεξιά πλευρά της εικόνας να δείχνει προς ένα σύνολο ενδυμάτων -μία μπλούζα και ένα παντελόνι- και το αναγραφόμενο λεκτικό μήνυμα “ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΛΛΑΞΩ ΡΟΥΧΑ”, αφορά στην ανάγκη για αλλαγή ρούχων από την πλευρά του Κώστα, καθώς ο ίδιος συχνά συναντάται απεριποίητος, με λερωμένα ρούχα. Η εικόνα ενός άντρα ο οποίος ξυρίζεται και η γραπτή φράση “ΘΕΛΩ ΝΑ ΞΥΡΙΣΤΩ”, αναφέρονται στην έκκληση προς τους φροντιστές του Κώστα για βοήθεια, όσον αφορά στο ξύρισμά του, όπως και για την παροχή των απαραίτητων αντικειμένων -ενός ξυραφιού και αφρού ξυρίσματος-. Η γραπτή φράση “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΟΨΩ ΤΑ ΝΥΧΙΑ”, αποδίδεται οπτικά από ένα χέρι στο οποίο διαφαίνονται πολύ μεγάλα νύχια, παραπέμποντας στην ζήτηση για βοήθεια σε εκτέλεση της αντίστοιχης ενέργειας, καθότι ο Κώστας λόγω των δυσκολιών οπτικοκινητικού συντονισμού που αντιμετωπίζει δεν δύναται να την επιτελέσει μόνος του. Ομοίως, λόγω

της αδυναμίας του Κώστα για δέσιμο των κορδονιών των υποδημάτων του, συμπεριλήφθηκε η επιλογή “ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΕΣΩ ΤΑ ΚΟΡΔΟΝΙΑ”, η οποία αναπαρίσταται από την φιγούρα ενός αγοριού το οποίο δένει τα κορδόνια του, για την άμεση αντίληψη από τον ενδιαφερόμενο του εννοιολογικού περιεχομένου της εικόνας. Το ασπρόμαυρο σκίτσο ενός αγοριού που κουρεύεται από τον κομμωτή, ο οποίος φέρει τα ανάλογα αντικείμενα του επαγγέλματός του -ένα ψαλίδι και μία χτένα-, αντιπροσωπεύουν την γραπτή ένδειξη “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΟΥΡΕΥΤΩ”.

3). Ρούχα

Η ένταξη της κατηγορίας της ένδυσης στο σύστημα επικοινωνίας του Κώστα κρίθηκε σημαντική, διότι ενώ ο ίδιος δύναται κινητικά να ντύνεται και να αλλάζει ρούχα, λόγω του μεγάλου αριθμού των περιθαλπόμενων του δημόσιου πλαισίου, τα ενδύματά του είναι περιορισμένα στον αριθμό. Έτσι, ο Κώστας πολύ συχνά συναντάται με λερωμένα και αρκετά βρώμικα ρούχα, γεγονός το οποίο είναι πολύ αρνητικό για την ατομική του υγιεινή και την καλαίσθητη εικόνα και ευπρεπή παρουσία του. Επιπλέον, ακόμα και τις πιο κρύες μέρες του χειμώνα ο Κώστας δεν είναι επαρκώς ενδεδυμένος, καθότι δεν φοράει μπουφάν, ενώ περιφέρεται σε εξωτερικούς χώρους και τα υποδήματά του είναι παλαιά και σκισμένα. Μέσα από την συγκεκριμένη κατηγορία, ο ενδιαφερόμενος θα μπορεί να ζητάει από τους φροντιστές του τα ρούχα που θέλει να φορέσει ή να αλλάξει, όποτε ο ίδιος επιθυμεί, ώστε να είναι μονίμως καθαρός και περιποιημένος, αλλά και την αντικατάσταση αυτών με κάποιο καινούριο σε περίπτωση που υπάρξει αυτή η δυνατότητα από κάποιο κοντινό του πρόσωπο ή επισκέπτη.

Η κατηγορία περιλαμβάνει τα εξής: 1. “Εσώρουχο”, 2. “Φανέλα”, 3. “Κάλτσες”, 4. “Μπλούζα” (με μακρύ μανίκι), 5. “Μπλούζα” (με κοντό μανίκι), 6. “Παντελόνι” (παντελόνι μακρύ), 7. “Παντελόνι” (παντελόνι κοντό), 8. “Μπουφάν”, 9. “Παπούτσια” και 10. “Παντόφλες”. Τα ενδύματα και τα υποδήματα που συμπεριλήφθηκαν, περιορίστηκαν στα απολύτως απαραίτητα, δίχως την ένταξη δευτερευουσών επιλογών (για παράδειγμα “πουκάμισο”, “μπότες”, “ζώνη”), καθώς κάτι τέτοιο θα συντελούσε σε αύξηση της πολυπλοκότητας της κατηγορίας. Η επιλογή για μπλούζα είτε με κοντό είτε με μακρύ μανίκι, καθώς και για παντελόνι μακρύ ή κοντό, αφορά στις διαφορετικές καιρικές συνθήκες οι οποίες συναντώνται ανάλογα με την εποχή, στοχεύοντας στην εφαρμογή ενός λεξιλογίου λειτουργικού καθ’ όλη την διάρκεια του χρόνου. Το οπτικό ερέθισμα που συμβολίζει την κατηγορία των «ΡΟΥΧΩΝ», αφορά στην εικόνα μίας ντουλάπας, καθότι είναι το έπιπλο στο οποίο τοποθετούνται τα ρούχα και τα υποδήματα του Κώστα, οπότε αποτελεί και τον χώρο εύρεσής τους για τον ίδιο και έτσι αναμένεται η επίτευξη της αντίστοιχης σημασιολογικής σύνδεσης μεταξύ της εικόνας και της κατηγορίας την οποία αναπαριστά. Για την απεικόνιση των ρούχων επιλέχθηκαν έγχρωμες εικόνες, οι οποίες αναπαριστούν το αντίστοιχο ένδυμα ή υπόδημα, για επίτευξη άμεσης εννοιολογικής συνάφειας της επιθυμίας με την προβαλλόμενη εικόνα (βλ. *Παράρτημα 2*). Οι γραπτές φράσεις που αφορούν στην κατηγορία περιλαμβάνουν το ρήμα “Θέλω..” σε συνδυασμό με την εκάστοτε επιλογή.

Η αναγραφόμενη ένδειξη “ΘΕΛΩ ΕΣΩΡΟΥΧΟ”, συνοδευόμενη από το οπτικό ερέθισμα ενός εσφρούχου, αφορά στην ζήτηση του συγκεκριμένου είδους ένδυσης. Η επιλογή “ΘΕΛΩ ΦΑΝΕΛΑ”, αναπαρίσταται με την εικόνα μίας φανέλας. Για την απόδοση της επιθυμίας “ΘΕΛΩ ΚΑΛΤΣΕΣ”, επιλέχθηκε ένα ζευγάρι κάλτσες. Η εικόνα μίας μπλούζας με μακρύ μανίκι και η γραπτή απόδοση “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ”, υποδηλώνουν την ανάλογη επιθυμία. Ομοίως, μία μπλούζα με κοντό μανίκι, με την γραπτή φράση “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ”, παραπέμπει στην ζήτηση του αντίστοιχου ρούχου. Η απεικόνιση ενός μακριού παντελονιού χρησιμοποιήθηκε για την έκφραση της αντίστοιχης επιλογής “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ”, ενώ για την επιλογή “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ” κοντό, δίνεται ως οπτικό ερέθισμα ένα “σορτς”. Για την οπτική αναπαράσταση της επιλογής “ΘΕΛΩ ΜΠΟΥΦΑΝ”, επιλέχθηκε η εικόνα ενός μπουφάν. Η γραπτή ένδειξη “ΘΕΛΩ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ”, αποδίδεται οπτικά από ένα ζευγάρι παπούτσια. Η καταγεγραμμένη φράση “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΟΦΛΕΣ” αποτελεί το ερέθισμα για ζήτηση της αντίστοιχης επιθυμίας, συνοδευόμενη από την εικόνα ενός ζευγαριού παντόφλες.

4). Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση

Η έννοια της διασκέδασης αποδίδεται σε οτιδήποτε το οποίο προσφέρει ευχαρίστηση και ικανοποίηση και αφορά σε προσωπικές επιλογές και προτιμήσεις. Το συγκεκριμένο δημόσιο κέντρο αποκατάστασης, διοργανώνει δραστηριότητες οι οποίες πραγματοποιούνται είτε μέσα στον χώρο του πλαισίου, είτε έξω από αυτό. Οι δραστηριότητες οι οποίες λαμβάνουν χώρα μέσα στο ίδιο το πλαίσιο, είναι αυτές των εθελοντών και αφορούν, κυρίως, σε ομαδικά παιχνίδια. Ωστόσο, κάποιες φορές οι περιθαλπόμενοι έχουν την δυνατότητα να παρευρεθούν και σε εξωτερικούς χώρους, συνοδευόμενοι από τους εθελοντές ή από τους φροντιστές τους. Οι έξοδοι αυτοί περιλαμβάνουν βόλτα για περπάτημα, επίσκεψη στο κέντρο αποκατάστασης «Ε», παρακολούθηση της λειτουργίας στην εκκλησία, επισκέψεις σε καφετέριες και εστιατόρια, όπως και -σπανιότερα- σε πάρτυ, κέντρα διασκέδασης και κοινωνικές εκδηλώσεις. Επίσης, τους καλοκαιρινούς μήνες διοργανώνεται η συμμετοχή σε κατασκηνώσεις, με περιορισμένο αριθμό ατόμων. Ακόμα, καθώς το κέντρο αποκατάστασης βρίσκεται σε παραθαλάσσια περιοχή, παρέχεται ελεύθερη πρόσβαση στην παραλία για κολύμβηση.

Από τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου σχετικά με τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα του Κώστα, επιλέχθηκε η συμπερίληψη στην κατηγορία «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ/ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ», αυτών που ο ίδιος φαίνεται να διασκεδάζει και να αναζητά περισσότερο, καθώς και το σχολικό πλαίσιο το οποίο κρίνεται σημαντικό για την επιμόρφωσή του: 1. “Μουσική”, 2. “Σχολείο”, 3. “Εκκλησία”, 4. Επίσκεψη στο “Ε”, 5. “Βόλτα έξω”, 6. “Φαγητό έξω”, 7. “Πάρτυ”, 8. “Παραλία” και 9. “Κατασκήνωση”. Οι δραστηριότητες και τα μέρη τα οποία προαναφέρθηκαν, αποτελούν τόσο ισχυρή επιθυμία για τον Κώστα, που όποτε ο ίδιος θέλει να συμμετάσχει ή να παρευρεθεί σε κάποιο από αυτά και δεν γίνεται κατανοητός από τους γύρω του, εκδηλώνει ανεπιθύμητες συμπεριφορές (έντονο εκνευρισμό, εξάρσεις θυμού), γεγονός που καθιστά την ανάγκη για ένταξη της επικείμενης κατηγορίας ακόμα πιο έντονη. Για την απεικόνιση της κάθε επιλογής, επιλέχθηκαν έγχρωμες εικόνες, σε συνδυασμό με την αντίστοιχη γραπτή

απόδοση “Θέλω να..” (βλ. *Παράρτημα 2*). Το περιεχόμενο των εικόνων, είναι άμεσα συνυφασμένο με την επιθυμία στην οποία αναφέρονται, για την επίτευξη των ανάλογων εννοιολογικών συνδέσεων, αλλά και την ταχύτερη αντίληψη και εκμάθησή τους από τον Κώστα. Η κατηγορία «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ/ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ» οπτικά αναπαρίσταται από την εικόνα ενός κλόουν, ο οποίος παίζει με πολύχρωμες μπάλες, καθώς το συγκεκριμένο επάγγελμα είναι απόλυτα συνυφασμένο με την χαρά και την διασκέδαση. Επίσης, αποτελεί μέρος των βιωμάτων του Κώστα, καθώς ο ίδιος έχει δει κλόουν και αναμένεται να αντιληφθεί την αντίστοιχη σημασιολογική συσχέτιση.

Η εικόνα ενός ραδιοφώνου, αφορά στην ζήτηση για μουσική και τραγούδι, με την γραπτή ένδειξη “ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΚΟΥΣΩ ΜΟΥΣΙΚΗ”. Για την επιλογή “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΧΟΛΕΙΟ”, παρατίθεται η εικόνα ενός σχολικού θρανίου και ενός μαθητή που στους ώμους του φοράει ένα σχολικό σακίδιο, εικόνα με την οποία ο Κώστας είναι εξοικειωμένος από το σχολείο που συστεγάζεται στο πλαίσιο όπου διαμένει. Η απόδοση της επιθυμίας για παρεύρεση στην εκκλησία, πραγματοποιείται με το οπτικό ερέθισμα μίας εκκλησίας και την γραπτή φράση “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ”. Η αναγραφόμενη ένδειξη “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟ «Ε»”, περιλαμβάνει την εικόνα από ένα μεγάλο κτήριο, το οποίο ο Κώστας θα κληθεί να συνδέσει εννοιολογικά με την αντίστοιχη επιθυμία. Η απεικόνιση ενός ασφαλτοστρωμένου δρόμου και ενός ανθρώπου που περπατάει μέσα σε ένα στρογγυλό πλαίσιο, αναφέρεται στην επιθυμία για “Βόλτα έξω από το κέντρο αποκατάστασης”, συνοδευόμενη από την γραπτή φράση “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΒΟΛΤΑ ΕΞΩ”. Συγκεκριμένα, η εικόνα του δρόμου δηλώνει την τοποθεσία “έξω”, δηλαδή εκτός του πλαισίου όπου διαμένει ο ενδιαφερόμενος, ενώ η εικόνα του ανθρώπου που βαδίζει, αναφέρεται στην ζητούμενη πράξη “Θέλω να πάω βόλτα..”, στοχεύοντας στην επίτευξη άμεσων σημασιολογικών συνδέσεων από την πλευρά του Κώστα σε σχέση με το περιεχόμενο της εικόνας. Η επιλογή “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΕΞΩ ΓΙΑ ΦΑΓΗΤΟ”, αναπαρίσταται οπτικά από δύο άτομα τα οποία κάθονται σε ένα τραπέζι και δίνουν παραγγελία στον σερβιτόρο, παραπέμποντας εννοιολογικά στον χώρο ενός εστιατορίου, αλλά και στην διαδικασία η οποία ακολουθείται μέσα σε αυτό (καθόμαστε- παραγγέλνουμε- τρώμε), για την άμεση αντίληψή της από τον ενδιαφερόμενο. Η εικόνα ενός χάρτινου πολύχρωμου καπέλου από αυτά που συναντώνται μόνο στα πάρτυ, μέσα σε ένα κόκκινο γιορτινό πλαίσιο γεμάτο με σερπατίνες, επιλέχθηκε για την απεικόνιση της επιθυμίας “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟ ΠΑΡΤΥ”. Το περιεχόμενο της εικόνας παραπέμπει στην επιλογή στην οποία αναφέρεται, γεγονός που αναμένεται να καταστήσει ευκολότερη την επίτευξη των αντίστοιχων σημασιολογικών συνδέσεων από τον Κώστα. Η οπτική απόδοση της επιθυμίας “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ”, περιλαμβάνει την εικόνα από μία παραλία, όπου διαφαίνεται η αμμουδιά και η θάλασσα, καθώς και μία μεγάλη ομπρέλα, κάνοντας άμεσα αντιληπτή την τοποθεσία στην οποία αναφέρεται. Το γραπτό μήνυμα “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ”, συνοδεύεται από το οπτικό ερέθισμα μίας σκηνής μέσα σε ένα δάσος, εικόνα απόλυτα συνυφασμένη με την ανάλογη προτίμηση του ενδιαφερόμενου και αποσκοπεί σε ζήτηση για ένταξή του στην αντίστοιχη λίστα των συμμετεχόντων.

5). Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα

Στον χώρο του συγκεκριμένου κέντρου αποκατάστασης, για τους καλοκαιρινούς μήνες λειτουργεί ένα κυλικείο, το οποίο παρέχει προϊόντα προς πώληση όμοια με αυτά που διαθέτει ένα περίπτερο. Τον υπόλοιπο χρόνο, όμως, που το κυλικείο δεν τίθεται σε λειτουργία, οι περιθαλπόμενοι έχουν την δυνατότητα να αγοράσουν κάποιο αντίστοιχο προϊόν, μόνο μέσω ενός ηλεκτρονικού μηχανήματος, το οποίο βρίσκεται σε κεντρικό σημείο του πλαισίου. Το μηχάνημα αυτό, χρήζει ειδικού χειρισμού, καθώς ο αγοραστής καλείται να εισάγει μέσα σε μία μικρή οπή ένα κέρμα μεγαλύτερης ή ίσης αγοραστικής αξίας με το επιθυμητό προϊόν, στην συνέχεια να πληκτρολογήσει τον κωδικό από το αντίστοιχο προϊόν και στο τέλος να λάβει το προϊόν μαζί με τα ρέστα της συναλλαγής. Η διαδικασία αγοράς από το μηχάνημα φαντάζει πολύπλοκη στον Κώστα, καθότι ο ίδιος δεν είναι σε θέση να υπολογίσει την αγοραστική αξία των προϊόντων ώστε να εισάγει το αντίστοιχο κέρμα, αλλά ούτε και να πληκτρολογήσει τον ζητούμενο κωδικό με ακρίβεια. Έτσι, ακόμα και όταν διαθέτει κάποιο κέρμα, δεν καταφέρνει από μόνος του να φέρει σε πέρας την συναλλαγή, με αποτέλεσμα να αναθέτει πάντα σε κάποιον παρευρισκόμενο αυτή τη λειτουργία.

Η συγκεκριμένη λεξική κατηγορία αφορά σε ζήτηση για αγορά ενός επιθυμητού προϊόντος, είτε από το κυλικείο είτε από το ηλεκτρονικό μηχάνημα αγοράς, μέσα στον χώρο του δημόσιου πλαισίου. Ωστόσο, μπορεί να πραγματοποιηθεί χρήση της συγκεκριμένης επιλογής και σε εξωτερικά πραγματικά πλαίσια όπου διατίθενται προς πώληση τα αντίστοιχα προϊόντα, όπως είναι ένα περίπτερο, ένα ψυλκατζίδικο, ή ακόμα και μία καφετέρια. Σύνηθες, είναι και το γεγονός της ζήτησης επιθυμητών προϊόντων από εργαζομένους και επισκέπτες του κέντρου αποκατάστασης. Λόγω της πληθώρας των παρεχόμενων προϊόντων, δεν κατέστη δυνατή η μεμονωμένη ένταξη αυτών, οπότε και περιορίστηκε ο αριθμός επιλογών στην συμπερίληψη των εξής συνηθέστερων προτιμήσεων του Κώστα: 1. "Σάντουιτς", 2. "Κρουασάν", 3. "Σοκολάτα", 4. "Πατατάκια", 5. "Μπισκότα", 6. "Φυσικός Χυμός", 7. "Καφές", 8. "Milko" (Σοκολατούχο γάλα), 9. "Coca Cola", 10. "Sprite", 11. "Πορτοκαλάδα" (το αναψυκτικό), 12. "Παγωτό". Η οπτική αναπαράσταση η οποία επιλέχθηκε αφορά σε φωτογραφίες των πραγματικών προϊόντων (βλ. *Παράρτημα 2*), για επίτευξη άμεσης αναφοράς στην διατροφική επιλογή την οποία αντιπροσωπεύουν, καθώς και για ταχύτερη διαμόρφωση των αντίστοιχων εννοιολογικών συνδέσεων από τον ενδιαφερόμενο. Η κάθε επιλογή συνοδεύεται οπτικά από την γραπτή φράση στην οποία αναφέρεται. Το πρώτο -σταθερό- σκέλος της αναγεγραμμένης ένδειξης είναι το ρήμα "Θέλω..", το οποίο υποδηλώνει την ζήτηση για παροχή ή την επιθυμία για αγορά, ενώ το δεύτερο σκέλος αφορά στην διατύπωση της προτιμώμενης επιλογής. Σημειώνεται ότι σε κάποια από τα προϊόντα χρησιμοποιήθηκαν ξενόφωνες ονομασίες, καθώς με αυτόν τον τρόπο γίνονται άμεσα αντιληπτά από τον Κώστα, καθώς και από τα άτομα του περιβάλλοντός του. Η απεικόνιση της κατηγορίας «ΑΓΟΡΑ ΣΤΟ ΚΥΛΙΚΕΙΟ/ ΜΗΧΑΝΗΜΑ», περιλαμβάνει την εικόνα ενός ηλεκτρονικού μηχανήματος αγοράς, όμοιου με αυτού που συναντάται στον χώρο του κέντρου αποκατάστασης, για την άμεση αντίληψη του εννοιολογικού περιεχομένου της κατηγορίας από τον ενδιαφερόμενο.

Η φωτογραφία ενός “Σάντουιτς”, με την γραπτή ένδειξη “ΘΕΛΩ ΣΑΝΤΟΥΙΤΣ” αναφέρεται στην ζήτηση της αντίστοιχης διατροφικής επιλογής. Η επιθυμία για την αγορά ή ζήτηση ενός “Κρουασάν”, αποδίδεται οπτικά με την αναπαράσταση του προϊόντος στο οποίο αναφέρεται και την φράση “ΘΕΛΩ ΚΡΟΥΑΣΑΝ”. Η επιλογή “Σοκολάτα”, αντιπροσωπεύει τα διαφορετικά είδη σοκολάτας τα οποία διατίθενται στην αγορά, καθότι κατέστη αδύνατη η μεμονωμένη συμπερίληψή τους και περιλαμβάνει την αντίστοιχη γραπτή ένδειξη “ΘΕΛΩ ΣΟΚΟΛΑΤΑ”. Για την απεικόνιση της επιλογής “ΘΕΛΩ ΠΑΤΑΤΑΚΙΑ” επιλέχθηκε η φωτογραφία της συγκεκριμένης διατροφικής συνήθειας. Η οπτική απόδοση της επιλογής “ΘΕΛΩ ΜΠΙΣΚΟΤΑ” πραγματοποιείται με την φωτογραφία ενός πακέτου από μπισκότα για την επίτευξη άμεσης εννοιολογικής συνάφειας μεταξύ της παρεχόμενης εικόνας και της αντίστοιχης επιθυμίας. Η αναπαράσταση της γραπτής ένδειξης “ΘΕΛΩ ΦΥΣΙΚΟ ΧΥΜΟ” αποτελείται από το οπτικό ερέθισμα ενός διαφανούς ποτηριού γεμάτο με φυσικό χυμό πορτοκάλι, καθώς και από την χάρτινη και αναγνωρίσιμη συσκευασία γνωστής εταιρίας η οποία παράγει το επικείμενο προϊόν. Η καταγεγραμμένη επιλογή “ΘΕΛΩ ΚΑΦΕ”, αποδίδεται οπτικά με ένα διαφανές ποτήρι, που είναι γεμάτο με καφέ και στα πλάγια έχει ένα καλαμάκι, εικόνα με την οποία ο Κώστας είναι άμεσα εξοικειωμένος από την καθημερινότητά του. Το οπτικό ερέθισμα μίας συσκευασίας “Milko” παραπέμπει στην επιλογή του συγκεκριμένου ροφήματος, συνοδευόμενο από την γραπτή επιλογή “ΘΕΛΩ MILKO”. Ένα τσίγκινο κουτάκι “Coca Cola” με το λογότυπο του αναψυκτικού, επιλέχθηκε για την απεικόνιση της επιλογής “ΘΕΛΩ COCA COLA”. Η επιθυμία για λήψη του αναψυκτικού “Sprite” πραγματοποιείται με την παρεχόμενη γραπτή ένδειξη “ΘΕΛΩ SPRITE” και την φωτογραφία του προϊόντος. Ομοίως, η οπτική απόδοση της επιθυμίας για “Πορτοκαλάδα” (το αναψυκτικό), περιλαμβάνει την απεικόνιση ενός τσίγκινου κουτιού από το αναψυκτικό με το λογότυπο γνωστής εταιρίας, καθώς και την αναγραφόμενη φράση “ΘΕΛΩ ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΔΑ”. Η φωτογραφία ενός παγωτού, παραπέμπει σε ζήτηση της συγκεκριμένης προτίμησης, με την ανάλογη γραπτή απόδοση “ΘΕΛΩ ΠΑΓΩΤΟ”.

6). Διάλογος

Μέσα από την κατηγορία του «ΔΙΑΛΟΓΟΥ» ο Κώστας θα μπορεί να αλληλεπιδρά πιο αποτελεσματικά με τα άτομα του περιβάλλοντός του, να τους απευθύνει χαιρετισμούς, να αποκρίνεται σε ερωτήσεις τους, καθώς και να κάνει ο ίδιος έναρξη μίας συζήτησης. Στην κατηγορία αυτή, αδιαμφισβήτητα, μεγάλο πλήθος λέξεων και φράσεων θα συντελούσε σε βελτίωση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων του ενδιαφερόμενου, όμως η ένταξη πολλών επιλογών δεν κατέστη δυνατή, για μείωση της πολυπλοκότητας των λεξικών κατηγοριών. Έτσι, πραγματοποιήθηκε επιλογή των φράσεων, που κρίθηκαν πιο λειτουργικές για την καθημερινή επικοινωνία του Κώστα, αλλά και αυτών που ο ίδιος επιχειρεί να εκφράσει σε μεγαλύτερη συχνότητα, σύμφωνα με τις αντίστοιχες απαντήσεις των δοθέντων ερωτηματολογίων. Οι επιμέρους επιλογές της κατηγορίας, περιλαμβάνουν τα εξής: 1. “ΝΑΙ”, 2. “ΟΧΙ”, 3. “ΚΑΛΗΜΕΡΑ”, 4. “ΓΕΙΑ ΣΟΥ, ΤΙ ΚΑΝΕΙΣ;”, 5. “ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ”, 6. “ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ”, 7. “ΣΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ”, 8. “ΝΑ ΕΡΘΩ ΜΑΖΙ ΣΟΥ;”, 9. “ΝΑ ΣΕ ΒΟΗΘΗΣΩ;”, 10. “ΕΛΑ ΜΑΖΙ ΜΟΥ”, 11. “ΘΕΛΩ ΒΟΗΘΕΙΑ” και

12. “ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ”. Η οπτική αναπαράσταση της κατηγορίας αφορά σε μία έγχρωμη εικόνα δύο ατόμων αντρικού φύλου, οι οποίοι δείχνουν να συνομιλούν, όπως καταδεικνύει και το “συννεφάκι του διαλόγου”, που βρίσκεται ανάμεσά τους, στην πάνω επιφάνεια της εικόνας. Η απεικόνιση των συμπεριλαμβανομένων εικονιδίων, αποδίδεται με ασπρόμαυρα σκίτσα, το περιεχόμενο των οποίων συσχετίζεται με την λέξη ή την φράση στην οποία αναφέρονται, για την δημιουργία των αντίστοιχων σημασιολογικών αναπαραστάσεων (βλ. Παράρτημα 2). Σημειώνεται ότι από το σύνολο των εικόνων, το οπτικό ερέθισμα των επιλογών “ΝΑΙ” και “ΟΧΙ”, διαφοροποιήθηκε με έγχρωμα εικονίδια, λόγω της αυξημένης συχνότητας χρήσης τους. Τα λεκτικά μηνύματα που αναγράφονται σε κάθε επιλογή, ανταποκρίνονται στο εννοιολογικό περιεχόμενο το οποίο αντιπροσωπεύουν.

Η απεικόνιση της επιλογής “ΝΑΙ”, πραγματοποιήθηκε με την έγχρωμη εικόνα μίας γροθιάς, με όρθιο αντίχειρα, χειρονομία η οποία οπτικά και εννοιολογικά αναγνωρίζεται από τον Κώστα. Για την αναπαράσταση της απόκρισης “ΟΧΙ”, επιλέχθηκε η έγχρωμη εικόνα μίας απαγορευτικής πινακίδας με κόκκινο και κίτρινο φόντο, δηλώνοντας σημασιολογικά κάτι το οποίο είναι μη επιθυμητό. Η ασπρόμαυρη εικόνα του ήλιου, με την συνοδευόμενη γραπτή λέξη “ΚΑΛΗΜΕΡΑ”, αφορά στην έκφραση του αντίστοιχου χαιρετισμού. Το οπτικό ερέθισμα μίας ασπρόμαυρης εικόνας δύο ατόμων που συζητούν και ανάμεσά τους παρεμβάλλεται το “σύννεφο του διαλόγου”, αντιπροσωπεύει το γραπτό μήνυμα “ΓΕΙΑ ΣΟΥ, ΤΙ ΚΑΝΕΙΣ;”. Η απόδοση της φράσης “ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ”, περιλαμβάνει το ασπρόμαυρο εικονίδιο ενός προσώπου αντρικού φύλου, η έκφραση του οποίου αποπέμπει μία ευχάριστη διάθεση. Αντίθετα η όψη ενός προσώπου από το οποίο διαφαίνεται έντονα η δυσαρέσκεια, επιλέχθηκε για την γραπτή ένδειξη “ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ”. Η εικόνα ενός αγοριού, το οποίο έχει σηκώσει το ένα του χέρι ως ένδειξη ευχαρίστησης, παραπέμπει στην επιλογή της φράσης “ΣΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ”. Το ασπρόμαυρο σκίτσο τριών παιδιών που πορεύονται προς την ίδια κατεύθυνση στην οποία δείχνουν δύο βέλη στο κάτω μέρος της εικόνας, με το γραπτό λεκτικό μήνυμα “ΝΑ ΕΡΘΩ ΜΑΖΙ ΣΟΥ;”, αποτελεί μία από τις συχνότερες φράσεις τις οποίες επιχειρεί ο Κώστας να εκφέρει, όσον αφορά σε έκκληση για συμμετοχή του σε κοινωνικές δραστηριότητες και περιπάτους. Ακόμα, λόγω της προθυμίας του ενδιαφερομένου για παροχή βοήθειας σε διεκπεραίωση εργασιών και “θελημάτων” σε άτομα του περιβάλλοντός του, συμπεριλήφθηκε η επιλογή “ΝΑ ΣΕ ΒΟΗΘΗΣΩ;”. Η φράση οπτικά αποδίδεται με την εικόνα ενός αγοριού, το οποίο δείχνει να εκτελεί μία δραστηριότητα, τοποθετώντας ένα κουτί στο ράφι ενός επίπλου, καθότι οι δραστηριότητες που τίθενται στον Κώστα συνήθως αφορούν σε επιτέλεση ανάλογων ενεργειών. Η αναπαράσταση της αναγεγραμμένης φράσης “ΕΛΑ ΜΑΖΙ ΜΟΥ”, περιλαμβάνει την ίδια την ενέργεια στην οποία αναφέρεται, όπου ένα αγόρι τραβάει από το χέρι ένα άλλο άτομο, παροτρύνοντάς το να τον ακολουθήσει. Το εικονίδιο στο οποίο διαφαίνεται ένα αγόρι να έχει ανυψώσει το ένα του χέρι λίγο ψηλότερα από το επίπεδο της κεφαλής του, με το οπτικό ερέθισμα ενός αγγλικού ερωτηματικού, παραπέμπουν σε ζήτηση βοήθειας με την γραπτή ένδειξη “ΘΕΛΩ ΒΟΗΘΕΙΑ”. Για την απεικόνιση του χαιρετισμού “ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ”, παρατίθεται η νυχτερινή όψη του ουρανού: το φεγγάρι περιτριγυρισμένο από τα αστέρια.

7). Ασθένεια/ Πόνος

Η ένταξη της συγκεκριμένης κατηγορίας στο σύστημα επικοινωνίας του Κώστα είναι πολύ σημαντική, έτσι ώστε να δοθεί η δυνατότητα στον ίδιο να εκφράζει προβλήματα υγείας που τον ταλαιπωρούν, με σκοπό την άμεση ιατρική αποκατάστασή τους, καθώς και την πρόληψη ασθενειών. Η κατηγορία αποτελείται από τις παρακάτω επιλογές: 1. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟΝ ΓΙΑΤΡΟ”, 2. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΜΟΥ”, 3. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΧΕΡΙ ΜΟΥ”, 4. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΠΟΔΙ ΜΟΥ”, 5. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΜΑΤΙ ΜΟΥ”, 6. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΑΥΤΙ ΜΟΥ”. Η συμπερίληψη όλων των μελών του σώματος στην κατηγορία «ΑΣΘΕΝΕΙΑ/ ΠΟΝΟΣ», κρίθηκε αδύνατη, καθότι θα αποτελούσε αύξηση της πολυπλοκότητάς της. Η εικόνα η οποία επιλέχθηκε για την αντιπροσώπηση της λεξικής κατηγορίας, αφορά στην πρόσοψη ενός νοσοκομείου, το οποίο είναι άμεσα συνυφασμένο με την έννοια της ασθένειας και της παροχής ιατρικής φροντίδας. Οι επιμέρους επιλογές απεικονίζονται από έγχρωμες φωτογραφίες, που αποδίδουν οπτικά το σημασιολογικό περιεχόμενο στο οποίο αναφέρονται. Στις φωτογραφίες επιλέχθηκαν άντρες για την ταύτιση του φύλου με αυτό του ενδιαφερόμενου. Τα συνοδευόμενα γραπτά μηνύματα, αφορούν στην καταγραφή των αντίστοιχων φράσεων.

Η επιλογή “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟΝ ΓΙΑΤΡΟ”, περιλαμβάνει την φωτογραφία ενός γιατρού, που φορά την ιατρική ρόμπα και κρατά στο χέρι του ένα στηθοσκόπιο. Το οπτικό ερέθισμα ενός άντρα ο οποίος πιάνει το κεφάλι του και από την όψη του προσώπου του φαίνεται να υποφέρει από τον πόνο, συνοδεύει το αντίστοιχο γραπτό λεκτικό μήνυμα “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΜΟΥ”. Η καταγεγραμμένη φράση “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΧΕΡΙ ΜΟΥ”, αποδίδεται οπτικά από έναν άντρα ο οποίος κρατά το -τυλιγμένο σε γάζες- χέρι του και από την έκφραση του προσώπου του δείχνει να πονάει. Η εικόνα ενός άντρα που έχει πέσει κάτω, κρατά το χτυπημένο πόδι του και φαίνεται να φωνάζει από τον πόνο, αναπαριστά την γραπτή επιλογή “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΠΟΔΙ ΜΟΥ”. Για την φράση “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΜΑΤΙ ΜΟΥ”, παρατίθεται η εικόνα ενός άντρα ο οποίος πιάνει το μάτι του, που είναι τυλιγμένο με γάζες. Ομοίως, ένας άντρας που κρατά το αυτί του και διαφαίνεται από την έκφραση του προσώπου του το αίσθημα του πόνου, επιλέχθηκε για την απεικόνιση της γραπτής ένδειξης “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΑΥΤΙ ΜΟΥ”.

8). Συναισθήματα

Η κατηγορία των «ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ» αποτελεί, επίσης, μία πολύ σημαντική επιλογή, καθώς αναμένεται να δώσει την ευκαιρία στον Κώστα να εκφράζει αυτό το οποίο αισθάνεται. Τα συναισθήματα που επιλέχθηκαν, είναι τα εξής: 1. “ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ”, 2. “ΔΕΝ ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ”, 3. “ΕΙΜΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟΣ”, 4. “ΕΙΜΑΙ ΛΥΠΗΜΕΝΟΣ”, 5. “ΕΙΜΑΙ ΘΥΜΩΜΕΝΟΣ” και 6. “ΦΟΒΑΜΑΙ”. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες λεξικές κατηγορίες, όπου ήταν δυνατή η απεικόνιση της κάθε λέξης με το αντίστοιχο αντικείμενο ή ενέργεια στην οποία αναφέρονται, στην συγκεκριμένη κατηγορία κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό λόγω της αφηρημένης έννοιας των συναισθημάτων. Για την καλύτερη δυνατή σημασιολογική σύνδεση των εικόνων σε σχέση με την έννοια την οποία αναπαριστούν, κρίθηκε λειτουργική η απεικόνισή τους μέσω των ανάλογων εκφράσεων του προσώπου και στάσεων του σώματος. Τα συνοδευόμενα γραπτά λεκτικά μηνύματα, περιλαμβάνουν

τις αντίστοιχες φράσεις στις οποίες αναφέρονται. Η εικόνα που αντιπροσωπεύει την κατηγορία των «ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ», αφορά σε μία αντρική παρουσία με ανέκφραστο πρόσωπο και ουδέτερη στάση σώματος, έτσι ώστε να αντιληφθεί ο ενδιαφερόμενος ότι θα πρέπει να στρέψει την προσοχή του στις εκφράσεις του προσώπου και στις στάσεις του σώματος. Η κατηγορία, περιλαμβάνει φωτογραφίες από το ίδιο πρόσωπο σε διαφορετικές συναισθηματικές διαθέσεις και οι φιγούρες αφορούν στο αντρικό φύλο, για την επίτευξη άμεσης εξατομίκευσής τους από την πλευρά του Κώστα.

Για την αναπαράσταση της φράσης “ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ”, επιλέχθηκε η εικόνα ενός άντρα ο οποίος χτυπάει παλαμάκια και από την όψη του προσώπου του δείχνει να είναι χαρούμενος και ευχαριστημένος. Για την απόδοση της επιλογής “ΔΕΝ ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ”, ο ίδιος άντρας, φαίνεται να κουνάει αρνητικά τον δείκτη του χεριού του και η έκφραση του προσώπου του φανερώνει αρνητικά συναισθήματα όπως δυσαρέσκεια και απέχθεια. Η έκφραση του συναισθήματος “ΕΙΜΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟΣ” αποδίδεται από την κοντινή απεικόνιση του προσώπου του άντρα ο οποίος γελάει. Ομοίως, η λυπημένη έκφραση του προσώπου του άντρα με έντονο συνοφρύωμα και αμφίπλευρη καθοδική σύσπαση των χειλιών, με την παρεχόμενη γραπτή φράση “ΕΙΜΑΙ ΛΥΠΗΜΕΝΟΣ”, παραπέμπουν στο ανάλογο συναίσθημα. Η απεικόνιση του άντρα νευριασμένου και θυμωμένου, που κρατά το κεφάλι του και δείχνει να φωνάζει, επιλέχθηκε για την απόδοση του λεκτικού μηνύματος “ΕΙΜΑΙ ΘΥΜΩΜΕΝΟΣ”. Η όψη του άντρα με σηκωμένα φρύδια, γουρλωμένα μάτια και ανοιχτό στόμα, αφορά στο συναίσθημα “ΦΟΒΑΜΑΙ”.

9). Παραγγελία Φαγητού

Ορισμένες φορές στο πλαίσιο στο οποίο διαμένει ο Κώστας, δίνεται η δυνατότητα παραγγελίας φαγητού από εξωτερικούς χώρους, χρηματοδοτούμενη είτε από τους υπεύθυνους φορείς, είτε από την εθελοντική προσφορά εργαζομένων ή/ και επισκεπτών. Στις περιπτώσεις αυτές ο κάθε περιθαλπόμενος καλείται να επιλέξει αυτό που ο ίδιος επιθυμεί να φάει. Στις συνηθέστερες διατροφικές προτιμήσεις του Κώστα, περιλαμβάνονται τα εξής: 1. Τηγανητές “Πατάτες”, 2. ”Πίτσα”, 3. ”Σουβλάκια” και 4. ”Λουκάνικα”. Για την επίτευξη άμεσων εννοιολογικών συνδέσεων μεταξύ των εικόνων και των λέξεων τις οποίες αντιπροσωπεύουν, επιλέχθηκε η παρουσίαση φωτογραφιών των αντίστοιχων τροφίμων, λόγω της εξοικείωσης του ατόμου με την οπτική αναπαράσταση αυτών (βλ. *Παράρτημα 2*). Η γραπτή ένδειξη η οποία συνοδεύει το κάθε προϊόν, αποτελείται από δύο σκέλη. Το πρώτο σκέλος είναι σταθερό σε όλες τις επιλογές, καθώς είναι αυτό το οποίο υποδηλώνει την πράξη της παραγγελίας: “Θέλω να παραγγείλω..”. Το δεύτερο σκέλος αλλάζει σύμφωνα με την εκάστοτε προτίμηση του ενδιαφερόμενου. Η αναπαράσταση της κατηγορίας «ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΦΑΓΗΤΟΥ», περιλαμβάνει την φιγούρα ενός μάγειρα εστιατορίου, εικόνα με την οποία ο Κώστας είναι εξοικειωμένος λόγω των τακτικών εξόδων του σε αντίστοιχα μέρη και της γνώσης του για εύρεση και παραγγελία των φαγητών από τοπικά μαγαζιά και εστιατόρια.

Η επιλογή η οποία συνοδεύεται γραπτά από την φράση “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΠΑΤΑΤΕΣ”, απεικονίζεται με τηγανητές πατάτες τοποθετημένες σε ένα χάρτινο κουτάκι, η μορφή του οποίου παραπέμπει σε παραλαβή παραγγελίας. Ομοίως, η

φωτογραφία μίας πίτσας, αφορά στην παραγγελία του αντίστοιχου διατροφικού είδους και περιλαμβάνει την γραπτή ένδειξη "ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΠΙΤΣΑ". Η φωτογραφία από δύο σουβλάκια με πίττα, με το αναγραφόμενο μήνυμα "ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΣΟΥΒΛΑΚΙΑ", αποτελεί την επιλογή για την λήψη της συγκεκριμένης διατροφικής συνήθειας. Η αναπαράσταση της επιθυμίας για παραγγελία λουκάνικων, πραγματοποιείται με την φωτογραφία του συγκεκριμένου προϊόντος και την παρεχόμενη γραπτή φράση "ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΛΟΥΚΑΝΙΚΑ".

10). Χώροι του κέντρου αποκατάστασης

Το κέντρο αποκατάστασης όπου διαμένει ο Κώστας, αποτελεί μία μεγάλη εδαφική έκταση από μεμονωμένα κτήρια που συστεγάζονται και περιλαμβάνουν: ένα σχολείο, μία εκκλησία, ένα κυλικείο, τους θαλάμους διαμονής των περιθαλπόμενων, το κτήριο της διοίκησης και των εθελοντών, καθώς και θαλάμους αποκατάστασης (Λογοθεραπεία, Φυσικοθεραπεία, Εργοθεραπεία). Οι ονομασίες κάποιων εκ των πλαisiών είναι συγκεκριμένες, έτσι ώστε να γίνονται άμεσα αντιληπτές από τα άτομα τα οποία, είτε διαμένουν μόνιμα, είτε προσφέρουν εθελοντικές υπηρεσίες, είτε εργάζονται στον συγκεκριμένο δημόσιο φορέα. Το κτήριο της Διοίκησης και των εθελοντών είναι κοινό, όμως, ανάλογα με τον σκοπό της επίσκεψης αποκαλείται "Γραφεία" ή "Αποικία", αντιστοίχως. Οι θάλαμοι διαμονής και φροντίδας των περιθαλπόμενων είναι γνωστοί ως "Πρώτος θάλαμος", "Δεύτερος θάλαμος", "Τρίτος θάλαμος", "Τέταρτος θάλαμος" και "Ψ" (το όνομα παραλείπεται για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων). Όσον αφορά στα κτήρια του "Σχολείου", της "Εκκλησίας" και του "Κυλικείου", οι ονομασίες παραμένουν. Οι θάλαμοι θεραπευτικής αποκατάστασης, χωρίζονται σε αυτόν της "Λογοθεραπείας" και σε αυτόν της "Φυσικοθεραπείας και Εργοθεραπείας" και φέρουν το αντίστοιχο όνομα με βάση την υπηρεσία που παρέχουν.

Η ένταξη των αναφερόμενων κτηρίων στο λεξιλόγιο για το σύστημα επικοινωνίας του Κώστα κρίνεται σημαντική, καθώς ο ίδιος διαμένει μόνιμα στο κέντρο αποκατάστασης και περιφέρεται και λειτουργεί καθημερινά στα συγκεκριμένα πλαίσια. Έτσι, θα πρέπει να του δοθεί η δυνατότητα να αναφέρεται σε όποιο από αυτά επιθυμεί, σε περιπτώσεις που ο ίδιος το θελήσει ή σε περιπτώσεις που του ζητηθεί ως ανταπόκριση. Η εικόνα που αντιπροσωπεύει την επιλογή της κατηγορίας «Χώροι του κέντρου αποκατάστασης», περιλαμβάνει την πρόσοψη του κτηρίου του δημόσιου φορέα.

Για την αναπαράσταση των χώρων του κέντρου αποκατάστασης, επιλέχθηκε η φωτογραφική τους απεικόνιση, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται άμεση αναφορά στο εκάστοτε πλαίσιο. Η κατηγορία περιλαμβάνει φωτογραφίες από τα εξής κτήρια: 1. "ΓΡΑΦΕΙΑ/ ΑΠΟΙΚΙΑ", 2. "ΕΚΚΛΗΣΙΑ", 3. "ΣΧΟΛΕΙΟ", 4. "ΚΥΛΙΚΕΙΟ", 5. "ΠΡΩΤΟΣ ΘΑΛΑΜΟΣ", 6. "ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΑΛΑΜΟΣ", 7. "ΤΡΙΤΟΣ ΘΑΛΑΜΟΣ", 8. "ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΑΛΑΜΟΣ", 9. "Ψ", 10. "ΘΑΛΑΜΟΣ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ" 11. "ΘΑΛΑΜΟΣ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ". Η συνοδευόμενη γραπτή ένδειξη είναι η αντίστοιχη της κάθε επιλογής.

2.7 Η αναγκαιότητα μίας Εφεδρικής Συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας

Τι συμβαίνει όμως όταν η μπαταρία της συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας τελειώσει και δεν υπάρχει άμεση δυνατότητα για φόρτισή της; Ή σε περιπτώσεις όπου η ηλεκτρονική συσκευή επικοινωνίας υποστεί βλάβη ή σπάσει; Τότε ο χρήστης της συσκευής χάνει το μέσο επικοινωνίας του και αυτόματα του αφαιρείται η δυνατότητα για επικοινωνία. Για την αποφυγή τέτοιων καταστάσεων, εκτός από το τεχνολογικό σύστημα επικοινωνίας προβλέπεται και η παροχή ενός εφεδρικού συστήματος επικοινωνίας (backup system) (**Lloyd & Fuller, 1997**).

2.7.1 Το Βιβλίο Επικοινωνίας

Στην περίπτωση του Κώστα την εφεδρική συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, αποτελεί ένα βιβλίο επικοινωνίας, το οποίο δημιουργήθηκε για περιπτώσεις όπως αυτές που αναφέρθηκαν ανωτέρω, συμπεριλαμβανομένων των ενδεχομένων για απώλεια ή κλοπή του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας. Παρακάτω απεικονίζεται το βιβλίο επικοινωνίας (βλ. Εικόνες 15, 16, 17 και 18).

Εικόνα 15. Το βιβλίο επικοινωνίας του Κώστα

Το βιβλίο επικοινωνίας περιλαμβάνει τις έξι τελικές λεξικές κατηγορίες, η κάθε μία εκ των οποίων αποτελείται από τις αντίστοιχες επιλογές, καταναμημένες ανά τρεις σε δύο κάθετες στήλες, με σπινάλ εκατέρωθεν. Στην εξωτερική επιφάνεια του βιβλίου διακρίνονται τα οπτικά ερεθίσματα τα οποία αναπαριστούν την κάθε λεξική κατηγορία (βλέπε Εικόνα 15).

Εικόνα 16. Χρήση του βιβλίου επικοινωνίας

Εικόνα 17. Εντοπισμός της επιθυμητής επιλογής μέσα από μία πληθώρα επιλογών

Για την επιλογή των επιμέρους εικόνων, ο χρήστης καλείται να ανατρέξει στην αντίστοιχη εννοιολογική κατηγορία και γυρνώντας τις εικόνες (“ξεφυλλίζοντας”), να εντοπίσει και να δείξει στον σύντροφο επικοινωνίας αυτή που επιθυμεί (βλέπε Εικόνες 16 και 17).

Εικόνα 18. Το οπισθόφυλλο του βιβλίου επικοινωνίας

Στο πίσω μέρος του βιβλίου επικοινωνίας, παρατίθενται οι επιλογές “Ναι” και “Όχι”, οι οποίες επιλέχθηκαν να ενταχθούν μεμονωμένα και σε σημείο όπου θα εντοπίζονταν εύκολα και άμεσα, λόγω της συχνής χρήσης τους στην επικοινωνία.

Έτσι, σε περιπτώσεις που δεν θα είναι διαθέσιμη η ηλεκτρονική συσκευή επικοινωνίας, το βιβλίο επικοινωνίας θα αποτελεί για τον Κώστα μία άμεση και αποτελεσματική λύση για την αποκατάσταση της επικοινωνίας του με τα άτομα του περιβάλλοντός του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Περιγραφή του Προγράμματος Αποκατάστασης

Το πρόγραμμα αποκατάστασης για την εφαρμογή Επαγγελματικού Εναλλακτικού συστήματος Επικοινωνίας για τον Κώστα, διήρκεσε συνολικά έξι μήνες, κατά την διάρκεια των οποίων πραγματοποιήθηκαν τριάντα εννέα συνεδρίες με συχνότητα δύο φορές την εβδομάδα. Η χρονική διάρκεια της κάθε συνεδρίας ποικίλλει και είναι ανάλογη της απόδοσης του ενδιαφερόμενου, με στόχο την επίτευξη συγκέντρωσης χρονικής διάρκειας σαράντα πέντε λεπτών για κάθε συνάντηση.

Παρακάτω παρατίθενται αναλυτικά οι συνεδρίες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν με τον Κώστα. Η κάθε συνεδρία περιλαμβάνει τις εξής πληροφορίες:

- 1) Στόχοι συνεδρίας: Αναφέρεται ο μακροπρόθεσμος στόχος του προγράμματος αποκατάστασης και οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι -άμεσοι και έμμεσοι- για την κάθε συνεδρία. Σημειώνεται ότι οι πληροφορίες και τα στοιχεία που παρατίθενται σε κάθε συνεδρία, αφορούν στους άμεσους -και όχι στους έμμεσους- στόχους.
- 2) Μεθοδολογία: Στην μεθοδολογία περιλαμβάνεται η περιγραφή του τρόπου άσκησης του τιθέμενου στόχου και ο τύπος ερεθίσματος που χρησιμοποιήθηκε κατά την εφαρμογή του.
- 3) Ενίσχυση: Αναγράφεται το είδος της ενίσχυσης, ως ανταμοιβή σε κάθε επιθυμητή συμπεριφορά, αποσκοπώντας στην εγκαθίδρυσή της.
- 4) Κριτήριο εμπέδωσης: Αποτελεί το επίπεδο απόκρισης στο οποίο καλείται να φτάσει ο ενδιαφερόμενος. Το αρχικό κριτήριο εμπέδωσης για κάθε στόχο αφορά στο ποσοστό επιτυχίας 60- 70% του συνόλου και στην συνέχεια τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 80- 100% για τον ίδιο στόχο.
- 5) Ποσοστό επιτυχίας: Καταγράφεται το ποσοστό επιτυχίας, όσον αφορά στην απόδοση του εκπαιδευόμενου κατά την εκτέλεση των τιθέμενων δραστηριοτήτων, στην διάρκεια της συνεδρίας.
- 6) Παρατηρήσεις: Αφορούν τόσο στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της συνεδρίας - απόδοση εξεταζόμενου και χρονική διάρκεια συγκέντρωσής του-, όσο και στην συμπεριφορά και συνεργασία από την πλευρά του. Ακόμα, αναφέρονται τροποποιήσεις στο πλήθος και στο είδος των αρχικών λεξικών κατηγοριών, ως αποτέλεσμα της πορείας του θεραπευτικού προγράμματος.

Για την καλύτερη αντίληψη της απόδοσης του Κώστα κατά την διάρκεια εφαρμογής του εξατομικευμένου προγράμματος αποκατάστασης, παρατίθεται η σχηματική αναπαράσταση της πορείας και των αποτελεσμάτων των συνεδριών μέσω διαγραμμάτων. Παρακάτω αναγράφονται αναλυτικά οι συνεδρίες.

3.1.1 Ανάλυση Συνεδριών

1^η Συνεδρία

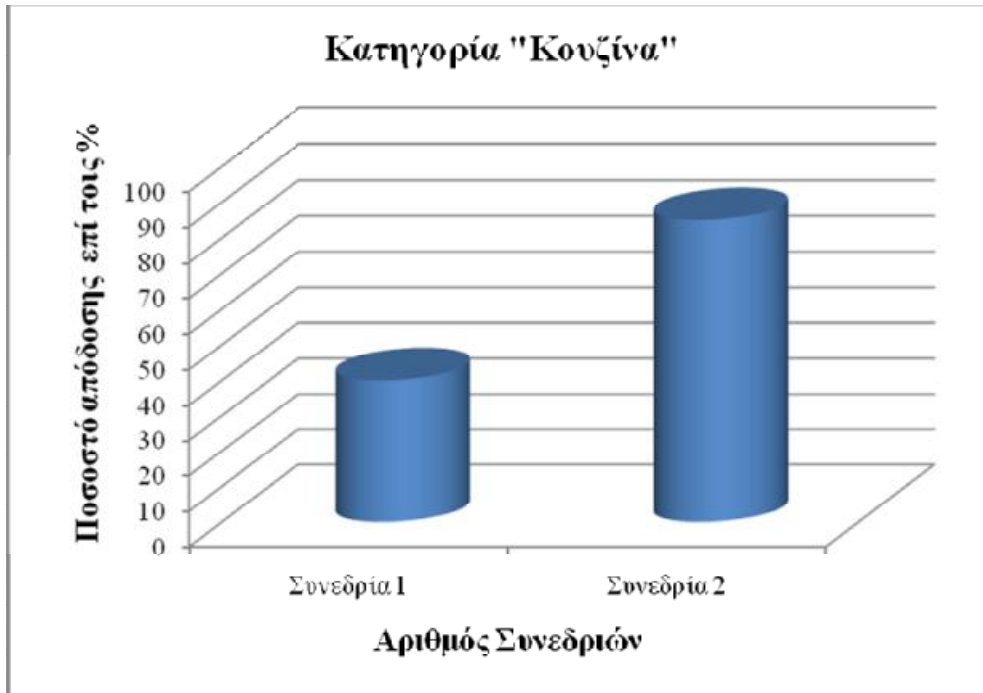
Στην πρώτη συνεδρία, πραγματοποιήθηκε ενημέρωση του Κώστα σχετικά με τον στόχο των συναντήσεων, όσον αφορά στην προσπάθεια για αποκατάσταση της διαταραχής επικοινωνίας που ο ίδιος αντιμετωπίζει. Επιπλέον, παρατέθηκε απλή και σύντομη αναφορά για το εξατομικευμένο σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας, το οποίο θα κληθεί να χρησιμοποιήσει. Την πρώτη λεξική κατηγορία προς εκμάθηση αποτελεί η «Κουζίνα».

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Κουζίνα».
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- ο Μεθοδολογία: Ο Κώστας καλείται να δείχνει κάθε φορά την εικόνα που κατονομάζεται από τον κλινικό (ακουστικό ερέθισμα), από έναν αυξανόμενο αριθμό εικόνων, αφού έχει προηγηθεί η μεμονωμένη κατονομασία αυτών από τον θεραπευτή. Η κατηγορία της «Κουζίνας» περιλαμβάνει συνολικά τις εξής οχτώ επιλογές: 1. “ΘΕΛΩ ΦΑΓΗΤΟ”, 2. “ΘΕΛΩ ΨΩΜΙ”, 3. “ΘΕΛΩ ΣΑΛΑΤΑ”, 4. “ΘΕΛΩ ΦΡΟΥΤΟ”, 5. “ΘΕΛΩ ΓΙΑΟΥΡΤΙ”, 6. “ΘΕΛΩ ΓΑΛΑ”, 7. “ΘΕΛΩ ΑΥΓΟ”, 8. “ΘΕΛΩ ΓΛΥΚΟ”. Οι πέντε από αυτές αποδίδονται με έγχρωμες φωτογραφίες και οι υπόλοιπες τρεις με έγχρωμες εικόνες και στο κάτω μέρος τους αναγράφονται τα αντίστοιχα λεκτικά μηνύματα στα οποία αναφέρονται (οπτικά ερεθίσματα). Κατά την διάρκεια επιτέλεσης της δραστηριότητας, παρέχεται η προφορική ένδειξη: “Δείξε μου την εικόνα..”, σε συνδυασμό με την ζητούμενη φράση.
- ο Ενίσχυση: Συνεχής κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) κατά την διάρκεια της συνεδρίας, όπως: έπαινος -«Μπράβο!», «Πολύ καλά!», «Πολύ σωστά!»-, απαλό άγγιγμα -στην πλάτη, στο χέρι («Κόλλα το!»)- και ευχάριστη έκφραση του προσώπου -χαμόγελο-. Καθυστερημένη ενίσχυση: ένα μπισκότο για κάθε τρεις επιτυχημένες αντιδράσεις.
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Αρχικά τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- ο Ποσοστό επιτυχίας: Η επιτυχημένη απόδοση του Κώστα στην επικείμενη συνεδρία αντιστοιχεί στο 40% του συνόλου.
- ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας έδειχνε κουρασμένος, χωρίς να καταβάλλει σημαντική προσπάθεια προσήλωσης στην δραστηριότητα και φαινόταν να διασπάται από άτομα τα οποία βρίσκονταν στον ίδιο χώρο (“Αίθουσα Α”), καθώς και από εξωτερικούς θορύβους. Η χρονική διάρκεια της συνεδρίας αντιστοιχεί σε είκοσι πέντε λεπτά.

2^η Συνεδρία

Για την πραγματοποίηση της δεύτερης συνεδρίας, αποσκοπώντας σε μείωση των πιθανών στοιχείων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν διάσπαση της προσοχής του Κώστα, επιλέχθηκε μία άλλη αίθουσα (“Αίθουσα Β”) με ελάχιστα οπτικά ερεθίσματα (έπιπλα, αντικείμενα) και καλή ηχομόνωση, στην οποία δεν παρευρίσκονταν άλλα άτομα.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
 - Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Κουζίνα».
 - Έμμεσοι
 - 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 - 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 - 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Παρουσιάζονται οι οχτώ εικόνες της κατηγορίας «Κουζίνα» (οπτικό ερέθισμα) και ζητείται από τον Κώστα να δείχνει την εικόνα που κατονομάζεται κάθε φορά από τον θεραπευτή (ακουστικό ερέθισμα), με το λεκτικό ερέθισμα “Δείξε μου την εικόνα..”.
- Ενίσχυση: Παρασχέθηκε συνεχής κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) και καθυστερημένη ενίσχυση (ένα πατατάκι για κάθε δύο επιθυμητές συμπεριφορές).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Ο Κώστας ανταποκρίθηκε στην δραστηριότητα με ποσοστό επιτυχίας 85%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας υπήρξε φανερά ευδιάθετος και κατέβαλλε προσπάθεια για την επιτυχημένη εκτέλεση της δραστηριότητας. Καταγράφηκε σημαντική βελτίωση στην απόδοση του σε σχέση με την προηγούμενη συνεδρία. Ο χρόνος διάρκειας της συνεδρίας είναι τριάντα λεπτά, καθώς ο Κώστας με το πέρασμα της ώρας έδειχνε να κουράζεται και μην προσηλώνεται, οπότε και κρίθηκε απαραίτητη η διακοπή αυτής. Ο στόχος επετεύχθη και τίθεται σε εφαρμογή ο αμέσως επόμενος στόχος που έχει οριστεί σύμφωνα με το πρόγραμμα παρέμβασης.

Σχήμα 14. Διαγραμματική αναπαράσταση της απόδοσης του Κώστα στην λεξική κατηγορία «Κουζίνα»

Στο διάγραμμα διαφαίνεται η ανοδική πορεία της απόδοσης του περιθαλπόμενου κατά την διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος παρέμβασης, όσον αφορά στην εκμάθηση της κατηγορίας «Κουζίνα». Στον οριζόντιο άξονα αναγράφεται ο αριθμός των συνεδριών, ενώ στον κάθετο άξονα παρατίθενται τα συγκεντρωθέντα ποσοστά επιτυχίας (βλ. Σχήμα 14).

3^η Συνεδρία

Την δεύτερη επιλογή στην σειρά ιεράρχησης των λεξικών κατηγοριών για το εξατομικευμένο σύστημα επικοινωνίας του Κώστα, αποτελεί η κατηγορία των «Αναγκών». Σημειώνεται ότι για την πραγματοποίηση της συνεδρίας, παραχωρήθηκε η «Αίθουσα Β».

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
 - Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Ανάγκες».
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.

3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

- ο Μεθοδολογία: Αρχικά παρατίθενται, από τον κλινικό, μεμονωμένα οι εικόνες οι οποίες αποτελούν την εννοιολογική κατηγορία των «Αναγκών» (οπτικό ερέθισμα) με την ταυτόχρονη παραγωγή των αντίστοιχων λεκτικών μηνυμάτων που αντιπροσωπεύουν (ακουστικό ερέθισμα). Στην συνέχεια ζητείται από τον Κώστα να διακρίνει, με δήξη, την κατονομαζόμενη εικόνα ανάμεσα από έναν αυξανόμενο αριθμό επιλογών. Το εννοιολογικό περιεχόμενο της κατηγορίας αφορά στα εξής: 1. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΛΥΝΩ ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ”, 2. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΑΝΩ ΜΠΑΝΙΟ”, 3. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΛΛΑΞΩ ΡΟΥΧΑ”, 4. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΞΥΡΙΣΤΩ”, 5. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΟΨΩ ΤΑ ΝΥΧΙΑ”, 6. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΕΣΩ ΤΑ ΚΟΡΔΟΝΙΑ” και 7. “ΘΕΛΩ ΚΟΥΡΕΜΑ”. Τα οπτικά ερεθίσματα τα οποία αναπαριστούν τις αντίστοιχες ενέργειες αποτελούν ασπρόμαυρα σκίτσα. Η δραστηριότητα περιλαμβάνει την ακόλουθη ένδειξη: “Δείξε μου την εικόνα..”, σε συνδυασμό με την επιθυμητή ανταπόκριση.
- ο Ενίσχυση: Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) υπήρξε συνεχής καθ’ όλη την διάρκεια της συνεδρίας. Δόθηκε ως ανταμοιβή ένα κρουασάν στο τέλος της συνάντησης (καθυστερημένη ενίσχυση).
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Για τον συγκεκριμένο στόχο τέθηκε κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- ο Ποσοστό επιτυχίας: Το ποσοστό επιτυχίας που καταγράφηκε αντιστοιχεί στο 30%.
- ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας υπήρξε συνεργάσιμος κατά την διάρκεια της συνεδρίας. Ωστόσο, φάνηκε να δυσκολεύεται κατά την διαδικασία διάκρισης των ζητούμενων εικονιδίων. Η συνεδρία διήρκεσε τριάντα πέντε λεπτά, καθώς ο ασθενής έδειχνε να μην δύναται να ανταποκριθεί περεταίρω στις απαιτήσεις των δραστηριοτήτων.

4^η Συνεδρία

Επαναλαμβάνεται η εφαρμογή του ίδιου στόχου, καθότι δεν συγκεντρώθηκε το επιθυμητό ποσοστό επιτυχίας. Η συνεδρία έλαβε μέρος στην “Αίθουσα Β”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Ανάγκες».
 - Έμμεσοι
 - 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 - 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 - 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- ο Μεθοδολογία: Παρουσιάζονται στον Κώστα εικόνες από την κατηγορία «Ανάγκες» (οπτικό ερέθισμα) και εκείνος καλείται να δείχνει κάθε φορά την εικόνα που κατονομάζεται (ακουστικό ερέθισμα), μέσα από μία δραστηριότητα αυξανόμενης δυσκολίας, ως ανταπόκριση στο λεκτικό ερέθισμα του κλινικού: “Δείξε μου την εικόνα..”.

- Ενίσχυση: Η λεκτική επιβράβευση ακολουθούσε κάθε επιτυχημένη αντίδραση του Κώστα (δευτερογενής ενίσχυση), ενώ στο τέλος της συνεδρίας έλαβε ένα αναψυκτικό της αρεσκείας του (καθυστερημένη ενίσχυση).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης αντιστοιχεί στο 60- 70%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Το ποσοστό επιτυχίας του Κώστα ανταποκρίνεται στο 60% του συνόλου των προσπαθειών του.
- Παρατηρήσεις: Η διάθεση του Κώστα υπήρξε μεταβλητή κατά την διάρκεια της συνεδρίας, με εμφανή σωματική κινητικότητα και ένταση από την πλευρά του. Παρόλη την συναισθηματική φόρτιση που τον διακατείχε, παρατηρήθηκε προσπάθεια για διατήρηση της προσήλωσής του στην δραστηριότητα. Ο χρόνος της συνεδρίας αντιστοιχεί σε σαράντα λεπτά.

5^η Συνεδρία

Ο στόχος τίθεται ξανά σε εφαρμογή, αρχικά με την μεμονωμένη παρουσίαση των εικόνων της κατηγορίας των «Αναγκών» και αφού επιτευχθεί το επιθυμητό ποσοστό ο στόχος εφαρμόζεται σε συνδυασμό και με την πρώτη κατηγορία, στην οποία έχει ήδη εκπαιδευτεί ο Κ. Η εφαρμογή του στόχου πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσοι

Στόχος Α: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορία: «Ανάγκες».

Στόχος Β: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορίες: «Κουζίνα» και «Ανάγκες».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.

2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.

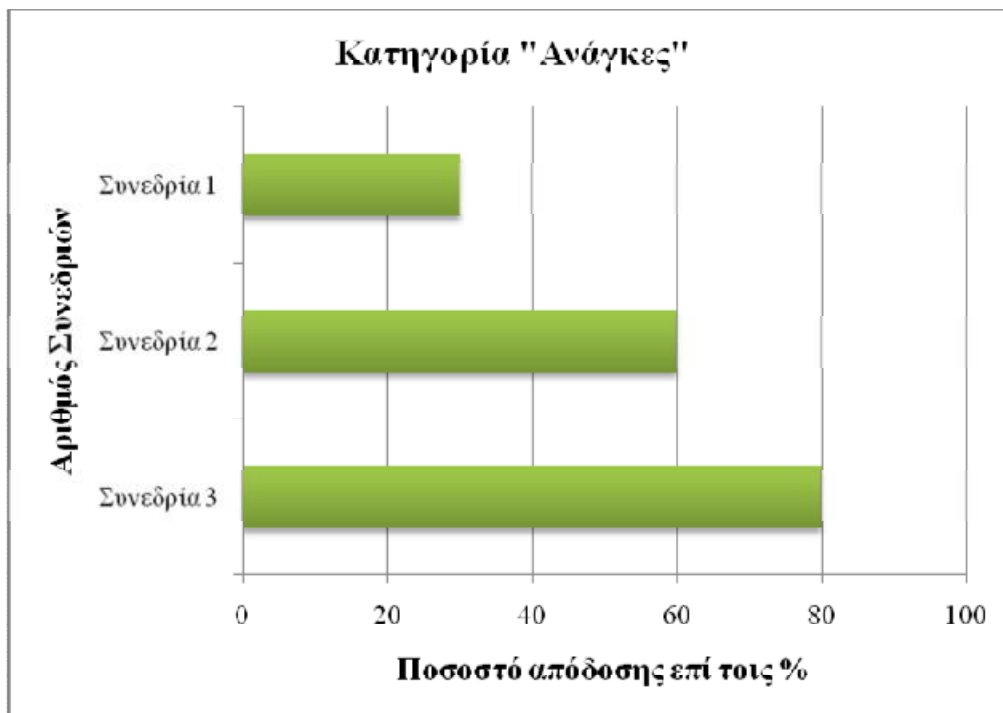
3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

- Μεθοδολογία:

Στόχος Α: Παρουσιάζονται οι εικόνες της κατηγορίας των «Αναγκών» (οπτικά ερεθίσματα) και ζητείται από τον Κώστα να δείχνει την κατονομαζόμενη εικόνα, ακολουθώντας το λεκτικό ερέθισμα “Δείξε μου την εικόνα..” (ακουστικό ερέθισμα).

Στόχος Β: Ο Κώστας καλείται να βρίσκει και να δείχνει την εικόνα (οπτικό ερέθισμα) που αντιστοιχεί στο παρεχόμενο λεκτικό ερέθισμα (ακουστικό ερέθισμα). Στο σημείο αυτό η ένδειξη του θεραπευτή αλλάζει και έχει ως εξής: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”, σε συνδυασμό με την επιθυμητή επιλογή. Η διάκριση αφορά ανάμεσα στις δύο λεξικές κατηγορίες: αυτή της «Κουζίνας» και αυτή των «Αναγκών». Σημειώνεται ότι οι εικόνες παρουσιάζονται καταχωρημένες ανά κατηγορία.

- Ενίσχυση: Για κάθε τρεις επιθυμητές αντιδράσεις από την πλευρά του Κώστα, ακολούθησε η επιβράβευσή του με ένα κομματάκι σοκολάτα (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) αφορά σε κάθε επιτυχημένη συμπεριφορά.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης για τον στόχο Α αντιστοιχεί στο 80- 100%, ενώ για τον στόχο Β τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- Ποσοστό επιτυχίας:
 Στόχος Α: Η επίδοση του ασθενή στην επικείμενη δραστηριότητα αντιστοιχεί σε επιτυχία 80%.
 Στόχος Β: Ο Κώστας ανταποκρίθηκε επιτυχώς με ορθότητα 80%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας κατά την διάρκεια επιτέλεσης των δραστηριοτήτων, συμμετείχε ενεργά με έντονη εκδήλωση ενδιαφέροντος, καθώς και με την προσήλωση της προσοχής του σε αυτές. Η διάρκεια της συνεδρίας αναλογεί σε σαράντα πέντε λεπτά. Οι τιθέμενοι στόχοι στέφθηκαν με επιτυχία, όπως και ο στόχος για σαράντα πέντε λεπτά διάρκειας συνεδρία. Ακολουθεί η εφαρμογή του επόμενου στόχου.

Σχήμα 15. Η απόδοση του Κώστα στην κατηγορία «Ανάγκες», μέσα από την πορεία των συνεδριών

Στην γραφική παράσταση απεικονίζεται η πρόοδος του Κώστα κατά την εκπαίδευσή του στην λεξική κατηγορία «Ανάγκες». Συγκεκριμένα, στον κάθετο άξονα διαφαίνεται ο αριθμός των συνεδριών που πραγματοποιήθηκαν και στον οριζόντιο άξονα οι αντίστοιχες τιμές που καταγράφηκαν (βλ. Σχήμα 15).

6^η Συνεδρία

Για την συνεδρία επιλέχτηκε η “Αίθουσα Β”, αποσκοπώντας στην καλύτερη προσήλωση του ασθενούς και στην μείωση των πιθανών αιτιών διάσπασής του.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
 - Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Ρούχα».
 - Έμμεσοι
 - 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 - 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 - 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Παρέχονται μεμονωμένα οι εικόνες της κατηγορίας «Ρούχα» (οπτικό ερέθισμα), συνοδευόμενες από το αντίστοιχο ακουστικό μήνυμα το οποίο αντιπροσωπεύουν (ακουστικό ερέθισμα) και στην συνέχεια ζητείται από τον Κώστα να δείχνει την εικόνα που ονομάζεται κάθε φορά από τον κλινικό, επιλέγοντας μέσα από έναν αυξανόμενο αριθμό επιλογών. Τα λεκτικά μηνύματα τα οποία συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία, είναι τα εξής: 1. “ΘΕΛΩ ΕΣΩΡΟΥΧΟ”, 2. “ΘΕΛΩ ΦΑΝΕΛΑ”, 3. “ΘΕΛΩ ΚΑΛΤΣΕΣ”, 4. “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ (με μακρύ μανίκι)”, 5. “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ (με κοντό μανίκι)”, 6. “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ (παντελόνι μακρύ)”, 7. “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ (παντελόνι κοντό)”, 8. “ΘΕΛΩ ΜΠΟΥΦΑΝ”, 9. “ΘΕΛΩ ΠΑΠΑΟΥΤΣΙΑ”, 10. “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΟΦΛΕΣ”. Οι εικόνες που αποτελούν την κατηγορία είναι έγχρωμες. Ο Κώστας, αρχικά, καλείται να ανταποκριθεί επιτυχώς στην εντολή: “Δείξε μου την εικόνα..”, (σε συνδυασμό με την ζητούμενη επιθυμία). Στην συνέχεια, δίνεται από τον κλινικό το λεκτικό ερέθισμα “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”, για κάθε επιμέρους επιλογή της λεξικής κατηγορίας.
- Ενίσχυση: Παρέχεται κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) για κάθε επιτυχημένη ανταπόκριση και αγορά ενός επιθυμητού προϊόντος από το μηχάνημα αγοράς στο τέλος της συνεδρίας (καθυστερημένη ενίσχυση).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70% ορθότητα.
- Ποσοστό επιτυχίας: Κατά την εκτέλεση της δραστηριότητας, σημειώθηκε ποσοστό επιτυχίας 65%.
- Παρατηρήσεις: Η απόδοση του Κώστα ήταν ικανοποιητική κατά την διάρκεια εφαρμογής του στόχου, όπως και ο χρόνος διάρκειας συγκέντρωσής του. Ωστόσο, φάνηκε να δυσκολεύεται όσον αφορά στην διάκριση ανάμεσα στα ζεύγη επιλογών: “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ” (με μακρύ μανίκι) - “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ” (με κοντό μανίκι) και “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ” (παντελόνι μακρύ) - “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ” (παντελόνι κοντό), καθότι έδειχνε να μην αντιλαμβάνεται τις μεταξύ τους διαφορές. Έτσι, για την μείωση της

πολυπλοκότητας της λεξικής κατηγορίας, προτιμήθηκε η αφαίρεση μίας εκ των δύο εικόνων που αποτελούν το κάθε ζεύγος και παρέμειναν οι αρχικές επιλογές: “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ” και “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ”. Ακόμα, επιλέχθηκε και η αφαίρεση της επιλογής “ΘΕΛΩ ΦΑΝΕΛΑ” για την απλούστευση της κατηγορίας «Ρούχα» και λόγω της μειωμένης λειτουργικότητάς της σε σχέση με άλλες περιληφθείσες επιλογές. Η συνάντηση διήρκησε σαράντα πέντε λεπτά.

7^η Συνεδρία

Ο στόχος για δήξη των κατονομαζόμενων εικόνων από την κατηγορία «Ρούχα» επαναλαμβάνεται με υψηλότερο ποσοστό εμπέδωσης και στην συνέχεια ακολουθεί στόχος για εύρεση των επιθυμητών εικονιδίων μέσα από την παρουσίαση των ήδη εκμαθημένων κατηγοριών. Τον χώρο πραγματοποίησης της συνεδρίας αποτελεί η “Αίθουσα Β”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσοι

Στόχος Α: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορία: «Ρούχα».

Στόχος Β: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες» και «Ρούχα».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.

2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.

3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

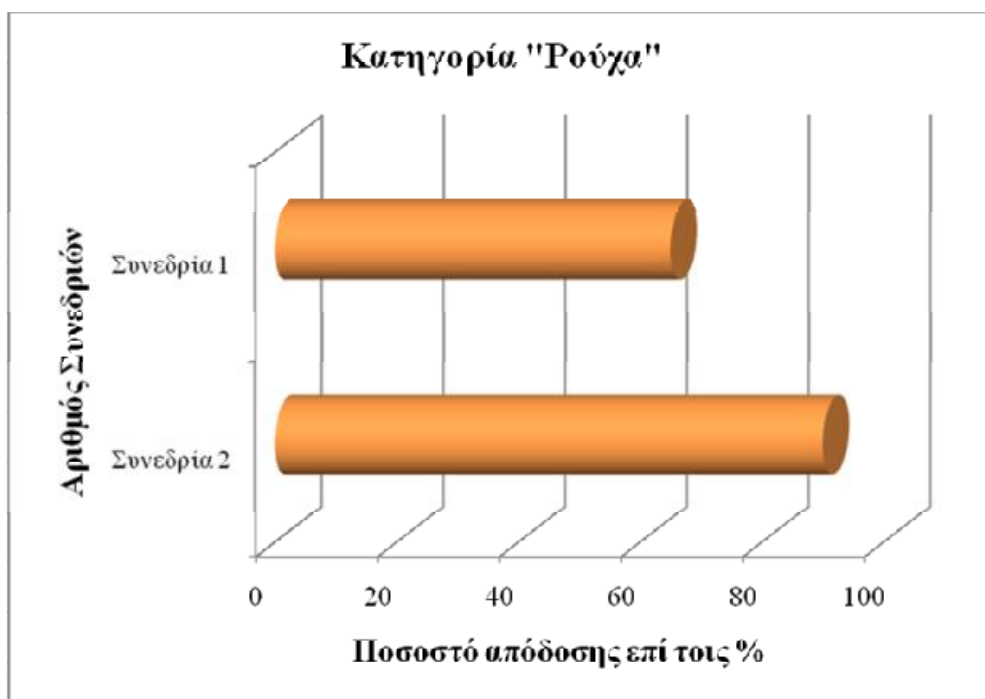
- ο Μεθοδολογία:

Στόχος Α: Ζητείται η δήξη της επιθυμητής επιλογής κατά την παρουσίαση των εικόνων της κατηγορίας «Ρούχα» (οπτικό ερέθισμα). Αρχικά παρατίθεται η εξής λεκτική εντολή: “Δείξε μου την εικόνα..”, ενώ στην συνέχεια η ακουστική ένδειξη: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;” (ακουστικά ερεθίσματα), σε συνδυασμό με την επιθυμητή ανταπόκριση.

Στόχος Β: Παρατίθεται στον Κώστα η ακουστική ένδειξη “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες;” (ακουστικό ερέθισμα), αντιστοίχως για κάθε επιθυμητή επιλογή και καλείται να βρει την ζητούμενη εικόνα, εντοπίζοντάς την ανάμεσα από τρεις διαφορετικές λεξικές κατηγορίες: της «Κουζίνας», των «Αναγκών» και των «Ρούχων» (οπτικά ερεθίσματα).

- ο Ενίσχυση: Σε κάθε τρεις επιτυχημένες αποκρίσεις, ο Κώστας ανταμείβεται με ένα μπισκότο (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) αποτέλεσε συνεχή επιβράβευση καθ’ όλη την διάρκεια της συνεδρίας.
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 80- 100% για τον στόχο Α και 60- 70% για τον στόχο Β.

- Ποσοστό επιτυχίας:
Στόχος Α: Ο Κώστας ανταποκρίθηκε στην δραστηριότητα με ποσοστό επιτυχίας 90%.
Στόχος Β: Η επιτυχημένη απόδοση του Κώστα αντιστοιχεί στο ποσοστό 65%.
- Παρατηρήσεις: Η διάθεση του Κώστα κατά την διάρκεια της συνεδρίας υπήρξε πολύ θετική και ο ίδιος έδειχνε ενθουσιασμένος κατά την επιτέλεση των δραστηριοτήτων. Ο χρόνος διάρκειας της συνάντησης ανταποκρίνεται σε σαράντα πέντε λεπτά της ώρας.

Σχήμα 16. Η αυξανόμενη απόδοση του Κώστα κατά την εκπαίδευσή του στην εννοιολογική κατηγορία «Ρούχα»

Στο διάγραμμα παρατίθενται τα ποσοστά επιτυχίας που συγκεντρώθηκαν από τον Κώστα, κατά την εφαρμογή συνεδριών για την εκμάθηση της κατηγορίας «Ρούχα», όπως διαφαίνονται στον οριζόντιο και στον κάθετο άξονα, αντίστοιχα (βλ. Σχήμα 16).

8^η Συνεδρία

Πραγματοποιείται επανάληψη του στόχου που αφορά στην δήξη κατονομαζόμενων εικόνων μεταξύ των λεξικών κατηγοριών «Κουζίνα», «Ανάγκες» και «Ρούχα», με σκοπό την συγκέντρωση μεγαλύτερου ποσοστού επιτυχίας από την πλευρά του Κώστα. Η συνεδρία έλαβε μέρος στην “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες» και «Ρούχα».

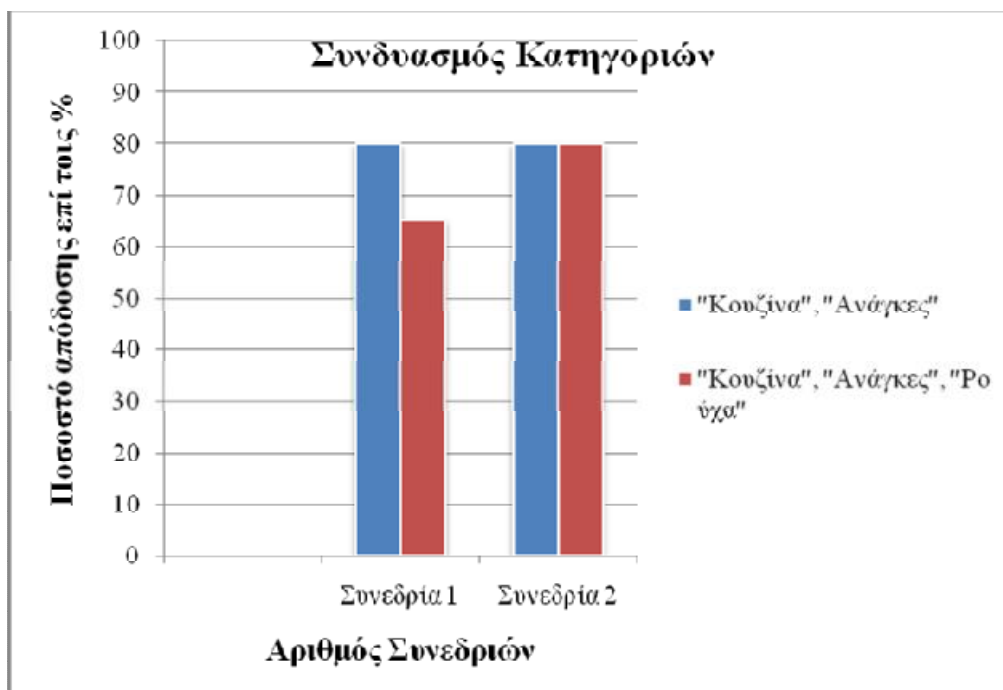
Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.

2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.

3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

- Μεθοδολογία: Παρουσιάζονται στον Κώστα, κατηγοριοποιημένες, οι εικόνες των τριών λεξικών κατηγοριών «Κουζίνα», «Ανάγκες» και «Ρούχα» (οπτικά ερεθίσματα) και του ζητείται να εντοπίσει αυτές που κατονομάζονται από τον θεραπευτή, με την λεκτική εντολή: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”, σε συνδυασμό με την ανάλογη επιλογή (ακουστικά ερεθίσματα).
- Ενίσχυση: Ακολουθεί κοινωνική ενίσχυση για κάθε επιτυχημένη ανταπόκριση του Κώστα (δευτερογενής), ενώ με το τέλος της συνάντησης επιβραβεύεται με μία συσκευασία πατατάκια (καθυστερημένη ενίσχυση).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Ο στόχος επαναλαμβάνεται με υψηλότερο κριτήριο εμπέδωσης 80-100%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Ο Κώστας συγκέντρωσε ποσοστό επιτυχίας 80%.
- Παρατηρήσεις: Η συνεδρία διήρκεσε σαράντα πέντε λεπτά και ο Κώστας υπήρξε συνεργάσιμος και ιδιαίτερα ευδιάθετος.

Σχήμα 17. Η ανοδική πορεία του Κώστα κατά την ταυτόχρονη παρουσίαση λεξικών κατηγοριών

Στο γράφημα διαφαίνεται η απόδοση του Κώστα κατά την ταυτόχρονη παρουσίαση των ήδη εκμαθημένων κατηγοριών «Κουζίνα», «Ανάγκες» και «Ρούχα», μέσα από δραστηριότητες σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας. Ο οριζόντιος άξονας παραθέτει τον αριθμό των συνεδριών, ενώ στον κάθετο άξονα αναγράφονται οι αντίστοιχες τιμές που συγκεντρώθηκαν (βλ. Σχήμα 17).

9^η Συνεδρία

Η συνεδρία πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Α”, καθώς η επιθυμητή “Αίθουσα Β” δεν ήταν διαθέσιμη.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
 - Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση».
 - Έμμεσοι
 - 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 - 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 - 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- ο Μεθοδολογία: Οι εικόνες της κατηγορίας «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση» παρουσιάζονται (οπτικό ερέθισμα) και ονομάζονται μεμονωμένα από τον θεραπευτή και στην συνέχεια ο Κώστας καλείται να βρει την αντίστοιχη εικόνα, σύμφωνα με το ακουστικό ερέθισμα που του δίνεται. Η κατηγορία περιλαμβάνει έγχρωμες εικόνες οι οποίες αναπαριστούν τις παρακάτω εννέα επιλογές: 1. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΚΟΥΣΩ ΜΟΥΣΙΚΗ”, 2. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΧΟΛΕΙΟ”, 3. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ”, 4. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟ «Ε»”, 5. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΒΟΛΤΑ ΕΞΩ ”, 6. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΕΞΩ ΓΙΑ ΦΑΓΗΤΟ ”, 7. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟ ΠΑΡΤΥ”, 8. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ”, 9. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ”. Ο Κώστας, αρχικά, καλείται να ανταποκριθεί στο ακουστικό ερέθισμα “Δείξε μου την εικόνα..” και στην συνέχεια στην λεκτική ένδειξη “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..:”, σε συνδυασμό με την επιθυμητή φράση.
- ο Ενίσχυση: Για κάθε τρεις επιτυχημένες απαντήσεις δόθηκε στον Κώστα ένα κομμάτι μπανάνας (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση υπήρξε συνεχής (δευτερογενής).
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Για τον στόχο τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70% ορθότητα.
- ο Ποσοστό επιτυχίας: Καταγράφηκε ποσοστό επιτυχίας 50%.
- ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας έμοιαζε κουρασμένος και έδειχνε να μην καταβάλλει ιδιαίτερη προσπάθεια για συγκέντρωση στην δραστηριότητα. Επίσης, φαινόταν να αποσπάται η

προσοχή του από άλλα άτομα τα οποία παρευρίσκονταν την ίδια ώρα στην αίθουσα συνεδρίας. Η συνεδρία διήρκησε σαράντα πέντε λεπτά.

10^η Συνεδρία

Επανάληψη του προηγούμενου στόχου για επίτευξη μεγαλύτερου ποσοστού επιτυχίας και εφαρμογή νέου στόχου. Η συνεδρία πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Α”.

○ Στόχοι συνεδρίας

- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.

- Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσοι

Στόχος Α: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορία: «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση».

Στόχος Β: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα» και «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.

2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.

3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

○ Μεθοδολογία:

Στόχος Α: Ο Κώστας καλείται να δείξει την κατονομαζόμενη εικόνα μέσα από τις εικόνες της κατηγορίας «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», μετά από το ακουστικό ερέθισμα: “Δείξε μου την εικόνα..”. Ακολούθως, ο θεραπευτής παράγει το λεκτικό μήνυμα: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”, για κάθε επιλογή της εννοιολογικής κατηγορίας.

Στόχος Β: Παρουσιάζονται στον Κώστα οι λεξικές κατηγορίες της «Κουζίνας», των «Αναγκών», των «Ρούχων» και του «Ελεύθερου Χρόνου/ Διασκέδαση» (οπτικά ερεθίσματα), με τις αντίστοιχες εικόνες που τις αποτελούν και ο ίδιος καλείται να εντοπίσει την κατονομαζόμενη εικόνα μέσα από την αντίστοιχη κατηγορία και να την δείξει. Δίνεται από τον κλινικό η ανάλογη λεκτική εντολή: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;” σε συνδυασμό με την επιθυμητή ανταπόκριση (ακουστικό ερέθισμα).

○ Ενίσχυση: Δίνεται ένα πατατάκι για κάθε τρεις επιτυχημένες αντιδράσεις από την πλευρά του Κώστα (καθυστερημένη ενίσχυση), καθώς και κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) σε κάθε επιθυμητή συμπεριφορά.

○ Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης που αφορά στον στόχο Α, αντιστοιχεί σε 80- 100% ορθότητα. Για τον στόχο Β τίθεται κριτήριο επιτυχίας 60- 70%.

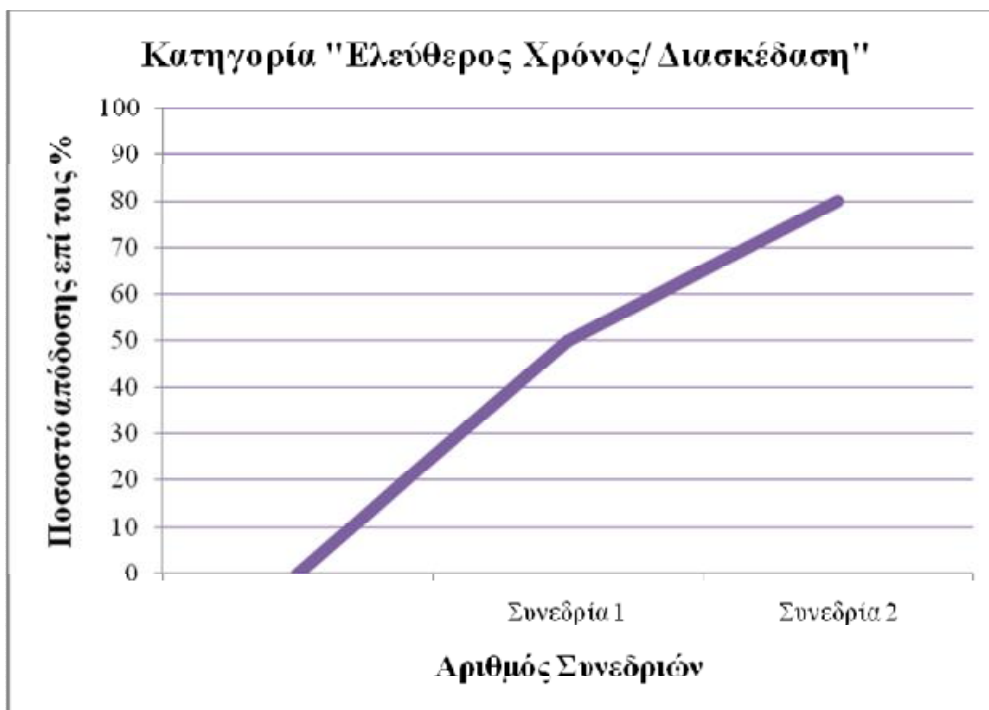
○ Ποσοστό επιτυχίας:

Στόχος Α: Ο Κώστας ανταποκρίθηκε επιτυχώς με ποσοστό 80%.

Στόχος Β: Επιτυχία του στόχου με ποσοστό επιτυχίας 65%.

○ Παρατηρήσεις: Η διάθεση του Κώστα για συνεργασία ήταν θετική και ο χρόνος διάρκειας της συνεδρίας καταγράφηκε στα σαράντα πέντε λεπτά. Σημειώνεται ότι από την κατηγορία «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση» αφαιρέθηκε η επιλογή “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΧΟΛΕΙΟ” (η οποία είχε επιλεγθεί με σκοπό την παρότρυνση του Κώστα για συμμετοχή του στο

σχολικό περιβάλλον), καθώς ο Κώστας με την παρουσίασή της κούνησε αρνητικά το κεφάλι του, δηλώνοντας ότι το συγκεκριμένο λεκτικό μήνυμα δεν αποτελεί επιθυμία του.

Σχήμα 18. Η αναπαράσταση της απόδοσης του Κώστα στην εκπαίδευσή του για την λεξική κατηγορία «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση»

Στον οριζόντιο άξονα του διαγράμματος παρατίθεται ο αριθμός των συνεδριών που υλοποιήθηκαν, ενώ στον κάθετο άξονα απεικονίζονται οι τιμές που καταγράφηκαν από την πλευρά του Κώστα, κατά την πορεία εκμάθησης της λεξικής κατηγορίας «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση» (βλ. Σχήμα 18).

11^η Συνεδρία

Ο άμεσος “Στόχος Β” της προηγούμενης συνεδρίας επαναλαμβάνεται, στοχεύοντας στην συγκέντρωση μεγαλύτερου ποσοστού επιτυχίας από την πλευρά του περιθαλπόμενου. Για την συνάντηση παραχωρήθηκε η “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα» και «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.

3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

- Μεθοδολογία: Δίνεται η λεκτική εντολή (ακουστικό ερέθισμα) στον Κώστα για εύρεση και δήξη της ζητούμενης εικόνας -“Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”-, μέσα από μία σειρά εικόνων (οπτικό ερέθισμα), τοποθετημένες ανά κατηγορίες.
- Ενίσχυση: Συνεχής κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής), καθώς και καθυστερημένη ενίσχυση που περιλαμβάνει ένα πακέτο μπισκότα στο τέλος της συνεδρίας.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 80- 100%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Ο Κώστας επιτέλεσε την δραστηριότητα με 80% ποσοστό επιτυχίας.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας ήταν αρκετά ευδιάθετος και ανταποκρίθηκε με επιτυχία στον στόχο της συνεδρίας, η οποία διήρκησε σαράντα πέντε λεπτά.

12^η Συνεδρία

Την επόμενη λεξική κατηγορία σύμφωνα με την σειρά ιεράρχησης στο πρόγραμμα αποκατάστασης του Κώστα, αποτελεί η «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα». Ο στόχος εφαρμόστηκε στην “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

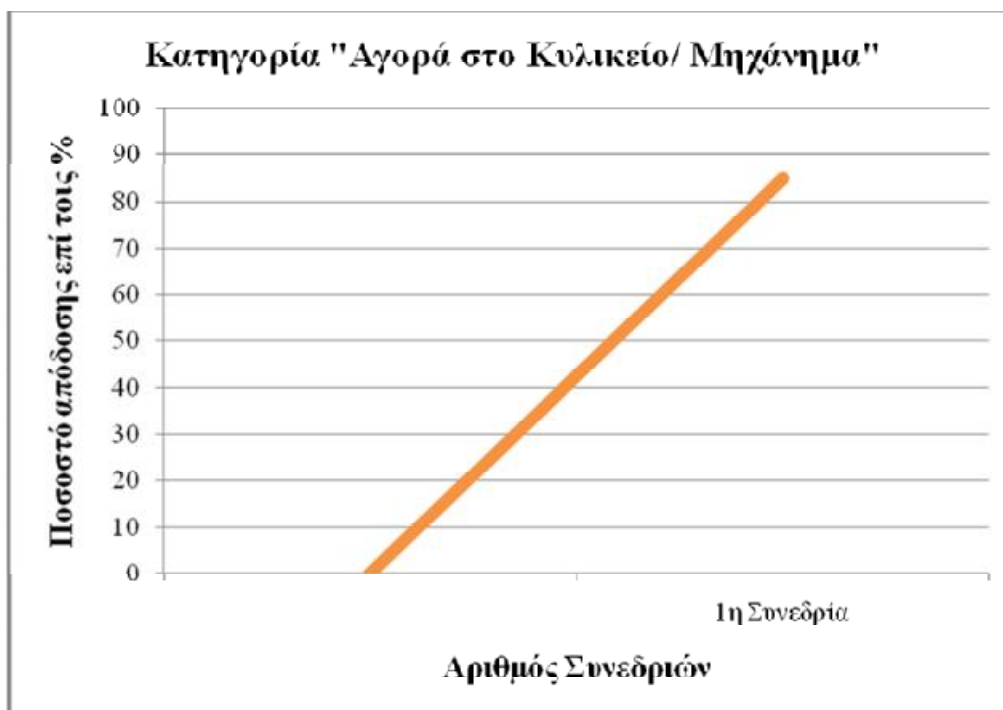
Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

- Μεθοδολογία: Αρχικά παρατίθενται μεμονωμένα οι εικόνες οι οποίες αποτελούν την λεξική κατηγορία «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα» (οπτικά ερεθίσματα), σε συνδυασμό με το ακουστικό ερέθισμα του αντίστοιχου λεκτικού μηνύματος το οποίο αντιπροσωπεύουν και στην συνέχεια ζητείται από τον Κώστα η εύρεση και δήξη των κατονομαζόμενων εικόνων, μέσα από μία διαδικασία σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας. Η κατηγορία περιλαμβάνει τις εξής δώδεκα επιλογές: 1. “ΘΕΛΩ ΣΑΝΤΟΥΙΤΣ”, 2. “ΘΕΛΩ ΚΡΟΥΑΣΑΝ”, 3. “ΘΕΛΩ ΣΟΚΟΛΑΤΑ”, 4. “ΘΕΛΩ ΠΑΤΑΤΑΚΙΑ”, 5. “ΘΕΛΩ ΜΠΙΣΚΟΤΑ”, 6. “ΘΕΛΩ ΦΥΣΙΚΟ ΧΥΜΟ”, 7. “ΘΕΛΩ ΚΑΦΕ”, 8. “ΘΕΛΩ MILKO” (Σοκολατούχο γάλα), 9. “ΘΕΛΩ COCA COLA”, 10. “ΘΕΛΩ SPRITE”, 11. “ΘΕΛΩ ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΔΑ” (το αναψυκτικό), 12. “ΘΕΛΩ ΠΑΓΩΤΟ”. Η απεικόνιση των κατηγοριών περιλαμβάνει πραγματικές φωτογραφίες των αντίστοιχων προϊόντων. Ο Κώστας καλείται να ανταποκριθεί επιτυχώς στην ακουστική ένδειξη “Δείξε μου την εικόνα..”, ενώ στην συνέχεια ο στόχος επαναλαμβάνεται με το παρεχόμενο λεκτικό ερέθισμα “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”.

- Ενίσχυση: Ο Κώστας ενισχύεται με ένα κρουασάν στο τέλος της συνάντησης (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) αποτελεί συνεχή διαδικασία κατά την διάρκεια της συνεδρίας.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το ποσοστό του τιθέμενου κριτηρίου εμπέδωσης αντιστοιχεί στο 60-70%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Ο Κώστας ανταποκρίθηκε επιτυχώς, συγκεντρώνοντας ποσοστό ορθότητας 85%.
- Παρατηρήσεις: Η απόδοση του Κώστα κρίθηκε πολύ καλή, καθότι με την πρώτη εφαρμογή του στόχου κατάφερε να σημειώσει ποσοστό επιτυχίας 85%, δείχνοντας άμεση εξοικείωση με τις φωτογραφίες του κάθε προϊόντος. Η συνάντηση διήρκεσε για το χρονικό διάστημα των σαράντα πέντε λεπτών και ο Κώστας φαινόταν απόλυτα συγκεντρωμένος καθ' όλη την διάρκειά της.

Σχήμα 19. Τα αποτελέσματα των προσπαθειών του Κώστα κατά την εκπαίδευση του στην κατηγορία «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα»

Αναπαρίσταται η σταδιακά ανοδική πορεία του Κώστα, όσον αφορά στην εκμάθηση της λεξικής κατηγορίας «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα». Στον οριζόντιο άξονα αναγράφεται ο αριθμός των συνεδριών και στον κάθετο άξονα τα ποσοστά επιτυχίας που συγκεντρώθηκαν από την πλευρά του περιθαλπόμενου, κατά την επιτέλεση της δραστηριότητας (βλ. Σχήμα 19).

13^η Συνεδρία

Η συνεδρία πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Α” και περιλαμβάνει την επαναληπτική αξιολόγηση των ήδη εκμαθημένων κατηγοριών, για την ενίσχυση της

εκμάθησης των εικόνων και των αντίστοιχων σημασιολογικών αναπαραστάσεων τις οποίες αντιπροσωπεύουν.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
Άμεσος
Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση» και «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα».
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- ο Μεθοδολογία: Ο Κώστας καλείται να εντοπίσει την οπτική απεικόνιση του παρεχόμενου λεκτικού μηνύματος, μέσα από την ταυτόχρονη παρουσίαση των εικόνων των λεξικών κατηγοριών, ανταποκρινόμενος στο λεκτικό ερέθισμα: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”, σε συνδυασμό με την ζητούμενη επιλογή. Οι εικόνες είναι καταχωρημένες ανά λεξική κατηγορία.
- ο Ενίσχυση: Δίνεται στον Κώστα μία χάρτινη συσκευασία “Milko” με το τέλος της συνεδρίας (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) αφορά σε κάθε επιτυχημένη ανταπόκριση από την πλευρά του.
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- ο Ποσοστό επιτυχίας: Καταγράφηκε επιτυχία του στόχου, με ποσοστό 65%.
- ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας υπήρξε ιδιαίτερα συνεργάσιμος και κατέβαλλε προσπάθεια για επιτυχημένη απόδοση στην δραστηριότητα. Ο χρόνος διάρκειας της συνεδρίας αντιστοιχεί σε σαράντα πέντε λεπτά.

14^η Συνεδρία

Ο στόχος της προηγούμενης συνάντησης επαναλαμβάνεται, με σκοπό την επίτευξη μεγαλύτερου ποσοστού επιτυχίας. Τον χώρο πραγματοποίησης της συνεδρίας αποτέλεσε η “Αίθουσα Α”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
Άμεσος
Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση» και «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Πραγματοποιείται παρουσίαση των οπτικών ερεθισμάτων των λεξικών κατηγοριών και ζητείται από τον Κώστα ο εντοπισμός και η δήξη αυτών που απεικονίζουν το λεκτικό μήνυμα το οποίο παράγεται από τον θεραπευτή (ακουστικό ερέθισμα), με την ένδειξη: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες.;;” και το ανάλογο ερέθισμα. Ο εκπαιδευόμενος καλείται να ανατρέχει κάθε φορά, επιτυχώς, στην αντίστοιχη εννοιολογική κατηγορία για να βρει την ζητούμενη εικόνα.
 - Ενίσχυση: Για κάθε τρεις ορθές απαντήσεις, ο Κώστας ενισχύεται με ένα πατατάκι (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση ακολουθεί κάθε επιτυχημένη αντίδραση (δευτερογενής).
 - Κριτήριο εμπέδωσης: Επανάληψη του στόχου με υψηλότερο κριτήριο εμπέδωσης 80-100%.
 - Ποσοστό επιτυχίας: Ο στόχος επετεύχθη με επιτυχία 80%.
 - Παρατηρήσεις: Ο Κώστας έμοιαζε ιδιαίτερα ευδιάθετος και ανταποκρίθηκε στην εκτέλεση της δραστηριότητας με μεγάλη προθυμία. Η συνεδρία διήρκησε σαράντα πέντε λεπτά.

15^η Συνεδρία

Η συνάντηση περιλαμβάνει την εκμάθηση νέας λεξικής κατηγορίας και πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Α”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Διάλογος».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Παρατίθενται τα ασπρόμαυρα σκίτσα της κατηγορίας «Διάλογος» (οπτικά ερεθίσματα), συνοδευόμενα από το αντίστοιχο λεκτικό μήνυμα το οποίο αναπαριστούν (ακουστικά ερεθίσματα): 1. “ΝΑΙ”, 2. “ΟΧΙ”, 3. “ΚΑΛΗΜΕΡΑ”, 4. “ΓΕΙΑ ΣΟΥ, ΤΙ ΚΑΝΕΙΣ;”, 5. “ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ”, 6. “ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ”, 7. “ΣΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ”, 8. “ΝΑ ΕΡΘΩ ΜΑΖΙ ΣΟΥ;”, 9. “ΝΑ ΣΕ ΒΟΗΘΗΣΩ;”, 10. “ΕΛΑ ΜΑΖΙ ΜΟΥ”, 11. “ΘΕΛΩ ΒΟΗΘΕΙΑ” και 12. “ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ”. Ζητείται από τον Κώστα να δείχνει κάθε φορά την εικόνα που απεικονίζει την φράση η οποία παράγεται από τον θεραπευτή, με την

ακουστική ένδειξη “Δείξε μου την εικόνα..”. Ακολουθεί ο ίδιος στόχος με το λεκτικό ερέθισμα “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες να πεις..;”, για κάθε επιμέρους επιλογή.

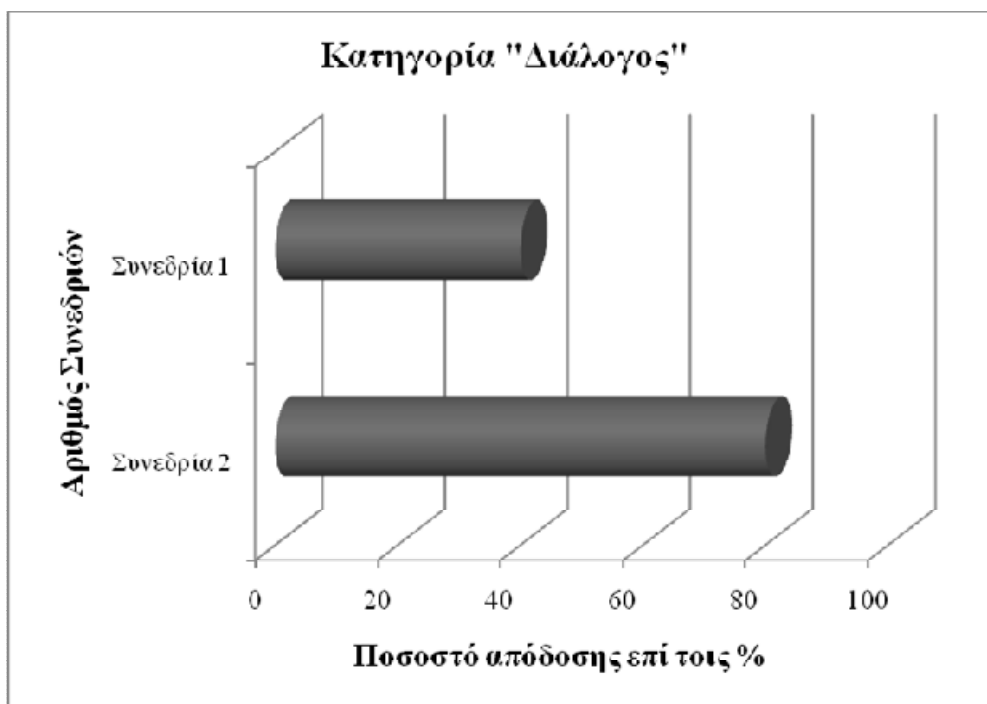
- Ενίσχυση: Η κοινωνική ενίσχυση είναι συνεχής (δευτερογενής), ενώ με την λήξη της συνάντησης, δίνεται στον Κώστα ένα πακέτο μπισκότα (καθυστερημένη ενίσχυση).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Αρχικά τίθεται 60- 70% ορθότητα.
- Ποσοστό επιτυχίας: Αποτυχία του στόχου με ποσοστό ορθότητας 40%.
- Παρατηρήσεις: Ο περιθαλπόμενος αν και έδειχνε κουρασμένος, υπήρξε συνεργάσιμος κατά την διάρκεια της σαρανταπεντάλεπτης συνάντησης. Ωστόσο, φάνηκε να δυσκολεύεται αρκετά με την κατηγορία «Διάλογος», καθώς καλείται να συνδέσει σημασιολογικά το κάθε σκίτσο με την αντίστοιχη φράση την οποία απεικονίζει, χωρίς να υπάρχει άμεση συνάφεια των παρεχόμενων ερεθισμάτων, λόγω της αφηρημένης εννοιολογικής διάστασης των φράσεων.

16^η Συνεδρία

Ο “Στόχος Β” της προηγούμενης συνεδρίας επαναλαμβάνεται, για την επίτευξη της μέγιστης απόδοσης από την πλευρά του Κώστα. Τοποθεσία υλοποίησης της συνεδρίας αποτελεί η “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Διάλογος».
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Παρέχονται τα λεκτικά μηνύματα που συναποτελούν την λεξική κατηγορία «Διάλογος» και ο Κώστας καλείται να δείχνει τις εικόνες στις οποίες αυτά απεικονίζονται (οπτικά ερεθίσματα), ως ανταπόκριση στην ένδειξη: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες να πεις..;”, σε συνδυασμό με την αντίστοιχη φράση (ακουστικά ερεθίσματα).
- Ενίσχυση: Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) αφορά σε κάθε επιθυμητή συμπεριφορά του Κώστα και ο ίδιος στο τέλος της συνεδρίας επιβραβεύεται με μία σοκολάτα (καθυστερημένη ενίσχυση).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60-70% ορθότητα.
- Ποσοστό επιτυχίας: Οι επιτυχημένες αντιδράσεις του Κώστα αποτελούν το 80% του συνόλου των προσπαθειών του.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας έμοιαζε ευδιάθετος και προσηλωμένος κατά την επιτέλεση του στόχου και η απόδοσή του κρίθηκε αρκετά καλή σε σχέση με την προηγούμενη συνεδρία. Η συνεδρία διήρκησε σαράντα πέντε λεπτά. Για την αποτελεσματικότερη κατανομή των

επιμέρους επιλογών, προτιμήθηκε η απομάκρυνση των αποκρίσεων “Ναι” και “Όχι” από την συγκεκριμένη εννοιολογική κατηγορία και πραγματοποιήθηκε η ενσωμάτωσή τους ως μεμονωμένες επιλογές στο λογισμικό του συστήματος επικοινωνίας, λόγω της αυξημένης λειτουργικότητάς τους στην καθημερινότητα.

Σχήμα 20. Η γραφική απεικόνιση της πορείας του Κώστα κατά την εκμάθηση της λεξικής κατηγορίας «Διάλογος»

Στο γράφημα διακρίνεται η αυξανόμενη επίδοση του Κώστα κατά την διάρκεια εκπαίδευσής του στην κατηγορία «Διάλογος». Αναγράφονται τα ποσοστά επιτυχίας του και ο αριθμός των συνεδριών που υλοποιήθηκαν, στον οριζόντιο και στον κάθετο άξονα, αντίστοιχα (βλ. Σχήμα 20).

17^η Συνεδρία

Για την εφαρμογή της συνεδρίας παραχωρήθηκε η “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συνομιλητές, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα» και «Διάλογος».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Ζητείται από τον Κώστα να εντοπίσει από την ανάλογη λεξική κατηγορία την εικόνα η οποία ανταποκρίνεται στο παρεχόμενο ακουστικό ερέθισμα, μέσα από την παρουσίαση των έξι εκμαθημένων κατηγοριών (οπτικό ερέθισμα). Ο κλινικός παράγει την ένδειξη “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”, συνοδευόμενη από την ανάλογη επιλογή.
 - Ενίσχυση: Παρέχεται κοινωνική (δευτερογενής) ενίσχυση σε κάθε επιθυμητή αντίδραση από την πλευρά του Κώστα, καθώς και καθυστερημένη ενίσχυση, η οποία περιλαμβάνει ένα πατατάκι για κάθε τρεις σωστές αποκρίσεις.
 - Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης για τον στόχο αντιστοιχεί στο 60- 70%.
 - Ποσοστό επιτυχίας: Καταγράφηκε αποτυχία του στόχου, με ποσοστό ορθότητας 50%.
 - Παρατηρήσεις: Από την αρχή της συνεδρίας ο Κώστας έδειχνε κουρασμένος, χωρίς διάθεση. Ακόμα, φάνηκε να μην συγκεντρώνεται κατά την εκτέλεση της δραστηριότητας. Ο χρόνος διάρκειας της συνεδρίας αντιστοιχεί σε σαράντα πέντε λεπτά.

18^η Συνεδρία

Επανάληψη του προηγούμενου στόχου, αποσκοπώντας στην επίτευξη του επιθυμητού ποσοστού επιτυχίας. Επιλέχθηκε η “Αίθουσα Β” για την πραγματοποίηση της συνάντησης με τον Κώστα.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα» και «Διάλογος».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Ζητείται από τον Κώστα η εύρεση και δήξη της ανάλογης εικόνας, μέσα από την ταυτόχρονη παρουσίαση των κατηγοριών (οπτικά ερεθίσματα), ως ανταπόκριση στο λεκτικό μήνυμα του θεραπευτή: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;” (ακουστικό ερέθισμα).
 - Ενίσχυση: Για κάθε τρεις επιτυχημένες αντιδράσεις, ο Κώστας ενισχυόταν με μία γουλιά από φυσικό χυμό (καθυστερημένη αντίδραση), ενώ η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) υπήρξε διαρκής.
 - Κριτήριο εμπέδωσης: Για τον στόχο τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70% ορθότητα.

- Ποσοστό επιτυχίας: Σημειώθηκε επιτυχία του στόχου, με ποσοστό 80%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας φάνηκε να καταβάλλει προσπάθεια για την συγκέντρωσή του, καθώς και για επιτυχημένη ανταπόκριση κατά την διάρκεια εφαρμογής του τιθέμενου στόχου.

19^η Συνεδρία

Η συνεδρία περιλαμβάνει την εκμάθηση νέας εννοιολογικής κατηγορίας και πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία «Ασθένεια/ Πόνος».
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Παρουσιάζονται στον Κώστα οι εικόνες της νέας λεξικής κατηγορίας (οπτικά ερεθίσματα), συνοδευόμενες από το ακουστικό ερέθισμα του μηνύματος που αντιπροσωπεύουν. Ο Κώστας, στην συνέχεια, καλείται να δείξει τις εικόνες οι οποίες κατονομάζονται από τον κλινικό, μέσα από μία διαδικασία αυξανόμενης δυσκολίας, ανταποκρινόμενος στην ένδειξη “Δείξε μου την εικόνα..” (ακουστικό ερέθισμα). Η δραστηριότητα επαναλαμβάνεται με το εξής λεκτικό ερέθισμα: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες να πεις..;”, συνοδευόμενο από το αντίστοιχο λεκτικό μήνυμα. Την κατηγορία συναποτελούν οι παρακάτω έξι επιλογές: 1. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟΝ ΓΙΑΤΡΟ”, 2. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΜΟΥ”, 3. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΧΕΡΙ ΜΟΥ”, 4. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΠΟΔΙ ΜΟΥ”, 5. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΜΑΤΙ ΜΟΥ”, 6. “ΠΟΝΑΕΙ ΤΟ ΑΥΤΙ ΜΟΥ”. Τα οπτικά ερεθίσματα αφορούν σε έγχρωμες φωτογραφίες.
- Ενίσχυση: Ο Κώστας επιβραβεύεται με ένα μικρό σοκολατάκι για κάθε τρεις επιτυχημένες αποκρίσεις του (καθυστερημένη ενίσχυση), ενώ η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) υπήρξε διαρκής.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης αφορά σε ποσοστό ορθότητας 60- 70%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Ο στόχος απέτυχε με ποσοστό επιτυχίας 10%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας, από την αρχή της συνεδρίας, εκδήλωσε έντονη αδιαφορία προς την εκμάθηση της λεξικής κατηγορίας «Ασθένεια/ Πόνος» και έδειχνε να μην αντιλαμβάνεται το εννοιολογικό της περιεχόμενο. Η συνεδρία διήρκεσε σαράντα πέντε λεπτά, χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο Κώστας φάνηκε να μην καταβάλλει ιδιαίτερη προσπάθεια για την επιτυχημένη διεκπεραίωση του στόχου, εκφράζοντας παράλληλα αρνητισμό.

20^η Συνεδρία

Επανάληψη του προηγούμενου στόχου, στοχεύοντας στην επίτευξή του. Χρησιμοποιήθηκε η “Αίθουσα Β”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Ασθένεια/ Πόνος».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- ο Μεθοδολογία: Παρέχονται στον Κώστα οι εικόνες της εννοιολογικής κατηγορίας «Ασθένεια/ Πόνος» (οπτικά ερεθίσματα), με αυξανόμενο επίπεδο δυσκολίας και του ζητείται να δείχνει κάθε φορά την αντίστοιχη εικόνα, η οποία είναι σύμφωνη με το ακουστικό ερέθισμα που του δίνεται, ακολουθώντας την ένδειξη: “Δείξε μου την εικόνα..” (ακουστικό ερέθισμα). Η δραστηριότητα επαναλαμβάνεται με το εξής λεκτικό ερέθισμα: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες να πεις..;”, σε συνδυασμό με το αντίστοιχο λεκτικό μήνυμα.
 - ο Ενίσχυση: Με την ολοκλήρωση της συνεδρίας ο Κώστας λαμβάνει ένα αναψυκτικό της αρεσκείας του -Coca cola- (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) είναι συνεχής κατά την διάρκεια της συνεδρίας.
 - ο Κριτήριο εμπέδωσης: Για τον στόχο τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70% ορθότητα.
 - ο Ποσοστό επιτυχίας: Αποτυχία του στόχου με ποσοστό επιτυχίας 10%.
 - ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας παρέμεινε αδιάφορος και αρνητικός, όπως και στην προηγούμενη συνεδρία. Καθότι για δύο συνεχόμενες σαρανταπεντάλεπτες συναντήσεις ο Κώστας δεν σημείωσε καμία βελτίωση στην απόδοσή του και φάνηκε να μην προσηλώνεται και να μην αντιλαμβάνεται το σημασιολογικό περιεχόμενο και την χρησιμότητα της κατηγορίας «Ασθένεια/ Πόνος», προτιμήθηκε η παράλειψη αυτής από τις λεξικές κατηγορίες. Ωστόσο, από την συγκεκριμένη εννοιολογική κατηγορία επιλέχθηκε η διατήρηση του λεκτικού μηνύματος “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟΝ ΓΙΑΤΡΟ”, λόγω της υψηλής της λειτουργικότητας, με ένταξή της ως επιμέρους επιλογή στην λεξική κατηγορία των «Αναγκών».

21^η Συνεδρία

Στόχο της επικείμενης συνεδρίας αποτελεί η επαναξιολόγηση των αρχικών κατηγοριών, καθώς και η εκπαίδευση του Κώστα σε μία καινούρια εννοιολογική κατηγορία. Τον χώρο εφαρμογής της συνεδρίας αποτελεί η “Αίθουσα Α”.

- Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσοι

Στόχος Α: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα» και «Διάλογος».

Στόχος Β: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορία: «Συναισθήματα».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

- Μεθοδολογία:

Στόχος Α: Ζητείται από τον Κώστα η δήξη των κατονομαζόμενων εικόνων, μέσα από την παρουσίαση των εκμαθημένων λεξικών κατηγοριών (οπτικά ερέθισμα), με το λεκτικό ερέθισμα: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;” (ακουστικό ερέθισμα).

Στόχος Β: Ο Κώστας καλείται να δείξει την ανάλογη εικόνα (οπτικό ερέθισμα) που αντιστοιχεί στο παρεχόμενο ακουστικό ερέθισμα “Δείξε μου την εικόνα..”, αφού έχει προηγηθεί η μεμονωμένη παρουσίαση και κατονομασία αυτών από τον θεραπευτή. Στην συνέχεια, ο Κώστας καλείται να ανταποκριθεί στο λεκτικό μήνυμα του θεραπευτή “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες να πεις..;”, σε συνδυασμό με τις επιμέρους επιλογές της κατηγορίας. Η κατηγορία «Συναισθήματα» περιλαμβάνει τα εξής: 1. “ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ”, 2. “ΔΕΝ ΜΟΥ ΑΡΕΣΕΙ”, 3. “ΕΙΜΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟΣ”, 4. “ΕΙΜΑΙ ΛΥΠΗΜΕΝΟΣ”, 5. “ΕΙΜΑΙ ΘΥΜΩΜΕΝΟΣ” και 6. “ΦΟΒΑΜΑΙ”. Τα λεκτικά μηνύματα αναπαρίστανται από φωτογραφίες.

- Ενίσχυση: Ο Κώστας ενθαρρύνεται λεκτικά για κάθε επιτυχημένη συμπεριφορά (δευτερογενής ενίσχυση) και στο τέλος της συνεδρίας δίνεται, ως επιβράβευση, ένα σάντουιτς (καθυστερημένη ενίσχυση).

- Κριτήριο εμπέδωσης:

Στόχος Α: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 80- 100% ορθότητα.

Στόχος Β: Ο στόχος περιλαμβάνει κριτήριο εμπέδωσης 60- 70% ορθότητα.

- Ποσοστό επιτυχίας:

Στόχος Α: Επιτυχία του στόχου με ποσοστό 80%.

Στόχος Β: Καταγράφηκε αποτυχία του στόχου με ποσοστό ορθότητας 5%.

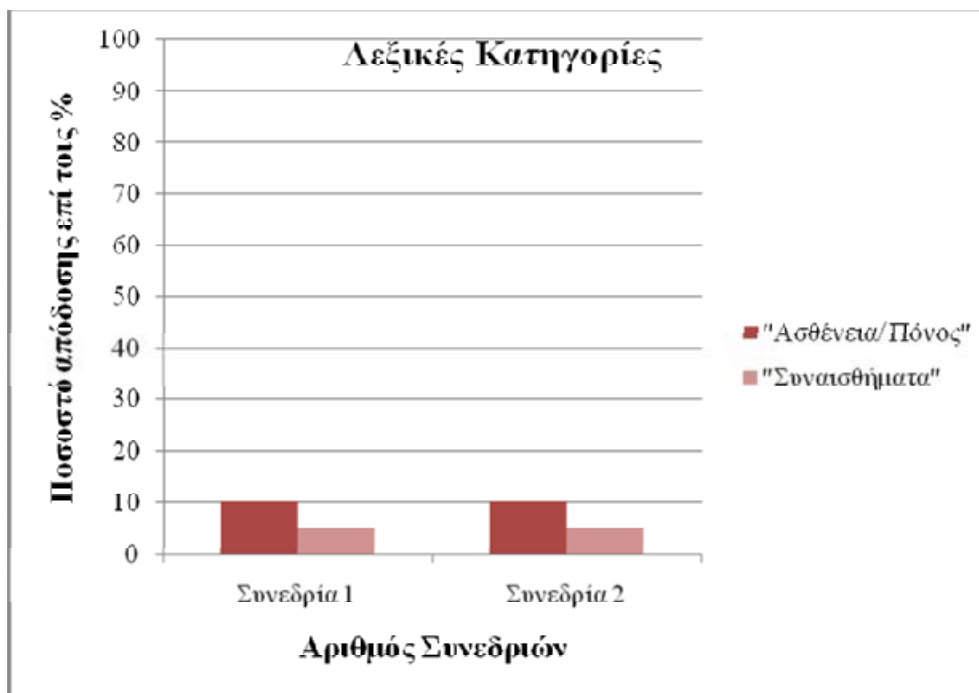
- Παρατηρήσεις: Η απόδοση του Κώστα όσον αφορά στον πρώτο στόχο υπήρξε ικανοποιητική, σε αντίθεση με τον δεύτερο στόχο όπου συγκέντρωσε πολύ χαμηλό ποσοστό επιτυχίας. Σημειώνεται ότι κατά την διάρκεια εφαρμογής του δεύτερου στόχου, ο Κώστας έδειχνε να μην αντιλαμβάνεται την αφηρημένη έννοια των «Συναισθημάτων» που αποτελούν την συγκεκριμένη λεξική κατηγορία και οι αποκρίσεις του κρίθηκαν τυχαίες,

καθώς δεν φάνηκε να καταβάλλει ο ίδιος κάποια προσπάθεια συγκέντρωσης. Η συνεδρία ήταν διάρκειας σαράντα πέντε λεπτών.

22^η Συνεδρία

Ο ανεκπλήρωτος στόχος της προηγούμενης συνεδρίας επαναλαμβάνεται. Παραχωρήθηκε η “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορία: «Συναισθήματα».
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Ο Κώστας καλείται να δείχνει τις εικόνες (οπτικό ερέθισμα) οι οποίες κατονομάζονται από τον θεραπευτή, ανταποκρινόμενος στο λεκτικό μήνυμα “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες να πεις..;” (ακουστικό ερέθισμα).
- Ενίσχυση: Με την λήξη της συνεδρίας ο Κώστας επιβραβεύεται με την αγορά ενός επιθυμητού προϊόντος από το μηχάνημα αγοράς του κέντρου αποκατάστασης (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) αφορά σε κάθε ορθή ανταπόκριση από την πλευρά του.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης αντιστοιχεί σε 60- 70% ορθότητα.
- Ποσοστό επιτυχίας: Ο στόχος απέτυχε με ποσοστό ορθότητας 5%.
- Παρατηρήσεις: Η συνεδρία διήρκησε σαράντα πέντε λεπτά. Ο Κώστας φάνηκε να αποκρίθηκε τυχαία στις παρεχόμενες ενδείξεις του θεραπευτή, δείχνοντας να μην μπορεί να αντιληφθεί τις έννοιες της λεξικής κατηγορίας «Συναισθήματα», παρά τις επαναλαμβανόμενες προσπάθειες για επεξήγηση και εκμάθησή τους. Στο σημείο αυτό κρίθηκε λειτουργική η αφαίρεση της συγκεκριμένης εννοιολογικής κατηγορίας, λόγω της μη αντίληψής της από τον Κώστα, καθώς και για μείωση της πολυπλοκότητας του λεξιλογίου, το οποίο θα συμπεριληφθεί στο σύστημα επικοινωνίας του.

Σχήμα 21. Το χαμηλό ποσοστό επιτυχίας στις ανωτέρω λεξικές κατηγορίες

Στο παραπάνω γράφημα διαφαίνεται η χαμηλή απόδοση του Κώστα στις λεξικές κατηγορίες «Ασθένεια/ Πόνος» και «Συναισθήματα». Η κάθε κατηγορία αναπαρίσταται με διαφορετικό χρώμα, για την άμεση αντίληψη του διαγράμματος. Στον οριζόντιο άξονα παρατίθεται ο αριθμός των συνεδριών που πραγματοποιήθηκαν και στον κάθετο άξονα οι τιμές οι οποίες επιτεύχθηκαν από την πλευρά του περιθαλπόμενου (βλ. Σχήμα 21).

23^η Συνεδρία

Η συνεδρία πραγματοποιήθηκε στην "Αίθουσα Α" και αφορά στην εκπαίδευση του Κώστα σε καινούρια λεξική κατηγορία, καθώς και στην αξιολόγησή του στις ήδη εκμαθημένες κατηγορίες.

- ο Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσοι

Στόχος Α: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορία: «Παραγγελία Φαγητού».

Στόχος Β: Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα.

Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα» και «Διάλογος».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.

2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία:

Στόχος Α: Ο Κώστας καλείται να δείξει τις φωτογραφίες (οπτικά ερεθίσματα) οι οποίες απεικονίζουν τις παρακάτω διατροφικές επιλογές: 1. “ΘΕΛΩ ΤΗΓΑΝΗΤΕΣ ΠΑΤΑΤΕΣ”, 2.”ΘΕΛΩ ΠΙΤΣΑ”, 3. ”ΘΕΛΩ ΣΟΥΒΛΑΚΙΑ” και 4. ”ΘΕΛΩ ΛΟΥΚΑΝΙΚΑ”, αρχικά με το ανάλογο λεκτικό ερέθισμα “Δείξε μου την εικόνα..” και στην συνέχεια ως ανταπόκριση στην ακουστική ένδειξη “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;” (ακουστικά ερεθίσματα).

Στόχος Β: Ζητείται από τον Κώστα η εύρεση και δήξη της επιθυμητής εικόνας, μέσα από την ταυτόχρονη παρουσίαση των εννοιολογικών κατηγοριών (οπτικά ερεθίσματα), ως ανταπόκριση στο ακουστικό ερέθισμα: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”. Οι εικόνες παρουσιάζονται καταχωρημένες ανά κατηγορίες.
 - Ενίσχυση: Στο τέλος της συνεδρίας ο Κώστας επιβραβεύεται με ένα πακέτο μπισκότα (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) υπήρξε συνεχής.
 - Κριτήριο εμπέδωσης:

Στόχος Α: Το κριτήριο εμπέδωσης αφορά σε 60- 70% ορθότητα του συνόλου των προσπαθειών.

Στόχος Β: Κριτήριο εμπέδωσης 80- 100%.
 - Ποσοστό επιτυχίας:

Στόχος Α: Επιτυχία του στόχου με ποσοστό 95%.

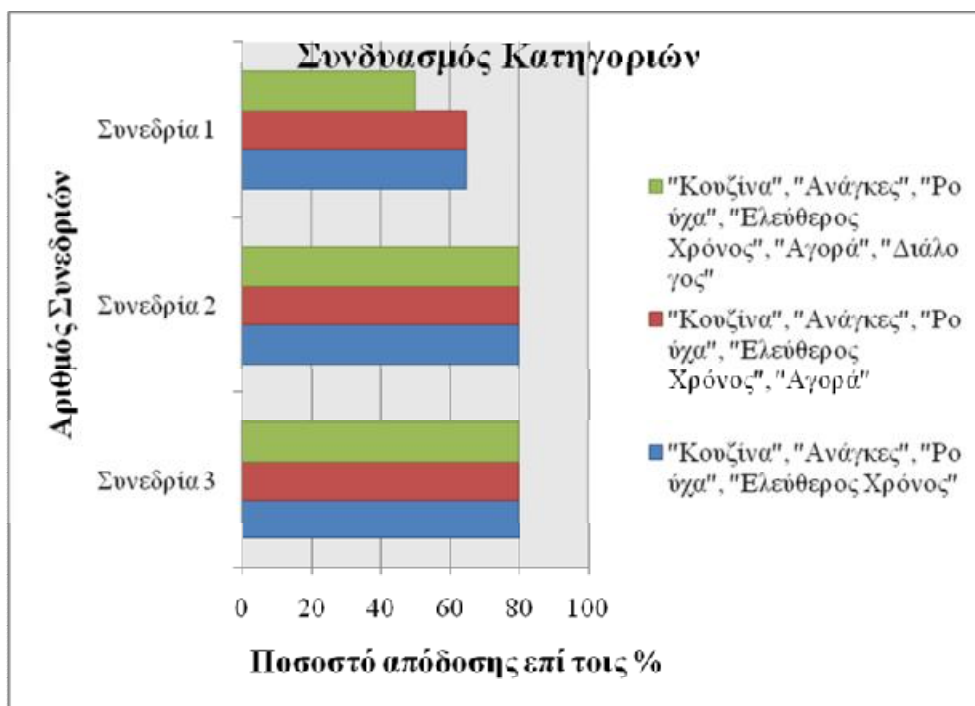
Στόχος Β: Σημειώθηκε επιτυχημένη ανταπόκριση στο 80% των αντιδράσεων.
 - Παρατηρήσεις: Η απόδοση του Κώστα στην συνεδρία ήταν πολύ καλή, καθώς με την πρώτη παρουσίαση της νέας λεξικής κατηγορίας κατάφερε να ανταποκριθεί συγκεντρώνοντας πολύ υψηλό ποσοστό επιτυχίας. Σημειώνεται, ότι για την μείωση της πολυπλοκότητας του λεξιλογίου που θα περιλαμβάνει το σύστημα επικοινωνίας του Κώστα, κρίθηκε λειτουργική η ενσωμάτωση των επιλογών της κατηγορίας «Παραγγελία Φαγητού» στην κατηγορία «Κουζίνα», καθώς και οι δύο κατηγορίες επιτελούν την ίδια πρωταρχική ανάγκη: αυτήν της σίτισης. Η σύμπτυξη των δύο κατηγοριών, συντελεί σε αποφυγή ένταξης επιπλέον λεξικής κατηγορίας.

24^η Συνεδρία

Η συνεδρία αφορά στην εκπαίδευση και αξιολόγηση του Κώστα στις ήδη εκμαθημένες λεξικές κατηγορίες, συμπεριλαμβανομένων των τριών τροποποιήσεων που προέκυψαν, όσον αφορά στην κατανομή των επιμέρους επιλογών:

- την ενσωμάτωση των αποκρίσεων “ΝΑΙ” και “ΟΧΙ”, ως μεμονωμένες επιλογές,
- την ένταξη του λεκτικού μηνύματος “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟΝ ΓΙΑΤΡΟ” στην κατηγορία των «Αναγκών»,
- την συμπερίληψη των επιλογών της κατηγορίας «Παραγγελία φαγητού», σε αυτήν της «Κουζίνας». Ο στόχος εφαρμόστηκε στην “Αίθουσα Α”.

- Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
 - Δήξη των εικόνων που απεικονίζουν τα επιθυμητά λεκτικά μηνύματα. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα», «Διάλογος» και οι μεμονωμένες επιλογές «ΝΑΙ» και «ΟΧΙ».
 - Έμμεσοι
 - 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 - 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 - 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
- Μεθοδολογία: Πραγματοποιείται ταυτόχρονη παρουσίαση των λεξικών κατηγοριών (οπτικά ερεθίσματα) και ο Κώστας καλείται να δείχνει την εικόνα που αντιστοιχεί στο λεκτικό μήνυμα του θεραπευτή. Δίνεται η εξής ένδειξη, η οποία προσαρμόζεται ανάλογα με την επιθυμητή ανταπόκριση: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;” (ακουστικό ερέθισμα).
- Ενίσχυση: Ο Κώστας ενισχύεται με ένα κομμάτι σοκολάτας για κάθε τρεις επιτυχημένες αποδόσεις (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση είναι συνεχής κατά την διάρκεια εφαρμογής του στόχου (δευτερογενής ενίσχυση).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Για τον στόχο τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 80- 100% ορθότητα.
- Ποσοστό επιτυχίας: Η απόδοση του Κώστα αντιστοιχεί σε ποσοστό επιτυχίας 80%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας συνεργάστηκε πλήρως κατά την σαρανταπεντάλεπτη συνεδρία, επιστώντας την προσοχή του στην εκτέλεση της δραστηριότητας και δείχνοντας να μην αποσπάται από τα ακουστικά και οπτικά ερεθίσματα του περιβάλλοντος (θόρυβος και συνύπαρξη άλλων ατόμων).

Σχήμα 22. Η διαγραμματική απεικόνιση της απόδοσης του Κώστα κατά την ταυτόχρονη παρουσίαση των λεξικών κατηγοριών

Παρατίθεται η γραφική απεικόνιση της ανοδικής πορείας του Κώστα κατά την, σταδιακά αυξανόμενης πολυπλοκότητας, ταυτόχρονη παρουσίαση των λεξικών κατηγοριών: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα» και «Διάλογος». Για την ευδιάκριτη αντίληψη της σχηματικής παράστασης, επιλέχθηκε διαφορετικό χρώμα για την αναπαράσταση κάθε λεξικής κατηγορίας (βλ. Σχήμα 22).

25^η Συνεδρία

Στο σημείο αυτό, αναφέρεται ότι η λεξική κατηγορία «Χώροι του Κέντρου Αποκατάστασης», προτιμήθηκε να μην ενταχθεί στο σύστημα επικοινωνίας του Κώστα, καθότι κρίθηκε ότι είναι χαμηλής λειτουργικότητας σε σχέση με τις άλλες κατηγορίες (ο Κώστας μπορεί να δείχνει τους χώρους του πλαισίου στους οποίους επιθυμεί να αναφερθεί) και θα συντελούσε σε αύξηση της πολυπλοκότητας του προγράμματος θεραπείας και δυσκολία από την πλευρά του Κώστα για τον χειρισμό του συνόλου των κατηγοριών στο ηλεκτρονικό σύστημα επικοινωνίας, καθώς ήδη αποτελούν έξι στον αριθμό.

Ύστερα από τον καθορισμό των έξι τελικών κατηγοριών που θα συμπεριληφθούν στο εξατομικευμένο σύστημα επικοινωνίας και την εκπαίδευση του Κώστα σε αυτές, ακολουθεί η εκμάθησή του για την χρήση του βιβλίου επικοινωνίας, το οποίο περιλαμβάνει τις συγκεκριμένες λεξικές κατηγορίες και αποτελεί μία εφεδρική μέθοδο Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας. Η συνεδρία πραγματοποιήθηκε στην "Αίθουσα Α". Ο Κώστας, αρχικά, κλήθηκε να χρησιμοποιήσει το βιβλίο επικοινωνίας έχοντας ως

επικοινωνιακό σύντροφο τον θεραπευτή και ενημερώθηκε για τον σκοπό και τον τρόπο χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
 - Χρήση βιβλίου επικοινωνίας. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα».
 - Έμμεσοι
 - 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 - 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 - 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 - 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- ο Μεθοδολογία: Παρέχεται στον Κώστα το βιβλίο επικοινωνίας, το οποίο περιλαμβάνει (ανά κατηγορίες) τις εικόνες από τις προαναφερθείσες λεξικές κατηγορίες (οπτικά ερεθίσματα) και του ζητείται να εντοπίσει (ξεφυλλίζοντας τις επιμέρους επιλογές) και να δείξει σε αυτό, τις εικόνες οι οποίες απεικονίζουν τα ακουστικά μηνύματα που παρατίθενται από τον κλινικό. Η ένδειξη του θεραπευτή είναι η εξής: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”, συνοδευόμενη από την επιθυμητή φράση.
- ο Ενίσχυση: Δίνεται στον Κώστα μία συσκευασία πατατάκια στο τέλος της συνεδρίας (καθυστερημένη ενίσχυση), ενώ η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) είναι διαρκής.
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Για τον στόχο τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- ο Ποσοστό επιτυχίας: Η επιτυχημένη επίδοση του Κώστα αφορά στο 80% του συνόλου των προσπαθειών του.
- ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας κατέβαλλε σημαντική προσπάθεια για επικέντρωση στην δραστηριότητα και υπήρξε απόλυτα συνεργάσιμος. Αρχικά, παρατηρήθηκε δυσκολία στον τρόπο χειρισμού του βιβλίου επικοινωνίας, καθότι περιλαμβάνει την λεπτή κινητικότητα των άνω άκρων (ξεφύλλισμα των εικόνων μεμονωμένα), όμως μέσα από επαναλαμβανόμενες προσπάθειες ο Κώστας φάνηκε πιο αποδοτικός. Το χρονικό διάστημα της συνεδρίας αντιστοιχεί σε σαράντα πέντε λεπτά.

26^η Συνεδρία

Πραγματοποιείται ο ίδιος στόχος, με αυξημένο επίπεδο δυσκολίας. Η συνάντηση έγινε στην “Αίθουσα Β”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.

- Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Χρήση βιβλίου επικοινωνίας. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση» και «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- ο Μεθοδολογία: Ο Κώστας έχοντας το βιβλίο επικοινωνίας, καλείται να εντοπίσει σε αυτό (οπτικά ερεθίσματα) και να δείξει, την εικόνα που απεικονίζει το ζητούμενο λεκτικό ερέθισμα του θεραπευτή, ανταποκρινόμενος ορθά στην ακουστική ένδειξη: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”.
 - ο Ενίσχυση: Παρέχεται κοινωνική ενίσχυση σε κάθε ορθή ανταπόκριση του Κώστα (δευτερογενής ενίσχυση) και με το τέλος της συνεδρίας επιβραβεύεται με μία σοκολάτα (καθυστερημένη ενίσχυση).
 - ο Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
 - ο Ποσοστό επιτυχίας: Επιτυχία του στόχου με ποσοστό 70%.
 - ο Παρατηρήσεις: Η εφαρμογή του στόχου διήρκεσε σαράντα πέντε λεπτά και ο Κώστας έδειχνε ιδιαίτερα ενθουσιασμένος, προσπαθώντας για επιτυχημένη απόδοσή του.

27^η Συνεδρία

Η συνάντηση αφορά στην εφαρμογή του ίδιου στόχου, με υψηλότερο κριτήριο εμπέδωσης και πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Α”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
- Άμεσος
- Χρήση βιβλίου επικοινωνίας. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση» και «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα».
- Έμμεσοι
1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- ο Μεθοδολογία: Ζητείται από τον Κώστα ο εντοπισμός και η δήξη της εικόνας που απεικονίζει το παρεχόμενο λεκτικό μήνυμα του κλινικού (ακουστικό ερέθισμα), μέσα από την ταυτόχρονη παρουσίαση πέντε λεξικών κατηγοριών στο βιβλίο επικοινωνίας (οπτικά ερεθίσματα). Δίνεται η ακουστική ένδειξη: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”,

συνοδευόμενη από την ανάλογη επιλογή. Σημειώνεται ότι οι επιμέρους επιλογές είναι τοποθετημένες ανά κατηγορίες.

- Ενίσχυση: Η κοινωνική ενίσχυση αποτελεί συνεχή επιβράβευση για κάθε σωστή ανταπόκριση (δευτερογενής ενίσχυση) και για κάθε τρεις ορθές αντιδράσεις ο Κώστας ενισχύεται με ένα μπισκότο (καθυστερημένη ενίσχυση).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης αποτελεί το 80- 100% του συνόλου.
- Ποσοστό επιτυχίας: Σημειώθηκε επιτυχία του στόχου με ποσοστό ορθότητας 80%.
- Παρατηρήσεις: Ο περιθαλπόμενος υπήρξε ιδιαίτερα συνεργάσιμος και προσηλωμένος κατά την εφαρμογή της σαρανταπεντάλεπτης συνεδρίας. Ακόμα, έδειχνε να μην διασπάται από ερεθίσματα του περιβάλλοντος (οπτικά και ακουστικά). Παρατηρήθηκε εξοικείωση του Κώστα όσον αφορά στον τρόπο χειρισμού του βιβλίου επικοινωνίας (ξεφύλλισμα των εικόνων μεμονωμένα) και βελτίωση της λεπτής κινητικότητας.

28^η Συνεδρία

Ο στόχος επαναλαμβάνεται με υψηλότερο επίπεδο δυσκολίας, καθότι συμπεριλαμβάνει την χρήση του βιβλίου επικοινωνίας με το σύνολο των λεξικών κατηγοριών. Για την πραγματοποίηση της συνεδρίας Παραχωρήθηκε η “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Χρήση βιβλίου επικοινωνίας. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα», «Διάλογος» και οι μεμονωμένες επιλογές «ΝΑΙ» και «ΟΧΙ».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.

- Μεθοδολογία: Δίνεται το βιβλίο επικοινωνίας με τις έξι τελικές λεξικές κατηγορίες και τις δύο μεμονωμένες επιλογές «ΝΑΙ» και «ΟΧΙ» (οπτικά ερεθίσματα). Ο Κώστας καλείται να βρει μέσα από την αντίστοιχη λεξική κατηγορία, καθώς και να δείξει, την κατάλληλη ανταπόκριση στα λεκτικά ερεθίσματα του θεραπευτή (ακουστικά ερεθίσματα). Ο κλινικός παρέχει την ένδειξη: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”, σε συνδυασμό με την ζητούμενη επιθυμία.
- Ενίσχυση: Με την λήξη της συνάντησης ο Κώστας επιβραβεύεται με ένα σάντουιτς (καθυστερημένη ενίσχυση), ενώ η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) ακολουθεί σε κάθε επιτυχημένη προσπάθειά του.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Ο στόχος επετεύχθη με ορθότητα 65%.

- Παρατηρήσεις: Η διάθεση του Κώστα ήταν αρκετά καλή κατά την διάρκεια της συνάντησης και ο ίδιος έμοιαζε να συγκεντρώνεται στην διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων. Το χρονικό διάστημα της συνεδρίας αντιστοιχεί σε σαράντα πέντε λεπτά.

29^η Συνεδρία

Ο στόχος της προηγούμενης συνεδρίας επαναλαμβάνεται, αποσκοπώντας σε υψηλότερο κριτήριο εμπέδωσης από την πλευρά του Κώστα. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Α”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Χρήση βιβλίου επικοινωνίας. Κατηγορίες: «Κουζίνα», «Ανάγκες», «Ρούχα», «Ελεύθερος Χρόνος/ Διασκέδαση», «Αγορά στο Κυλικείο/ Μηχάνημα», «Διάλογος» και οι μεμονωμένες επιλογές «ΝΑΙ» και «ΟΧΙ».

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- Μεθοδολογία: Ο Κώστας καλείται να ανταποκριθεί ορθά στις ερωτήσεις του κλινικού, δείχνοντας στο βιβλίο επικοινωνίας (οπτικά ερεθίσματα) την εικόνα που αναλογεί κάθε φορά στο παρεχόμενο ακουστικό ερέθισμα: “Ποια εικόνα θα δείχνεις όταν θα θες..;”.
 - Ενίσχυση: Συνεχής κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) κατά την διάρκεια της συνεδρίας, ενώ στο τέλος δόθηκε στον Κώστα μία χάρτινη συσκευασία “Milk” (καθυστερημένη ενίσχυση).
 - Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης του στόχου αφορά στο ποσοστό ορθότητας 80- 100%.
 - Ποσοστό επιτυχίας: Ο Κώστας ανταποκρίθηκε επιτυχώς, συγκεντρώνοντας ποσοστό 85%.
 - Παρατηρήσεις: Η επίδοση του Κώστα κατά την διάρκεια της συνεδρίας, κρίθηκε ικανοποιητική. Ο ίδιος κατάφερε να επικεντρωθεί στην εκτέλεση του στόχου για μεγάλο χρονικό διάστημα (σαράντα πέντε λεπτά), χωρίς να διασπάται από τα ποικίλα ερεθίσματα του περιβάλλοντος.

30^η Συνεδρία

Καθώς ο στόχος για χρήση του βιβλίου επικοινωνίας, επετεύχθη, το επόμενο βήμα για το πρόγραμμα θεραπείας του Κώστα αποτελεί η γενίκευση της χρήσης του σε διαφορετικά πλαίσια.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Αμεσος
Χρήση βιβλίου επικοινωνίας, σε διαφορετικά περιβάλλοντα.
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- Μεθοδολογία: Ο Κώστας καλείται να χρησιμοποιήσει το βιβλίο επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα, με τον κλινικό ως σύντροφο επικοινωνίας:
 - ∅ στον θάλαμο όπου διαμένει,
 - ∅ στο μηχάνημα αγοράς,
 - ∅ σε άλλους θαλάμους του κέντρου αποκατάστασης.

Η διαδικασία εφαρμογής του στόχου έχει ως εξής: δίνεται το βιβλίο επικοινωνίας στον Κώστα και παρέχονται κίνητρα για έναρξη συζήτησης από τον ίδιο, με σκοπό την έκφραση αναγκών, επιθυμιών και την ζήτηση αντικειμένων. Τίθενται ερωτήματα κλειστού τύπου τα οποία στοχεύουν στην εκμείωση συγκεκριμένων απαντήσεων, για παράδειγμα: "Γεια σου, τι κάνεις;", "Τι θέλεις να φας;", "Τι θέλεις να φορέσεις;", "Τι θέλεις να αγοράσεις;", "Τι σου αρέσει να παραγγέλνεις;", "Τι θα ήθελες να κάνεις τώρα;". Ο Κώστας καλείται να εντοπίσει τις ζητούμενες αποκρίσεις στο βιβλίο επικοινωνίας και να τις δείξει. Ακόμα, καλείται να προσελκύσει την προσοχή του κλινικού με άγγιγμα στον ώμο, σε συνθήκες όπου ο ίδιος απασχολείται σε άλλη δραστηριότητα, για να ζητήσει αυτό που επιθυμεί. Αρχικά παρατίθενται ανάλογα παραδείγματα από τον θεραπευτή και στην συνέχεια ζητείται η μίμηση της διαδικασίας από τον εκπαιδευόμενο.
- Ενίσχυση: Η επιβράβευση του Κώστα περιλαμβάνει την αγορά ενός προϊόντος της αρεσκείας του, θέτοντας παράλληλα σε εφαρμογή τον στόχο για αυτόνομη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας, στο μηχάνημα αγοράς του κέντρου αποκατάστασης, ζητώντας ο ίδιος αυτό που επιθυμεί (καθυστερημένη ενίσχυση). Για κάθε σωστή ανταπόκριση του Κώστα ακολουθεί κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης περιλαμβάνει το 60- 70% των αποκρίσεων.
- Ποσοστό επιτυχίας: Επιτυχία του στόχου με ποσοστό 80%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας έδειχνε ιδιαίτερα χαρούμενος και ενθουσιασμένος όταν αντιλήφθηκε στην πράξη την χρησιμότητα του βιβλίου επικοινωνίας. Η εφαρμογή του στόχου διήρκεσε για σαράντα πέντε λεπτά, στην διάρκεια των οποίων ο Κώστας έμοιαζε συγκεντρωμένος. Ακόμα, σημειώνεται ότι στο τέλος της συνεδρίας έκανε αυθόρμητα χρήση του βιβλίου επικοινωνίας, ζητώντας ένα σάντουιτς ως επιθυμητό ενισχυτή για την επόμενη συνάντηση!

31^η Συνεδρία

Εφαρμογή του ίδιου στόχου σε όλα τα πλαίσια του κέντρου αποκατάστασης.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
 - Χρήση βιβλίου επικοινωνίας, σε διαφορετικά περιβάλλοντα.
 - Έμμεσοι
 - 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 - 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 - 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 - 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- Μεθοδολογία: Ο Κώστας έχοντας ως σύντροφο επικοινωνίας τον κλινικό, καλείται να χρησιμοποιήσει το βιβλίο επικοινωνίας (οπτικό ερέθισμα), με γενίκευσή του σε όλα τα πλαίσια του κέντρου αποκατάστασης, ανταποκρινόμενος σε παρεχόμενα λεκτικά ερεθίσματα του θεραπευτή, που αφορούν σε παρότρυνση για έναρξη συζήτησης και εκμείωση συγκεκριμένων αποκρίσεων (ακουστικά ερεθίσματα). Ακόμα, καλείται να τραβήξει ο ίδιος την προσοχή του κλινικού, ακουμπώντας τον με τον δείκτη του στον ώμο και δείχνοντάς του την εικόνα που επιθυμεί. Ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω χώροι εφαρμογής του στόχου:
 - Ø στον θάλαμο του περιθαλπόμενου,
 - Ø στο μηχάνημα αγοράς,
 - Ø σε άλλους θαλάμους του δημόσιου πλαισίου,
 - Ø στα γραφεία της Διοίκησης,
 - Ø σε εξωτερικούς χώρους του κέντρου αποκατάστασης.
- Ενίσχυση: Η καθυστερημένη ενίσχυση περιλαμβάνει ένα σάντουιτς, καθώς αποτελεί το προϊόν που ο Κώστας είχε ζητήσει στην προηγούμενη συνάντηση, με αυθόρμητη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας. Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) είναι συνεχής.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης με ορθότητα 80- 100%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Επιτυχία του στόχου με ποσοστό 80%.
- Παρατηρήσεις: Η απόδοση του Κώστα κρίθηκε ικανοποιητική και ο ίδιος έμοιαζε πολύ ενθουσιασμένος καθ' όλη την διάρκεια εφαρμογής του στόχου. Το χρονικό διάστημα της συνάντησης αντιστοιχεί σε σαράντα πέντε λεπτά.

32^η Συνεδρία

Καθότι ο στόχος για επιτυχημένη εφαρμογή του βιβλίου επικοινωνίας στα διαφορετικά περιβάλλοντα του δημόσιου κέντρου αποκατάστασης επετεύχθη, η δραστηριότητα επαναλαμβάνεται, αυτή τη φορά, με διαφορετικούς συντρόφους επικοινωνίας.

- Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:
 - Αμεσος
 - Χρήση βιβλίου επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους.
 - Έμμεσοι
 - 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 - 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 - 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 - 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- Μεθοδολογία: Ο Κώστας καλείται να επικοινωνεί μέσω του βιβλίου επικοινωνίας, σε διαφορετικούς χώρους του δημόσιου κέντρου αποκατάστασης και με διαφορετική επιλογή και αριθμό ατόμων, ως ανταπόκριση σε παρεχόμενα λεκτικά ερεθίσματα του κλινικού και άλλων ατόμων του πλαισίου. Η δραστηριότητα αφορά στην αυτόνομη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας από τον περιθαλπόμενο, εκφράζοντας προσωπικές προτιμήσεις, επιθυμίες και ανάγκες και συμμετέχοντας σε συζητήσεις, απευθύνοντας χαιρετισμούς και αποκρίνοντας σε ερωτήσεις.
- Ενίσχυση: Στο τέλος της συνάντησης ο Κώστας καλείται να ζητήσει μέσω της χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας, το προϊόν που επιθυμεί να αγοράσει από το μηχάνημα αγοράς του κέντρου αποκατάστασης (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) αποτελεί συνεχή διαδικασία.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται ποσοστό ορθότητας 80- 100%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Αποτυχία του στόχου με ποσοστό επιτυχίας 60%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας από την αρχή της συνάντησης έδειχνε κουρασμένος και όχι ιδιαίτερα ευδιάθετος. Ο στόχος πραγματοποιήθηκε για το χρονικό διάστημα των σαράντα πέντε λεπτών.

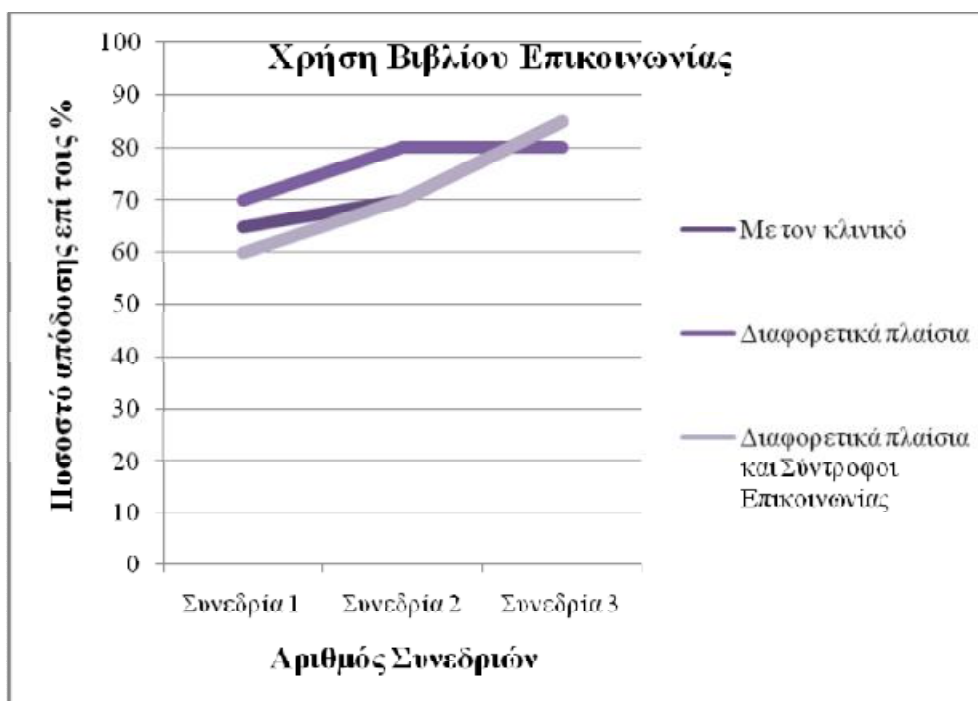
33^η Συνεδρία

Τίθεται σε εφαρμογή ο ίδιος στόχος για την επίτευξη του επιθυμητού ποσοστού επιτυχίας από την πλευρά του Κώστα.

- Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:
 - Αμεσος
 - Χρήση βιβλίου επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους.

Έμμεσοι:

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- ο Μεθοδολογία: Ο Κώστας παροτρύνεται για επικοινωνία με τον κλινικό και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους μέσω του βιβλίου επικοινωνίας, στους χώρους του κέντρου αποκατάστασης, αποκρινόμενος σε διαφορετικά λεκτικά ερεθίσματα και εκφράζοντας, παράλληλα, ατομικές επιθυμίες και ανάγκες. Παροχή κινήτρων για ενίσχυση αυθόρμητης χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας.
 - ο Ενίσχυση: Κατά την διάρκεια επιτέλεσης του στόχου, η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) ακολουθεί κάθε επιτυχημένη ανταπόκριση. Με την λήξη της συνάντησης, ο Κώστας επιβραβεύεται με την αγορά ενός προϊόντος από το μηχάνημα αγοράς του πλαισίου (καθυστερημένη ενίσχυση), με αυθόρμητη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας.
 - ο Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται ποσοστό ορθότητας 80- 100%.
 - ο Ποσοστό επιτυχίας: Ο στόχος πραγματοποιήθηκε με ποσοστό επιτυχίας 85%.
 - ο Παρατηρήσεις: Η απόδοση του Κώστα κρίθηκε πολύ καλή, καθότι μπόρεσε να ανταποκριθεί επιτυχώς σε παρεχόμενα λεκτικά ερεθίσματα, αλλά και να κάνει αυτόνομη και αυθόρμητη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας. Το χρονικό διάστημα της συνάντησης αντιστοιχεί σε σαράντα πέντε λεπτά.

Σχήμα 23. Η γραφική αναπαράσταση της ανοδικής πορείας του Κώστα κατά την εκμάθηση χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας

Στο παραπάνω διάγραμμα απεικονίζεται η αυξανόμενη επίδοση του Κώστα κατά την διάρκεια εφαρμογής του στόχου για εκμάθηση χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας: α). σε συνδυασμό με τον κλινικό, β). σε διαφορετικά περιβάλλοντα με τον κλινικό ως σύντροφο επικοινωνίας και γ). σε διαφορετικά πλαίσια με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους. Για κάθε διαφορετική συνθήκη επιτέλεσης του στόχου, χρησιμοποιείται άλλη απόχρωση, με σκοπό την καλύτερη αντίληψη του γραφήματος (βλ. Σχήμα 23).

34^η Συνεδρία

Ύστερα από την εκμάθηση της χρήσης του εφεδρικού βιβλίου επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς συντρόφους επικοινωνίας, το πρόγραμμα αποκατάστασης του Κώστα περιλαμβάνει την εκπαίδευσή του για τον χειρισμό του ηλεκτρονικού υπολογιστή, που θα αποτελέσει για τον ίδιο, ένα Επαυξητικό Εναλλακτικό σύστημα Επικοινωνίας. Η συνεδρία πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Α”. Στην παρούσα συνάντηση παρέχεται: (α). Ενημέρωση του Κώστα σχετικά με την χρησιμότητα της συσκευής επικοινωνίας, (β). Συμβουλευτική για τρόπους προστασίας της συσκευής και (γ). Υπόδειξη τρόπου ενεργοποίησης και απενεργοποίησης της συσκευής.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Αμεσος
Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- Μεθοδολογία: Η συνεδρία αφορά στην επεξήγηση του σκοπού του ηλεκτρονικού συστήματος, μέσα από παραδείγματα χρήσης του από τον κλινικό, καθώς και στην παροχή συμβουλών για προστασία της συσκευής από ενδεχόμενα κλοπής ή βλάβης. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε εκπαίδευση για τον τρόπο ενεργοποίησης και απενεργοποίησης του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, με το μεμονωμένο πάτημα των αντίστοιχων πλήκτρων, μέσω της μίμησης του θεραπευτή. Συγκεκριμένα, ο περιθαλπόμενος καλείται να ανταποκριθεί ορθά στις εξής ενδείξεις του θεραπευτή: “Ανοιξε την συσκευή” και “Κλείσε την συσκευή”, για ενεργοποίηση και απενεργοποίηση αυτής, αντίστοιχα.
- Ενίσχυση: Ο Κώστας στο τέλος της συνεδρίας, επιβραβεύεται με μία σοκολάτα (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) αφορά σε κάθε επιτυχημένη απόδοσή του.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης για τον στόχο περιλαμβάνει ποσοστό ορθότητας 60- 70%.

- ο Ποσοστό επιτυχίας: Ο στόχος επιτεύχθηκε με ποσοστό επιτυχίας 85%.
- ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας ήταν πολύ ενθουσιασμένος και χαρούμενος όταν αντίκρισε το ηλεκτρονικό σύστημα επικοινωνίας. Όσον αφορά στον χειρισμό των πλήκτρων ενεργοποίησης και απενεργοποίησης της συσκευής, παρατηρήθηκε αρχικά μία δυσκολία, όμως μέσα από επαναλαμβανόμενες προσπάθειες ο Κώστας ανταποκρίθηκε με επιτυχία. Ο ίδιος έδειχνε προσηλωμένος κατά την σαρανταπεντάλεπτη συνεδρία.

35^η Συνεδρία

Η συνεδρία περιλαμβάνει τρόπους χειρισμού του εξατομικευμένου ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, όσον αφορά στην επιλογή των επιθυμητών ενδείξεων στην οθόνη της συσκευής επικοινωνίας, μέσω της αφής, με την χρήση δαχτύλων ή με την χρήση του ειδικού στυλό (βλ. Εικόνα 9). Χρησιμοποιήθηκε ο χώρος της “Αίθουσας Α”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- ο Μεθοδολογία: Κατά την διάρκεια της συνεδρίας πραγματοποιείται εκμάθηση της χρήσης του συστήματος επικοινωνίας, όσον αφορά στον χειρισμό της οθόνης μέσω της αφής, με μεμονωμένο “πάτημα” (επιλογή) των εικόνων, συμβόλων και γραπτών ενδείξεων που υποδεικνύονται από τον θεραπευτή. Παρέχονται ανάλογα παραδείγματα από τον κλινικό και ο Κώστας καλείται να μιμηθεί με επιτυχία. Δίνεται η προφορική εντολή “Πάτησε εδώ μία φορά”.
- ο Ενίσχυση: Κάθε επιτυχημένη ανταπόκριση περιλαμβάνει κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) και στο τέλος της συνεδρίας ο Κώστας καλείται να ζητήσει μέσω του βιβλίου επικοινωνίας το επιθυμητό για αγορά προϊόν (καθυστερημένη ενίσχυση).
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης για τον στόχο περιλαμβάνει ποσοστό ορθότητας 60- 70%.
- ο Ποσοστό επιτυχίας: Καταγράφηκε ποσοστό επιτυχίας 50%.
- ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας εκδήλωσε έντονο ενδιαφέρον για τον τρόπο λειτουργίας του ηλεκτρονικού υπολογιστή και φαινόταν ιδιαίτερα ενθουσιασμένος. Ωστόσο, σε πολλές από τις προσπάθειες για χειρισμό της οθόνης αφής, παρατηρήθηκε επαναλαμβανόμενο - και όχι μεμονωμένο- πάτημα της οθόνης, παρά τις συνεχείς υποδείξεις από τον κλινικό. Σημειώνεται ότι ο περιθάλπόμενος προτίμησε την χρήση των δαχτύλων του από την χρήση

του ειδικού στυλό, όσον αφορά στον τρόπο επιλογής των επιθυμητών ενδείξεων στην οθόνη αφής.

36^η Συνεδρία

Η συνεδρία αφορά στην εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας και συγκεκριμένα στα εξής: (α). Αναγνώριση της γραπτής ένδειξης «AGORA», μέσα από μία διαδικασία σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας και (β). Μεμονωμένο “πάτημα” στην οθόνη αφής. Για την συνάντηση παραχωρήθηκε η “Αίθουσα Α”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
- Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
- Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.

- ο Μεθοδολογία: Για την εκμάθηση του χειρισμού της συσκευής επικοινωνίας, καθότι ο Κώστας καλείται να εντοπίσει στην συσκευή τις επιθυμητές εικόνες σύμφωνα με την γραπτή ένδειξη που αντιπροσωπεύει την κάθε λεξική κατηγορία (βλ. 2.5.2.γ *Λειτουργία Συσκευής*), θα πρέπει να πραγματοποιηθεί εκπαίδευσή του για την αναγνώριση αυτών, καθώς ο ίδιος δεν κατέχει ικανότητες ανάγνωσης. Η διαδικασία εκπαίδευσης για την αναγνώριση των γραπτών λέξεων που εκπροσωπούν την κάθε εννοιολογική κατηγορία, έχει ως εξής: Αρχικά, εξετάζεται η ικανότητα αντίληψης της έννοιας “ίδιος/ ίδια” από τον περιθαλπόμενο παρέχοντας, μεμονωμένα, εικόνες και ζητώντας να εντοπίσει την ίδια εικόνα, μέσα από άλλες εικόνες σταδιακά αυξανόμενου αριθμού. Ομοίως, παρατίθενται σε κάρτες μεμονωμένα γράμματα (έναρξη από γράμματα μεγάλης γραμματοσειράς, σε μικρότερη) και ο Κώστας καλείται να εντοπίσει το ίδιο γράμμα από μία πληθώρα επιλογών σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας. Κατά τον ίδιο τρόπο, ζητείται η διάκριση όμοιων συλλαβών. Τέλος, ο περιθαλπόμενος καλείται να εντοπίσει την λέξη που αντιπροσωπεύει την πρώτη –όσον αφορά στην σειρά καταχώρησης στο σύστημα επικοινωνίας- εννοιολογική κατηγορία «AGORA» (βλ. 2.5.2.β *Δημιουργία Προγράμματος*), μέσα από λέξεις που εκπροσωπούν τις υπόλοιπες λεξικές κατηγορίες, όπως ακριβώς δηλαδή θα κληθεί, σε μετέπειτα στάδιο, να κάνει, κατά τον χειρισμό της συσκευής, στην προσπάθειά του για τον εντοπισμό της επιθυμητής εικόνας. Η ένδειξη η οποία δόθηκε στον περιθαλπόμενο κατά την εκτέλεση των δραστηριοτήτων είναι η εξής: “Βρες μου το ίδιο”.

Επιπλέον, τίθενται σε εφαρμογή ασκήσεις για την εκμάθηση μεμονωμένου, και όχι επαναλαμβανόμενου, “πατήματος” των επιθυμητών ενδείξεων στην οθόνη αφής, σε ζωγραφιστές τελείες, σχέδια, σχήματα, εικόνες, καθώς και στην παλάμη του περιθαλπόμενου (απτικό βοήθημα) και πάνω σε διαφόρων ειδών επιφάνειες, με συνεχείς υποδείξεις από τον θεραπευτή. Παρασχέθηκε η ένδειξη “Πάτησε εδώ μία φορά και τέλος”.

- Ενίσχυση: Με την λήξη της συνάντησης, ο Κώστας επιβραβεύεται με την αγορά ενός προϊόντος της αρεσκείας του από το μηχάνημα αγοράς του κέντρου αποκατάστασης, μέσω της αυτόνομης χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση (δευτερογενής) είναι συνεχής καθ’ όλη την διάρκεια της συνεδρίας και αφορά σε κάθε ορθή ανταπόκριση από την πλευρά του περιθαλπόμενου.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Σημειώθηκε επιτυχία του στόχου με ποσοστό 80%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας ανταποκρίθηκε επιτυχημένα κατά την διαδικασία εντοπισμού των όμοιων εικόνων, γραμμάτων, συλλαβών, όπως και της λέξης «AGORA», μέσα από μία πληθώρα επιλογών. Ο ίδιος έδειχνε να συγκεντρώνεται απόλυτα στην εφαρμογή του στόχου, καταβάλλοντας έντονη προσπάθεια για την επιτυχημένη εφαρμογή του. Ακόμα, η απόδοσή του στην δοκιμασία για μεμονωμένο πάτημα των υποδεικνυόμενων επιλογών, υπήρξε αυξημένη σε σχέση με την προηγούμενη συνεδρία, αλλά με κάποιο μικρό ποσοστό δυσκολίας. Η συνάντηση διήρκεσε σαράντα πέντε λεπτά.

37^η Συνεδρία

Στην συγκεκριμένη συνάντηση, ο στόχος για εκμάθηση του χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής επικοινωνίας, περιλαμβάνει: (α). Εννοιολογική συσχέτιση του οπτικού ερεθίσματος «AGORA» (γραπτή λέξη) , με το σημασιολογικό περιεχόμενο της λεξικής κατηγορίας (εικόνες), καθώς και (β). Εκπαίδευση για μεμονωμένο πάτημα της οθόνης αφής. Η συνεδρία πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Α”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- Μεθοδολογία: Η διαδικασία εννοιολογικής συσχέτισης της γραπτής λέξης «AGORA» (οπτικό ερέθισμα) με το αντίστοιχο σημασιολογικό περιεχόμενο της λεξικής κατηγορίας, έχει ως εξής: Αρχικά, ο περιθαλπόμενος ενημερώνεται ότι μέσω του γραπτού ερεθίσματος

«AGORA» εντοπίζει στην ηλεκτρονική συσκευή επικοινωνίας όλα τα προϊόντα που αγοράζει από το μηχάνημα αγοράς και το κυλικείο του πλαισίου. Στην συνέχεια, μέσα από μία επαναλαμβανόμενη δοκιμασία, καλείται να διακρίνει τις κάρτες με την αναγραφόμενη λέξη «AGORA» από την γραπτή ονομασία των υπολοίπων περιληφθέντων εννοιολογικών κατηγοριών και να τις τοποθετήσει επάνω στην εικόνα του κάθε ενός προϊόντος που αγοράζει από το μηχάνημα αγοράς. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκεται η άμεση επίτευξη των αντίστοιχων οπτικών και εννοιολογικών συνδέσεων, από την πλευρά του Κώστα για τον επιτυχή εντοπισμό των προϊόντων αγοράς μέσα από την συσκευή επικοινωνίας, επιλέγοντας την ένδειξη «AGORA» (βλ. Σχήμα 13).

Ακόμα, πραγματοποιούνται δοκιμασίες που αφορούν στην ενίσχυση της ικανότητας για μεμονωμένο άγγιγμα της οθόνης αφής, με εφαρμογή σε προβαλλόμενες εικόνες της ηλεκτρονικής συσκευής. Ο Κώστας καλείται να ανταποκριθεί επιτυχώς στην λεκτική εντολή του θεραπευτή “Πάτησε εδώ μία φορά και τέλος” (ακουστικό ερέθισμα).

- Ενίσχυση: Κάθε επιτυχημένη ανταπόκριση από την πλευρά του Κώστα περιλαμβάνει κοινωνική ενίσχυση από τον θεραπευτή (δευτερογενής). Στο τέλος της συνάντησης, ο περιθαλπόμενος κλήθηκε να επιλέξει από το μηχάνημα αγοράς του πλαισίου, το επιθυμητό προϊόν, ως ανταμοιβή των προσπαθειών του (καθυστερημένη ενίσχυση), με αυτόνομη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας.
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης για τον τιθέμενο στόχο, αντιστοιχεί στο 60-70%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Ο Κώστας συγκέντρωσε ποσοστό επιτυχίας 80%.
- Παρατηρήσεις: Ο περιθαλπόμενος υπήρξε ιδιαίτερα προσηλωμένος κατά την σαρανταπεντάλεπτη συνεδρία και έδειξε να αντιλαμβάνεται τις δοκιμασίες, τις οποίες και επιτέλεσε με επιτυχία.

38^η Συνεδρία

Οι τιθέμενοι στόχοι της συνεδρίας αφορούν στην εκμάθηση της χρήσης της συσκευής επικοινωνίας και συγκεκριμένα στα εξής: (α). Μεμονωμένο “πάτημα” (άγγιγμα) της οθόνης αφής και (β). Επιλογή, μέσω της αφής, της ένδειξης «AGORA», στην ηλεκτρονική συσκευή επικοινωνίας. Τον χώρο πραγματοποίησης της συνεδρίας αποτελεί η “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.

3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.

4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.

- ο Μεθοδολογία: Αρχικά, πραγματοποιείται εκπαίδευση του Κώστα για μεμονωμένο “πάτημα” (επιλογή) των ζητούμενων ενδείξεων (εικόνες, σύμβολα, λέξεις) στην οθόνη αφής της ηλεκτρονικής συσκευής επικοινωνίας, ως ανταπόκριση στο ακουστικό ερέθισμα “Πάτησε εδώ μία φορά και τέλος”. Παρέχονται αντίστοιχα παραδείγματα από τον κλινικό για καλύτερη αντίληψη της δραστηριότητας.

Στην συνέχεια, καλείται να εντοπίσει την λέξη «AGORA» (οπτικό ερέθισμα) ανάμεσα από άλλες αναγραφόμενες λέξεις, οι οποίες, επίσης, αντιπροσωπεύουν ενσωματωμένες εννοιολογικές κατηγορίες (για παράδειγμα «DIASKEDASH», «EPITHIMIES»). Οι ονομασίες των λεξικών κατηγοριών είναι καταχωρημένες υπό την μορφή ονομαζόμενων αρχείων σε κάθετη διάταξη (βλ. Εικόνα 14). Ο Κώστας καλείται να ανταποκριθεί ορθά στην εξής ένδειξη του θεραπευτή: “Με ποια λέξη αγοράζουμε..;” (ακουστικό ερέθισμα), σε συνδυασμό με την ονομασία ενός προϊόντος από την αντίστοιχη λεξική κατηγορία (για παράδειγμα “κρουασάν”).

- ο Ενίσχυση: Ο Κώστας επιβραβεύεται λεκτικά για κάθε επιτυχημένη προσπάθειά του (δευτερογενής ενίσχυση), καθώς και με την αγορά ενός προϊόντος από το μηχάνημα αγοράς του κέντρου αποκατάστασης, που ο ίδιος καλείται να επιλέξει με αυτόνομη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας (καθυστερημένη ενίσχυση).
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Ο στόχος περιλαμβάνει κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- ο Ποσοστό επιτυχίας: Καταγράφηκε 80% ποσοστό επιτυχίας.
- ο Παρατηρήσεις: Ο Κώστας ανταπεξήλθε επιτυχώς στις απαιτήσεις της συνεδρίας, με ικανοποιητικό χρονικό διάστημα συγκέντρωσης (σαράντα πέντε λεπτά) και ένδειξη ενδιαφέροντος από την πλευρά του. Σημειώνεται ότι κατά την πρώτη εφαρμογή του στόχου που αφορά στον εντοπισμό της γραπτής λέξης «AGORA» μέσα από την συσκευή επικοινωνίας, κατάφερε να διακρίνει την ζητούμενη λέξη αυθόρμητα.

39^η Συνεδρία

Οι στόχοι της συνάντησης περιλαμβάνουν: (α). Εκμάθηση χειρισμού των βελών στο μενού πλοήγησης της συσκευής επικοινωνίας, (β). Εννοιολογική συσχέτιση του γραπτού ερεθίσματος «DIASKEDASH» με την λεξική κατηγορία που αντιπροσωπεύει και (γ). Μεμονωμένο άγγιγμα γραπτών λέξεων στην οθόνη αφής. Παραχωρήθηκε η “Αίθουσα Α”.

- ο Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:

Άμεσος

Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.

Έμμεσοι

1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.

- ο Μεθοδολογία: Ο Κώστας καλείται με την χρήση του δεξιού βέλους που παρατίθεται στο μενού πλοήγησης της ηλεκτρονικής συσκευής (βλ. κόκκινη ένδειξη Εικόνα 12), να εντοπίσει από την λεξική κατηγορία «AGORA» τις εικόνες των προϊόντων (οπτικά ερεθίσματα) που ζητούνται από τον θεραπευτή, μέσα από επαναλαμβανόμενες δοκιμασίες δοκιμής και λάθους. Δίνεται το λεκτικό ερέθισμα: “Βρες το/ την/ τα ..”, συνοδευόμενο από την ονομασία ενός προϊόντος της κατηγορίας (για παράδειγμα “πατατάκια”). Αρχικά, παρατίθενται ανάλογα παραδείγματα και υποδείξεις από τον κλινικό.

Ακόμα, στοχεύεται η ενίσχυση του οπτικού ερεθίσματος (λέξης) που αντιπροσωπεύει την επόμενη -κατά σειρά εμφάνισης στο ηλεκτρονικό σύστημα- εννοιολογική κατηγορία, με το αντίστοιχο σημασιολογικό της περιεχόμενο. Αρχικά, παρέχεται γραπτά η λέξη «DIASKEDASH», καθώς και ενημέρωση του περιθαλπόμενου ότι με την επιλογή της συγκεκριμένης λέξης στο σύστημα επικοινωνίας, δίνονται ως ανταπόκριση οι εικόνες που απαρτίζουν την λεξική κατηγορία. Παρουσιάζονται κάρτες με τα ονόματα λεξικών κατηγοριών -σε μία δοκιμασία σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας- και ζητείται από τον Κώστα η διάκριση της κάρτας όπου αναγράφεται η ίδια λέξη με αυτήν που κρατάει σε κάρτα ο θεραπευτής («DIASKEDASH»). Το παρεχόμενο λεκτικό ερέθισμα είναι το εξής: “Βρες το ίδιο”. Στην συνέχεια, ζητείται από τον εκπαιδευόμενο η τοποθέτηση των καρτών με την αναγραφόμενη λέξη «DIASKEDASH», σε αντίστοιχες εικόνες της κατηγορίας που υποδεικνύονται από τον κλινικό, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί συσχέτιση του παρεχόμενου οπτικού ερεθίσματος (λέξης) με το σημασιολογικό περιεχόμενο της λεξικής κατηγορίας (εικόνες).

Παράλληλα, πραγματοποιούνται δοκιμασίες για μεμονωμένο άγγιγμα ζητούμενων γραπτών ενδείξεων στην οθόνη αφής, με το λεκτικό μήνυμα “Πάτησε εδώ μία φορά”.

- ο Ενίσχυση: Στο τέλος της συνεδρίας ο Κώστας καλείται να ζητήσει μέσα από την αυτόνομη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας, το προϊόν που επιθυμεί να αγοράσει από το μηχάνημα αγοράς του πλαισίου (καθυστερημένη ενίσχυση), ενώ καθ’ όλη την διάρκεια της συνάντησης επιβραβεύεται με κοινωνική ενίσχυση για κάθε επιθυμητή συμπεριφορά (δευτερογενής ενίσχυση).
- ο Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης αντιστοιχεί στο 60- 70% του συνόλου των προσπαθειών.
- ο Ποσοστό επιτυχίας: Αποτυχία του στόχου με ποσοστό επιτυχίας 45%.
- ο Παρατηρήσεις: Από την έναρξη της συνεδρίας ο Κώστας φαινόταν κουρασμένος και έδειχνε να διασπάται σε μεγάλο βαθμό από άτομα που παρευρίσκονταν στην ίδια αίθουσα όπου πραγματοποιήθηκε η συνάντηση (“Αίθουσα Α”), χωρίς, ωστόσο, να υπάρχει η δυνατότητα για μεταφορά σε άλλο χώρο του πλαισίου. Η απόδοσή του κρίθηκε ανεπαρκής. Η συνεδρία διήρκησε σαράντα πέντε λεπτά.

40^η Συνεδρία

Οι στόχοι της προηγούμενης συνεδρίας επαναλαμβάνονται, λόγω του χαμηλού ποσοστού επιτυχίας που συγκέντρωσαν από τον περιθαλπόμενο. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Β”.

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- Μεθοδολογία: Ζητείται από τον Κώστα η κατάλληλη χρήση του δεξιού βέλους στο μενού πλοήγησης της συσκευής επικοινωνίας (βλ. κόκκινη ένδειξη Εικόνα 12), έως ότου εντοπίσει το προϊόν (οπτικό ερέθισμα) το οποίο ονομάζεται από τον θεραπευτή (ακουστικό ερέθισμα), μέσα από την εννοιολογική κατηγορία «AGORA». Παρέχεται η λεκτική εντολή “Βρες το/ την/ τα ..”, σε συνδυασμό με το ζητούμενο ερέθισμα.
Στην συνέχεια, ο Κώστας καλείται να εντοπίσει την γραπτή λέξη «DIASKEDASH», ανάμεσα από κάρτες όπου αναγράφονται οι λέξεις που αντιπροσωπεύουν τις υπόλοιπες εννοιολογικές κατηγορίες και να τις τοποθετήσει επάνω στις εικόνες της συγκεκριμένης λεξικής κατηγορίας.
Επαναλαμβάνονται δοκιμασίες για επιτυχημένη εκμάθηση μεμονωμένης επιλογής των ενδείξεων της οθόνης αφής.
- Ενίσχυση: Παρέχεται στον Κώστα ένα προϊόν της αρεσκείας του από το μηχάνημα αγοράς του πλαισίου, με αυθόρμητη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας (καθυστερημένη ενίσχυση). Διαρκής κοινωνική ενίσχυση για κάθε επιτυχημένη ανταπόκριση (δευτερογενής).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Τίθεται κριτήριο εμπέδωσης 60- 70%.
- Ποσοστό επιτυχίας: Επιτυχία του στόχου με ποσοστό επιτυχίας 80%.
- Παρατηρήσεις: Η απόδοση του Κώστα στην συγκεκριμένη συνεδρία υπήρξε σημαντικά αυξημένη σε σχέση με την προηγούμενη συνάντηση, με ικανοποιητικό χρονικό διάστημα συγκέντρωσης από την πλευρά του (σαράντα πέντε λεπτά). Ο χώρος εφαρμογής της συνεδρίας “Αίθουσα Β”, φάνηκε να συντέλεσε στην επιτυχία της συνάντησης, λόγω της απουσίας ερεθισμάτων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν διάσπαση προσοχής στον περιθαλπόμενο.

41^η Συνεδρία

Η συνεδρία πραγματοποιήθηκε στην “Αίθουσα Β” και περιλαμβάνει την εφαρμογή δραστηριότητας που αφορά στην διάκριση μεταξύ των λέξεων «AGORA» και «DIASKEDASH».

- Στόχοι συνεδρίας
 - Μακροπρόθεσμος: Επίτευξη λειτουργικής επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την χρήση ηλεκτρονικού συστήματος.
 - Βραχυπρόθεσμοι:
 - Άμεσος
Εκμάθηση χειρισμού της ηλεκτρονικής συσκευής Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.
 - Έμμεσοι
 1. Ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος.
 2. Διατήρηση βλεμματικής επαφής.
 3. Αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης.
 4. Ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.
- Μεθοδολογία: Παρουσιάζονται ταυτόχρονα οι κάρτες με τις αναγραφόμενες λέξεις «AGORA» και «DIASKEDASH» (οπτικά ερεθίσματα) και ζητείται από τον Κώστα να τοποθετήσει επάνω στην παρεχόμενη εικόνα (οπτικό ερέθισμα) την λέξη που την αντιπροσωπεύει. Δίνονται οι ανάλογες λεκτικές ενδείξεις από τον θεραπευτή (ακουστικά ερεθίσματα), για κάθε λεξική κατηγορία αντίστοιχα: “Με ποια εικόνα αγοράζουμε..;” (συνοδευόμενη από όνομα του επιθυμητού προϊόντος) και “Με ποια εικόνα..;” (σε συνδυασμό με το ζητούμενο ερέθισμα). Αρχικά, παρατίθενται ανάλογα παραδείγματα από τον θεραπευτή.
- Ενίσχυση: Ο Κώστας με αυτόνομη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας, ζητά το προϊόν που επιθυμεί να αγοράσει από το μηχάνημα αγοράς του κέντρου αποκατάστασης, ως επιβράβευση των προσπαθειών του (καθυστερημένη ενίσχυση). Η κοινωνική ενίσχυση ακολουθεί σε κάθε επιτυχημένη προσπάθειά του (δευτερογενής ενίσχυση).
- Κριτήριο εμπέδωσης: Το κριτήριο εμπέδωσης αντιστοιχεί στο 60- 70% του συνόλου των προσπαθειών.
- Ποσοστό επιτυχίας: Αποτυχία του στόχου με ποσοστό ορθότητας 40%.
- Παρατηρήσεις: Ο Κώστας φάνηκε να δυσκολεύεται αρκετά όσον αφορά στην κατανόηση της τιθέμενης δραστηριότητας. Ωστόσο, κατέβαλλε προσπάθεια για προσήλωση της προσοχής του σε αυτή και για επιτυχημένη επιτέλεσή της. Σημειώνεται ότι ο στόχος θα τεθεί ξανά σε εφαρμογή στην επόμενη συνάντηση, για την επίτευξη επιτυχημένης εκτέλεσής του από την πλευρά του περιθαλπόμενου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Αποτελέσματα Θεραπευτικού Προγράμματος

Περιγραφή του προβλήματος

Ο Κώστας είναι ένας ενήλικας 23 ετών, ο οποίος διαμένει μόνιμα σε ένα δημόσιο κέντρο αποκατάστασης παιδών και παρουσιάζει διαταραχή επικοινωνίας, με απουσία προφορικής ομιλίας.

Δεξιότητες πριν την Θεραπευτική Παρέμβαση

Στην αρχική λογοθεραπευτική αξιολόγηση του Κώστα, διαπιστώθηκε ότι έχει αναπτύξει έναν δικό του μη λεκτικό τρόπο επικοινωνίας, ο οποίος βασίζεται στην χρήση αυτόβουλων χειρονομιών και στην δήξη επιθυμητών αντικειμένων και αφορά σε περιορισμένη έκφραση πρωταρχικών αναγκών. Ακόμα, σημειώνεται ικανοποιητικό επίπεδο γλωσσικής ικανότητας και αντιληπτικών δεξιοτήτων. Ο Κώστας έχει θέληση για επικοινωνία και είναι ιδιαίτερα φιλικός και δεκτικός.

Περίληψη Θεραπείας

Το εξατομικευμένο πρόγραμμα παρέμβασης για τον Κώστα διήρκησε για το χρονικό διάστημα των έξι μηνών, με συχνότητα δύο φορές την εβδομάδα και εφαρμογή σαρανταπεντάλεπτων συνεδριών.

Αρχικά, παρατέθηκαν οι εικόνες που απαρτίζουν την κάθε εννοιολογική κατηγορία, από αυτές που είχαν επιλεγεί στο αρχικό επίπεδο παρέμβασης για το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης του Κώστα, σε συνδυασμό με το ακουστικό ερέθισμα το οποίο αναπαριστούν και μέσα από μία διαδικασία σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας ο Κώστας κλήθηκε να εντοπίζει και να δείχνει, από μία αυξανόμενη επιλογή των λεξικών κατηγοριών, την εικόνα που αντιστοιχούσε στο επιθυμητό λεκτικό ερέθισμα. Σημειώνεται ότι κατά την διάρκεια εφαρμογής του θεραπευτικού προγράμματος, πραγματοποιήθηκε διαμόρφωση των αρχικά επιλεγμένων λεξικών κατηγοριών, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες του περιθαλπόμενου. Όταν επιτεύχθηκε η εκμάθηση των εννοιολογικών κατηγοριών από την πλευρά του Κώστα, ακολούθησε η εκπαίδευσή του για την χρήση του βιβλίου επικοινωνίας, καθώς και την γενίκευσή του σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους.

Ακόμα, πραγματοποιήθηκαν συνεδρίες για την ενημέρωση του Κώστα σχετικά με την χρησιμότητα του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας και την εκμάθηση του τρόπου χρήσης αυτού, όσον αφορά στην ενεργοποίηση και απενεργοποίηση της συσκευής, στην επιτυχημένη χρήση της οθόνης αφής, καθώς και στην περιήγηση στο κεντρικό μενού του λογισμικού.

Δεξιότητες μετά την Θεραπευτική Παρέμβαση

Μετά από ένα διάστημα θεραπευτικής παρέμβασης διάρκειας έξι μηνών, παρατηρήθηκε ανάπτυξη καινούριων δεξιοτήτων από την πλευρά του περιθαλπόμενου,

καθώς και ενίσχυση ήδη κατεκτημένων ικανοτήτων. Συγκεκριμένα, ο Κώστας σημείωσε σημαντική βελτίωση, όσον αφορά στους παρακάτω τομείς:

- ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας λεκτικού μηνύματος,
- εμπλουτισμός του λεξιλογίου με έννοιες οι οποίες κρίνονται λειτουργικές για την καθημερινότητά του,
- αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσης,
- αύξηση του χρόνου διατήρησης βλεμματικής επαφής,
- βελτίωση της μνημονικής ικανότητας, καθώς και
- ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων.

Ακόμα, επιτεύχθηκε:

- λειτουργική επικοινωνία σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους, με την επιτυχημένη χρήση βιβλίου επικοινωνίας ως ένα μέσο Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας,
- ενίσχυση του επιπέδου αυτονομίας, ανεξαρτησίας, αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης του ατόμου,
- βελτίωση των επικοινωνιακών και κοινωνικών του δεξιοτήτων, καθώς και
- αύξηση της ποιότητας ζωής του.

4.2 Τελικές Λεξικές Κατηγορίες

Παρακάτω παρατίθενται οι 2 μεμονωμένες επιλογές (“ΝΑΙ”, “ΟΧΙ”) και οι 6 τελικές λεξικές κατηγορίες, καθώς και οι επιμέρους επιλογές αυτών, οι οποίες εντάχθηκαν στο σύστημα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας του Κώστα:

- “ΝΑΙ”

- “ΟΧΙ”

I. ΚΟΥΖΙΝΑ

II. ΑΝΑΓΚΕΣ

III. ΡΟΥΧΑ

IV. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ/ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ

V. ΑΓΟΡΑ ΣΤΟ ΚΥΛΙΚΕΙΟ/ ΜΗΧΑΝΗΜΑ

VI. ΔΙΑΛΟΓΟΣ

I. ΚΟΥΖΙΝΑ:

1. “ΘΕΛΩ ΦΑΓΗΤΟ”

2. “ΘΕΛΩ ΨΩΜΙ”

3. “ΘΕΛΩ ΣΑΛΑΤΑ”

4. “ΘΕΛΩ ΦΡΟΥΤΟ”

5. “ΘΕΛΩ ΓΙΑΟΥΡΤΙ”

6. “ΘΕΛΩ ΓΑΛΑ”

7. “ΘΕΛΩ ΑΥΓΟ”

8. “ΘΕΛΩ ΓΛΥΚΟ”
9. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΠΑΤΑΤΕΣ”
10. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΠΙΤΣΑ”
11. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΣΟΥΒΛΑΚΙΑ”
12. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΩ ΛΟΥΚΑΝΙΚΑ”

II. ΑΝΑΓΚΕΣ:

1. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΛΥΝΩ ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ”
2. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΑΝΩ ΜΠΑΝΙΟ”
3. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΛΛΑΞΩ ΡΟΥΧΑ”
4. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΞΥΡΙΣΤΩ”
5. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΟΨΩ ΤΑ ΝΥΧΙΑ”
6. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΕΣΩ ΤΑ ΚΟΡΔΟΝΙΑ”
7. “ΘΕΛΩ ΚΟΥΡΕΜΑ”
8. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟΝ ΓΙΑΤΡΟ”

III. ΡΟΥΧΑ:

1. “ΘΕΛΩ ΕΣΩΡΟΥΧΟ”
2. “ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ”
3. “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ”
4. “ΘΕΛΩ ΚΑΛΤΣΕΣ”
5. “ΘΕΛΩ ΜΠΟΥΦΑΝ”
6. “ΘΕΛΩ ΠΑΠΑΟΥΤΣΙΑ”
7. “ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΟΦΛΕΣ”

IV. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ/ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ:

1. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΚΟΥΣΩ ΜΟΥΣΙΚΗ”
2. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ”
3. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟ «Ε»”
4. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ”
5. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΒΟΛΤΑ ΕΞΩ”
6. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΕΞΩ ΓΙΑ ΦΑΓΗΤΟ ”
7. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟ ΠΑΡΤΥ”
8. “ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ”

V. ΑΓΟΡΑ ΣΤΟ ΚΥΛΙΚΕΙΟ/ ΜΗΧΑΝΗΜΑ:

1. ”ΘΕΛΩ ΣΑΝΤΟΥΙΤΣ”
2. ”ΘΕΛΩ ΚΡΟΥΑΣΑΝ”
3. ”ΘΕΛΩ ΣΟΚΟΛΑΤΑ”
4. “ΘΕΛΩ ΠΑΤΑΤΑΚΙΑ”
5. ”ΘΕΛΩ ΜΠΙΣΚΟΤΑ”
6. ”ΘΕΛΩ ΦΥΣΙΚΟ ΧΥΜΟ”
7. “ΘΕΛΩ ΚΑΦΕ”

8. "ΘΕΛΩ MILKO"
9. "ΘΕΛΩ COCA COLA"
10. "ΘΕΛΩ SPRITE"
11. "ΘΕΛΩ ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΔΑ"
12. "ΘΕΛΩ ΠΑΓΩΤΟ"

VI. ΔΙΑΛΟΓΟΣ:

1. "ΚΑΛΗΜΕΡΑ"
2. "ΓΕΙΑ ΣΟΥ, ΤΙ ΚΑΝΕΙΣ;"
3. "ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ"
4. "ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ"
5. "ΣΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ"
6. "ΝΑ ΕΡΘΩ ΜΑΖΙ ΣΟΥ;"
7. "ΝΑ ΣΕ ΒΟΗΘΗΣΩ;"
8. "ΕΛΑ ΜΑΖΙ ΜΟΥ"
9. "ΘΕΛΩ ΒΟΗΘΕΙΑ"
10. "ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ"

Συνοψίζοντας, το λεξιλόγιο το οποίο συμπεριλαμβάνεται στο Επαυξητικό Εναλλακτικό σύστημα επικοινωνίας του Κώστα, περιλαμβάνει 6 λεξικές κατηγορίες και συνολικά 59 επιλογές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.1 Συμπεράσματα

Πραγματοποιήθηκε ένα εγχείρημα για την εφαρμογή ενός Επαυξητικού-Εναλλακτικού Συστήματος Επικοινωνίας, με αποδέκτη τον Κώστα Κ., έναν ενήλικα περιθαλπόμενο δημοσίου κέντρου αποκατάστασης ηλικίας 23 ετών, ο οποίος παρουσιάζει διάχυτη διαταραχή επικοινωνίας με κύριο χαρακτηριστικό την απουσία ομιλίας. Μέσα από έρευνα των αναγκών και των προτιμήσεων του ατόμου με τον διαμοιρασμό ενός ειδικά διαμορφωμένου ερωτηματολογίου (βλ. *Παράρτημα*), προσδιορίστηκαν οι λεξικές κατηγορίες οι οποίες και αποτέλεσαν το αρχικό επίπεδο παρέμβασης για το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασής του. Κατά την εξάμηνη διάρκεια του προγράμματος αποκατάστασης του Κώστα (βλ. *3.1.1 Ανάλυση Συνεδριών*), οι αρχικά επιλεγμένες λεξικές κατηγορίες τροποποιήθηκαν με βάση τις ικανότητές του και το επίπεδο ανταπόκρισής του. Έτσι, διαμορφώθηκαν 2 μεμονωμένες επιλογές, καθώς και 6 βασικές λεξικές κατηγορίες, οι οποίες περιλαμβάνουν 57 επιμέρους επιλογές (βλ. *4.2 Τελικές Λεξικές Κατηγορίες*). Το θεραπευτικό πρόγραμμα αποκατάστασης του Κώστα αφορά στην εκμάθηση του εννοιολογικού περιεχομένου του λεξιλογίου, σε συνδυασμό με τα αντίστοιχα οπτικά ερεθίσματα (βλ. *Παράρτημα 2*), καθώς και στην χρήση ενός εφεδρικού βιβλίου επικοινωνίας (βλ. *2.7.1 Το Βιβλίο Επικοινωνίας*) και ενός ηλεκτρονικού συστήματος (βλ. *2.5.2 Η επιλαχούσα Συσκευή Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας*), ως μέσα Επαυξητικής Εναλλακτικής Επικοινωνίας.

Κατά την διάρκεια της εφαρμογής του εξατομικευμένου προγράμματος αποκατάστασης και μέσα από την αναλυτική ποσοτική καταγραφή των επιδόσεων του Κώστα (βλ. *3.1.1 Ανάλυση Συνεδριών*), παρατηρήθηκε σημαντική αναβάθμιση του επιπέδου των ήδη κατεκτημένων δεξιοτήτων, καθώς και ανάπτυξη νέων ικανοτήτων. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε ενίσχυση της αντιληπτικής ικανότητας του Κώστα, καθότι κατά την διάρκεια των συνεδριών κλήθηκε να αντιληφθεί πολύπλοκα λεκτικά μηνύματα από τον θεραπευτή, καθώς και να εκτελέσει εντολές σταδιακά αυξανόμενης δυσκολίας. Ακόμα, επιτεύχθηκε ενίσχυση των γλωσσικών του ικανοτήτων, μέσω του εμπλουτισμού του λεξιλογίου του με λειτουργικές έννοιες που συναντώνται συχνά στην καθημερινότητα και αποτελούν την έκφραση πρωταρχικών αναγκών, καθώς και των προσωπικών του επιθυμιών και προτιμήσεων.

Αξιοσημείωτη είναι η βελτίωση των ικανοτήτων προσήλωσης του περιθαλπόμενου, καθότι σημειώθηκε σημαντική αύξηση του χρόνου διάρκειας συγκέντρωσής του -από 25 λεπτά με έντονη διάσπαση προσοχής, αρχικά, σε 45 λεπτά ποιοτικής συγκέντρωσης- (βλ. *3.1.1 Ανάλυση Συνεδριών*), γεγονός που καθιστά τον ίδιο πιο αποδοτικό με την ενεργή συμμετοχή του σε μία συζήτηση ή κοινωνική δραστηριότητα. Η αύξηση του χρόνου διατήρησης της βλεμματικής επαφής από την πλευρά του Κώστα, ως ένα βασικό εξωγλωσσικό στοιχείο της επικοινωνίας, αποτελεί ένδειξη ενδιαφέροντος απέναντι στον συνομιλητή και συντελεί σε αυξημένη και ταχύτερη αντίληψη των παρεχόμενων οπτικών

ερεθισμάτων. Επιπλέον, μέσα από τις επαναλαμβανόμενες δοκιμασίες για εκμάθηση των επιμέρους λεξικών κατηγοριών και τον εντοπισμό της επιθυμητής εικόνας από μία πληθώρα επιλογών, καθώς και μέσα από την διαδικασία εκπαίδευσης του χειρισμού του ηλεκτρονικού συστήματος, πραγματοποιήθηκε βελτίωση της μνημονικής ικανότητας του περιθαλπόμενου.

Η χρήση του βιβλίου επικοινωνίας με “ξεφύλλισμα” των -μικρής διάστασης- περιληφθέντων εικόνων, μεμονωμένα, καθώς και ο χειρισμός των πλήκτρων της ηλεκτρονικής συσκευής επικοινωνίας (για παράδειγμα ενεργοποίηση και απενεργοποίηση της συσκευής) και το άγγιγμα (επιλογή) συγκεκριμένων -μικροσκοπικών- ενδείξεων της οθόνης αφής, συντέλεσαν στην ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας των άνω άκρων και στην βελτίωση του οπτικοκινητικού συντονισμού του περιθαλπόμενου.

Τέλος, ενισχύθηκε η γνώση αιτίας και αποτελέσματος από την πλευρά του Κώστα, μέσω των διαφόρων δοκιμασιών που κλήθηκε να εκτελέσει κατά την διάρκεια του εξατομικευμένου προγράμματος αποκατάστασης (για παράδειγμα κατά την εκπαίδευση χειρισμού της συσκευής: αντίληψη και άμεσος συσχετισμός της ενέργειας του χρήστη με την ακόλουθη ανταπόκριση), καθώς και μέσα από την διαδικασία της παρεχόμενης ενίσχυσης από τον κλινικό -καθυστερημένη και δευτερογενής ενίσχυση- σε κάθε επιτυχημένη συμπεριφορά ή/ και ανταπόκριση (βλ. 3.1.1 *Ανάλυση Συνεδριών*).

Οι προαναφερθείσες δεξιότητες οι οποίες περιλαμβάνονται στους τομείς βελτίωσης για τον περιθαλπόμενο, αποτέλεσαν και τους τιθέμενους στόχους κατά τον σχεδιασμό του αρχικού επιπέδου παρέμβασης (βλ. 2.4.2 *Στόχοι του Εξατομικευμένου Προγράμματος Παρέμβασης*) και των επιμέρους προσδοκιών, για το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασής του. Ωστόσο, η επιτυχία της θεραπευτικής παρέμβασης έγκειται στο γεγονός της ουσιαστικής ενίσχυσης του επιπέδου αυτονομίας, ανεξαρτησίας, καθώς και της αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης του Κώστα, με την έκφραση προσωπικών αναγκών, επιθυμιών και προτιμήσεων μέσα από την επιτυχημένη χρήση του βιβλίου επικοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους. Ακόμα, επιτεύχθηκε βελτίωση της λειτουργικότητάς του, καθώς και των επικοινωνιακών και κοινωνικών του δεξιοτήτων, με ενεργή συμμετοχή του σε συζητήσεις και κοινωνικές δραστηριότητες και προσδοκείται, άμεσα, αύξηση της ποιότητας ζωής του.

5.2 Μελλοντική Εργασία

- Συστήνεται η συνέχεια του εξατομικευμένου θεραπευτικού προγράμματος για τον Κώστα, με σκοπό την εκπαίδευσή του για τον επιτυχημένο χειρισμό του ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, σε διαφορετικά περιβάλλοντα και σε συνδυασμό με διαφορετικούς συντρόφους επικοινωνίας, σε αυθόρμητο επίπεδο, αποσκοπώντας στην ενίσχυση των επικοινωνιακών του ικανοτήτων και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής του.
- Συστήνεται η ενημέρωση του περιβάλλοντος του Κώστα για το Επαυξητικό Εναλλακτικό Σύστημα Επικοινωνίας. Καθότι ο ίδιος διαμένει μόνιμα στο δημόσιο κέντρο αποκατάστασης, τα άτομα με τα οποία έρχεται καθημερινά σε επαφή, είναι είτε οι

περιθαλπόμενοι του πλαισίου, είτε άτομα τα οποία εργάζονται ή προσφέρουν εθελοντικές υπηρεσίες στον συγκεκριμένο δημόσιο φορέα. Έτσι, κρίνεται σημαντική η ενημέρωση των ατόμων αυτών, για το Επαγγελματικό Εναλλακτικό σύστημα του Κώστα. Αρχικά, με τον διαμοιρασμό του ερωτηματολογίου με σκοπό την συγκέντρωση απαραίτητων πληροφοριών για τον περιθαλπόμενο, τα άτομα του κέντρου αποκατάστασης πληροφορήθηκαν ανάλογα. Μετά από ένα χρονικό διάστημα εκπαίδευσης του Κώστα μέσα από την εφαρμογή του εξατομικευμένου προγράμματος αποκατάστασης της διαταραχής επικοινωνίας που ο ίδιος αντιμετωπίζει και με την επιτυχημένη, πλέον, χρήση του βιβλίου επικοινωνίας από την πλευρά του, κρίνεται απαραίτητη η εκ νέου ενημέρωση των ατόμων του πλαισίου. Έτσι, θα πραγματοποιηθεί άμεσα ενημέρωση σχετικά με τον σκοπό, το περιεχόμενο (τις συμπεριλαμβανόμενες λεξικές κατηγορίες) και τον τρόπο χρήσης του βιβλίου επικοινωνίας. Ακόμα, θα παρουσιαστούν δείγματα του τρόπου χρήσης του από τον Κώστα, έτσι ώστε να αντιληφθούν σε πράξη την λειτουργία του βιβλίου επικοινωνίας και να εξοικειωθούν με τον νέο τρόπο επικοινωνίας τους μαζί του. Επιπλέον, θα παρασχεθούν συμβουλές για την, από κοινού, μέριμνα για διαφύλαξη της ακεραιότητας του βιβλίου επικοινωνίας, καθώς και για συνεχή παρότρυνση του περιθαλπόμενου σε χρήση του, έτσι ώστε να ενισχυθούν άμεσα οι επικοινωνιακές του ικανότητες και να επιτευχθεί βελτίωση της λειτουργικότητάς του.

Σημειώνεται ότι τα άτομα του κέντρου αποκατάστασης αναμένεται να αντιμετωπίσουν θετικά το παρόν εγχείρημα και να εκδηλώσουν προθυμία από την πλευρά τους για ενεργή συμμετοχή τους σε αυτό, καθότι ο Κώστας αποτελεί ένα πολύ αγαπητό άτομο του συγκεκριμένου πλαισίου.

5.3 Επίλογος

Πραγματοποιήθηκε ένα εγχείρημα για την αποκατάσταση της επικοινωνίας ενός αγαπητού προσώπου, ευελπιστώντας για την βελτίωση της καθημερινότητάς του και την αύξηση της ποιότητας ζωής του. Θα ήταν πολύ ευχάριστο εάν αυτό επιτευχθεί ακόμα και στον ελάχιστο βαθμό.. Ο Daniel Webster (όπως αναφέρουν οι **Lloyd & Fuller, 1997**) δηλώνει:

..εάν μου αφαιρούσαν όλα μου τα αγαθά με μία μόνο εξαίρεση, θα επέλεγα την δύναμη της επικοινωνίας, γιατί μέσα από αυτήν θα μπορούσα να ανακτήσω όλα τα υπόλοιπα...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Assistive Technology Center, (2010). Augmentative Communication- High Tech Devices. Ανάκτηση 04-08-09 από <http://www.assistivetechologycenter.org/tlc/ach/minimo.php>
- Assistive Technology Center, (2010). Augmentative Communication- High Tech Devices. Ανάκτηση 04-08-09 από <http://www.assistivetechologycenter.org/tlc/ach/prcspring.php>
- Clipart, (2010). Clipart- Download Royalty- Free Clipart, Images, Fonts, Web Art and Graphics. Ανάκτηση 07-07-09 από <http://www.clipart.com/en/>
- Cohen, L. & Manion, L. (1997). Research Methods of Education. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΚΦΡΑΣΗ.
- Computer Services & Forbes Rehab Services, Inc. (2005). Forbes Rehab Services: Autism. Ανάκτηση 21-11-09 από http://www.frs-solutions.com/index.php/cPath/20_28_33
- Επιτροπή Πρόληψης του CPLOL (2004). Αναφορά για τα Βοηθήματα Επικοινωνίας. *Περιοδικό Επικοινωνία, λόγος- φωνή- ομιλία*, 18, 23.
- Frost, L. & Bondy, A. (2002). The picture exchange communication system training manual. Newark, Del: Pyramid Educational Products.
- Google, (2010). Google Εικόνες. Ανάκτηση 07-07-09 από <http://images.google.gr/imghp?hl=et&tab=wi>
- Info- Quest, (2010). You, Λύσεις Apple, Ψηφιακή Κορνίζα. Ανάκτηση 22-08-09 από http://www.you.gr/b2c_iqshop/b2c/pd...FDCE24863155C7
- Insomnia, (2010). Insomnia, GPS & Πλοήγηση. Ανάκτηση 18-09-09 από <http://www.insomnia.gr/forum/showthread.php?t=259117>
- Κουρουπέτρογλου, Γ. & Λιάλιου, Σ. (2000). Συμβολικά Συστήματα Εναλλακτικής Διαπροσωπικής Επικοινωνίας, 20-26. Ανάκτηση 03-12-09 από <http://speech.di.uoa.gr/sppages/spppdf/AC Systems.pdf>
- Kindersley, D. (1999). Media. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ.
- Lyle, Lloyd, L., Donald, Fuller, R., & Helen, Arvidson, H. (1997). Augmentative and Alternative Communication. A Handbook of Principles and Practices. Boston: Allyn & Bacon.
- NAVIGON AG (2010). Συστήματα Πλοήγησης. Ανάκτηση 18-09-09 από <http://www.Navigon.com/portal/gr/produkte/navigationssysteme/index.html>
- Plaisio eBusiness Team, (2010). Πλοήγηση- GPS. Ανάκτηση 22-08-09 από <http://www.plaisio.gr/Laptop- Netbook- GPS/GPS/PNA-Car-Navigation.htm>
- Science & Technology, (2009). Do2learn: Educational Resources for Special Needs. Ανάκτηση 07-08-09 από <http://www.dotolearn.com/picturecards/printcards/index.htm>
- Sharon, Glennen, L. & Denise, DeCoste, C. (1997). Handbook of Augmentative and Alternative Communication. San Diego: Singular Pub. Group.
- Sulzer, Alzaroff, B., A. & Roy, Mayer, G. (1991). Behavior Analysis for Lasting Change. USA: Wadsworth/ Thomson learning.

- Χαρούπιας, Α. (2004). Συστήματα εναλλακτικής/ επιπροσθετικής επικοινωνίας. Η περίπτωση των Blissymbolics, 2-4. Ανάκτηση 18-11-09 από http://dipe-a-athin.att.sch.gr/Blissymbolics_Part1_1.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1,
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο αφορά τον περιθαλπόμενο του κέντρου αποκατάστασης Κώστα Κ. Ο σκοπός του ερωτηματολογίου είναι να συγκεντρωθούν οι περισσότερες δυνατές πληροφορίες για τις επικοινωνιακές του ανάγκες από τα άτομα με τα οποία συναναστρέφεται καθημερινά. Οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν θα αποτελέσουν σημαντικά στοιχεία για την κατασκευή ενός συστήματος επικοινωνίας σε υπολογιστή. Με αυτόν τον τρόπο ο Κώστας θα είναι σε θέση να επικοινωνεί με το περιβάλλον του, εκφράζοντας αυτό που επιθυμεί μέσα από εικόνες που θα συνοδεύονται από τα αντίστοιχα γραπτά μηνύματα. Το παρόν εγχείρημα εγκρίθηκε από την πρόεδρο και τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής του συγκεκριμένου δημόσιου φορέα και θα πραγματοποιηθεί στα πλαίσια Πτυχιακής Εργασίας για το τμήμα Λογοθεραπείας του Α.Τ.Ε.Ι. της Πάτρας, με υπεύθυνη καθηγήτρια την Δρ. Σταυρούλα Γεωργοπούλου.

Παρακαλώ να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις, κυκλώνοντας την σωστή ένδειξη, ή συμπληρώνοντας, αντίστοιχα:

- 1). Στο συγκεκριμένο δημόσιο κέντρο αποκατάστασης βρίσκεστε ως:
Α. Εργαζόμενος Β. Εθελοντής Γ. Άλλο
- 2). Πόσο συχνά έρχεστε σε επαφή με τον περιθαλπόμενο;
Α. Καθημερινά Β. Δύο φορές την εβδομάδα
Γ. Δύο φορές τον μήνα Δ. Σπάνια Ε. Καθόλου
- 3). Για πόσες ώρες;
Α. Λίγες Β. Αρκετές Γ. Πολλές
- 4). Πώς θα χαρακτηρίζατε την σχέση σας μαζί του;
Α. Τυπική Β. Καλή
Γ. Πολύ καλή Δ. Άλλο.....
- 5). 'Όταν μιλάτε στον Κώστα πιστεύετε ότι καταλαβαίνει τι του λέτε;
Α. Ναι Β. Όχι
- ο Αν ναι, σημειώστε στην παρακάτω κλίμακα:
Α. Καταλαβαίνει πολύ καλά Β. Μερικές φορές δεν καταλαβαίνει
Γ. Μερικές φορές κάνει ότι δεν καταλαβαίνει
- 6). Όταν του ζητάτε να κάνει μικρές εργασίες (θελήματα), καταλαβαίνει τι του ζητάτε;
Α. Ναι Β. Όχι Γ. Όχι πάντα

7). Όταν ο Κώστας θέλει να πει κάτι πώς σας το εκφράζει;

- A. Με χειρονομίες/ Νοήματα
- B. Δείχνοντας αντικείμενα
- Γ. Δείχνοντας εικόνες/ Φωτογραφίες
- Δ. Με εκφράσεις του προσώπου
- E. Με φωνές/ Ήχους

8). Θεωρείτε ότι ο Κώστας μπορεί να επικοινωνεί:

- A. Πολύ καλά
- B. Μέτρια
- Γ. Δύσκολα
- Δ. Καθόλου
- E. Μεταφέρει το μήνυμα σε κάποιο βαθμό, αλλά δεν μπορεί πάντα
- ΣΤ. Μερικές φορές δεν κατανοώ τι θέλει

9). Πώς περνάει ο Κώστας την ημέρα του όσο εσείς τον βλέπετε;

- A. Περιφέρεται άσκοπα/ Δεν ασχολείται με κάτι
- B. Κάνει θελήματα
- Γ. Συμμετέχει σε δραστηριότητες εθελοντών
- Δ. Βοηθάει το προσωπικό:

Διοικητικό ___ Νοσηλευτικό ___

ο Αν συμμετέχει σε δραστηριότητες εθελοντών, ποιες είναι αυτές που του αρέσουν;

Αναφέρετε

Δεν γνωρίζω

.....
.....
.....
.....

10). Έχετε παρατηρήσει ότι ο Κώστας έχει κάποια ιδιαίτερη κλίση ή ενδιαφέρον για την εκμάθηση κάποιας τέχνης ή απασχόλησης;

- A. Ναι
- B. Όχι

ο Αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα (αν είναι περισσότερες από μία τέχνη/ απασχόληση, παρακαλώ αναφέρετε ξεκινώντας με την επικρατέστερη, από πλευράς ικανοτήτων του):

.....
.....
.....

11). Τι σας ζητάει συνήθως ο Κώστας; (Παρακαλώ σημειώστε όσες επιλογές κρίνετε απαραίτητο και δώστε παραδείγματα).

- A. Χρήματα
- B. Τρόφιμα

(π.χ.:.....)

- Γ. Αντικείμενα
(π.χ.:.....)
- Δ. Βοήθεια
(π.χ.:.....)
- Ε. Συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες
(π.χ.:.....)
- ΣΤ. Επιθυμίες
(π.χ.:.....)
- Ζ. Άλλο
(π.χ.:.....)

12). Που περνάει την περισσότερη ώρα του ο Κώστας;

Αναφέρετε	Δεν γνωρίζω
.....
.....
.....
.....

13). Η “καλή” ή “ικανοποιητική” επικοινωνία σας με τον Κώστα επιτυγχάνεται επειδή είναι ικανός να σας εκφράσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες του, ή επειδή εσείς τις προβλέπετε υπολογίζοντας τι θέλει να πει;

- A. Είναι ικανός να εκφράσει όλες τις επιθυμίες του
B. Αντιλαμβάνομαι τι θέλει επειδή τον γνωρίζω

14). Υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες λέξεις ή φράσεις που καταλαβαίνετε ότι θέλει να χρησιμοποιήσει στην προσπάθειά του να επικοινωνήσει μαζί σας;

Αναφέρετε	Δεν γνωρίζω
.....
.....
.....
.....

15). Μπορεί ο Κώστας μέσα από τον τρόπο επικοινωνίας που χρησιμοποιεί να γίνει αντιληπτός από άτομα που δεν τον γνωρίζουν ήδη;

- A. Ναι B. Όχι

- Αν ναι, σε τι βαθμό;
A. Πολύ περιορισμένο	B. Μέτριο\ Ικανοποιητικό
Γ. Πολύ καλό	Δ. Άριστο

16). Σε τι βαθμό εξαρτάται ο Κώστας από άλλους;

- A. Καθόλου/ Είναι τελείως αυτόνομος
- B. Σε μικρό βαθμό
- Γ. Σε μέτριο βαθμό
- Δ. Σε μεγάλο βαθμό

Παρακαλώ αναφέρετε παραδείγματα:

.....
.....
.....
.....

17). Γνωρίζετε κάποια μέρη εκτός του κέντρου αποκατάστασης που αρέσει στον Κώστα να πηγαίνει;

Αναφέρετε με την πιθανή σειρά προτίμησης του ίδιου:

Αναφέρετε

Δεν γνωρίζω

.....
.....
.....
.....

18). Σε ποιό/ά από αυτά πηγαίνει πιο συχνά;

Αναφέρετε

Δεν γνωρίζω

.....
.....
.....
.....

19). Γνωρίζετε κάποια πράγματα ή καταστάσεις που δείχνουν να ενοχλούν τον Κώστα;

Αναφέρετε

Δεν γνωρίζω

.....
.....
.....
.....

20). Ποιες από τις παρακάτω λέξεις θα χρησιμοποιούσατε για να χαρακτηρίσετε την προσωπικότητα και την συμπεριφορά του Κώστα; (Παρακαλώ σημειώστε όσες επιλογές κρίνετε απαραίτητο).

χαρούμενος δεκτικός φιλικός ανήσυχος
 δραστήριος ευέξαπτος λυπημένος
ανεξάρτητος εξαρτώμενος υπερκινητικός συνεργάσιμος
 έξυπνος επιθετικός εσωστρεφής
εξωστρεφής μελαγχολικός κοινωνικός ήρεμος
 υπομονετικός ανυπόμονος εκρήξεις θυμού
 ασταθής συμπεριφορά

Άλλο.....
.....

21). Υπάρχει κάποια επιπλέον πληροφορία για τον Κώστα ή παρατήρηση, που θα θέλατε εσείς να προσθέσετε;

.....
.....
.....
.....

22). Θα σας πείραζε να υπάρχει στο σύστημα επικοινωνίας του Κώστα η φωτογραφία σας και το όνομά σας για να σας επικαλείται;

A. Ναι B. Όχι

23). Αν ναι, θα σας πείραζε να αντικαταστήσουμε την φωτογραφία σας και το όνομά σας με ένα σκίτσο/ κινούμενο σχέδιο και ένα ψευδώνυμο;

A. Ναι B. Όχι

Ημερομηνία συμπλήρωσης του Ερωτηματολογίου

...../...../.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2,
ΕΙΚΟΝΕΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

NAI

OXI

ΚΟΥΖΙΝΑ

ΡΟΥΧΑ

ΜΗΧΑΝΗΜΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ

KOYZINA

ΘΕΛΩ ΦΑΓΗΤΟ

ΘΕΛΩ ΨΩΜΙ

ΘΕΛΩ ΓΑΛΑ

ΘΕΛΩ ΣΑΛΑΤΑ

ΘΕΛΩ ΦΡΟΥΤΟ

ΘΕΛΩ ΓΙΑΟΥΡΤΙ

ΘΕΛΩ ΑΥΓΟ

ΘΕΛΩ ΓΛΥΚΟ

**ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ
ΠΑΤΑΤΕΣ**

**ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ
ΠΙΤΣΑ**

**ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ
ΣΟΥΒΛΑΚΙΑ**

**ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ
ΛΟΥΚΑΝΙΚΑ**

POYXA

ΘΕΛΩ ΕΣΩΡΟΥΧΟ

ΘΕΛΩ ΜΠΛΟΥΖΑ

ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΕΛΟΝΙ

ΘΕΛΩ ΜΠΟΥΦΑΝ

ΘΕΛΩ ΚΑΛΤΣΕΣ

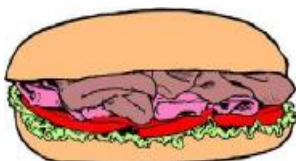
ΘΕΛΩ ΠΑΝΤΟΦΛΕΣ

ΘΕΛΩ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ

ΜΗΧΑΝΗΜΑ ΑΓΟΡΑΣ

ΘΕΛΩ ΣΑΝΤΟΥΙΤΣ

ΘΕΛΩ ΣΟΚΟΛΑΤΑ

ΘΕΛΩ ΠΑΤΑΤΑΚΙΑ

ΘΕΛΩ ΚΡΟΥΑΣΑΝ

ΘΕΛΩ ΜΠΙΣΚΟΤΑ

ΘΕΛΩ ΧΥΜΟ

ΘΕΛΩ MILKO

ΘΕΛΩ ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΔΑ

ΘΕΛΩ ΚΑΦΕ

ΘΕΛΩ COCA COLA

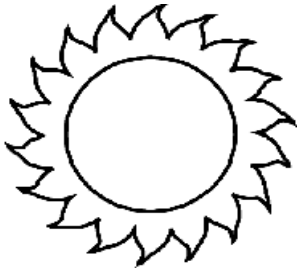
ΘΕΛΩ SPRITE

ΘΕΛΩ ΠΑΓΩΤΟ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΚΑΛΗΜΕΡΑ

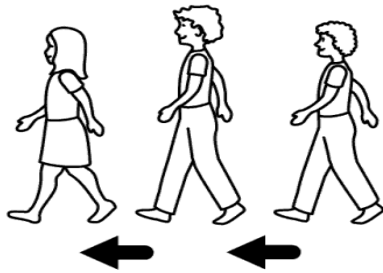
ΓΕΙΑ ΣΟΥ ΤΙ ΚΑΝΕΙΣ;

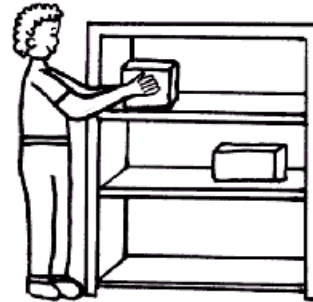
ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ

ΣΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

ΝΑ ΕΡΘΩ ΜΑΖΙ ΣΟΥ;

ΝΑ ΣΕ ΒΟΗΘΗΣΩ;

ΕΛΑ ΜΑΖΙ ΜΟΥ

ΘΕΛΩ ΒΟΗΘΕΙΑ

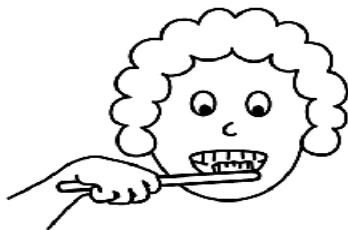
ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΚΑΛΑ

ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ

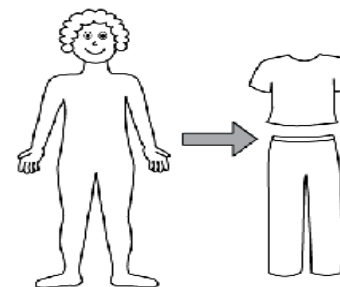
ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ/ ΑΝΑΓΚΕΣ

**ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΛΥΝΩ
ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ
ΚΑΝΩ ΜΙΑΝΙΟ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ
ΑΛΛΑΞΩ ΡΟΥΧΑ**

ΘΕΛΩ ΝΑ ΕΥΡΙΣΤΩ

ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΟΨΩ ΤΑ ΝΥΧΙΑ

ΘΕΛΩ ΚΟΥΡΕΜΑ

ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΣΤΟΝ ΓΙΑΤΡΟ

ΘΕΛΩ ΝΑ ΔΕΣΩ ΤΑ ΚΟΡΔΟΝΙΑ

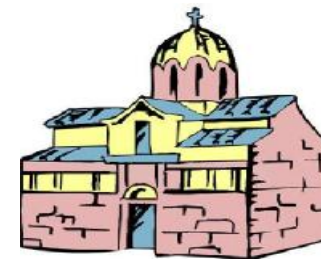
ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ/ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

**ΘΕΛΩ
ΝΑ ΑΚΟΥΣΩ ΜΟΥΣΙΚΗ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ ΒΟΛΤΑ
ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΠΒ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ
ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ
ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ
ΕΞΩ ΓΙΑ ΦΑΓΗΤΟ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ
ΣΤΟ ΠΑΡΤΥ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ
ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ**

**ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΩ
ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ**